

SBORNÍK HISTORICKÉHO KROUŽKU.

MAJITEL, NAKLADATEL A VYDAVATEL :

DRUŽSTVO „VLASŤ“.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR

FRANTIŠEK ZDRÁHAL.

SEŠIT 1.

ROČNÍK 1893.

V PRAZE.

TISKEM CYRILLO-METHODĚJSKÉ KNIHTISKÁRNÝ (V. KOTRBA).

1893.

Katolíci a sněm český r. 1608 a 1609.

Napsal prof. Josef Vávra.

Prameny: Paměti hraběte V. Slavaty. — Gindely Rudolf II. und seine Zeit. — Schmiedl historia Societatis Jesu tom. II. — Pátera Jos. Svobody Soc. J. regesta z archivu arcibiskupského a gubernialního.

Je známo, že císař Maximilian II. na konci dlouhého sněmu r. 1575. dal protestantským stavům v Čechách ústní slib tolerance konfessí české, pokud by katolíkům nedali příčinu k stížnostem. Pozdějšími mandáty dal té koncessí jasnější výklad, když zakázal, aby ona česká konfessí byla rozšířena tiskem, královským městům nařídil, aby se spravovala konsistoří, a českým bratřím a jiným sektářům zapověděl všechny sbory. Tudíž mohly oné zámluvy císařské užiti toliko páni a vladykové strany lutheranské, a to jen do smrti Maximiliana II., která se udála r. 1576. Sice slíbil císař, že k oné koncessí přistoupí také syn a následník jeho, *Rudolf II.*, ale v skutku ho sám nikdy k tomu nezavázal, a měl v tom Rudolf II. ruce úplně volné. Ale známo jest o císaři Rudolfovi II., že nade vše miloval své osobní pohodlí a že raději se bral za svými libůstkami, než za povinností panovníka; měli tudíž za jeho vlády lutheráni, kalvinisté i čeští bratří dokonalou zvlí po dlouhý čas a množili se počtem na stenčení katolíků strany pod jednou i pod obojí. Nejedem katolický pán ve víře vlašný, pojav manželku z rodiny lutheranské nebo bratrské, odpadl od víry otců svých, která mu neposkytovala dosti výhod a zvlí pro život vezdejší, čehož příklad vidíme na Petru Vokovi z Rožmberka, Štěpánu Jiřím ze Šternberka a j. Za to rozmnožil se počet katolíků uvědomělých, kteří za mladosti své užili vzdělání na školách jesuitských.

Smutný obraz živoření a odumírání skýtala tehdaž církev *kon-servativních utrakvistů* se svou dolejší konsistoří. Od toho času, kdy koncilium Tridentské povolilo laikům českým přijímání svátosti oltářní pod obojí způsobou, byli kněží podobojí pokládáni za katolíky a podléhali jurisdikci pražského arcibiskupa; ale svěcení jejich žáků na kněžství potkávalo se s velkými překážkami, jednak pro nedosta-

tečné jejich vzdělání bohoslovecké, jednak pro zkušenost, že kněží strany pod obojí skoro napařád se ženili, rády církevní nezachovávali a ve zpovědnici nežádali podrobného vyznání hříchů. Šlechtný arcibiskup Zbyněk Berka z Dubé (1592—1606) sice neodpíral svěcení kandidátů, za které se přimlouvala konsistoř podobojí; však prve je podrobil náležité zkoušce o jejich vzdělání a smýšlení, a zavazoval je slavným slibem, že zůstanou v panictví, že přijímání pod jednou nebudou mít za horší než přijímání podobojí, a že snoubence před oddavkami vyslyší ve zpovědnici. Než skutkem se ukázalo, že tyto sliby na mále byly plněny, a proto arcibiskup Karel z Lamberka, nástupce Zbyňka Berky (1606—1612), přestal světiti kandidáty podobojí, a status kněží té strany zůstal do vymření. Však té doby málokterý pán neb vladyka držel se té strany, a právomoc dolejší konsistoře vztahovala se toliko ke královské komoře, tedy ku městům královským a věnným a k statkům zeměpanským, vyjímajíc města Plzeň, Budějovice a j., jež náležela ke správě konsistoře hořejší. Však od časů Maximiliana II. klonili se měšťané aspoň v části zámožnější na stranu protestantskou; r. 1589 byla města Nymburk, Beroun, Sušice a Domažlice ve zjevné vzpouře proti konsistoři dolejší, a jen ostrým zakročením královské kanceláře byla ona města k jakés také poslušnosti přivedena.

U šlechty, která se kryla rouškou utrakvismu, byla veliká pestrost ve věcech víry. Nejčetnější byli mezi nimi *lutherani*, kteří přijímali na své fary kazatele zřízené na různých akademiích německých a často i nezřízené. Slavata uvádí příklady náboženského zmatku ve šlechtě. Jeden prý nevěřil v nejsvětější Trojici, jiný upíral nesmrtelnost duše, opět jiný neměl nižádné víry, nechodil do kostela a žil jako nemá tvář. *Mikulášenci* čili plačtiví bratři Peclínovští, prostáčekové bez kněží, ale jinak lidé pokojní a pracovití, nacházeli ochrany u mnohých pánů. A všichni ti podobojí „kvodlibetáři“ měli za Rudolfa II. dlouho pokoj. Za nejnebezpečnější pokládal Slavata své někdejší souvrce, *jednotu českých bratří*, o nichž mluví takto: Napřed žádají v katolické obci klidného pobytu bez ublížení svého svědomí; když pak jich přibylo do počtu, vyhledávají dovolení k veřejnému konání svého religionu; potom snaží se dosíci rovnosti s katolíky, aby za nedlouho panovali v obci a potlačovali ty „římské modláře“. Za Rudolfa II. rozšířili se v Čechách nemálo, čítali své členy ve stavu panském a rytířském, jichž synové studovali na akademiích kalvínských ve Štrasburce, Basileji, Genevě, Montpellieru i La Rochelle. Odtud se vysvětluje patrná proměna českých bratří, kdy zhostivše se bývalé passivity své, přijali na se povahu offensivní, jak o tom Slavata zjevné dává svědectví.

Do tohoto kvasivého ovzduší v Čechách zavanul ostrý vítr katolické reakce, když r. 1599. stal se nejvyšším kancléřem českým pan *Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic*, syn pana Ladslava na Chlumci a Johanny Berkovny z Dubé, sestry arcibiskupa Zbyňka, katolík uvědomělý a horlivý, který s chotí svou Polyxenou z Pernšteina jest předkem všeho nynějšího rodu knížat z Lobkovic. V něm nacházel arcibiskup Zbyněk Berka vydatné podpory ve svých snahách reformačních; jemu sluší přičísti, že r. 1602. císař Rudolf II. na novo dal vyhlásiti v zemi mandát proti českým bratrům a jiným sektářům; z jeho návodu stalo se, že r. 1603. podkomoří Purkart

Točník z Křimic dostal rozkaz, aby v městech sázel za konšely jen osoby z bludů nepodezřelé, a měšťany aby napomenul, by ve víře se srovnávali s dobrými křesťany. Přísně nad tím bděl, aby katolíkům nebyly více kostely odnímány od patronů, a němečtí praedikanté aby nekázali v českých kostelích. Když paní Hofmannová z Grynpichlu, vdova po přistěhovalci ze Štýrska, ve své vsi Líbeznicích usadila německého kazatele, musila ho z rozkazu pana kancléře vybyti. Pan Lobkovic stíhal i kněží, kteří se ženili. Daniel Plesnivec, syn děkana Hoříckého, zřízený ve Vittenberce, oženiv se, byl dán do vězení a zakázáno mu užívání stavu kněžského. Sám administrátor konsistoře pod obojí kněz Václav Dačický, že pojal ženu a měl s ní dcerku, povolán byl na císařskou kancelář, a zde mu bylo stíženo, kterak že se směl zapomenouti nad svým slibem kněžským a vejíti v nedovolené manželství, z něhož nerodí se plod poctivý. Administrator z prudka k tomu se ozval, a tu pan kancléř odňal mu administraturu, vydal ho úřadu arcibiskupskému na strestání a svěřil správu konstitoře dolejší knězi Janu Benedikti a později Tomáši Soběslavskému. Tehdáž mýceno bylo protestantství na královských statcích pomocí kněží katolických pod jednou i podobojí; podobně činili na svých statcích pan Jiří z Lobkovic, Jaroslav z Martinic, Jindřich z Písnice, opatové Zbraslavský, Strahovský i Broumovský. Svátek mistrů Husi a Jeronyma zrušen, faráři pražští musili čítati komunikanty od neděle květné do provodní, klášter Emauzský r. 1607. navrácen byl Benediktinům, a kostel sv. Alžběty pod Vyšehradem obsazen byl knězem sub una. *Počátky katolické reformace* byly z toho všeho patrné. Ze všech 12 korunních úřadů vyšších a 10 nižších drželi protestanté jen 6 míst; ostatní byla obsazena osobami dobře katolickými, i místa hejtmanů měst pražských.

Protestantští stavové vidouce tu nepřijemnou sobě změnu, tajili svůj hněv ze strachu před rázností zemské vlády. Pan Václav Budovec z Budova, vynikající člen jednoty bratrské, sice r. 1603. ozval se na sněmu proti utiskování své strany, ale hned byl vzat na závazek od císaře, a tak na sněmích musil zachovati mlčení, až bouře vzniklá r. 1608 zase mu rozvázala jazyk. Není zde kdy vykládati příčiny a podrobný průběh té bouře, kdy Rudolfův bratr *arcikníže Matiaš* s pány uherskými, rakouskými i moravskými vojensky přitáhl do Čech, aby, odejma císaři všecko panství, poslal ho na výměnek do Tyrolska. Dne 10. května r. 1608. stanul v Čáslavi, kamž zval české stavy na sněm k 25. květnu. Císař Rudolf, maje u Prahy toliko 4500 pěších a jízdných pod generálem Tilly, který z Uher a Moravy byl vytištěn, ve své tísní rychle svolával stavy české na sněm do Prahy. I sešli se stavové v hojném počtu. Protestantská jejich většina poznala tu vhodnou příležitost, jak se zabezpečiti proti dalšímu obmezování své náboženské svůle. I měli tu na vybranou, buď aby náboženskou svobodu vymohli na ohroženém císaři Rudolfovi, aneb aby se o to smluvili s arciknížetem Matiašem. Ale již ta okolnost, že nešli na sněm do Čáslavě, ale do Prahy, jeví patrnou jejich vůli, zachovati Rudolfa na trůně, ale také vynutiti na něm svobodu náboženství podle české konfessí z r. 1575. Nebylo jich tajno, že Matiaš, té doby ještě zdravý a svěží, tak málo přeje protestantům, jako Rudolf, záhy sestárlý a na zdraví sešlý. Mnohé z nich mrzelo chování Moravanů, že bez potazu s Čechy podrobili se arciknížeti. Hlavně ale u protestantů

českých rozhodoval vplyv z Německa. I v Německé říši jevíly se tehdež počátky katolické reakce hlavně z příčinění zmužilého knížete Maximiliana Bavorského; proti té reakci ohradili se jilhoněmečtí kalvinisté svou *brannou unií 4. května 1608*, jejíž náčelníkem byl kurfirst Bedřich Falcký a hlavním jednatelem kníže *Kristian z Anhaltu a Bernburku*, mistr všech obmyslů a praktik politických. Týž zamýšlel tehda rozbítí panství Rudolfovo na dvě; Rudolf aby podržel korunu Českou, Matiáš aby dostal Uhry a Rakousy. Odtud doufal v ochromení katolického vlivu na Německo, a snad v úplné jeho zničení. V tom dovedl tak chytře agitovati, že pohnul hlavami protestantských stavů českých, aby dali se na stranu Rudolfovu, a nejbohatšího z pánů českých, starého Petra Voka z Rožmberka, přiměl k tomu, že na vojenskou výpravu arciknížete Matiáše proti Rudolfovi přispěl znamenitými penězi.

Za takových okolností, kdy Matiáš od Čáslavě přitáhl vojensky k Česk. Brodu, dne 23. května 1608 císař Rudolf zahájil sněm v Praze. Stavům podal prozatím jeden hlavní předmět jednací, volbu arciknížete Matiáše za čekance trůnu českého, kdyby císař bez potomků zákonitých měl zemřítí. A tu nastaly na sněmu cíle úřady. Jak se tu zachovali *stavové strany katolické*, nejsme podrobně zpraveni. Jisto jest, že také měli proč toužiti do Rudolfa, jednak pro jeho zameškávání vladařských povinností, jednak zase pro přílišnou citlivost, s kterou stíhal i domnělé urážky své osoby. Mnozí ze šlechty stíženi byli těžkými processy, a věrný katolík, nejvyšší hofmistr Jiří Popel z Lobkovic, z chatrných příčin strádal ve vězení 11 let. než byl, jak se podobá, tajně utracen; bratr jeho Ladislav musil jísti trpký chléb ve vyhnanství, a statky obou, Chomútov, Červený Hrádek a Zbiroh propadly konfiskaci. Ale přes to katolíci zůstávali císaři věrni a nebyli na jiném, než jednati na jeho prospěch. Tím větší měrou však hleděli *protestantští stavové* těžiti z trapné situace Rudolfovy. Nejsmělejší jejich řečník Václav Budovec z Budova v dorozumění se stranou lutheránskou nesl svou řeč k tomu, aby se nejednalo dříve o potřebách císaře, dokud by týž nepotvrdil konfessí českou z r. 1575., aby byla přijata za zemský zákon a vepsána do zemských desk. Do debatty zasáhl nyní hejtman lén německých pan *Štěpán Jiří ze Sternberka* na Pátku a Postoloprtech. Týž byl z rodiny dobře katolické a vlastní bratr pana Adama ze Sternberka na Bechyni a Sedlci, který jsa dobrý katolík, v těch časích byl povýšen na nejvyššího purkrabí Pražského. Ale matka pana Štěpána, Kateřina Řepická z Sudoměře, byla víry podobojí, podobně i jeho manželka první Alžběta z Talmberka, a druhá Veronika z Veitmile, a tak pan Štěpán Jiří ocitl se na straně podobojích, ač nejevil stálosti ani pravé ryzosti povahy. Poznáme ho napřed jako utrakvistu konservativního, pak jako hájitele konfessí české, až se za nedlouho zpáčil; po r. 1620 vrátil se do církve katolické. K určitému návrhu Budovcovu namítl, že by nebylo třeba žádati za ztvrzení české konfessí, nýbrž aby strana podobojí přestala na jakémisi majestátu krále Vladislava Jagajlovce. Ale u zemských desk o takovém majestátu nevěděli, leda o zápisu sněmu Kutnohorského r. 1485, kdy katolíci a podobojí se porovnali k obapolné lásce a snášenlivosti bez tupení a kaceřování. To pak ovšem se vidělo lutheránům a bratřím býti jako něco předpotopního, a Budovec volal: „To nám nestačí! Uchověj nás toho Pán Bůh, abychom se měli sprá-

vovati kompaktáty a konsistoří pod jurisdikcí arcibiskupa! Však jsme od slavné paměti císaře Maximiliana lepší dostali opatření. Kompaktata byla tehdy vymazána z zemských desk, a při české konfessí byli jsme zůstaveni. A nyní musí nám býti česká konfessí potvrzena, sic jinak nedáme se v nižádné jednání sněmovní.

V následující schůzi protestantů v zelené světlici hradu Pražského předložil Budovec hotovou adresu k císaři, v níž obsaženo bylo 25 artikulů, za jichž povolení měl císař býti žádán. Článek I. zněl v podstatě takto: Kompaktata zůstaňtež zrušena, všichni tři stavové, panský, rytířský a městský nechť požívají svobody náboženství podle konfessí české; dle té konfessí ať stavové sami spravují své kněžstvo *české i německé*, a proti té správě nemá platiti nižádný rozkaz, nechť přijde odkudkoli. A ta konfessí budiž co zákon zapsána do desk, jak by prý se to jistě bylo stalo již dávno, kdyby císař Maximilian byl náhle nezemřel, čehož že jsou pamětníci. Čl. II.: Nižádný ze stavů a nikdo z poddaných měšťanů a sedláků, kdož jest pokřtěn ve jménu nejsvětější Trojice, nemá od vrchnosti býti nucen k jinému náboženství, aniž smí jemu býti bráněno ve službách Božích, ani ve zvonění o pohřbech. A jakož všichni sloužíme jednomu Bohu, nemají jedni býti tupeni od druhých. Od podobojích se to neděje a dítí nebude. (Šlavata byl v tom jiného mínění.) V městech královských a věnných mohou podobojí míti své kazatele *české i německé* dle své konfessí, poněvadž je to i straně katolické dovoleno. Čl. III. Na úřady zemské buďtež usazovány osoby katolické i podobojí rovným počtem, a bez řádného vyslyšení nebudiž nikomu úřad odňat. Čl. IV. J. M. C. ať dá revers, že na úřad arcibiskupský dosazovati bude jen přirozené Čechy, a nikoli cizozemce, a konsistoř arcibiskupská ať se nevkládá do správy kněží podobojí. V. Jesuité ať nekupují a nedrží zemských statků bez dovolení J. M. C. a všech tří stavů, a ve věcech světských kněží ať podléhají právu zemskému. Čl. VI. Nikdo ať není nucen, v Římě žádati za dispensaci k sňatkům. Ostatních devatenáct postulatů čelilo k tomu, aby císař do vedení práva zemského se nevkládal, ze své moci mimo právo zemské aby nikoho na hrdle netrestal, statky po odpravených aby nekonfiskoval, aby zločin uražení veličenstva určitě vyměřil a strestání jeho aby se neujímal sám, a jiné více. Vůbec ty poslední artikule žádaly věci slušné a spravedlivé. Ale články, jež dotýkaly se víry, nikdo z katolíků nemohl schváliti. Pochybno bylo, že konfessí česká byla by za zemský zákon do desk vložena, kdyby císař Maximilian z nenadání byl nezemřel. Nepravda bylo, že lutheráni a bratři netupili katolíků. Škodlivá katolíkům byla žádost, aby protestantští kazatelé směli se usazovati v městech královských vůbec, tedy i v Plzni, Budějovicích a Kadani, městech katolických. Škodlivá na onen čas byla žádost, aby cizozemci nebyli dosazováni na stolec arcibiskupský, poněvadž z domácích lidí, zvláště stavů vyšších, za tehdejších časů málo kdo se dával na kněžství, v němž by na něho očekávaly jen těžké boje a všeliká strast. Bylať ta žádost na urážku tehdejšího arcibiskupa Karla z Lamberka, který jsa ze Štýrska rodilý, po smrti arcibiskupa Zbyňka Berky po šest let držel arcibiskupství Pražské co prelát nábožný, v úřadě horlivý a bdělý, až z mnohých starostí byl stížen dlouhou nemocí. Nenávist proti Jesuitům, hlavním buditelům katolického ducha v Čechách, byla v čl. 5. příliš zjevná.

Tento spis Budovcův zamlouval se všemu shromáždění, i podepsalo ho 200 pánů, přes 300 vladyk a poslanci z měst (vyjímajíc Plzeň, Budějovice a Kadaň) a slavně se tím zavázali, že při těch artikulích věrně chtí státi. Jediný pan Štěpán Jiří ze Šternberka chtěl odporovati, ale tu padla hlasitá pohružka: „Kdoby při tom porovnání nechtěl státi, aneb snad je chtěl rušiti, toho vyhoďte z okna!“ To zaleklo pana Štěpána Jiřího, a již stál při těch postulatech a zastával se jich dosti dlouho. Nyní dal Budovec adresu pěkně opsati, ovšem z opatrnosti bez oněch četných podpisů, a pokusil se o to, aby byla schválena od katolíků, a tak aby mohla podána býti císaři jménem celého sněmu. Té chvíle byli katoličtí páni a vladykové pohromadě v soudní síni na úradách, když vešli k nim protestanté v plném počtu, podali jim opis adresy, prosíce, aby ji podali císaři a za její schválení aby laskavě se přimluvili, sic jinak žeby strana podobojí nemohla se dáti do jednání sněmovního. Katolíci přijali ten spis a slíbili toliko, že ho podají do rukou císařových. I učinili tak bez meškání, a navrátivše se k čekajícím protestantům, sdělili jim, že J. M. C. ony artikule vezme v úvahu v pozdějším čase, až pomine všecken nepokoj; nyní však aby stavové dali se do jednání o věcech J. M. C., šetříce přítomného nebezpečí.

Ale právě to přítomné císařovo nebezpečí bylo protestantům jako voda na mlýn. Vojsko Matiášovo se rozkládalo od Kolína k Českému Brodu, čekajíc na povel, aby se hnulo ku Praze, zmoci se osoby císařovy; protestanté nechtěli pomýšleti na obranu svého panovníka, dokud by nesvolil k jejich žádosti na nevystihlou škodu církve katolické. Nic nedbali, že Kouřimský kraj od vojska Matiášova hrozně trpí škody stravováním a obročením, a zase loupením a všelikou svévolí a prostopášností od nekázaných Uhrů. Tak měl císař Rudolf v tom kritickém čase nůž na hrdle ze dvou stran.

Protestanté vyslechnuvše císařský vzkaz, kysele se tvářili a odstoupili do zelené síně. Byli přesvědčeni, že katolíci za ně se nepřimluvili. I vyslali k nim pana Štěpána Jiřího ze Šternberka s oznámením, že nedají se v jednání sněmovní, dokud jim podané artikule nebudou povoleny. Nového prý nežádají nic, vše prý jest již utvrzeno zemským zřízením, sněmy a úmluvami. Tímto klamným tvrzením předpokládali u katolíků chatrnou znalost zemského zřízení; žádali zajisté věci nové a nebývalé, které nebyly utvrzeny ani na sněmích ani úmluvami, vyjímajíc toliko zrušení kompaktat r. 1567.

A nyní protestanté, či jak jim Slavata říká „konfessionisté“, předsevzali jíti hromadně k císaři, aby mu nahnali strachu. Marně se tomu bránil Rudolf, jehož sesláblé nervy nesnesly nižádného výjevu hlučného; marně vzkazoval, že přijme jich jen po 12 osobách z každého stavu. Oni přišli k audienci všichni, i naplnili radní síň a dvě síně vedlejší. Za všecky mluvil k císaři po německu hrabě Jáchym Ondřej Šlik, lutherán, a podal mu českou konfessí v německém textu tištěnou a v červený aksamit vázanou. Rudolf ji přijal, řka: „Bude k tomu třeba zralé úvahy, a krátký jest nyní na to čas. Jiný bude sněm ještě letos, a tu se ta věc vyřídí.“ Než hrabě Šlik prosil důtklivě, aby žádost stavů se neodkládala, ale aby se vyřídila ještě dnes; sice že stavové se rozjedou do svých domovů a hájiti budou svého každý dle své síly. Jemu v tom ostatní hlasně přizvukovali a pouštěli hrozby. Tím se polekal chorý císař i dal písemné

vyjádření, že podané artikule stavovské přijímá a k nim svoluje, vyjímaje toliko články první a druhý, jež týkaly se změny náboženství v Čechách; o těch že bude jednáno na nejbližším sněmu, který položen bude ještě letos ke dni sv. Martina, a do té doby že nebude nikdo ve svém religionu hindrován ani utiskován. K dalším prosbám Šlikovým povolil císař, aby tato zatímní jeho resoluce vepsána byla do zemských desk, proti čemuž ale zmužile protestovali kancléř Zdeněk Popel z Lobkovic a dvorní maršálek Jaroslav z Martinic, kteří za té audience stáli císaři po boku.

Ale co bylo katolíkům nevhod, to líbilo se konfessionistům; i upustili prozatím od všeho odporu, dali se do jednání sněmovního ve spolku s katolíky, zvolili arciknížete Matiaše za čekance trůnu českého a účastnili se vyjednávání s ním, aby zatím se spokojil s korunou Uherskou a obojími Rakousy, a pak aby škodlivé vojsko své rychle vyvedl do Uher. Než Matiaš na tom nepřestal, a žádal, aby jako záruka budoucí držby Čech postoupeny mu byly Morava, Slezsko a obě Lužice. A na větší důraz přivedl své vojsko od Českého Brodu ku Praze, až stanul v Dubči. V tom zvýšeném nebezpečí zvýšila se i důtklivost vyjednávání mezi Rudolfem a Matiašem, jehož se účastnili vedle pánů českých, moravských, uherských i rakouských zvláště kardinál Ditrichštejn, biskup Olomucký, a prozíravý vyslanec španělský, starý don Vilém de San Clemente, který, ač nemocen, vydal se k arciknížeti Matiaši a pro pět ran Krista Pána ho prosil, aby se mírnil a svými požadavky aby nebudil větší odvahu protestantů na všech stranách. V tom smyslu domlouváno bylo i císaři Rudolfovi, zvláště nový nuncius apoštolské stolice kardinál Garcia de Melino napomínal ho důtklivě, aby se smířil s bratrem, sice jinak že všecko jeho císařství připadne kacířům na velikou škodu církve a všeho rodu Habsburského. Tak došlo v Libni 24. června 1608 ke smíru mezi bratry. Matiaš obdržel tu Uhry, obojí Rakousy a Moravu, tak jak na tom stáli Moravané, a pak své loupežné vojsko rychle vyvedl z Čech. Mír ten Libenský přišel ve vrchovatý čas; protestantská unie pod protektorátem Jindřicha IV., krále francouzského, již již se chystala k brannému zakročení mezi bratry Habsburky, s následky nedozírnými. Po tom míru také odročen byl sněm zemský až ke dni sv. Martina nejbliže příštímu.

Za následujících časů udály se v sousedních zemích věci, které měly veliký účinek na záležitosti české. Na *Moravě* nechtěli stavové protestantské arciknížeti Matiaši slíbiti poslušnost, dokud nedá jim úplné svobody náboženské; ale proti tomu rozhodně se ozvali páni katoličtí, a arcikníže Matiaš se pronesl, že by raději nepanoval, nežli by dal plnou svobodu náboženství. Tedy stavové z přičinění pana Karla z Žerotína spokojili se slibem arciknížete, že nikoho nebude stíhati pro náboženství jeho. Hůře nežli na *Moravě* bylo v obojích *Rakousích*, tehdy většinou protestantských. Stavové obojích *Rakous* žádali na arciknížeti Matiaši, od 19. října 1608 již korunovaném králi uherském, aby jim vydal majestát na svobodu náboženství, a na té žádosti stáli s myslí umíněnou; očekávali, že Matiaš zemře bez dětí, ježto máje věku 51 let nebyl ještě ženat. Pak bylo jisto, že obě *Rakousy* podědí arcikníže Ferdinand Štýrský, týž, který do nedávna provedl katolickou reformaci v Štýrsku, Korutanech, Krajině a Gorici. Ale král Matiaš nechtěl *Rakušanům* povolití více než *Moravanům*,

totiž pouhý slib náboženské tolerance. Tu Rakušané, aby provedli svou vůli, dali se v nebezpečné jednání s protestantskou unií v Němcích. Odtud pojal kníže Kristian z Anhaltu nebezpečný zámysl, Rakušany připojiti k unii a pak ve spolku s Francií, Hollandany, Benátčany a Turky způsobiti obecnou válku na dokonalé povolení moci Habsburské; útočným bodem měly býti Rakousy, kde stavové se již ozbrojili proti králi Matiáši. Ale toto nebezpečí zažehnal pan *Karel ze Žerotína*, zemský hejtman moravský a přední šlechtic z jednoty českých bratří, státník prozíravý a vlastenec ušlechtilý. Jakmile poznal vše, co se tu strojilo, zhrozil se nevystihlých toho následků. On, nepřítel všeho prolévání krve lidské, a svého přirozeného jazyka vroucně milovný, předvídal, že do budoucí vřavy válečné strženy budou Morava i Čechy, jimž by z vítězství zbraní německých nic dobrého nevzešlo. Proto horlivě se podjal smírcí práce mezi králem a stavy rakouskými, a tak došlo k písemné resoluci královské, v níž dána šlechtě rakouské úplná svoboda náboženství; města pak odbyta ústním slibem náboženské tolerance (21. března 1609).

Tím bylo mračno evropské války zaplašeno na déle než devět let. Než také jest pravda, že události v Rakousích jevily mohutný účinek na stav věcí v Čechách, dodávajíce konfessionistům vždy větší odvahy. Již na podzim r. 1608. kolovaly v zemi liché *pověsti o nepřátelských úkladech katolíků*; papežský nuncius že prý tajně u sebe shromažďuje katolické pány a radí se s nimi o vojenské zakročení proti stavům evangelickým, a že k tomu konci se očekává příchod vojska španělského a vlašského. Také prý císař že nepropouští své vojsko, které pod generálem Tilly z Moravy přitáhlo na obranu císaře. Pravdy bylo na tom jen tolik, že nuncius a arcibiskup svolali ke dni 14. října 1608 schůzi katolických pánů, praelatů a doktorů na úradu, jak na budoucím sněmě odpírati konfessionistům, kteroužto schůzi jesuité z opatrnosti ani neobeslali. Na vojsko generála Tilly císař právě sháněl peníze, aby je mohl vyplatiti a propustiti. Ale konfessionisté nepídili se po té pravdě a pouštěli hrozby, že na budoucí sněm o sv. Martině přijdou ve velkém počtu a s branným lidem. Císař zvěděv o tom, vyslal do krajů mandaty, v nichž vyvracel ony klevety, prý od lidí nešlechetných vymyšlené, a napomínal k lásce a svornosti. Když ale vznikaly pověsti nové, že kníže Bavorský, falckrabě a jiná knížata vojska sbírají a mustrují, tedy císař po úradě s katolickými úředníky zemskými odročil nejbližší zemský sněm ke dni 28. ledna r. 1609, a dovolil, aby stavové na *krajských sjezdech* se radili o zemské obraně. Však byly ony obavy válečné liché a vymyšlené; bylo tedy na krajských sjezdech hlavně jednáno o věcech víry, a hlučné promlouváno, že stavové odeprou císaři všechny sbírky zemské, jestli jim nedá svobodu vyznání. Také na shromážděních obcí měst pražských dne 8. listopadu mluveny byly řeči bouřlivé; ale na Starém městě rázně proti tomu se ozval primator Jiří Heidl z Roznšteina a tak schladil horké hlavy řečníků. Na sjezdu kraje Kouřimského dne 9. prosince 1608 stalo se usnesení, aby na odvrácení hněvu Božího zvoněno bylo na kostelích třikrát za den, a kdyby vyšel rozkaz krajských hejtmanů, mělo z dvaceti usedlostí po jednom muži ke krajskému pluku do Kouřimě vysláno býti.¹⁾

¹⁾ Radní protokol Kolínský E 17 k 11. Dec. 1608.

Zemský sněm, který sešel se dne 28. ledna 1609 na hradě pražském, měl průběh bouřlivý. Hned v prvním sezení, které zahájil nejvyšší purkrabí Adam ze Šternberka, oznámil nejvyšší kancléř Lobkovic následující: „J. M. C. má toho zprávu, že o minulém sněmu mnozí z pánů stavů zavázali se písemně, že chtějí zastávati konfessí českou, a v tom že chtějí podle sebe státi a od sebe se netrhati pod pokutou vyhození z okna. J. M. C. to lítostivě snáší, ježto proti dobrému řádu a zřízení zemskému nic nezamýšlí; i žádá, aby páni upustili od těch slibů a závazků.“ K tomu odpověděli někteří páni, že nic proti J. M. C. nezamýšlejí a jemu vždy věrni zůstávají. Ale tu povstal pan Václav Budovec z Budova a směle se ozval takto: „Já jsem ten spis podepsal a chovám ho u sebe k věrné ruce. Nic tam není scestného, a to, co tam se dotýče náboženství, směřuje k pokoji, svornosti a k větší cti a chvále Boží. Zrušení toho zápisu ale nebude na překážku, abychom se domáhali náboženské svobody!“

Živější byla schůze dne následujícího. Pan kancléř důtklivě vyzýval pana Budovce jménem J. M. C., aby mu ten spis vydal na zrušení. Tu konfessionisté uradivše se, odpověděli ústy pana Štěpána ze Šternberka: „J. M. C. jest o nás zle zpraven od zlých a nešlechtných lidí; onen spis jest podepsán od velkého počtu osob všech tří stavů, tudíž nelze nám ho vydati na zrušení.“ Ale bratr řečníkův, nejvyšší purkrabí Adam ze Šternberka, pokáral tuto řeč, rka: „Včera páni mluvili jinak nežli dnes. Osvědčovali, že proti J. M. C. nic nezamýšlejí, a dnes odpírají vydání spisu, v němž proti J. M. C. se umlouvali. J. M. C. není poučen od zlých lidí, ale sám jest původcem onoho rozkazu.“ Nyní povstal Budovec, rukou tiskna onen spis na záda svá, a řekl: „Vyláme ten spis, když J. M. C. tak žádá, ale nechť pováží, že spis jest podepsán od čtyř set pánů a vladyk i vyslaných z měst mimo Plzeň, Budějovice a Kadaň, a ti všichni loni za velikého pokušení prokázali věrnost k J. M. C. skutkem. Kdyby ten spis byl kasírován, tedy by se zrušilo též ohlášení věrnosti stavů a zrušily by se katolíkům i podobojím artikule o zemském dobru na neslýchaný posměch všeho národa českého, který na obranu Uher proléval krev svých synů!“ Ale nejvyšší purkrabí nedal se másti touto chytrou řečí a pravil: „O pánech stavích tu není řeči, ale o naplnění vůle zeměpanské. Nechcete-li spis vydati, tedy ho zrušte sami!“ Tu Budovec, uradiv se s přáteli, ohlásil odeslání dvanácti ze stavů k císaři.

Tu deputaci vedl Mathes Henrich hrabě Thurn; když zvěděl, že má býti slyšen v přítomnosti nejv. purkrabí, nejv. kancléře, nejv. sudí Adama z Valdšteina a nejv. písaře Jana z Klenového, vzpouzel se jíti k audienci, a žádal, aby ve slyšení byl při císaři toliko pan kancléř jako tlumočník; ale bude naň dobrý pozor, zdali dobře tlumočí. Než císař se hněval na ty neslušné okolky a nepovolil. Tedy vešel Thurn s druhy svými, odevzdal císaři onen zápis konfessionistů s prosbou, aby J. M. C. ráčil ho chovati co drahý poklad věrnosti stavů. Na konec prosil za udělení svobody náboženství. Hned na zejtrí obeslal Rudolf k sobě dvanáct pánů, osm vladyk a šest měšťanů, katolíků i konfessionistů a odevzdal jim proposici sněmovní. Předem žádal za povolení mimořádné berně a sbírky zemské a pak dopouštěl též úvahy o náboženství; a na čem stavové jednosvorně zůstanou (t. j. podobojí a katolíci), to že císař vezme v uvážení.

Tomu porozuměli konfessionisté a dne 3. února prosili katolické pány jednou i podruhé za přímluvu u císaře, aby jim dal svobodu náboženství dle konfessí z r. 1575. Však nemohli katolíci jinak, než dáti vyhýbavou odpověď: „Císař vám povolí vše, co jest slušno a spravedlivě i bez naší rady.“ Skutkem pak v radě císařské hájili dosavadní stav věcí, když spůsobili důležité usnesení proti konfessionistům: odtrhnouti od nich královská města. Byla sice tehdá intelligence městská větším dílem na straně lutheranů, na díle i stejně smýšlela s bratřími; ale obecný lid byl skoro všude přívržencem starých řádů a ceremonií církve utrakvistické. Povolal k sobě tedy nejv. purkrabí šest sněmovníků stavu městského a zakázal jim všechno účastenství v úradách o náboženství; o tom prý se raditi smějí toliko stav panský a rytířský, a nikolivěk stav městský, neboť královská města že přísluší ke komoře J. M. C., svého předního zastavatele a fedrovatele. K tomu poslušně přivolil přítomný primas staroměstský Jiří Heidl z Roznšteina, ale hned prosil za přímluvu u arcibiskupa, aby světil kněží strany podobojí, čehož prý jest naléhavá potřeba vzhledem k malému počtu kněží té strany. I projevil nejv. purkrabí všecku v tom ochotu. Hned potom obeslal primas Heidl všechny sněmovníky stavu městského ke schůzi na staroměstské radnici ke dni 7. února. Nad tou obsilkou zarazila se většina poslů městských, a mluvčí jejich, Krištof Kober z Koberberka z Malé Strany, člen jednoty bratrské, ve shromáždění konfessionistů toužil na to rušení svobod stavu městského, ježto se mu brání, na sněmu rokovati o víře. „My“, pravil, „nechceme býti proti císaři a králi, ale také nechceme, aby konsistoř nám velela a na české konfessí co měnila. Neviníme z toho císaře, ale jiné osoby (t. j. katolické jeho rady). I prosím pány za radu, co nám jest činiti.“ K tomu odpověděl pán Štěpán ze Šternberka: „Jest nám líto, že se tak děje. Však víte co činiti, když společně s námi za svobodu české konfessí jste žádali! Jděte sice na rathouz, jak jste obeslání, ale trvejte při české konfessí. My vás neopustíme!“ I šli tedy poslové měst dne 7. února na radnici. Zde primas Heidl mluvil k nim v tomto smyslu: „Nejvyšší úředníci to sjednají u pana arcibiskupa, aby učené mládence a muže strany podobojí světil na kněžství, tak aby strana podobojí se spravovala dle kompaktat Basilejských, ale nikoli jakousi českou konfessí.“ K tomu se ozval Krištof Kober: „My ze stavu městského hlásíme se k české konfessí; však zde o tom jednati nebudeme, ale na sněmu podle pánů a vladyk.“ V tom jemu všechno shromáždění přizvukovalo, z čehož horšil se primas, volaje: „Co tato neústupnosť a vzpoura vám budoucně přinese, to se ukáže!“

V plnosti sněmu dne 10. února oznámil nejv. purkrabí, že císař pilně uvažuje o spisu pánů stavů strany podobojí a zítra že ráci dáti odpověď. K tomu promluvil ostře pan Štěpán ze Šternberka: „S radostí očekáváme na odpověď, ale ať se neotálí! My tu čekáme již 14 dní, utrácíme peníze, a když vše utratíme, nebude odkud činiti pomoc J. M. C. a rozejdeme se. Také neseme těžce, že staroměstský primas posly městské od nás trhá, jinde je shromažďuje a tvrdě k nim promlouvá. Za to svým časem zachováme se k němu jak náleží. Nechtě císař netrhá města od pánů a vladyk!“ Po této řeči, k níž poslové měst hlasitě přizvukovali, pronesl pan Šternberk novou prosbu, či vlastně již hrozbu ke katolíkům za přímluvu u císaře.

Tato slova jsou zajisté jako pablesky vzdálené bouřky, která tehdy stála v Rakousích, kde stavové již se chystali, na králi Matiaši vymoci svobodu náboženství brannou rukou a pomocí protestantské unie v Němcích. To dodávalo českým konfessionistům odvahy k hrozbám, a účinek těch hrozeb jevil se již v radě katolických pánů. Císař Rudolf, který nerad se obíral péčemi vladařskými, ve věcech českých spoléhal předem na radu korunních úředníků českých a také nyní očekával na radu, jakou odpověď by měl dáti k žádosti konfessionistů. A v tom znamenáme nyní mezi katolickými pány různost mínění. Nejvyšší purkrabí *Adam ze Šternberka*, nejvyšší sudí *Adam z Valdšteina* a jiní podle nich radili, aby císař: 1. zjednal u arcibiskupa svěcení žáků strany podobojí na stav kněžský, 2. dovolení, aby utrakvisté mohli pohřbívání býti v katolických kostelích, a 3. aby poddaní víry podobojí nebyli nuceni k jiné víře. Tomu ale odpírali nejvyšší kancléř *Lobkovic*, purkrabí Karlšteinský *Vilém Slavata* a dvorní maršálek *Jaroslav Bořita z Martinic*, řkouce: „Konfessionistům takové ústupky nestačí, a zvláště bratřím, kteří nestojí o to, aby arcibiskup jim světil kněží. Lépe jest hned z počátku odepřítí všem neslušným žádostem a dopřátí leda jen toho, v čem by svatý otec povolil. My laikové nemíchejme se kněžím do jejich věcí nedůtklivých. Však ti kněží utrakvisté, ač jsou od biskupa řádně svěceni, neplní dobrovolné přísahy své. arcibiskupa neposlouchají, svévolně se žení, ve víře se odchyľují, a proto bez urážky svého svědomí nemůžeme J. M. C. raditi k ústupkům. A co by posléze bylo tím získáno? Podá-li se jim prst, chytati se budou celé ruky!“

Toto dvojení v radě katolíků těžce nesl apoštolský nuncius *Gaëtani*, který nedávno přibyl do Prahy na místo odešlého kardinála *Garcia*. Dohodnuv se s arcibiskupem *Karlem z Lamberka*, svolal do paláce arcibiskupského schůzi katolických pánů, aby jejich mínění přivedl na pravou míru dle intencí apoštolské stolice. Šešli se tu: probošt svatovítský *Jiří Pontan z Breitenberka*, děkan *Šimon Brož z Hornšteina*, převor Strahovský *Kašpar z Kvestenberka*, opatové Karlovský a Emausský, kanovníci, dva doktoři z koleje sv. Klimenta, pan *Adam ze Šternberka*, kancléř *Zdeněk Vojtěch z Lobkovic*, nejvyšší hofmistr *Krištof z Lobkovic*, *Adam z Valdšteina*, *Vilém Slavata*, *Ferdinand purkrabí z Donina*, *Jaroslav z Martinic*, *Fridrich Švihovský z Risenberka*, *Vilém Sviták z Landšteina*, hejtman N. M. Pražského, *Jindřich Libšteinský z Kolovrat*, *Jan Zbyněk Zajíc z Hazenburka*, *Ctibor Žďarský ze Žďaru*, hejtman Malostranský, *Oktavian Strada z Rossberka*, císařský antikvarius a jiní stavu rytířského. V tomto shromáždění vykládal arcibiskup, kterak ony výše uvedené přímluvy povolnějších pánů katolických obsahují věci bludné a scestné, a kdoby k těm koncessím radil císaři, ten by upadl v exkommunikaci a klatbu církevní, a končil těmito slovy: „Lítost mám nad roztržkou mezi pány stavy. Ale já do vylití své krve a s nasazením hrdla setrvám v hájení věci katolické v tomto království“. Potom po mnohých úvahách tu bylo sjednáno, že konfessionistům nemá býti v ničem povoleno, s moudrým přizíráním, aby císaři dodáváno bylo odvahy k odporu, ježto oni haeretikové neobmýšlejí než záhubu církve katolické. Přijímání podobojí bylo povoleno jen pravým utrakvistům, kteří jinak ve víře a ritu se srovnávají s katolíky, a to zákony zemskými jest stvrzeno; proto mají oni pravověrní utrakvisté

býti přichráněni; ale arcibiskup nemůže býti nucen světiti jejich žáky, aniž trpěti pohřby jejich mrtvých při kostelích katolických.“

Tak bylo z duchovní strany schváleno stanovisko kancléře Lobkovice, Slavaty a Martinice. Však nejvyšší purkrabí *Adam ze Sternberka* a jeho přátelé byli jiného mínění. Nelze jim snad vytýkati vlažnost ve víře katolické, ale byli ustrašeni důrazným vystupováním českých konfessionistů, a zdá se, že již věděli, kterak za konfessionisty stojí protestantská cizina, hrozící válkou záhubnou. Proto klonili se k ústupkům, napřed skrovným a později vždy větším. Byli to mimo nejvyššího purkrabí hlavně Adam z Valdšteina, Ferdinand z Donína, Jan Zbyněk Zajíc z Hazenburka, Vilém z Landšteina, Jan z Klenového, Purkart Točnick z Křimic, Ctibor Žďarský ze Žďaru, Zachariáš Kába z Rybňan, Fridrich z Písnice a j. Slavata je nazval *politickými katolíky*. Není pak divu, že vůdčí hlavy českých katolíků naplněny byly velikými starostmi, a že vyhledávána byla pomoc s hůry. Nařizovány byly 40 hodinné pobožnosti v kostelích, počínajíc u Jesuitů u mostu. Třikrát za den bylo s věží sezváněno, aby lidé se modlili k Bohu za svornost knížat a odvrácení škody církve. K tomu přistoupily církevní odpustky, které udělila stolice apoštolská, a lidé hrnuli se k zpovědnicím. Ze všeho jest zřejmo, že *církev pokládala Čechy za hlavní baštu svou ve střední Evropě*, na jejíž zachování nakládáno bylo všechno úsilí. Tím se vysvětluje též všecka akce katolická v následujících desetiletích.

Císař Rudolf, přijav dobrozdání katolických pánů ostrých i politických, dne 11. února povolal k sobě 30 konfessionistů, a maje při sobě toliko nejvyššího kancléře co tlumočníka, dal jim odpověď v tomto smyslu: „Nelze nám rušiti, na co jsme přísahali my i naši předkové, a co v sobě obsahují usnešení sněmovní a zemské zřízení na pokoj a svornost tohoto království. Přejeme tomu, aby žáci podobojí byli na kněžství svěceni od arcibiskupa, též aby lidé podobojí mohli pohřbívání býti při katolických kostelích, a vyhledávati to chceme na pravém místě; ale jednotu bratří zůstavujeme při vyšších mandátech a sněmovních sneseních. Nechť se dají buď k podobojím aneb ke katolíkům. Sbory jim přísně zakazujeme. A zdaliž jsou mezi vámi přítomnými někteří pikharti čili z jednoty bratrské? Nechť se nedomnívají, že jim co bude povoleno!“ K této resoluci zachovali přítomní konfessionisté hluboké mlčení; přítomní bratří se neozvali, nechtíce se znáti k potupnému jménu pikhartů; toliko pan Štěpán ze Sternberka dal tuto odpověď: „Já jsem podobojí, bratřími jsem se nespravoval, a o jiných zde přítomných mám za to, že stejně smýšlejí.“ Přijavše tuto resoluci zapečetěnou, odešli konfessionisté v hlubokém pohnutí. V nejbližším jejich sezení došlo k bouřlivým projevům; pan Štěpán Sternberk vedl stížnost na pana kancléře Lobkovice, ježto prý zle tlumočil slova císařova. Týž prý se tázal toliko, zdali přítomní jsou někteří pikharti, k čemu prý pan kancléř svévolně přidal slova: „aneb z jednoty bratrské“. Stavové bratřští omlouvali své mlčení k dotazu císařskému, ježto oni nejsouce nižšími pikharty, nemohli se císaři ozvati. Potom zvolen jest výbor 91 osob. ze stavů na sepsání odporu proti císařské resoluci, a ten výbor neměl se rozejíti před koncem sněmu; jednání jeho mělo zůstatí v tajnosti, a kdo by co vyrazil, tomu aby jazyk vypadl z úst, anebo do týla aby byl obrácen.

Než to jednání výboru nezůstalo tajno; aspoň zvěděl Slavata o průběhu jeho sezení dne 13. února, o čemž píše, že pan Štěpán ze Šternberka na ostro se pohádal s Budovcem. Vyzýval přítomné bratří, aby z výboru odešli. „Já“, pravil, „a jiní páni pod obojí sami to chceme uvažovati, čeho v replice o bratřích psáti máme. A nejlépe by bylo, aby bratří k nám přistoupili a kněží své od konsistoře přijímali.“ Tomu odepřel Václav Budovec jménem bratří, říka: „My jsme již roku 1575. přistoupili k české konfessí a náležíme tudíž ku straně podobojí, s níž zcela se srovnáváme. Až konsistoř přijde v moc stavovskou, pak rádi budeme přijímati kněží od té konsistoře zřízené.“ Ale pan Štefán nedal tomu místa a zvolal: „Když nechcete odejít, sám odejdu! Však od roku 1575. změnili se ve světě lidé i časy!“ Ještě ostřejší byl spor ve výboru dne 14. února. Pan Štefán opět vybízel bratří, aby přistoupili k církvi podobojí a tak aby usnadnili jednání s císařem o svobodu náboženství. Budovec zase odepřel tomu, čeho bratřím bez urážky svědomí nelze učiniti, a podal v té příčině zvláštní spis. Pan Štefán seznámiv se s jeho obsahem, pravil, že tu psány jsou věci plaché; těch že nelze zastávati u císaře, a vše snažení stavů podobojí by vyšlo na zmar. Když pak bratrští členové výboru proti tomu na hlas reptali, pan Štefán volal: „Nuže, zde rozcházejí se naše cesty, a každá strana zvlášť nechť fedruje svou věc u J. M. C.!“ A Budovec rozhněvav se, volal zprudka: „Chcete-li nás od sebe odlučovati, to hrdlo na to dáme, nežli abychom upustili od svého náboženství a od svých kněží! Naše bratrská konfessí pochválena byla od slavných doktorů evangelických Luthera, Melanchthona, Peucera, Vergeria i Cameraria! S českou konfessí se srovnáváme, ale od našich kněží a řádů a od naší kázně neupustíme!“ Než tu do té hádky se vložili přítomní luthurani, jmenovitě Mathes Henrich hrabě Thurn, který pravil: „Marné zde hádání! Císařská resoluce nic není než odklad, aby nic nedostali ani bratří ani podobojí. Resoluce zná jen ony podobojí, kteří se spravují kompaktaty a dolejší konsistoří arcibiskupskou. Zde jest třeba se spojití a nikoli se různiti.“ Ta slova potkala se s pochvalou obecnou, a bylo po různici. Brzy byla *replika* sepsána a 15. února podána císaři. Konfessionisté v tom spisu se snažili vyvrátiti důvody, ze kterých povolení náboženské svobody bylo jim odepřeno. Dovolávali se toho pamětníků, že Maximilian II. ústně již udělil onu svobodu, a že jen nenadálá jeho smrt zadržela ztvrzení té svobody vkladem do desk. Resoluce prý se opírá o starší snesení sněmů, ale ta snesení že pozbyla platnosti zrušením kompaktat r. 1567. V dalším ta replika se ujímá českých bratří a trpce touží na útisky, které se podobojím dějí kaceřováním, ujímáním far, zákazem stavby nových kostelů a pronásledováním jejich kněží. Na konec prosí, aby císař propustil stavům svobodu české konfessí, aby vydal jim ve správu konsistoř podobojí i Karlovu akademii bez překážky arcibiskupa.

Císař přijav ten spis, odevzdal jej panu kancléři, a týž jej zaslal k posouzení administratoru konsistoře podobojí, knězi *Tomáši Soběslavskému*, kterýžto, jsa věrný starým řádům církve, již 17. února odpověděl takto: „*Konfessí augsburská jest věc zlá, konfessí bratrská jest pikhartská, církvi a království škodlivá. Žádná konsistoř nemůže kněží světiti, a ti, již jsou tak zřízeni, nejsou kněžími a nemají přijíti k farám.*“ Na konec prosil administrator za schránění proti

škodlivým novotám. Potom ve valném shromáždění katolíků v domě arcibiskupském dne 21. února uvažováno bylo, jakou odpověď by měl dáti císař k replice konfessionistů, a stalo se snesení k narádě, aby císař v ničem nepovolil. Tedy císař Rudolf dne 26. února povolal k sobě šest osob z konfessionistů a dal jim písemnou odpověď asi toho smyslu: „*Sám jsem toho pamětník a svědek, že otec můj Maximilian II. r. 1575. nesvolil k české konfessi, a tudíž ta konfessi nemohla býti vložena do zemských desk, ježto nebylo v té příčině jednomyslného snesení stavů. Jsou po ruce mandáty císaře Maximiliana, kterými se zakazují všechny sekty a sbory, i tisk české konfessi. Jestliže vymazána byla r. 1567. kompaktata z desk, tož přece zůstávají v platnosti starší usnesení sněmu, a nad nimi chci držeti ochranlivou ruku. Mandáty proti bratřím zůstávají v platnosti.*

Tato resoluce Rudolfa II. způsobila velký rozruch mezi konfessionisty. Věděli, že vyšla z narády katolíků, zvláště oněch tří ostrých, Lobkovic, Slavaty a Martinice; ale umínili si, že nepovolí a své potřeby že císaři přednesou důtklivěji. I sepsali druhý list odpurný čili *dupliku*, kterouž pan Štěpán ze Šternberka v čele desítičlenné deputace podal císaři s prosbou, aby pro milosrdenství Boží sám ji četl aspoň v přiloženém výtahu. Obsah dupliky byl celkem týž jako v replice, toliko že forma byla ostřejší. Zejména tam stálo, že kdyby císař odepřel žádosti stavů, urazil by tím svědomí stavů i slovo Boží, a zlehčil by zámluvy otce svého. K tomu přiložili dlouhý rejstřík domnělých křivd, kteréž prý arcibiskup a katolíci na nich páchali, zejména že pronásledují ženaté kněží i kazatele od arcibiskupa nezřízené, že ruší svátek mistrů Husi a Jeronyma, evangelické poddané své utiskují, lidi k processím že nutí, při osazování úřadů že není zřetele k podobojím a jiné případy. Porovnáme-li tyto stížnosti konfessionistů se zřízením zemským, tak jak bylo té doby, shledáme, že ony výtky nebyly správné, a jestliže katolíci tak činili, činili tak v souhlasu s zákonem platným a na obranu své víry. Konfessionisté se v tom dopouštěli přehmatu; předpokládali svobodu náboženství již za platný zákon, a přec se té svobody právě teprv domáhali.

Císař tuto dupliku zase odevzdal katolickým pánům na úvahu; však ti ve svých úřadách neměli jednoty. Nejvyšší purkrabí Adam ze Šternberka a jeho přátelé ve svých obavách, aby konfessionisté se nechopili zbraní, žádali za mírné uklizení sporu, jak se již stalo za Maximiliana II. r. 1575. Trvali na tom, aby arcibiskup světil záky podobojí, a nucení ve víře aby přestalo. Ale Lobkovic, Slavata a Martinic opřeli se těmto polovičatým návrhům a pravili: „Nám jako světským osobám nepřísluší rozhodovati o věcech duchovních. To ponechme kněžím. Konfessionisté nepřestanou na malých ústupcích, zvláště oni z jednoty bratrské, umínění a urputní. Každá povolnost bude jen na škodu císaře a církve.“ Než nedocílilo se jednotného mínění pánů katolických, a tudíž obě strany podaly císaři svou přímlovu zvlášť. Konfessionisté zatím netrpělivě očekávali odpovědi císařské na svou dupliku. Dne 7. března přišlo jich 50 na císařskou kancelář a stěžovali sobě do dlouhých odkladů. Nazejtří přišli opět, a to v botách s ostruhami, jakoby se již chystali na cestu k domovům, ač byl zákaz, přicházeti v takové úpravě do místností úředních. Mluví jejich hrabě Thurn ostře tu mluvil k panu kancléři Lobkovic a pustil pohružku, nedostanou-li zítra odpovědi, že rozjedou se z Prahy. Tudíž

císař neváhal a ve zvláštní audienci dal konfessionistům tuto odpověď určitou: „*Císař Maximilian nikdy se nezamluvil, že ztvdí nějakou novou konfessí, a tisk české konfessí zakázal. Zrušení kompaktat r. 1567. nezavírá v sobě povolení české konfessí. Zřízení zemské a snesení sněmů nesvědčí bratřím, tak jak oni se nazývají.*“ Potom přítomný pan kancléř napomenul konfessionisty, aby JMC. si vážili a se nerozjžděli, nýbrž aby se radili o jiných potřebách JMC.

Tato resoluce Rudolfa II. byla v plném shromáždění sněmu dvakráte čtena z kathedry a způsobila bouři mezi konfessionisty. Dobře rozuměli větě, že zemské zřízení nesvědčí bratřím, i té narážce na běžnou jejich tehdy přezdívku „pikhartů“. Nechtíce v tom opustiti bratří, brali ta slova za urážku veškeré své strany. I reptali, broukali a bouřili, a posléze doráželi na přítomné katolíky, politické i ostré, těmito výkřiky: „Tato resoluce jest urážlivá! Nepřičítáme to JMC., ale těm, kteří takové resoluce spisují! Rcete, máte nás za takové, kterým nesvědčí rád a zřízení zemské, ani dsky ani královská přísaha?“ K tomu odpovídal nejvyšší purkrabí: „Posud jsme neměli příčiny, abychom se za vás přimlouvali. V těch místech nečiňte k nám takové dotazy! Vyhledávejte toho při JMC.“ A tu se ozývaly hlasy Štěpána ze Šternberka, hraběte Šlika a jiných: „Pohanům, Turkům by dali odpověď, ale my na nich odpovědi nedostáváme! Poroučíme to Pánu Bohu, ale co z toho vzejde, to se uhlídá!“ Za takové bouře nebylo katolíkům již bezpečno zůstatí ve sněmovně; zdvihli se a odešli. Hněvivý pokřik je provázel: „Šelma a zrádce ten, kdo za nimi půjde! Nemáme je za ty, kterým svědčí královská přísaha a zemské zřízení! Proč jsme jim dali odejítí, než nám dali světlou odpověď!“

A nyní konfessionisté jali se spisovati *tripliku* proti císařské resoluci, slovy sice uctivými, ale vyjádřili své odhodlání, že neustanou, dokud císař je nespokojí. Ten spis odevzdal císaři dne 14. března pan Štěpán ze Šternberka v čele 15 vyslaných, a slíbena mu odpověď. Ale to byl poslední krok pana Štěpána ve prospěch české konfessí; odtud jeví se při něm patrná proměna, a zdá se, že v tom svou ruku měl katolický bratr jeho, nejv. purkrabí Adam ze Šternberka. Pan Štěpán vyprosil sobě u císaře tajné slyšení a radil jemu, aby artikul o náboženství odložil do budoucího sněmu; a císař slíbil, že na to pomyslí. I nastaly nyní katolickým pánům nové úrady, jak by císař měl odpověditi na *tripliku* stavů protestantských. Dne 15. března byli zase pohromadě, a opět se mezi nimi objevila různost mínění. Nejv. purkrabí radil, aby se promluvílo se stranou lutheranskou, zejména s Thurnem, Šlikem, Vilémem z Lobkovic a Kolonnou z Felzu, aby se zvědělo, do které míry se rozcházejí s jednotou bratrskou v řádu kostelním a školním. Kdyby se shledaly podstatné rozdíly, pak by mohl císař lutherany v něčem spokojiti a tak od bratří je oddělití. Dále aby schválen byl odklad ve věcech náboženských, jak radil pan Štěpán ze Šternberka; bude tím získán čas. K tomu odpověděl *Slavata* jménem svých přátel: „*Vinšoval bych sobě, abych nebyl potahován do té rady o náboženství, neboť jest to věcí našich kněží a nikoli věcí laiků. Ale když JMC. nyní ráčí poroučeti: oznámím, čemu rozumím, však s tou protestací, jestli bych radou svou pobloudil, že jsem hotov od té přímluvy upustiti a duchovními se spravovati. I myslím, aby JMC. zůstal při první resoluci. Odklad v rokování sněmu o náboženství, jak ho nabízejí sami podobojí, jest mně podezřelý,*

a může býti na prospěch jejich sekty a na potlačení svaté víry katolické. Dá-li se jim světlá odpověď bez odkladu: páni podobojí snad k dobrému se rozmyslí a vzpomenou sobě, že čeho sami nechťí míti, toho aby nečinili jiným.

Za takových porad katolíků uplynul týden, až přišla zpráva, že dne 21. března stavové obojích Rakous vynutili na králi Matiaši svobodu vyznání augsburského. Strana politických katolíků v radě císařové velice tím poklesla na mysl, a nejv. purkrabí Adam ze Šternberka horlivě k tomu se přimlouval, aby císařská resoluce byla sepsána ve smyslu umírněném. Tomu však ostří katolíci byli na odpor, namítajíce: Dá-li se konfessionistům resoluce ve smyslu mírnějším, nic nebude platno. Oni na tom nepřestanou a budou chtítí více. Jestli ono zlo povoleno bylo v Rakousích, netřeba je připustiti také v Čechách.“ Za takových úrad uplynulo několik dní, až konfessionisté byli netrpěliví. Jednoho dne přihrnuli se do císařské kanceláře v počtu tak velikém, že ani tam všickni místa neměli, a pan Budovec mluvil k přítomným pánům katolickým z ostra: „Již jsme tu devět neděl, a nemáme konce v té věci; proto vedtež JMC. k tomu, aby nám milostivě odpověděl, sic jinak se rozejdeme, a vina nebude na nás, ale na těch, kteří JMC. k takovému odkladu radili.“ Konečně dne 30. března 1609. povolal císař k sobě 12 konfessionistů, a v přítomnosti nejv. úředníků zemských dal jim konečnou odpověď svou. Obsahovala napomenutí, aby stavové nechali uvažování o věcech náboženských a raději aby přistoupili k vyřízení věcí berničných, bezpečni jsouce, že císař stejně jest náchylen katolíkům i podobojím. Jinak že sněm bude rozpuštěn. Byla pak tato resoluce v nejbližším sezení sněmu oznámena, a působila mezi konfessionisty hněvivé pohnutí, i chystali se útočiti na císaře novým spisem. Bránil tomu sice nejv. purkrabí a oznamoval, že JMC. již nechce slyšeti nižádných odporů v náboženství, a raději že rozpustí sněm; ale k prosbě konfessionistů dal jim lhůtu do zejtrka, aby mohli uvažovati o císařské resoluci. Oddával se v tom klamně naději, že snad pánové se spokojí a přistoupí k jednání o berních. Ale sklamal se. Konfessionisté dne 1. dubna podali jemu písemnou protestaci k císaři, jak ji sepsal Václav Budovec formou ostrou a pohrůžnou: „*Poněvadž svoboda náboženství není nám povolena, a my za věrné služby špatného jsme užitku dobyli: nemůžeme přistoupiti k jednání o císařské propositi. Nelze nám od poznané pravdy ustoupiti, a prosíme, aby nám za urputnost čítáno nebylo, též abychom mohli Bohu sloužiti bez soužení, hanění, kaceřování a pohrůžek; sice jinak, vynímajíc Vaši Milost císařskou, proti každému chceme státi za jednoho s pomocí Boží do hrdel a statků. A poněvadž vůkolní knížata v těch nebezpečných časích opatřují se vojenskou hotovostí, tak i my stavové podobojí se opatříme brannou hotovostí na bezpečnost svou, a vedle této protestace položili jsme si ke dni 4. května schůzi na Novoměstskou radnici. A ten protest na budoucí paměť do desk klademe.*“ Po tom čtení nejvyšší purkrabí rozpustil sněm za obecného rozjitření.

V následujících časích klonily se věci české k velikému nebezpečí a konečné škodě strany katolické. Již z Budovcova protestu jest zřejmo, že konfessionisté byli odhodláni dobýti svobody náboženské brannou rukou i proti vůli císaře, ač to v protestaci své na oko upírali, aby nikdo již předem je nemohl viniti z odboje. Katolická strana v Čechách sama o sobě byla příliš slabá na uhájení posavadního

zřízení zemského, a bylo jí v tom spoléhati na autoritu císařskou. Vzhledem ke hrozbě konfessionistů bylo pak císaři třeba, aby se opatřil dostatečnou mocí brannou proti nim, a mohl v tom spoléhati na vydatnou pomoc koruny španielské. Než Rudolf II. na ten čas nebyl schopen takové ráznosti činů. Sklíčen jsa nervosou ve vysokém stupni a jinak nezdravý z nestřídmého života, štil se každého hluku blízkého. Jest však s podivením, že měl zase příliš mnoho odvahy k podnikům v zemích dalekých. Dne 25. března r. 1609. zemřel v dalekém Porýní kníže Jan Vilém z Julichu. Kleve a Bergu bez dědiců mužských. K pékú jeho pozůstalosti hlásili se kurfirst Braniborský, kurfirst Saský i falckrabě Neuburský; ale tu vystoupil i císař Rudolf II. s prohlášením, že pozůstalost Julišská připadá k držbě císařské jako odúmrf. Tím proti sobě popudil netoliko ony dědice, ale také protestantskou unii německou, za níž stál francouzský král Jindřich IV., a hrozila válka veliká. A tyto věci vrhaly své stíny i na Čechy. Hlavní jednatel unie, *Kristian kníže Anhaltský*, maje sídlo v městě Amberce blíže hranic českých jako místodržitel falckrabě Fridricha IV., zosnoval tu nebezpečné spiknutí na záhubu moci Habsburské a vešel v dorozumění s náčelníky českých konfessionistů. Odtud si vysvětlujeme odvalu, s jakou vystupovali napotom konfessionisté proti Rudolfovi II., tak jakoby panství jeho mělo trvati z dneška na zítřek. Brzy po rozpuštění sněmu vypravili deputace do Vídně ke králi Matiáši, ke kurfirstům falckému, saskému i braniborskému a jiným knížatům, též ke stavům slezským a lužickým, hledající onde přímluvy u něho, onde pomoci proti němu.

Budovcův protest přijal císař s nevolí, a mandatem ze dne 6. dubna 1609. zakázal ohlášený sjezd stavů na Novoměstské radnici. Zároveň povolal k sobě některé z předních konfessionistů, sliboval jim brzké svolání sněmu, ale vytýkal jim, kterak směli položit sobě onen sjezd na jeho zlehčení. K tomu se omlouvali páni, že prý tomu sjezdu nic nejsou vděčni, ale jiné rady a pomoci že nevěděli; jestliže ale svolá JMC. sněm bez odkladu, pak bude sjezd zbytečný, a sejde s něho samo sebou. Potom dne 24. dubna pan kancléř Lobkovic povolal k sobě přední osoby z měst a zakázal jim účast při sjezdu. Konšelům novoměstským nařídil, aby pány stavy, kdyby se měli sejít, nepouštěli na svůj rathouz.

Než všechny zákazy nic nebyly platny. Dne 4. května 1609 sešli se konfessionisté ve valném počtu do Prahy; nazejtří šli hromadně na hrad, a v císařské kanceláři ohlásili, že k zalíbení JMC. nebudou jednati o sbírání vojska, ale že chtějí slyšeti zprávy od těch pánů, jež byli vyslali do cizích zemí. Nechce-li císař, aby rokovali na Novoměstské radnici, nechať jim vykáže jiné místo. I žádali za slyšení u něho. Tedy císař dne 8. května povolal jich 50 k sobě a ten sjezd jim určitě zakázal. K tomu ostatní konfessionisté, kteří na výsledek té audience čekali na prostranství před kostely Věch svatých a sv. Jiří, odpovídali hněvivým pokřikem, ohlásili u pana kancléře, že od sjezdu neupustí, a hlučně se brali dlouhým tahem po hradních schodech dolů do Brusky a po mostě, až stanuli před Novoměstskou radnicí. Zde našli na vratech zavěšený plakát, jímž císař zakazoval sjezd stavů. Ale oni ten plakát s posměchem obrátili na rub, díce, že snad na druhé straně psáno bude jinak; pan Václav Vchynský ze Vchynic potom ten list roztrhal a rozšlapal, volaje: „*Náš král*

není k ničemu! Musíme mít jiného!" Přikvapil k místu císařský hejtman Novoměstský, starý pan Vilém Sviták z Landšteina katolík, a vyzýval pány, aby se rozešli; ale bylo mu odejít s potupou. Konfessionisté ho odbývali slovy kratochvilnými; bylo při tom hejno mladé chasy městské, a ti ho vypískali jako nějakého šaška za velikého sběhu lidu. Z těch výjevů je patrné, že *konfessionisté dali se na dráhu zjevné vzpoury proti zeměpánu*. Ale další pychy přerušil příchod vyslanců kurfirsta Saského, kteří přibyli do Prahy, aby prostředkovali mezi císařem a konfessionisty. Tudíž pan Václav Budovec napomenul shromážděné, aby se rozešli, a zítra aby pokojně přišli k radnici s čeledí svou.

Byla to doba kritická. Císař za té vzpoury neměl na své schráně než svůj nečetný sbor trabantů, a mimo to mohl nejvýš spoléhat na katolické měšťany, jichž na Malé straně a Starém městě byl značný počet. Ale konfessionisté měli při sobě několik set hlav ozbrojené své čeledi jízdne a měli za sebou většinu měšťanů, zvláště novoměstské. Nad to byl císařský hrad od dobrovolných vyzvědačů otočen, a katolíci byli v každém kroku svém hlídáni.

V sobotu dne 9. května sešli se konfessionisté ranným jitem na Novoměstské radnici. *Budovec* tu vystoupiv na stolic, promlouval prudkou řečí proti katolíkům, kteří tupí jejich konfessí, v níž jest prý čistá víra Mistra Jana Husi, nepřítele antikristova, kterak navádějí císaře proti nim, a končil: *„Radíme se, jak opatrovati zemi a krále proti těm křivým úředníkům zemským, když jest nám císař sjezd zakázal, nás za rušitele práva a za potupníky své vyhlásil! Nesluší nám ležeti v takovém pohanění, a poněvadž sněm není svolán, tedy ve jménu Božím jsme se sjeli na obhájení slávy Boží, krále a království, našich manželek a dětí!“* Potom shromáždění na kolenou pělo píseň: *„Bože Otče, sešliž nám Ducha Svatého“* a potom zpíváno bylo německy: *„Erhalt' uns, Herr, bei deinem Wort,“* a pak dali se do spisování adresy k císaři; než tu náhle strhl se v městě veliký poplach.

Téhož rána dne 9. května totiž přijel na Hradčany španělský vyslanec u dvora císařského, *Don Baltazar de Zúñiga*; vracel se z delšího výletu do Štýrska, maje s sebou četné služebnictvo. Přijat byl od papežského nuncia Gaëtani a katolických pánů s plesáním. Znali statečnost a věhlas tohoto diplomata, a v těchto nebezpečných časech toužili po jeho radě i po jeho vplyvu na slabého císaře. Konfessionisté naopak měli na něho velikou péči, neboť prostředky, kterými vládl, mohly na zmar přivésti všecko jejich úsilí o svobodu české konfessí. I vznikla skutečná jejich obava, že za ním táhne veliké vojsko španělské na potlačení jejich vzpoury. Jan Milnar z Milhauzu, starosta zemských desk a protestant, jak spatřil četný jeho průvod, hned vyslal syna svého Jana k pánům na Novoměstskou radnici s důvěrným sdělením, že nějaký lid válečný na ně táhne, a proto aby se opatřili. I vjelo pánům leknutí do všech údů, davem se tiskli ze vrat radnice, mnozí skákali z oken přízemních, sedali na koně, sem tam harcovali po velikém náměstí, vyzírali na všechny strany a vysílali výzvědy, zdali táhne nějaké vojsko. Zatím strhl se poplach i mezi měšťany novoměstskými; sbíhali se sládci ozbrojeni sochory, řezníci s meči a sudlicemi, jiní s ručnicemi, z Podskalí plavci s bidly a topory; sešlo se tak do 10.000 branných, až jich bylo prostranné

náměstí plno. Obecné bylo volání, že příčinou toho strachu nepřátelského jsou jesuité. Však brzy byl poznán směšný omyl, a branné zástupy rozešli se do obydlí. K poledni přijeli k rathouzu vyslaní od císaře páni Adam ze Šternberka, Ferdinand z Donína a Jan z Klenového, oznámili shromážděným konfessionistům císařovu nelibost nad tou výtržností, a tázali se, kdo toho byl původcem. Jimž odpověděl Václav Budovec: „*Vše jest v moci J. M. C.! Jen ať neslyší vaše rady, které jsou našim žádostem protivné! Ať ve třech dnech svolá sněm, a záležitosti náboženské ať ukončí splněním našich přání!*“

Následující neděli objevilo se divné znamení na nebi, trojí slunce, a prostřední otočeno bylo dvorem páry na způsob duhy. Ten výjev pokládali sobě konfessionisté za příznivé znamení nebeské. V pondělí dne 11. května stal se nový poplach; roznesla se zpráva, že katolíci páni v noci vyslali mnoho vojska na Staré Město, a ten lid že skrývají v koleji jesuitské u sv. Klimenta a v jiných klášteřích, i na staroměstské radnici. Pravdy bylo na tom tolik, že staroměstský primas *Jiří Heidl z Roznšteina*, katolík císaři zvláště oddaný, z obavy, aby v Staré Praze nevznikly podobné výtržnosti jako na Novém Městě, potají najal 50 žoldnérů mušketýrů a skryl je na staroměstské radnici. Tu konfessionisté ihned opatřili se zbraní, ozbrojili svou čeleď a v síle 500 jízdných táhli na Staré Město, tam vnikli do radnice a zchodili všechny místnosti. Nalezše tam oněch 50 mušketýrů, odňali jim zbraň a propustili je. Štěstí bylo pro primatora, že v tu chvíli nedlel na radnici; byli by ho rozsekali.

Téhož pondělí, 11. května vydal se pan Václav Budovec v čele deputace konfessionistů na hrad pražský a podal císaři spis, v němž omlouvali svůj sjezd i své výstupy na staroměstské radnici. V něm se dokládali Bohem, svatými anděly a vši říší nebeskou, že zůstávají J. M. C. věrní a poslušní, a že jsou věrnější než ti, kteří na ně nevěrně a bez důvodu sočí a udávají (t. j. katolíci). Moc J. M. C. že nechť zmenšiti, žádají toliko vyplnění zámluv z r. 1608 co do české konfessí i správy konsistoře a akademie. „Když stavové sub una mají svobodu náboženství, nechať i my té svobody užijeme, páni, rytíři i města s kněžstvem svým českým i německým bez překážky arcibiskupa, tak aby byla rovnost mezi stavy. Konsistoří dolejší nemůžeme se spravovati, neboť dává nám kněží od biskupů svěcené, a ti pod přísahou berou na sebe věci našemu náboženství odporné. A poněvadž V. M. C. nás již slyšeti nechtěla, ke komu se utíkati máme? A jestliže zřízení zemské dovoluje sjezdy stavů za příčinou zemských zhoubců, tím více jim náleží to činiti, když se dotýče duše, cti, hrdla, statků i zachování všeho království. A když arcibiskup směl svolati sjezd opatů, proboštů, pánů a rytířů proti stavům strany podobojí, a nezhrěšili: tedy i my jsme nezhrěšili tímto přítomným sjezdem naším.“ K této mistrné omluvě, již sepsali čtyři pražští advokáti (dva z podobojích, dva z bratří), podal Budovec císaři přímluvčí listy od falckrabí Fridricha IV., Kristiana kurfirsta saského, Jana Sigmunda kurfirsta braniborského, Henricha Julia knížete brunšvického, falckrabí Filipa Zweibrückenského a též, což jest s podivením, od krále Matiaše uherského. Rudolf II. přijal omluvu i přímluvčí listy s ujištěním, že má důvěru ve stavy a na ně že bezpečí se jako na skálu. Potom Budovec s přátely svými přijal pozvání od

královského komořího Krištofa Pruskovského z Pruskova na dobrou večeři a pobyl tam v přátelském hovoru do noci. Zvěděl tu zajisté, že všechny obavy, jakoby císař proti konfessionistům měl někde vojsko pohotově, jsou bezdůvodné a plané. Ježto však z Hradčan dlouho se nevracel, vzniklo u přátel jeho v městě podezření, jakoby císař dal vyslané pány uvězniti; i způsobili nový poplach v Praze, zvýšený nově vymyšlenou zprávou, že prý z Bavor táhne vojsko císaři na pomoc a že jest již blízko. Tudíž sbíhali se Novoměstští a četná jejich chasa, všichni ozbrojeni, a koňmo i pěšky táhli z večera na Staré město v hustém davu, aby zajetím jesuitů nabyli záruky za bezpečnost Budovce a jeho druhů. Jesuité v koleji sv. Klimenta majíce výstrahu od přátel svých, záhy odeslali mladší své členy a studenty na svůj statek Kopaninu; jiné skryli u přátel na Malé straně, tak že v koleji zbylo jen sedm bratří, kteří v obavách očekávali, co se bude díti. Obavy byly podstatné. Novoměstští, k nimž přidali se mnozí ze Starého města, obehnali kolej sv. Klimenta a s velikým hlukem a křikem jí dobývali po dvě hodiny. Visutou kládou bili do hlavních vrat kostela jejich proti mostu, chtějíce je vypáčiti a chrámem vniknouti do koleje. Ale tu objevil se Budovec s přátely svými, vracejíce se z hradu, s nimi i někteří úředníci zemští a rozehnali ozbrojený dav lidu. Však i potom Jesuité neměli pokojného pobytu v městě. Chátra vyloupila jejich kapli sv. Michala na jesuitské zahradě pod Letnou, jiní stříleli z ručnic na hlavní jejich kostel i do oken koleje, a výstřely mnohými zohavili zvláště sochu Krista Pána na hlavě i žehnající pravici, tak jak stála na štítu chrámovém proti mostu; na dvoře seminářském bylo lze vystřelené koule sbíratí po hrstech. Jesuité i jiní řeholníci jdouce za svým povoláním, bývali za bílého dne od surových lidí insultováni, tytýž i napadáni nožem neb kamením, pěstí nebo patou. Však bylo i nemálo statečných katolíků, kteří napadených se ujímali brannou rukou.

Všecky tyto věci, které se udály v Praze od počátku května roku 1609, poukazovaly k tomu, aby císař na uhájení své autority a veřejného pořádku opatřil se dostatečným vojskem. Tak smýšleli též všichni členové tajné rady císařské a zvláště vyslanec španělský don Baltazar Zuñiga. Týž ve zvláštním slyšení sdělil Rudolfovi, že král španělský jest hotov, se vši svou podstatou přispěti k potlačení té přítomné vzpoury konfessionistů, a nabízel mu prozatím všecken úvěr španělský u vládkých kupců a bankéřů v Praze, aby se mohlo najímati vojsko v počtu vydatném. Ale nešťastný císař, ježž hrozně rozrušoval každý hluk a každý výstřel, nebyl schopen nižádné ráznosti činů; všecka jeho duševní síla stačila jen k tomu, aby provozoval politiku ode dneška na zítřek; a vzdáti se žezla vlády k rukou svých bratrů Matiáše neb Maximiliana, to se mu nejvýše přičilo. Všecky své trampoty zapíjel tou měrou, že málokdy byl střízliv. V tom stavu zakazoval si všechny návštěvy španělského vyslance, z obavy, že by tím konfessionisté zbytečně se bouřili. Doslýchal sice rady katolických pánů českých, ale z nich největší váhu měla u něho rada nejv. purkrabí Adama ze Šternberka, katolika k ústupkům náchylného. V nejtajnější radě císařské tehdy rozhodoval pan *Ondřej Hannewaldt z Eckersdorfu*, a ten znamenaje nedostatek odvahy u císaře, radil k povolnosti. Marně odporovali tomu Slavata a Martinic, marně uamítal nejv. kancléř Lobkovic, že jest lépe od

zbrání konfessionistů zahynouti, než jim v něčem povoliti. Již 14. května zvěděli katoličtí páni na císařské kanceláři z úst nejv. purkrabí, že J. M. C. jest s omluvou pánů strany podobojí spokojen a ruší předešlé mandáty své. Totéž sděleno bylo i deputaci konfessionistů s omluvou, že císař jsa stár a churav, i unaven audiencemi, nemůže sněm položiti dříve než do dvou neděl. Chlácholící mandát císařův byl přibit na vrata novoměstské radnice k veliké radosti konfessionistů, kteří viděli konečné vítězství své již zpečetěné. Tehdáž arcibiskup Karel z Lamberka byl pln obav o věc katolickou v Čechách a dne 25. května psal papeži Pavlu V. obšírnou zprávu o tom nebezpečí, i vedl žalostný stesk, kterak haeretičtí stavové katolíkům spílají, vítězstvím nad nimi se vychloubají, kdežto katolíci leží v potupě a povržení. „*A kdyby císař svobodu jejich konfessí potvrdil, tak jak na to mocně naléhají: čeho tu lze se nadíti? Protož pokorně vrhám se Vaší Svatosti k nohoun a prosím, abyste to k otcovskému znepokojení Vašemu přijali a přimluvíti se ráčili u císaře, by zájmy církve hájil a chránil po příkladu slavných předků svých.*“ Však shledáváme, že nežli mohla přijíti odpověď z Říma, události v Praze rozhodly na neprospěch katolíků.

Sněm zemský zahájen byl dne 27. května 1609 sdělením nejv. purkrabí, že J. M. C. dopouští, aby skončován byl artikul o náboženství, a na čem stavové zůstanou jednosvorně, to že vezme v úvahu a na to odpoví. Ten výraz *jednosvorně* pohnul konfessionisty k úvahám, zdali by také katoličtí stavové měli pozváni býti k rokování o náboženství. *Václav Mayrle ze Sobíšku*, advokát pražský, přimlouval se k tomu, aby katolíci byli připuštěni k rokování, řka: „Naše žádost musí býti sjednána na sněmu obecném, sice se řekne, že katolíci k ní nesvolili, poněvadž k rokování nebyli pozváni. Není strachu, že budou hádky. Vždyť katolíkům nikdo neukládá, kterého svatého za patrona sobě mají voliti; oni bez potazu se stavy vztyčili tu kolej jesuitskou, uvedli sem kapucíny, františkány a jiné mnichy, a podobojí nepřekáželi; tudíž může se jim říci, aby o naše spasení rovněž se nestarali. Mnozí z nich se pronesli, že nebudou na odpor tomu, co J. M. C. nám povolí. Kdo z nich jsou protivníci pokoje, s těmi netřeba jednati; nejsou pány nad námi. To by pak byl pravý sněm, jehož snesení nám císař potvrditi může.“ Ale tomu se opřeli stavové z jednoty bratrské, a jeden z nich, advokát *Adam Linhart z Neyemberka*, pravil: „Katolíci by dali se do dlouhých hádek s námi. Však už prve nám odpírali přimluvu u císaře. Čeho tedy lze se nadíti při nich?“ Rokovali tedy bez katolíků a 29. května podali žádost k císaři, aby jim propustil svobodu české konfessí, a do správy aby jim vydal konsistoř podobojí a Karlovu akademii. Císař jim odpověděl dne 1. června, že nelze dříve k čemu svoliti, pokud nebude jistoty, že stavové podobojí jsou mezi sebou v dokonalé shodě v dogmatech a církevním řádu. I byla ta odpověď přijata s nevolí a reptáním; opět dávána v tom vina straně katolické, že ruší zámluvy císařské, a 3. června vedl hrabě *Jáchym Ondřej Šlik* deputaci k císaři a prohlásil, že podobojí a bratří srovnali se ve víře již r. 1575, a praxi náboženskou že sobě uspořádají, až jim vydána bude konsistoř a universita. Nyní požádal císař katolických pánů, jakého že jsou v tom mínění. I byli ti pánové dne 4. června pohromadě, ale přimluvy jejich opět se rozcházely. Nejvyšší purkrabí Adam ze Šternberka a jeho

strana radili, aby císař stavům podobojí povolil svobodu vyznání augsburského na uchránění zkázy tohoto království a víry katolické; jiné prý cesty není, ježto stavové podobojí mají silnou oporu u knížat německých, a Slezáci prý již s nimi se spojují. Tím že císař neublíží svému svědomí, neboť co povolili v Němcích Karel V. a Ferdinand I., to prý může povoleno býti i v Čechách. Naproti tomu nejv. kancléř Lobkovic, Slavata a Martinic ohlásili, že laikům ve věcech víry nesluší raditi, a císař by ublížil svému svědomí, kdyby stavům dal svobodu náboženství na největší škodu církve katolické. Také arcibiskup podal císaři důtklivý přípis tohoto smyslu: „Poněvadž katolické církvi hrozí nebezpečí, vznáším k V. M. C. snažnou prosbu, abyste se nedali od konfessionistů obtěžovati prosbami, s kterými odmrštění byli již r. 1575. Nelze to omluviti ani před Bohem, ani před lidmi, že laikové chtějí se snášeti na věcech, jež týkají se víry a spásy duše. V Němcích byla sice povolena svoboda víry, ale s těžkými následky, jež trpko jest snášeti. A nyní i v Čechách mají ovce třímati pastýřskou berlu? Co vše se zahrnuje v konfessii podobojí? Kdo to může rozeznati, co povoleno býti může a co nemůže? V. M. C. jakožto světská hlava křesťanů nemůže přec měniti články víry? A poněvadž dle zemského zřízení platna jest zde toliko víra katolická pod jednou i podobojí: byla by každá změna tomu zřízení na ujmu a na krivdu.“ Není pochyby, že v tom smyslu podali přímluvu též nuncius Gaëtani a vyslanec španělský. Těm vplyvům podlehl Rudolf II., když 5. června konfessionistům ohlásil svou vůli, aby náboženské věci v Čechách zůstávaly na té míře, jak bylo za Ferdinanda I. a Maximiliana II.

Však na té resoluci nepřestali konfessionisté a spisovali repliku, ač se tu ozýval Mathes Henrich hrabě Thurn, říka, že to daremná práce, a lépe že by bylo, opatřiti se vojskem na vynucení náboženské svobody. Ale většině vidělo se býti na ten čas s prospěchem, pustiti hrůzu na katolické pány. I pozvali je k sobě na rozmluvu dne 12. června, a tu zahrnovali je výčitkami a hrozbami, ba zacházeli s nimi, jako soudcové s delinkventy. Zvláště prudký Budovec žádal na nich vyznání, kdo z nich že radil císaři k takové resoluci? Podobné výjevy se opakovaly na sněmu i druhého dne, kdy přítomno bylo 27 katolíků. Nejvyšší kancléř naprosto odepřel odpověď k dotazům, ježto prý se dotýče J. M. C. tajné rady; nejv. purkrabí odpověděl takto: „My k resoluci J. M. C. jsme neradili. Abychom vám pomáhali k dosažení svobody náboženské, učiníme, pokud nebude na ujmu cti a chvály Boží, naší víry a našeho svědomí.“ Na to děkoval Budovec nejvyššímu purkrabí za dobrou vůli, ale k panu Lobkovicovi za velikého hluku promluvil hrozivá slova: „Vám nemáme zač děkovati a víme, jak o Vás smýšleti, jako o našem odporníku a nepříteli našich dobrých řádů. Oznamujeme Vám, že časem svým to k nápravě přivedeme.“

V následujících dnech se chytali konfessionisté každé příležitosti, aby s nejvyšším kancléřem začali hádku. K slavnému průvodu o Božím Těle 18. června zval kancléř jménem císaře všechny Pražany, kteří byli ve veřejné povinnosti, konšely a starší, písaře, cechy a mistry akademie. Za to byl od Budovce ve sněmovně tupen a nepřitelem nazýván. Zajisté ona processí na Starém Městě tenkrát měla smutné vzezření, bez trub a bubnů, při slabé účasti. Vždyť již

té doby několik farářů pražských odpadlo od konsistoře dolejší, dali se pod ochranu konfessionistů a o kázáních tupili katolické řády. Tehdáž konfessionisté rozhlašovali, že na hradě pražském ve sklepech pod síní sněmovní jest skryto mnohonácte sudů plných střelným prachem, a že prý katolíci zamýšlejí, shromáždění stavů podobojí vyhoditi do povětří, jak čtyři léta před tím schystali katolíci anglickému parlamentu. Ale takový tlach vyšel jim na posměch; šli na císařskou kancelář, vynutili si přístup do oněch sklepů, a našli tam zajisté mnoho sudů, však nikoli prachových, ale vinných, již vytočených.

Zatím byli konfessionisté již 14. června podali repliku proti císařské resoluci a zároveň *koncept budoucího majestatu* na svobodu náboženství v Čechách s prosbou, aby císař tu listinu, dada ji na čisto opsati, opatřil náležitými podpisy. Jiným listem oznámili, že opatří se vojskem proti všemu násilí. Nevrlé přijal císař ty listy a dne 20. června dal konfessionistům písemnou resoluci, v níž odepřel jim svobodu náboženství; slíbil toliko, že nikdo nebude v náboženství hindrován, tak, jak již slíbil císař Maximilian II. Sbírání vojska stavům zakázal, ježto on císař s nimi dobře smýšlí a žádného vojska na ně nechystá; konsistoř a universita náleží ke právu královskému, na něž stavové nemají sáhati. Když tato resoluce ve sněmu byla oznámena, konfessionisté opět útočili na katolické pány otázkami, zdali radili k té resoluci; ale nejv. purkrabí odbyl je odpovědí, že z tajné rady J. M. C. nesluší nic vynášeti, a k takovým otázkám že nebudou odpovídati; při uvažování o defensi proti císaři že nikdy nebudou přítomni, ani pomocni.

Ony *úřady o defensi stavovské* začaly se dne 24. června, a hlavním mluvčím byl Mathes Henrich hrabě Thurn, dokazuje potřebu sbírání vojska na dosažení náboženské svobody. Zajímavé je, že bohatí statkáři protestantští byli proti sbírání vojska, věduce, že to bude státi velké náklady, z nichž na ně padne lví podíl. Ale ve většině byli nezámožní zemané, a ti hlasovali pro návrh Thurnův. Tu pokusili se *vyslancové kurfirsta saského*, v čele jich *doktor Gerstenberger*, o prostředkování mezi císařem a konfessionisty; těmto navrhovali dokonalou toleranci náboženskou, svobodný přestup z jedné víry na druhou, i svobodu stavby nových kostelů. Konsistoř a akademie ať zůstanou ve správě císařské, ale stavům ať jest volno, bráti kněží odkudkoli, jen když sloužiti budou dle české konfessí. Císař pak to vše ztvdí zvláštním majestátem. Tyto návrhy saské zamlouvaly se těm konfessionistům, kteří nebyli z jednoty bratrské; ale proti nim vystoupil *Martin Fruvein z Podolí*, kalvinista nedávno z Falcka přistěhovalý, a mluvil ve smyslu bratří tak, aby zmařil smír s císařem. řka: „Z těchto artikulů nám nic dobrého nevzejde; páni z jednoty bratrské mají zvláštní svůj řád v kněžstvu, jiní páni by žádného řádu neměli. Přicházeli by kněží z Lipska neb Vittemberka a zaváděli by nové věci do kostelů; a saským pánům by dobře se líbilo, aby studenti z Čech k nim chodili na ordinaci a tam své peníze utráceli. My musíme míti svou vlastní konsistoř a vlastní universitu.“

Hádky a křiky, jež mezi konfessionisty vznikly z rozdílného mínění o návrzích saských, přetrhla nová resoluce císařská, v níž stavům slíbena tolerance až do obecného křesťanského porovnání, ale defensi

zakázána. Po přečtení toho spisu mluvil Budovec za ostatní: „Ta resoluce jest zatemnělá a nejistá; připouští rozličné výklady, a nepřestaneme na ní.“ I napomínal nejv. purkrabí, aby počkali do lepšího rozmyslu svého, císař že tu resoluci zajisté doplní. Ale konfessionisté hřmotili, křičíce: „Dosti! Dosti! Již dále těch troštů nemůžeme čekat!“ Ihned sestavili přípis k císaři, v němž vytkli všecky domnělé křivdy, jichž se dopouštěli na nich katolíci, kteří zámluvy císařské na nic obracejí a království do záhuby přivádějí. „Protož vedle protestací našich chceme se svého náboženství držeti, a jestli by nám v tom bylo překáženo násilím: tomu se brániti chceme. I vidouce, že někteří zlí lidé, kteří toto království k pádu chtějí přivésti, V. M. C. slova na nic obracejí, my přistoupiti chceme k defensi, abychom ne jako loni skrze nenadálé vojsko škody neucítiti. Stojíce všichni za jednoho, chceme hájiti V. M. C. i nás do hrdel a statků.“

Takto revoluční své zámysly pláštěm loyality přikryvše, *najímali vojsko 3000 pěších a 1500 jízdných, zvolili za generaly Linharta Kolonnu z Felzu, hraběte Thurna a Jana z Bubna*; vypůjčili si peníze na zemský úvěr, a pro střelivo poslali do Amberka k svému dobrému příteli a spojenci, knížeti *Kristianovi z Anhaltu*. Na lepší omluvu těch kroků vymysleli zprávu, kterou prý jim donesl nějaký kočí, jenž vezl kapucíny do Bavor: že král španielský a císařský rada hrabě Sulz proti Čechům najímají vojsko v Bavořích. Zároveň zvolili prozatímní svou vládu *třiceti direktorů*, kteří pak řídili jejich věci, majíce sídlo na staroměstské radnici pod ochranou vojenskou. Ostatní konfessionisté rozjeli se na své statky, aby hleděli zbrojení. Direktori pak, aby svých v tom ušetřili a katolíkům aby se vymstili, položili hlavní díl svého vojska na Smečensko, panství Martinicovo, a na Roudnicko, panství nejv. kancléře, z čehož sdělána byla poddaným těch pánů nesmírná škoda a největší nepohodlí. Slavata byl v tom ušetřen jen proto, že jeho statky byly od Prahy příliš vzdáleny.

Situace byla osudná. V Čechách byla již branná vzpoura zjevná, spojení její s protestantskou unií bylo nepochybné, a ta unie právě začínala boj s císařem o dědictví Julišské, majíc podporu od Francie. Aby Rudolf II. měl aspoň po jedné straně pokoj, musil povolit konfessionistům, když zamítal nabídky španělské na uhájení své autority v Čechách. V zasedání tajné jeho rady vystoupil věhlasný *Ondřej Hannewaldt z Eckersdorfu*, a pověděl zhola, že konfessionistům musí se státi po vůli, leč by císař chtěl se opatřiti vojskem na jejich povalení, aneb že by se zřekl vlády k rukou krále Matiaše; však dle posavadních zkušeností císař neučiní ani jedno ani druhé. Toto mínění pochváleno bylo od povolnější strany katolických pánů, a tudíž zahájeno bylo jednání s konfessionisty o smír, k čemuž nejvyšší kancléř pozval k sobě šest z direktorů. Však ti s ním nechtěli ani mluvit, ba vzpouzeli se i vyjednávání s nejv. purkrabím Adamem ze Šternberka, až posléze povolili. Dne 1. července nastalo umlouvání obou stran v domě nejv. purkrabí na Újezdě. Z katolíků přítomni byli mimo domácího pána též Adam z Valdšteina, Ferdinand z Donína, Jan z Klenového, Purkart Točník z Křimic, Zachariáš Kába z Rybňan, měšťané Jan Krocín z Drahobýle a Jan Šverin; z konfessionistů Jan Jiří ze Švamberka, Václav Budovec, Jiří z Gersdorfu, Bohuslav z Michalovic, Adam Linhart z Neyenberka, Václav Mayerle ze Sobíšku, k nimž se přidali i Jáchym Ondřej Šlik a Jindřich Ota

z Losu. Pro neústupnost konfessionistů bylo jednání s nimi velmi tuhé, neboť cítili se býti pány situace. Marné byly snahy katolíků, aby snížili požadavky druhé strany; marně namítali, že universita, založena byvši z peněz královských a nikoli zemských, má zůstatí ve správě královské; marně snažili se, pro ony katolíky, kteří přijímali svátost podobojí, zachovati dolejší konsistoř pod správou arcibiskupskou, připouštějíce utvoření třetí konsistoře pro vyznavače konfessí české. Všem direktori odpírali. K námitce, že lid jest ceremoniím staré církve zvyklý, odpovídali, že netřeba jest ony ceremonie odstraňovati na jednu, ale ponenáhlu, až bude lid poučen o tom, že na nich nic nezáleží. Aby byly tři konsistoře, z toho prý by vznikly jen zmatky. Oni kněží podobojí, kteří nechtí se znáti k české konfessí, ať prý se spravují hořejší konsistoří arcibiskupskou. Posléze musili katolíci povoliti jim ve všem podstatném, a tak došlo k sestavení následujících *artikulů majestátu*: 1. Všem třem stavům království českého povoluje se svoboda náboženství dle české konfessí z r. 1575, a nejsou povinni se spravovati kompaktaty Basilejskými. 2. Stavům dává se v moc a správu akademie Karlova i konsistoř podobojí, která bude zřizovati kněžstvo české i německé a dosazovati je bez překážky arcibiskupa. 3. Jestliže by podobojí budovati chtěli více chrámů a škol v městech, městečkách i vesnicích, toho mají míti svobodu. 4. V městech lidé pod jednou i podobojí mají se snášeti a nebrániti pohřbům mrtvých těl ve chrámech a na hřbitovech. 5. Žádný ze stavů neb poddaných nemá nucen býti k jiné víře. 6. Král zachová se k podobojím jako ke stavům říše německé dle náboženského míru (z r. 1555). 7. Král proti tomu náboženskému míru nic nebude nařizovati a nic na něm měniti. Předesešlé mandaty, jež proti tomu směřovaly, se ruší. Tento majestát podepsal Rudolf II., ač s myslí odpornou, dne 9. července. Kancléř Lobkovic, maje spolu se podepsati, odpřel naprosto, řka, že by raději ruku ztratil, než by podepsal. Podle něho odepřel podpisu i jeho tajemník Jan Mencl z Kolsdorfu. Místo nich podepsali ten majestát pan Adam ze Šternberka a tajemník Pavel Michna z Vacínova.

Vedle toho majestátu bylo učiněno zvláštní písemné *porovnání mezi konfessionisty a mírnými katolíky*, a sice takové: 1. Podobojí zůstávají katolíky při kostelích, obřadech, kollaturách, klášteřích, kollejích, výsadách, platech i desátcích bez překážky; tolikéž slíbili katolíci druhé straně. 2. Král může na svých kollaturách dosazovati kněží od arcibiskupa svěcené, pod jednou i podobojí; z toho vyjímají se královská města, ježto tvoří třetí stav zemský. Jestliby v obci se našel kdo, který by se chtěl spravovati knězem katolickým, má toho užiti bez různice. V článku 3. vymezují se věci o pohřbích a právních patronů; ale ve článku 4. se stanoví, že podobojí mohou stavěti sobě nové kostely v královských městech, (tedy i kde byla většina katolická), též v městech věnných i na statcích královských.

Potom byly majestát i porovnání vepsány do zemských desk. Dále zprostředkovali oni krotcí katolíci u císaře dokonalou *amnestii* konfessionistům, že proti němu vojsko sbírali, a útraty na to vojsko, 150.000 kop míš., uloženy k zaplacení celé zemi, tedy i katolíkům. Z toho všeho durdili se oni ostrí katolíci, Lobkovic, Slavata i Martinic, na krotké katolíky, že tak špatně opatřili věc katolickou a

škodlivý smír sjednali. Slavata ve svých pamětech jim dává idiotů, nevzdělaných v náboženství a literárním umění, a s přáteli svými neuznával ono porovnání pro sebe nikdy za závazné. Však oni tři přátelé zakoušeli pak na sněmu těžké nátisky a útoky od rozezlených konfessionistů, zvláště kancléř Lobkovic, že nechtěl podepsati ani majestát, ani amnestii, ani porovnání.

Při následujícím úpadku kostelních řádů, kdy často prostí řemeslníci neb sedláci dosazováni byli na fary, tam kde jindy působili učení kněží dle starobylých obyčejů: velký počet kněží podobojí dali se do správy konsistoře arcibiskupské, a ne jeden vyhledával zpovědníky u jezuitů. Vždyť znamenali, že s českou konfessí opanovaly četné chrámy cizí ritus, cizí dogma a cizí jazyk.

Literátská bratrstva v době pobělohorské.

Napsal prof. K. Konrád.

Doburácela hrozná litice válečná na Bílé Hoře. Odboj protestantských stavů, jenž směřoval k jejich oligarchii a bezděčně i k poněmčování Čech, vzal za své, krutě poražen byv na vždy.

Císařským majestátem ze dne 20. května l. P. 1627. oznámeno bylo, že císař pokládaje rozdílnost v náboženství za největší příčinu minulé vzpoury, chce všechny stavy království českého v jednotě katolické církve zdržeti a zachovati a že žádné jiné víry a náboženství neb provozování jeho v témž království trpěti nebude. — Nová doba nastala dějinám českých zemí a tou příčinou také literátským bratrstvům. Nezanikla ve vřavě válečné, ac tato třicetiletá vřava jim škod mnoho způsobila a těžkými ranami je stihla, ba nejedno z nich na čas úplně zaniklo. Však byla po té vřavě k novému životu probuzena a obnovena, jedno dříve, jiné později, ba vznikla celá řada i nových.

Ale nyní směla ovšem již jen katolická bratrstva obnovena neb znovu vyzvižena býti, ježto stará víra Kristova, jež toliko jedna jest, měla opět všude zavládnouti.

Když pak počali katoličtí reformační missionáři důležitou práci svoji ve svedeném lidu českém, nepodceňovali veliké moci zpěvu na srdce lidská, alebrž hojně ho též používali k poučení a utvrzení lidu v *pravé víře*, jako dříve nekatolíci v bludné. Tou příčinou stalo se, že i nyní v XVII., ba ještě v XVIII. stol. literátská bratrstva buď hojně se obnovovala, neb nově zakládala. Ba rozhojnila se nyní tou měrou, že jich bylo ještě více, pokud známo, než dříve. Úřední výkaz zrušených literátských bratrstev, jež Riegger čerpal do svých „Materialien“ z úředních listin, udává jich na sto dvacet; avšak přesvědčili jsme se, že jich bylo značně více. A tak dělo se nyní netoliko v Čechách, nébrž i na Moravě a s nějakou částku i ve Slezsku.

Hlavní a přední účel těchto bratrstev obnovených a nových byl týž jako dříve, totiž oslava Boží zpěvem při bohoslužbě a skutky účinné lásky k bližnímu. Také vniterné zřízení a vnější působení literátů bylo i nyní takové jako dříve, ovšem nyní toliko na základě veskrze

katolickém; obnovovalať neb vyzdvihovala se ta bratrstva nyní na základě dřívějších artikulí či pravidel. Tak znamenáme na př. zjevně v pravidlech bratrstva „Boleslava Mladého nad Jizerou“, podnes v Mladé Boleslavi zachovaných. Vzali stará pravidla dřívějšího bratrstva podobojího a změnili pouze toto: V prvním článku místo „na čest Hospodinu“ dali: „na čest P. Bohu a ke cti a slávě Rodičky Boží, py. Marie.“ K slovům „pobožného křesťana“ přidali „katolického“; v druhém článku položili místo „lenivé hovadské služby“: „ospalé služby“; v devátém článku přidali k slovům: „kteří v naději budoucího vzkříšení očekávají“ ještě toto: „a že byli (t. j. zemřeli) chrámové Ducha sv.“ Na všech ostatních člancích nezměnili ničeho. — Podobně o bratrstvu Kolínském neudává Vávra ve své velké a důkladné monografii Kolína jiné změny, než tu, že přispůsobilo se nyní ritu katolickému. I doznávalo též nyní bez přerušení dalších a nikoliv malých dobrodiní na penězích a statcích. — Tak jeví se i v desíti artikulích pp. bratří literátských v Žebráce asi z r. 1660. — A o bratřině velvarské svědčí Vacek přímo, že vlastně nikdy nepřestávala, nébrž přečkala všechny doby bouřlivých válek, ba počátkem XVIII. stol. zkvétala utěšeněji, nežli kdy před tím. Sama konsistoř brněnská potvrdila r. 1757. liter. bratrstvu v Ivančicích, kdysi bratrskému, nyní katolickému, dřívější stanovy, po katolicku změněné, jak sděluje Volný ve své církevní topografii (II., 1. 253.) z konsistorní registratury. A podobně bylo i u jiných liter. bratrstev, jak zevrubně dokážeme v jejich dějinách.

O tom předním a hlavním účelu doložiti jest nám i to, že pp. literáti namnoze také nyní jako v předešlé době zpívali při službě Boží nejen chorálně, nébrž i figurálně, t. j. vícehlasně. I toho lze dosvědčiti hojnými doklady. V zápise boleslavské matriky literátské z r. 1641. čteme, že dali boleslavští literáti v tom roce Václavu Horovinovi „za dediciované officium octo vocum“ dva zlaté. „Officium octo vocum“ znamená osmihlasnou mši. Kdyby boleslavští tehdaž nebyli takové mše zpívali, zajisté by jim Horovinus nebyl tuto osmihlasovou mši věnoval. — V zápise netolického bratrstva z r. 1650. stojí psáno: „Val. Coptiades zůstal dlužen 6 zl.; v takovém dluhu zanechal motety octo vocum a officia, svou rukou psaná, při témž kůru.“ — O slavném a bohatém bratrstvu v Jaroměři dočítáme se v zrušovacích listinách úředních výslovně, že vládlo důchodem na vydržování chorálního a figurálního kůru. — Jindřichohradeckému bratrstvu bylo již v pravidlech samých, r. 1628. předepsaných, ustanoveno, kdy mají „ozdobného“ t. j. figurálního zpívání užívat. — O slavném figurálním zpěvu královéhradeckých literátů svědčí podnes ještě zachované zbytky bohoslužebných skladeb pro 4, 5, 6, 7, 8, 10 a 12 hlasů, ba jedna skladba (motet) dokonce pro 24 hlasů (totiž pro 4 sbory šestihlasné)! Hojně jiných dokladů podáme v řečených „Dějinách“. — Však nejen v Čechách zpívali literáti též nyní figurálně, nýbrž i na Moravě. Svědčí o tom rukopisné kancionály tištínský (z r. 1647. a sl.) bzenecký (z r. 1739.) a telecký (?). Tištínský obsahuje mnoho písní 3—4hlasných, nejen homofonně, nébrž i polyfonně složených; bzenecký má skoro veskrze čtyřhlasné a několik pětihlasných písní homofonních; telecký tři až čtyřhlasné písně homofonní.

Jako hlavní účel, zůstal i poměr liter. bratrstev ke škole i nyní týž jako v předešlé době. Literáti byli a zůstali také nyní příznivci,

dobrodinci a na mnoze i dozorcí obecných škol, jako dříve; záleželoť právě jim na dobrém zdatu těch škol více než jiným sousedům, ježto z nich právě vycházel stálý dorost jejich zpěváků chorálních a figurálních. Ba o *Vysokomýtských* dí Her. Jireček dokonce, že „bratrstvo liter. kůru mělo městskou školu ve své moci“ a dokládá, že „ustanovování kantora a školních mládenců vykonávalo se od bratrstva, jež také dohlíželo k učení a školnímu pořádku.“ A r. 1696. snesli se pp. literáti na značném pokroku ve své škole na ten způsob, že jeden magister, kantor a subkantor . . . mají schopnější a zrostlejší děti in studiis až do grammatiky připravovati, čehož dříve nebývalo. — V *Chrudimi* slavný mistr drobnomalby, Matouš Radouš, stav se léta Páně 1626. katolíkem, zastával i potom jako literát ještě dlouho úřad inspektora škol. — Více dokladů i k této věci podáme ve svých Dějinách, obmezujíce se zde toliko ještě dokladem z Bíliny. V tomto městě byl kůr literátský tak srostl se školou, že likvidační komise toho bratrstva v protokole ze dne 30./XI. r. 1786. přímo prohlásila: „Das Chor- ist zugleich das Schulpersonale.“

Shrneme-li nyní vše řečené v jedno, snadno poznáme, jak lichý a nesprávný jest soud páně Rybičkův (v Pam. arch. X. 727.), jež pak i jiní literáti naši opakovali po něm bez rozmyslu, že totiž „neměla tehdaž tato (liter.) bratrstva . . . s bývalými kůry literátskými kromě jména téměř ničeho společného“ (!). Samy prameny usvědčují tento ukvapený soud z nepravdy, tak že nelze nám ani pochopiti, jak mohl tak patrný klam vzniknouti. Hlavní účel liter. bratrstev byl také nyní týž jako v předešlé době. A jestliže nyní kromě něho a vedle něho povzbuzovala se mnohá liter. bratrstva i k větší nábožnosti a k horlivosti v pravé víře, neškodili tím hlavnímu účelu svému nikterak, nýbrž ještě více mu prospěli. „Pietas ad omnia utilis.“ Zbožnost ke všemu jest užitečná, najmě pak k onomu zpěvu, jež má řinouti především ze zbožného srdce a pak teprve ze zbožných rtů. Čím zbožnější srdce, tím nadšenější také zpěv jeho. Protož křivý jest i další soud p. Rybičkův: „Tendence všech těchto bratrstev byla veskrz pobožnůstkářská a tytýž i pověrečná“ (!). Takto-li by soudil nekatolík, pomyslíme si, že odsuzuje, čeho nezná, čemu nerozumí. Ale co říci, takto-li se děje na dřevě zeleném? —

Ještě křivěji soudí onen badatel, též katolík, jež dokonce i „poutě, posty, dávání na mše za živé a za mrtvé“ a t. p. skutky zbožnosti a lásky křesťanské, jež naše liter. bratrstva též konala, prohlašuje za výkony „pobožnůstkářské a pověrečné“. Toť veliké zmatení pojmu. A takto-li prohlašuje muž, jež chce psáti kritické a vědecké pojednání, nelze nám jinak, než odkázati jej k liturgice neb morálce, by o těchto předmětech prve řádně se poučil, než dovolí si o nich souditi. Tak sluší zajisté na muže, jež miluje a hledá pravdu.

Však *dvě zvláštnosti* přece znamenáme při liter. bratrstvech této doby. Počaly sice také jeviti se s malou částku již v předešlé době, ale nyní obecněji, ač nikoli výhradně. Předně *spojovala se nyní četná liter. bratrstva s církevními bratrstvy*, jež nyní na obnovu, rozmnožení a povznesení žalostně upadlé zbožnosti a pravé víry četně se zakládala. A tato okolnosť zavdala asi záminku k oněm křivým soudům o nich. Takové spojení stalo se na př. v Česk. Brodě, Poličce, Poděbradech, Polné, Prachaticích, Táboře, ve Velvarech, v Žebráce a jinde. Však z úředních listin místodržitelského archivu v Praze jde

na jevo, že vedle těchto *bylo mnohem více oněch literátských bratrů, jež nebyly církevním bratrstvem*, aniž byly s takovým spojeny, takže zrušovací komise za císaře Josefa II. byla dlouho na vahách, má-li je také pokládati za církevní bratrstva a proto také zrušiti, čili nic. Vzhledem k tomu tím hůře dopadá onen dříve zmíněný generalisující klam, že prý „tendence *všech* těchto bratrstev byla veskrz pobožnůstkářská a pověrečná“. Je-li tento soud křivý již vzhledem k oněm liter. kůrům, jež byly skutečně zároveň církevním bratrstvem, jest dvojnásobně křivý vzhledem k oné velké většině, jež jím nebyla. Tendencí všech liter. bratrstev bylo také nyní, co *novoríšské* bratrstvo na Moravě, zkrátka a dobře vyjádřilo ve 4. článku svých stanov: „Čest a chvála Boží, lidských duší život a spása věčná.“

Druhá zvláštnost nynějších liter. bratrstev byla, že literáti počali nyní obecněji zaváděti a hojně užívati *nástrojné hudby* k liturgickému, latinskému a z části také k českému zpěvu. Průvod smyčcových nástrojů počali sice literáti s nějakou částkou již v předešlé době zaváděti na své kůry, zejména v Praze; však dělo se tak jen po řídku a skrovnou měrou, ale nyní obecně a hojnější měrou, tak že při některých kůrech na sklonku této doby shledáváme již skoro plný tehdejší orchestr. Tak vykázal na př. inventář literátského bratrstva v Kolíně r. 1785. tyto hudebné nástroje: dva páry vlašských kotlů, 6 polnic, 2 pozouny, 1 pár lesních rohů, šestero houslí, dvě violiny, jeden violoncello, jeden altoviolu a dvě flautraversy. Na zakoupení hudebných nástrojů vydávali kolínští literáti ročně 8 zl. Průvod hudebných nástrojů zavedli a měli v této době též literáti v Jaroměři, v Kopidlně, Sadské, kdež měli již i zvláštního kapelníka, v Čáslavi (velký orchestr), Kutné Hoře, Česk. Brodě, Kouřimi, v Štěpánově, na Vlašimsku, kdež poprvé vyskytují se v kostelním orchestru též klarinety (r. 1785.); pak v Plzni, kde zvali na výpomoc i vojenské hudebníky o větších slavnostech; dále v Klatovech, Nepomuce, Lounech, Táboře, (celý orchestr; „chorus cum omnibus musicalibus instrumentis sufficienter provisus“, čteme v děkanském inventáři z r. 1727.); ve Vysokém Mýtě, v Kostelci n. L. a j. a j., jakž udáno bude zevrubněji v našich Dějinách. —

I vzhledem k této nové činnosti našich liter. bratrstev opravití jest nám nesprávné. ba docela pochybené vývody p. Rybičkovy o tehdejších literátech, jež pak bez mála zobecněly. Pravíť (v Pam. arch. X. sl. 727.) o nich: „Žeť pak času toho při nedělních a svátečních službách. Božích v městech pražských a venkovských téměř naskrze zavedena jest místo (!) dosavadních zpěvů hudba instrumentální, odpadla tím i hlavní druhy (?) funkce literátská, oslavovati totiž služby Boží zpěvy nábožnými“. Divíme se nemálo, jak mohl tak patrný a osudný omyl zavládnouti. Nebylať nyní zaváděna nástrojná hudba *místo* dosavadních zpěvů na kůry kostelní, alebrž tato hudba počínala tehdež jako všude jinde i u nás na počátku jako malé, nedospělé dítě *pouze provázeti* ty staré latinské zpěvy liturgické a české, jakž dosvědčuje byť i toliko povrchní pohled do Holanovy „Kaply královské“ z roku 1693. *Nástrojná hudba s počátku hrála jen to, co zpěváci zpívali*. Teprve znenáhla vyvíjel se její průvod tím způsobem, že nástroje buď úvodem hrály předlohy (themata) zpěváků, jež pak následovaly, aneb hráli hudebníci, tyto předlohy, střídající se se zpěváky. Teprve nálezem a rozšířením monodické arie počali skladatelové nástrojům

samotným přidávati a podkládati celý harmonický průvod nápěvů. Ještě náš K. Holan Rovenský, kapelník vyšehrdský počínal si r. 1693., tedy ke sklonku XVII. stol., při instrumentaci českých písní tak, že prvním houslím přidělil nápěv písně, druhým houslím průvod jeho (obyčejně v terciích), altoviole protihyb nápěvu a violonu základní noty, někdy také s osminovou figurací. — *Ale nikdy nebylo a nemohlo býti tehdáž při bohoslužbě pouhé hudby nástrojné beze zpěvu at literátů, neb žáků, neb obou.* Tento nezákonný, pseudoliturgický nonsens jest teprve vynálezem našeho věku a ovocem úpadu liturgického zpěvu. — Vedle pravdy napsali proto na bývalé figurálně kruchtě v Jaroměři toto napomenutí *figurálních literátů*:

„Tu, si muta sonant summum instrumenta tonantem,
Sis memor officii vivida lingua tui“. — T. j.:
Nástroje když němé slaví hromovládného Pána,
Pilen budiž i ty své práce čilým jazykem.

Sluší pamatovati, že i tehdáž dělivali se literáti na chorální i figurální, na latinský a český kůr; neb trval vícehlasný (= figurální), tytíž také polyfonový, velmi umělý a složitý zpěv na kůrech i nyní, jak shora jsme již dokázali. Proto liché a neplatné jsou též další vývody páne Rybičkovy, jež mu z onoho klamného základu vyplynuly, totiž že „... funkce ta (literátská) vztahovala se nyní pouze na zpívání přede mší a kázáním a na předříkávání modliteb a zpěvů při veřejných průvodech“. Nikoliv tak! Nýbrž „při *sacrum*“ zpívali (figurální literáti) latinsky, před *sacrum* (chorální literáti) kantytery česky zpívati pomáhali“, jakž dí Sedláček v monografii Čáslavě o čáslavských literátech. Obojí kůr, latinský i český, obstarávali literáti také nyní jako dříve, byť i nikoli všude stejně, a průvod nástrojný počali sami zaváděti na kůr a to nikoliv pouze k latinským zpěvům liturgickým, nýbrž nějakou částí také k českým písním.

A tak bylo a zůstalo až do úředního zrušení literátských bratrstev. Proto když l. P. 1786. žádali lounští literáti, latinští a čeští, by (po zrušení bratrstva) ponechány neb nahrazeny jim byly literátské příjmy, odepsal tehdejší guberniální rada von Mayern krajskému úřadu, by odmrštil obojí literáty, „da zu Folge höchster Vorschrift die Verrichtung der Literaten bei aufgehobenen Literatenchören von selbst aufhören und von dem Literatenchorvermögen auf Unterhaltung der Figuralmusik, welche nach der neuen Kirchenordnung gänzlich aufzuhören hat,.... nichts mehr passirt werden kann“. A tak psal i nařídil von Mayern též o jiných literátských kůrech.

Z toho pak samo sebou jasně vysvítá, **kdy** zanikl zpěv literátských kůru a **kdo** vedle pravdy zrušil starý zpěv literátů českých i latinských, chorálních i figurálních.

Nesprávný jest též další vývod p. Rybičkův: „Tím sešlo také z užívání zpěvů, proz a modliteb (jaké to seřadění!) v starých kancionálech obsažených“. To zas není pravdivé udání. Z haeretických zpěvů ovšem sešlo, ale nikoliv také z ostatních. Rybička sám hned na to touží na „Konyáše a p. jim prý drabanty“, že starší kancionály bedlivě přehlíželi a kde v nich něco scestného našli, to korigovali neb tak opatřili, by z (dalšího) držení a užívání těchto kněh ani církvi katolické, ani jejím věřícím nižádné škody nemohlo vzejíti“. Tak bylo vedle pravdy.

Nemčiliť „Konyášové“ těch starých, skvostných a umělecky drahocenných kancionálů, jichž pod obojí bratrstva dříve užívala a jež bývaly chloubou jejich a slávou. Nikoliv! Toto ničení prováděly až po nich osoby docela jiné, jakž udáno bude při zrušení bratrstev. Naopak „Konyášové“ je bratrstvům nechali, začernující v nich pouze místa haeretická; officia pak a prosy o M. Janu Husovi a Jeronymovi z nich ovšem vyřezávali, však kancionály konvertitům vraceli a ponechávali. Každý moudrý hospodář chrání rodinu a čeleď svou ode vsí nákazy a příležitosti k ní. Však horší a žalostnější nad nákazu těla jest nákaza duše. Či lhostejno smí býti duši, pro pravdu stvořené, pravdu-li drží či blud? Ač to pravda přirozená, zdravé duši jak slunce jasná, přece nelze nám zde nepoložiti, žeť i sám velmistr Bratří, Komenský, podobné jednání schvaloval z téže příčiny. Spáliti kdysi jejich superintendent t. zv. reformovaný katechism Moskoroviův. Komenský pak o tom napsal svým přátelům: „I jakkoliv jím tato knížka, (by nikoho nenakazila svým jedem), oddána byla plamenům, přece zůstavila v myslech mladších lidí (až i také v mé) ostnů zvědavosti, se kterými byl mi po několik let boj trapný... Tolik síly má do sebe i tak skrovninký kousek kvasu, někam vpuštěný“. Tak přiznal Komenský. Čím více jest tedy bdíti církvi Kristově, by starou zálohu víry (depositum fidei) zachovala a podávala věřícím neporušenou! Či měli missionáři ponechat konvertitům k zpívání texty jako: „Na smrt dala spravedlivého ta zběr ďábelská“ (v prose o Husovi) a jj. podobné pohany církevního sněmu obecného? — Opáčně soudili o pravomoci obecného církevního sněmu sami mlado-boleslavští utrakvisté. V jejich českém rorátním kancionále znaménáme též niceano-cařhradské vyzuání víry a při něm vyobrazení obecného sněmu niceajského, an právě právoplatně odsuzuje Ebiona a Aria pro bludné a rouhavé učení o Božství Kristově.

Ze starých kancionálů, od missionářů takto opravených, ještě dlouho, velmi dlouho zpívali literáti a připisovali na prázdné a přidané listy tytéž také jiné písně, nové a staré, jakž viděti na př. v sedlčanském, táborském, chrudimském graduále a v jj. kancionálech.

Kromě toho sluší ale též pamotovati, že v této době vydáno bylo též mnoho nových a to dobrých kancionálů katolických tiskem. Byl to zejména Šteyrův kancionál, později svatováclavský nazvaný, jenž ani krásou a hojností písní, ani slovesnou úpravou ničeho nezadal žádnému kancionálu jinověrců předešlé doby, ba hojností písní nad ně předčil. Slovesnou úpravou jedině amsterodamský kancionálek Komenského vynikl nad něj. A právě tento (Št.) zpěvník shledáváme ve starých inventářích literátských bratrstev často vykázaný, což ovšem důkazem jest, že z něho literáti hojně zpívali. Proto stalo se, že v době poměrně krátké, za 80 let byl šestkrát vydán tiskem. Také písní v něm neubývalo, nébrž po každé přibývalo, takže páté vydání drželo již do tisíce písní v sobě. Tak svědčí již tento jediný kancionál nikoliv o úbytu českého zpěvu posvátného, nýbrž právě naopak o stálém vzrůstu jeho v XVII. a XVIII. století. Toto svědectví pak nabývá ještě větší váhy, uvážíme-li k tomu, že kromě Šteyrova vydáno bylo tiskem *hojně jiných* katolických kancionálů v této době.

Zbývá vyvrátiti ještě jedno nesprávné udání o našich bratrstvech. Řikává se o nich také, že prý tyto obnovené liter. kůry „nebyly již více společností učených mužů jako dříve“. Avšak tato bratrstva lite-

rátského kůru *nebyla vůbec nikdy „společností učených mužů“*. Tím byla ona „sodalitas literata“, již Jan Šlechta ze Všehrd založil na konci XV. stol., již ale do konce nelze míti za jedno s literátskými bratrstvy, jakž dovedli jsme již v přednášce o českých humanistech. Na důkaz toho projděme si pozorně v pramenech, *kdo* býval za člena přijímán dříve, *kdo* nyní. Dříve ovšem také mužové učení bývali přijímáni, ale však i neučení řemeslníci, sousedé a jiné osoby mužského, ale i ženského pohlaví. (Viz na př. 19. čl. stanov českobrodsk. bratrstva z r. 1593. Rieger. Material. X. 177.). Litomyšlské bratrstvo čítalo r. 1563. členů 48, mezi nimi toliko tři bakaláře a dva kantory. Staršími literátů v Chlumci n. C. byli l. P. 1557. soukenník Cikán a krejčí Černohorský, — Tak a podobně bývalo též při jiných bratrstvech v předešlé době. Jedinou podmínkou při volbě členů bývalo, aby žadatelé byli zachovalí, počestní a stejné víry, ale nikdy nebyla *učenost* vytčena za podmínku. — Naopak shledáváme v členstvu literátů i v době *pobélohorské* vedlé sousedů a řemeslníků též muže učeností neb úřadem a j. vynikající. Tak byl na př. starším obnoveného liter. konventu u sv. Ducha v Hradci Králové J. Uhlíř. král. rychtář; členy jeho byli 4 kantoři a jiní mužové, vesměs vážení a v úřadech postavení, jakž dí Švenda. Obnovené Táborské bratrstvo čítalo l. P. 1627. třicet osm členů, mezi nimiž byli také: Zbudovský, cí. rychtář, Černý, primator, Roušar, purkmistr, Jáchym Hubatých, senátor, Žlutický, písař a jj. přední osoby města. Prefektem vysokomýtského lit. bratrstva býval nyní z pravidla cí. rychtář. Spolubratrem čáslavských literátů byli též: Kašpar Fr. z Plankensteinu, komandant na Žlebích a učený radní písař Formika, jenž byl sekretářem bratrstva. V bratrské matrice, již tento Formika sepsal, čteme také básně a akrostychy, jež napsali: Martin Aquila, primator, Ad. Aquila, rychtář, Vcl. Trochopaeus, hejtman na Žlebích, Formika sám a jj.

Jedna zásluha dřívějších liter. bratrstev nyní ovšem pominula. Nepsali a nemalovali nyní již tak skvostné a velkolepé kancionály a graduály jako dříve, ježto měli nyní hojnost tištěných. Přece však v nové době nepřestala tato činnost jejich úplně, ježto nyní na Moravě šířily se celé školy písařsko-malířské, jež psaly a ozdobovaly také kancionály, ne sice již tak umělé, za to však ozdobovali je initialkami a jj. okrasami národního, domácího původu a uchovaly takto staré, ba prastaré lidové umění od zániku v době nově vznikající kultury, jež hrozila domácí, lidové kultuře zapomenutím a zahynutím.

Na konec nám zbývá dotknouti ještě té důležité okolnosti, že posvátný zpěv staročeský, literáty vypěstovaný, také v této době mocně působil na lidské mysli, a to i kdekoli pouze doma, nýbrž i v cizině. Znám jest na př. jak svědčil o tom sám věhlasný světící biskup pražský Jan Hynek Dlouhoveský z Dlouhé Vsi v předmluvě Holanovy „Kaple královské“, Putovaloť do Říma l. P. 1674. za příčinou jubilea i velké procesí české. I napsal svět. biskup Dlouhoveský, jenž se ho též přiúčastnil, o českých zpěvích poutníků takto: „*Divil se sám Řím, . . . když jsem já nehodný, jsa tam s mnohými vzácnými našimi vlastenci přítomný, z nejhlavnějšího kostela sv. Petra hned za svitání na den Mladátek s přes dvě stě Čechy a ještě jinšími připojenými Němci a Poláky s pěkným pořádkem a procesím veřejně do jiných třech předních chrámů Páně . . . putoval. Tu jsme celý den jako*

u nás — po cestě vždycky zpívali hned od oltáře sv. Václava, patrona, krále a knížete svého. Ač jinší cizokrajané nám nerozuměli, však příjemnost a líbeznot zpěvů, melodií a tu naši prostou, staročeskou harmonií... nad míru vychvalovali; knížata, kardinálové, biskupi a jinší vzáctní na cestě se zastavovali a sobě zalibovali.“

Toť zajisté slavné a neklamné svědectví jest toho, jak hojnou měrou a s velikým zdarem plnila liter. bratrstva i v době po katolické obnově starý, hlavní úkol svůj a tím slávu českého národa šířila bezděčně i u cizích národů.

A ještě r. 1784. vydal Čechům cizinec podobné, ba ještě větší svědectví. Byl to Martin Gerbert učený opat kláštera sv. Blažeje v Černém lese („s. Blasius im Schwarzwald“). Ve svém znamenitém spise „De cantu et musica sacra a prima Ecclesiae aetate usque ad praesens tempus“ (Vol. II. p. 372. sl.) dí, přeložíme-li jeho latinské svědectví takto: „Ostatně již pravili jsme, že hudba našeho věku a ritu, vokální i instrumentální všeho druhu v nižádňém národě nekvete více nežli v Čechách, ve městech i po vsích. Čechům nejvíce se přibližují Moravani hojností a slávou hudby posvátné; volněji následují Slezané a Poláci, kteří mají hudbu bezmála vlašskou.“ —

Této veliké záliby Čechů v posvátném zpěvu dbali proto i katoličtí missonáři, jimž uloženo bylo získati svedený lid opět pravdě Kristově. Jako kdysi Čeští Bratři a jj. bludaři hlavně kouzlem libých zpěvů sváděli lid k bludům svým, tak nyní ani katoličtí missonáři neopomijeli získati svedený lid opět pravdě libým kouzlem dobrých zpěvů. Zejména shledáváme tuto blahou činnost při apoštolském muži P. Albertu Chanovském S. J. Bez mála ničeho nepodnikal, ničeho nekončil beze zpěvu. Doma i v kostelích zpěvem počínal i končival své promluvy, zpěvem provázel i kořenival vše jednání svá s bližním. Nade všecky pak oblíbil sobě píseň: „Má duše nespouštěj se nikdy Boha svého“, již tak často a tak vroucně zpíval, že ji proto na Prachensku nazývali „písni P. Chanovského“. Také na přástky ženské čeládky docházel náš horlivý missonář, by tu bránil oplzlým řečem a písním. Proto vyprávěl jim nábožné příběhy, dával jim takovětěz hádanky a na konec jim zanotil nábožnou píseň, již pak všickni zpívali. To zalíbilo se pak čeledi takovou měrou, že pak i bez něho bavily se při přástkách takovými zpěvy a hovory. Tak a mnohem více vypravuje v jeho životopise současný, o málo mladší spoluřeholník jeho, P. Tanner.

Nejednou vzal z Blatné, neb z Kášovic neb od jinud 5—8 hochů, vstoupil s nimi na žebřinový vůz, v jehož čele vztýčil korouhve, mezi něž postavil sochu Jezulátka. Tak objížděl s nimi dědiny v dalekém sousedstvu, zpívaje s nimi celou cestou písň. Do kterékoliv obce přijeli, tam pak učil a katechisoval. — Ba i tenkrát, došly-li mu všecky zásoby, nesoužil se, nýbrž tím veselejší myslí zanotil sobě píseň: „Staral jsem se, již se n-starám; včera jsem měl malý peníz u dnes nic nemám“. A Otec nebeský zase mu dal, aby měl dále co rozdávat i tím duše Pánu získati. I získal náš horlivý sluha Páně Albert, tímto utěšeným a horlivým apoštolátem bez dragonad a bez vojska mnoho duší pravdě Boží až do své blažené smrti dne 16. května l. P. 1643.

Co věřil král Jiří o přijímání pod obojí způsobou.

Sděluje Frà Josef Hamršmid.

V kompaktátech bylo s posly koncilu basilejského smluveno: o přijímání těla Božího. aby kněží tak přijímajícím vždycky pravili, že mají pevně věřiti, že pod způsobem chleba není tě o toliko, ani pod způsobú vína krev toliko; ale pod každú způsobú jest celý a plný Kristus. Arch. č. III, 424, 400. O článku tom že bude na sněmu rokováno, je-li přijímání pod obojí příkázáním, a bude seznáno, co za víru křesťanskou má býti držáno. — Rozhodnutí koncilu ze dne 23. prosince 1437. znělo: věřící laikové a klerikové, kteří nesloužíce mše sv. k přijímání přistupují, *nejsou rozkazem Páně zavázáni*, aby přijímali pod obojí způsobou. Ať přijímá kdo dle nařízení neb zvyku církve pod jednou či pod obojí způsobou, *děje se to vždycky na spásu těch, kteří hodně přijímají*. Chvalitebný zvyk podávati lidu jednu způsobu *buď zákonem a nikomu není volno jej zavrhovati*.

Nelze příti se, že pod chlebem jenom jest tělo a pod vínem pouze krev, ale *pod každou způsobou jest všecek a celý Kristus*. Monum. conc. gener. II., 1112.

S tím se tedy měli Čechové spokojiti. Zatím když legát Jan Karvajal r. 1448. v Praze v tomto smyslu o přijímání mluvil a jednal, povstala proti němu bouře, po které duchovenstvo pod obojí ve valném shromáždění v kolleji Karlově se usneslo na těchto pravidlech: ode všech aby držáno bylo, že přijímání pod obojí způsobou *z vůle a moci Pána Krista* i církve jeho jest pravdou užitečnou a spasitelnou; v Praze, *aby nikdo nepodával pod jednou způsobou*, nikdo aby nekázal, že *nic více milosti neudílí se pod dvojí než pod jednou způsobou*. Kdo by proti tomu činil, budiž z města vyobcován. Tomek, Děj. Pr. VI. 159. Tak dle svého hleděli Čechové napravovati po širém křesťanstvu rozšířené učení o svátosti oltářní, ačkoliv dle Korandy srdce neústupného a šije neohbité nikdy prý nebyli.

Podržíme-li pouze toto na mysl, bez ohledu na další nesrovnalosti, dáme za pravdu Piovi II., který prvé než pan Zdeněk Kostka před ním propověděl, že jsou v Čechách lidé, kteří mají přijímání pod obojí za nevyhnutelně k spasení potřebné, že pod dvojí způsobou více milosti se uděluje než pod jednou, a těch že jest málo, kteří by tak přijímali z důvodu, že koncil k tomu svolil, právem řekl českým poslům, že čeští kněží tak mnoho proti kompaktátům přestupují. Arch. č. VIII, 325.

Za těch okolností nebylo zbytečné, když biskupové, vyslaní korunovat Jiřího z Poděbrad za krále, žádali, ať bludu přísahou se shostí. Stalo se, přísahy však nenapsali, ježto Jiří nechtěl dopustiti, aby veřejná listina vinila jej z kacířství, vždyť nebyl — jak pravil — zatvrzelým, spíše věd neznalým vychován byv v národě svém dle učení kněží, kterého poslouchal. Scriptores rer. sil. VIII. 8.

Za to pod přísahou v listině vypsanou slíbil, že chce národ svůj odvolávati od článků římské církvi a katolické víře odporných, že zachová shodu v jednotě pravé víry, jak ji římská církev chová. Bachmann, Ein Jahr (135) 99. Nepřišlo králi na mysl, že by v to

mohlo i přijímání pod obojí býti zahrnuto. Proto chodila králová na kázání Rokycanova a sám král na den Božího Těla opustiv procesí kostela pražského chodil v procesí bludné Rokycanové, jak Pius II. r. 1462. poselstvu českému vyčítal. K tomu dodal kardinál sv. Anděle: král chová kaplany toho šibalstva a bludu, králová zjevně přijímá pod obojí a sám král, kterak přijímá, v tom se tají, toho nevíme. Na to Rabštýn zastával se krále: že pán náš opovrhá procesí kostela pražského a chodí za Rokycanou — nechtějte toho sobě tak bráti, byť on to činil z potupy, ale někdy bývá tuto, někdy ondeno, ano při větších svátcích více bývá nahore. Arch. č. VIII, 323 n. O králově přijímání Rabštýn se nezmínil.

Listem ze dne 28. srpna žalovali Vratislavané papeži, kterak Jiří po zrušení kompaktát v Praze na sněmu mluvil: Slyšeli jste, že jsme přísahali, že chceme kacířskou nepravost zavrhovati a kacířstvo po království vyhubiti, ale aby papež chtěl z našeho přijímání pod obojí a z kompaktát dělati kacířství, nikdy nám na mysl nepřišlo, ježto zakládají se na evangeliu a zvyku prvotné církve a od koncilu basilejského za ctnost a nábožnost naši nám byla povolena. Že bychom byli přísahali ustati od přijímání pod obojí — nikoliv, ale věřte s jistotou, že zrozeni, vychováni a na královskou hodnost s pomocí Boží v tomto přijímání povýšení jsouce slibujeme, že je chceme zachovati a chrániti, při něm umřítí a žítí, ano, manželka naše i děti a všichni, kdož k vůli nám tak chtějí činiti, musí s námi podle kompaktát žítí a věříme, že není jiné cesty pro spasení duší než podle nich umíratí a dle ustanovení *Vykupitelova* užívati přijímání pod obojí. Script. rer. sil. VIII., 124.

Papežská stolice byla dle všeho o tom zpravena nejenom od Vratislavských. Sám Jiří měl za to, že jej tak pomluvil Zdeněk ze Šternberka.

Za to byl král Jiří viněn a souzen ze zpětivého kacířství. Dal se hájiti Jiřím z Heimburga. Podrážděnost, která z celé apologie patrně zírá, nedodává jí přesvědčivé věrohodnosti. Jménem krále dovolává se tu Heimburg, ať papež nedá se vésti pověstí a věrolomným Zdeněkem, ale ať dá jiným, váženějším účastníkům sjezdu příležitost, aby mohli pověditi, co slyšeli. Tím král ujde pomluvám donášečovým. Palacký, Urk. Beitr. 647. Také ve druhé, klidnější obraně rozeslané knížatům světským se dí, že co Antonín, procurator fidei et fisci proti Jiřímu pronesl, jakoby tento byl prohlásil, že všichni laikové z přikázání Krista Pána mají přijímati pod obojí způsobou — to vše o nás sv. otcí jenom se povídá. Scriptorum rer. sil. IX, 186. Král sám však přiznává se ke sloům: chci setrvati při obojí způsobě, při které jsem živen byl a vychován, to však že není kacířství, když nemluví o potřebnosti obojí způsoby pro blaženost věčnou, necháváje to na rozhodnutí církve. Ib. 188.

Ještě v listě svém jednomu z kardinálů v Římě z r. 1470? vyznává král Jiří, že římská církev jest učitelkou, mimo kterou není spásy, a tvrdí, že trvá v jednotě pravé víry. Je-li něco, z čeho jsme obviňováni, že jsme se od církve katolické odchýlili, máme za to, že jsme v právu jako bezelstný držitel. Pal. U. B. 639.

V této věci, závěrečné, protože po našem vědomí poslední prohlášení krále Jiřího obsahuje listina v archivu vratislavském chovaná,

jejíž opis jsme si opatřili, byvše na obsah její upozornění krátkým regestem prof. Sedláčka ve Věstníku král. české společnosti nauk. Král za pevného ještě zdraví o veselém masopustu r. 1471., v naději, že s pomocí Boží bezpečněji bude píti s uherským králem uherské víno, než jak tento v Čechách popíjel s Jiřím české pivo, (9. března) prosil Albrechta z Brandenburku za pomoc, aby se sv. otcem po dobrém mohl se vyrovnati. Bachm. U. B. 510, 512.

Do této doby spadá asi prohlášení obsažené v následující listině Král. státního archivu ve Vratislavi na pergamenu s visutou pečetí biskupovou sub sign. F. Oels dep. :

Johannes dei gracia episcopus Wratislavian. etc. universis et singulis, quibus nosse fuerit, oportunum tenore presencium recognoscimus, quod in nostra et illustrium principum et venerabilium virorum dominorum Victorini et Karoli ducum Monsterbergen. et Opavie comitumque Glacen. etc. amicorum et fautorum nostrorum Casparis Marienaw, archidiaconi, Nicolai Tauchan scolastici, et Johannis Hermanni decretorum doctorum canonicorum ecclesie Wratisl. in Christo patrum nobis sincere dilectorum in notariorumque et testium infrascriptorum presenciam personalitür (!) constitutus magnificus et generosus vir dominus Benedictus de Weytenmul, burggravius in Karlstein, supremus monetarius regni Bohemie, publice et per expressum recognoscionem et confessionem sub consciencia sua fecit in hunc omnino qui sequitur modum, videlicet, quod tempore olim regis Bohemie etc. Georgii, ut sese appellabat, illustrissimus princeps dominus Albertus, dux Saxonie, landtgravius Turingie, marchio Misne etc. apud prefatum Georgium Prage constitutus tanquam cum suo socero, quoniam eius gener fuit ex legitima filia. et in presenciam quatuor nobilium virorum et prefati Benedicti et cuiusdam nobilis baronis domini Petri Dolinitz, magistri curie memorati Georgii et cum predicto duce Alberto duorum magne estimacionis nobilium et secretorum ipsius consiliariorum videlicet Hawbold de Sleynitz supremi marschalci et Nicolai de Gogkeritz, advocati provincialis Misne, habiti sint quidam tractatus et sermones inter dictum Georgium et Albertum ducem, quod ipse dux Albertus tanquam gener suus diligenciam et labores deberet apud sanctissimum dominum nostrum papam, ut gravamina illa et disceptaciones inter eius sanctitatem et Georgium ipsum ad concordiam perducí possent. Memoratus dux Albertus quam primum in prefatorum virorum presenciam dixit: charissime domine et pater, si vultis, ut vobis in hac re serviam, consulam et adiuvem, necesse erit, ut vestra serenitas mihi animum vestrum ex parte fidei detegat et manifestet; que verba et sermones predicto Georgio summe placuerunt, quod tam profundam interrogacionem fecit et statim respondit:

dilecte fili, sencio a principio, quod bonam habes intencionem et voluntatem et scias, quod talis est eciam voluntas mea, sum enim delatus et accusatus apud sanctissimum dominum nostrum papam et talis rumor longe innotuit, quasi crederem, quod quicumque sanctissimum eucharistie sacramentum acceperit sub una specie, quod integrum corpus dominicum domini nostri Ihesu Christi et ipsum dignissimum sacramentum non sufficienter ad anime sue salutem percipiat,

quinymmo, qui sub utraque specie ipsum perceperit, plus et magis sufficienter percipiat ad anime sue salutem, quam sub una specie

et ex illo fundamento et causa sanctitas sua me voluit dignitate regia ex iniusta suggestione privare et illo me gravamine duriter et severe insectatus est.

Ego omnibus diebus vite mee nunquam ita credidi nec deinceps credere volo quinymmo hec est fides mea: quicumque dignissimum sacramentum sub una specie acceperit, quod sine omni defectu sufficienter ad salutem anime sue percipiat et tantundem et nichil minus sicut sub utraque specie — et econtrario, quicumque sub utraque specie sub obediencia et tenore compactatorum perceperit, iterum tantundem percipiat sicut sub una specie perciperet et non plus, — et ipse Georgius ultra hec dixit verba hec:

Quod esset sub tenore compactatorum natus et sub utraque specie dignissimum sacramentum percepisset et si adhuc eius sanctitas secundum tenorem compactatorum permetteret, libenter hoc videret, tamen si hec voluntas et intencio sue sanctitate (!) non esset, velit se ad voluntatem sue sanctitatis accomodare et regere sicut christianus rex speraretque quod sua sanctitas comodo cum eo ageret et disponderet sicut cum uno rege; et cum tali legacione et ambasiata suprascripti duo viri nobiles Hawbolt de Sleynitz et Nicolaus Gogkeritz Romam sunt missi et Rome negocium ad bonum finem perduxerunt in eorum autem reditu memoratus Georgius mortuus est.

Supradictus eciam dominus Benedictus ex pocioribus baronibus christianis regni Bohemie nos plurimum rogavit, ut huius sue veridice cognicionis literas nostras testimoniales dare dignaremur, quas eciam ei ex racionabilibus causis nos ad hoc moventibus dandas ex consilio eciam prudentum putavimus. In quorum omnium et singulorum premissorum fidem et testimonium presentes nostras litteras exinde fieri per notarios nostros infrascriptos subscribi sigillique nostri iussimus et fecimus appensione communiri. Actum et datum in castro civitatis nostre Nisse sub anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo tercio indictione undecima die vero Mercurii vicesima prima mensis Augusti, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Alexandri, divina providencia pape sexti anno secundo; presentibus ibidem discretis, famosis et validis viris domino Blasio iudice curie nostre, Gabrieli Hundt, capitaneo nostro Grotcovien., Conrado Waldstromer de Prackenfels, Nicolao Schellendorf de Domantz, Conrado Hobergk de Armenrovhe, Petro Lohenstein de Burkendorff, Georgio Rederer de Kemerswald, Georgio Reybnitz de Rathen, Ludovico Phintzig de Nurnberga, Georgio Dresco de Mertinsdorff, grate et fidelibus nobis dilectis et quam pluribus aliis testibus ad premissa vocatis pariter et requisitis.

Následuje troje pověření notářů Jeronyma Jana Neytharta, Jana Tantzenhewzera a Jana Sweytzera.

Posledních čtyřicet let v koleji jezuitské v Uherském Hradišti.

Dle původních pramenů ¹⁾ sestavil prof. **Frant. Zdráhal**.

Neblahé doby přišly na církev katolickou. V Němcích protestantismus zvonil na poplach proti katolicismu a svolával pod prapor svůj všechny Němce. Z Čech a Moravy ochotně podávala mu ruku nejen německá města, ale i mnoho Čechů, kteří dosud hlásili se k utraquismu. Než na této nerovné cestě postavil se protestantismu vstříc řád jezuitský a statně odrážel rány, které mířeny byly k srdci církve katolické. V tomto vítězném boji nalézali kněží Tovaryšstva Ježíšova hojné podpory u katolických stavů.

Na Moravě obzvláště byl jejich velikým ctitelem kardinal František Dietrichstein, který založil pro ně několik kollejí.

Avšak i lidé z kruhů občanských přáli řádu tomuto a mnoho bylo dobrodinců, kteří poslední vůlí na něj pamatovali. V Uherském Hradišti byl vřelý stoupenec jeho Václav Kulíšek, který pomýšlel kolleji v městě tom založiti. Nebylo však mu možno úmyslu toho uskutečniti.

Několik let na to r. 1635. umínila si panna Kateřina Zoubkova ze Zdětína postaviti kolleji na některém místě v Moravě. Císař Ferdinand II. přál si ji míti v městě královském Uherském Hradišti, kardinal Dietrichstein však přemluvil císaře, že tento svolil, by založena byla v Kroměříži, v biskupském sídle jeho.

Za nedlouho přece mělo býti splněno přání Václava Kulíška. Jeho zeť Jan Češka ustanovil, že jmění své odkáže řádu jezuitskému, když zaváže se vystavěti kolleji v Uherském Hradišti. Řád závazek ten vzal na sebe, a tak r. 1643. položeny jsou základy k nové kolleji.

Do kolleje této přeloženi jsou kněží z kolleje Kroměřížské. Stalo se tak po jejím zničení r. 1643. Toho roku totiž švédský vůdce Torstenson dobyl Kroměříže a kolleji úplně spálil.

Statky pak kolleje Kroměřížské — Zdounecký s desíti dědinami a Habrovanský s třemi — přivtěleny jsou ku Uhersko-Hradištské. Město pak samo podporovalo stavbu nové kolleje tak, že r. 1644. jest dokončena a ještě téhož roku uvedeno do ní třináct kněží, kteří jali se horlivě pracovati na vinici Páně. Nejen potřebami duševními, ale i často životními opatřovali zdejší pobloudilý lid; obzvláště chudé studenty podporovali, prosíce na ně u bohatších měšťanů. Lid místy odměnil se jim za tuto práci příkořím, než kněze věc ta nezvrátila v jich snaze, naopak tím horlivěji konali své povinnosti. A práce jich nebyla marnou, tak že rok od roku víra katolická v kraji zdejším se rozmáhala, více a více lidí přicházelo k sv. zpovědi a k sv. přijímání, a počet heretiků ubýval. Touto vytrvalou

¹⁾ Historia Collegii Societatis Jesu Hradistii in Moravia. (V zemském archivu v Brně).

Litterae annuae Collegii Societatis Jesu Hradistii. (V městském archivu v Uherském Hradišti).

Katalogus personarum et officiorum Collegii Societatis Jesu Hradistii (V zemském archivu v Brně).

a neúpornou činností katolická reformace provedena během 30 let z největší části.

S generací druhou přichází též druhá doba dějin kolleje. Pokolení toto a ještě více třetí, vychováváno jsouc již od mládí v katolickém duchu, neprojevovalo již té nechuť k víře katolické, kterou ukazovali tak často jeho otcové.

Od let třicátých století 18. lze stopovati ve zprávách kollejních dobu třetí. Jest to doba sklízně dřívější setby. Kraj zdejší, druhdy protestantský, již úplně je katolickým. Lid sám staví se proti několika kacířům, ukryvajícím se v horách při Uherské straně. Kollej sama stavbami a statky zmohutněla, a počet kněží se ztrojnásobil; rovněž gymnasium navštěvovalo stále větší počet žáků, kteří pomáhali šířiti vzdělanost v jihovýchodním cípu Moravy.

O této době rozkvětu podáme úplně jasný obraz. Počneme rokem 1731.

R. 1731.

Toho roku bydlelo v kolleji 14 kněží, 5 učitelů a 9 koadjutorů. Zdraví těšili se všichni až na Františka Bartošíka, který konečně své nešťastné nemoci podlehl. Narodil se v Hradišti 20. pros. r. 1691. Přijat do noviciatu v Brně 9. října r. 1709., v němž vyznamenával se pobožností, bezúhonností a vytrvalostí. Absolvovav v řádu filosofii a theologii, vyučoval v grammatikálních třídách po 4 léta s úspěchem znamenitým, neboť dovedl nejen vyučovati ale i vychovávatí svěřenou mládež ve zbožnosti. Rovněž jako missionář působil s velkým prospěchem. Dovedl kárati s laskavostí, byl shovívavý a ve své práci neunavný. Roku tohoto 25. února ve svém povolání missionářském u Lipovic nešťastným pádem stržen jest do vln řeky, dlouho potom jimi zmítán přispěním jiných vysvobozen sice, ale bylo mu ublíženo velice neštětím tímto. Ulehl a 28. února, ač všemožně se o něj pečovalo, vypustil svou šlechetnou duši, připraviv se řádně na cestu věčnosti. Čtvrtý slib, jímž se málokterí zavazovali, učinil 2. února r. 1727.

Z kazatelů kolleje zdejší dva ve farním kostele, dva v kollejním s prospěchem působí. Kázání jak česká tak německá četně jsou navštěvována. Též i na jiných místech kázáno, tak o svátek sv. Barbory v Buchlovicích, na den sv. Antonína u Františkánů, o svátek sv. Justiny v Uherském Brodě, v den nejsvětější Trojice v Kuželovicích, konečně na sv. Bernarda na Velehradě.

Toho roku zvláště slaven v Uherském Hradišti svátek sv. Viktorie. Mši svatou sloužil opat Velehradský. Rovněž slavný byl svátek sv. Ignacia a sv. Xaveria, apoštola Indů. O působnosti tohoto světece bylo stkvělé kázání v den ten. Zaznamenáno pak jest, že působením zdejších kněží, bylo velmi mnoho kajících a se zpovídajících, obzvláště o výročních svátcích církevních a v den patronky města.

Celkem bylo v roce tom:

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní . . .	31.400
Kázání českých	175
„ německých	52
„ latinských k studentům	65

Katechesí v chrámě	30
„ k studentům	32

O vychování mládeže rovněž horlivě se starali členové zdejší kolleje. Škola z té příčiny v kolleji založená byla četně navštěvována, svědčí to zajisté o oblibě učitelů zdejších. Ústavem tím prospělo se celé jihovýchodní Moravě, neboť daleko přes sto let byla školou toho druhu jedinou. — Celkem roku 1731. gymnasium toto navštěvovalo 118 žáků.

Kromě tohoto ústavu vydržovala kollej zdejší též seminář, v němž stravování byli většinou na útraty jezuitů chudí studenti. Toho roku dobrodiní takového používalo 13 žáků.

Působením zdejší kolleje zřízena jsou též dvě bratrstva „sodalitas latina“ pod titulem Neposkvrněné Početí Panny Marie a „coetus moravicus“ pod titulem Matky Bolestné. Účelem těchto bratrstev bylo povznést památku Panny Marie, buditi k Matce Boží lásku. Docíliti snažila se toho processím, veřejným vzýváním, slavnostmi, divadlem, okrašlováním oltářů Panny Marie, schůzemi členskými, jichž se konal ročně dosti velký počet.

Toho roku sešla se sodalitas latinská jednatřicetkrát a coetus moravský devatenáctkrát.

Pro hospodářství zdejší kolleje nebyl rok 1731. zrovna příznivý. Různé živelní nehody zasáhly statky kollejni a též počet mimořádných vydání vzrostl. Tak musilo se zaplatiti 1000 zlatých. Na sochu sv. Františka Xaveria, postavenou u mostu v Zdoukách, vydáno skoro 150 zlatých. Kostel Habrovanský skoro znova vystavěn. Kaple Zdounecká opatřena novou střechou s dvojí věží. Opraven též předměstský špýchar. Druhý špýchar v předměstí Maratinském způsobil kolleji dosti starostí; byl totiž kdysi darován kolleji, ale dar ten stal se příčinou sporů. V Lulči postaven nový kříž, v kteréž dědině vypukl oheň dne 16. května a zachvátil zámeček, ovčinec a 15 chýží, 17. listopadu pak rozrušil se veliký vítr, který uškodil zámku Habrovanskému a okolním lesům. — Roku toho též uvedlo se velmi málo ovoce, vína i obilí.

* * *

Kněží zdejší kolleje blahodárně též působil po kraji okolním jako missionáři a založili trvalé tři missie.

O missii pak biskupské ve Valašském Meziříčí a Vsetíně r. 1731. podán obraz tento :

Missionář staral se, aby osoby podezřelé z kacířství vyhledal a je k poznání pravé víry přivedl. Proto kázal nejen v chrámech, ale i chodil po dědinách, uče kolikrát ve třech vesnicích denně. Neměl jen na práci heretiky vyhledávati a je k víře katolické obrátiti, nýbrž bylo mu bojovati s pověrami, jichž plno mezi lidem bylo zakořeněno, obzvláště lid pastýřský mnoho v ně věřil. Tak pověra o černém kohoutu a jiné byly rozšířeny a zvláště lahodily, poněvadž pomáhaly prý k nalezení pokladu. Missionář též obracel svůj zřetel k chudým, jež podporoval. Svátky výroční slaveny byly slavnostně, obzvláště sv. Xaveria, apoštola Indů. Ten den přistouplo k stolu Páně více než 400 osob. Celkem bylo :

Zpovídajících se	13208
Zaopatřeno na cestu věčnosti	122
Sňatků	8
Křtů	30
Knih kacířských zabaveno	6
Na víru Kristovu přivedeni Lutherané	4

O druhé missii Lichtenšteinské na panství Ostrovském r. 1731. zaznamenáno :

Tento rok jako jiná léta s touž bdělostí se pátrá po kacířích, aby do církve katolické byli uvedeni. Jsou poučováni velmi mnoho. Z té příčiny misionář nejen navštěvoval veřejná místa, aby tu kázal, ale též soukromá, aby v místnostech těch více víru oživil, a kde bylo potřebí, manželství porušené zase spojil. Pověry stále vyvracel a hádání a jiným čarám stavěl se v cestu. K pravé víře přivedl čtyři mladíky heretiky a dvě osoby židovské. Svátek nejsvětější Trojice byl oslaven, a mnoho processí k slavnosti té z venkova přišlo. K ozdobě zdejšího chrámu přispěl obraz sv. Jana Nepomuckého, v polích pak jest postaven dvojí kříž.

Zpovídajících se bylo v roce tomto	1642
Křtů	17
Pokřtěny osoby židovské	2
Shromáždění konáno	32
Sňatků	9
Úvodů	12
Na cestu věčnosti opatřeno	14
Pohřbů	7

Třetího misionáře působnost mezi Valachy taková :

K pravé víře obráceni	3
Kázání ve shromáždění	60
Katechesí	60

R. 1732.

V kolleji této bydlelo r. 1732. kněží 15, učitelů 4, koadjutorů 9. Z kněží jeden na den očišťování Panny Marie zavázal se řádu čtvrtým slibem, též jeden z bratří mezi duchovní koadjutory přijat jest, jiný opět, pobýv dvě léta v přísném noviciátě, v němž přijatí nováčkové zanášeli se jenom duchovním cvičením a hleděli poznati důkladně stanovy řádu, složil jednoduché sliby čistoty, chudoby a poslušnosti. Z řádu byli povoláni na věčnost tři.

První z nich byl P. Matěj Pelc. narozen v Čechách 4. února r. 1652. Do řádu vstoupil 1. října r. 1671., v něm studoval filosofii a theologii. Vyučoval pak v grammatikálních třídách po dvě léta. poesii učil rok; kromě učitelského úřadu zastával úřady jako: místořiditelem konviktu byl 9 let, prokuratorem kolleje 3 roky, superiorem residence 9 let, a rektorem 3 roky. Čtvrtý slib nejslavnější složil 2. února 1789. Tento kněz zasluhuje chvály pro svou ochotnost ku bližnímu, pro svou píli; pracoval do únavy. Ve svém úřadě byl shovívavý a trpělivý. Trpělivost ho neopustila ani v nemoci, zmužile snášel bolesti.

Druhý, kterého si Bůh povolal, byl Josef Benetka, narozen v Horosedlích v Čechách 16. dubna r. 1679. Do noviciatu Brněn-

ského byl přijat 8. října r. 1696. Vyučoval v grammatikálních třídách po tři léta a poésii rok. Subregentem semináře byl dva roky, kazatelem po dvacet let a missionářem rok. Slavnostní čtvrtý slib složil 2. února r. 1713.

Byl knězem oblíbeným, ducha mírného a laskavého, obcování příjemného, svědomí nejpřísnějšího a zbožnosti veliké. Všichni, kdož s ním obcovali, ctili a vážili si ho.

Za ním odebral se z tohoto světa P. Josef Záhorka. Narodil se na Hluboké v Čechách dne 17. března r. 1698. Do řádu vstoupil v Praze 9. října r. 1714. Vyučoval grammatice 4, poésii a retorice 2 roky, studenty pobádal k učení po 3 léta, sodalitě latinské stál v čele rok, náboženství křesťanské vykládal po 3 a kázal po 2 léta. Slavnostní čtvrtý slib složil 15. srpna r. 1731. Tovaryšstvo Ježíšovo mělo v knězi tomto nadšeného pracovníka, neunavného a pilného učitele.

O chrám staráno jako jiná léta. Slavnost výroční sv. Ignacia konána obvyklou slávou. Ve výroční den apoštola Indů sv. Xaveria sloužil mši svatou místní děkan. Mládež školní rovněžúčastnila se slavnosti. Vyzváním tohoto světce pomoženo několika osobám, jak na těle tak na duši zdraví hledajícím. Svátek patronky městské sv. Viktorie byl četnými zástupy oslavován. U oltáře obětoval Bohu opat Velehradský. Četná processí dostavila se do města z venkova, a i po samém náměstí průvody jsou pořádány.

Kněží, kterým ustanoveno jest vyhledávati kacíře, spojovati manželství rozvedená, knihy kacířské zabavovati, rádně zastávali svůj úřad. A tak všemožně starali se, by víra katolická byla rozšiřována, by pověry vymítovali a aby radili těm, kdož jich žádali za radu.

Celkem bylo toho roku :

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní	27400
Kázání českých	170
„ německých	50
„ k studentům	68
Katechesí v chrámě	31
„ u studentů	36
Obrácen od víry Lutherovy	1

O vychování školní mládeže rovněž pečováno. Toho roku vynikalo gymnasium zdejší ne tak počtem jako zbožností a prospěchem. Připomenouti sluší školní slavnost, která se dne 26. května konala v nově vystaveném nádherném divadle. Žáků všech bylo 123, z nichž 15 seminaristů.

Schůzí sodality latinské a coetu moravského bylo v tomto roce 49. Sodalitas latinská ustanovila provozovati divadlo o utrpení Krista Pána. Dostalo se pak této kongregaci stříbrného kříže, jenž měl sloužiti ku ozdobě při pohřbu sodalů. I jiné dary obdržela sodalitas tato. Tak Ignacius Lúže odkázal jí 30 zlatých.

Hospodářství tohoto roku utrpělo rovněž jako minulého léta mnohé pohromy. Tak dne 24. srpna vypukl oheň v chatrči staroměstské, který i zámeček kolleje zachvátil dříve, nežli se mohlo zabrániti zhoubnému tomuto živlu. Všecko lehlo popelem, zásoby, náradí zničeny. Laskavý prelat Velehradský daroval 1000 zl. Pomocí tou zámeček jest obnoven. Poněvadž pak během 14 roků chýže dříve jmenované byly při-

činou trojího požáru onoho statku, proto pracováno u magistratu, pak u císařského hospodářského úřadu, by chýžky na jiné místo přeloženy byly. Tomu konečně bylo vyhověno. Při této příležitosti jest poznamenati, že Kašpar Pogliés o kollej zdejší v té věci zvláště se staral a aby všechny nesnáze z protivné strany uváděné překonal, vlastním popudem svou překrásnou zahradu věnoval na přeložení oněch chatrčí. Druhou škodu měla kollej z ryb, které většinou zhynuly. Hranice pak mezi Zborovicemi a Ratajemi, po mnoho let sporné, po několika bezúčelných komissích po dobrém jsou upraveny mezi kollejí a hraběnkou Rotthalovou, rozenou Lichtenštejnovou. Hrozí však kolleji nová pře o statky Habrovanský a Zdounecký.

Sluší též uvésti dobrodinečka jakéhosi, který před dvěma léty odevzdav kolleji totiž 100 zlatých, chtěl, aby za ně byl pořízen oděv chudým studentům. Ale po uplynutí roku žádal jich zpět, obtěžoval tím kollej, ba hrozil, že bude až u nejvyšší hlavy církve si stěžovati, kdyby nebyly mu peníze vráceny; aby kollej se ho zbavila, dar ten mu vrátila.

V hospodářství přibylo :

V Habrovanech vystaven ze základu špýchar v délce 40 loket; jeden rybník kamenným náspem upevněn. Počala se stavěti též hospoda u nové císařské silnice, která kolleji mnoho užitku slibuje. Opravováním jednoho rybníka Zdouneckého počato. Ještě několik staveb podniknuto.

* * *

O missii valašské kolem Vsetína zaznamenáno :

V krajině této působili kněží dva a konali katechese denně, k nimž vždy dostavil se četný zástup jinochů. Velká část jich chatrně oblečena vytrvala, ač byla zima, až do konce, zahřívajíc se slovem Božím. Konáno vyznání víry, podávána nejsvětější svátost oltární a tak posilňoval se lid ve pravé víře. Missionář staral se též, aby lid měl bližší kostel na horách Vsetínských, a druhý pak kostel v Hutisku byl ozdoben. — Slavnost sv. Xaveria ve Vsetíně přilákala mnoho venkovského lidu, a zpovídajících se v ten svátek bylo na 500. Vymožen též sňatek, jemuž třetí příbuzenství bylo překážkou. Mezi dobrodiní, způsobené vzýváním sv. Ignacia, připočítati nutno toto. Manželce Lukavského narodil se hoch s červenými skvrnami na obličejí. Žena tato prosí sv. Ignacia o pomoc a zároveň vodu svěcenou přikládá na skvrny. A hle! Sotva že děcko potřela, znamení ona mizí. Pokřtěn potom jest hoch ten jménem Ignac. Přispěním Panny Marie jest jistá osoba zbavena zimnice, jak sama vyznala. — S velkou bolestí též nesl missionář, že ubírají se mnozí kacíři do Uher a tam přijímají dle víry Lutherovy.

Celkem bylo :

Přijímajících nejsvětější svátost oltární	17910
Kázání	155
Katechesí	206
Křtů	53
Sňatků	6
Úvodů	12
Svátostí posledního pomazání zaopatřeno	20

Pohřbů	24
Knih kacířských zabaveno	50
K pravé víře obráceno	14

Na panství Lichtenšteinském missionář stěžoval si, že zdejší lid jest na mnoze neustupný a svéhlavý. O svátek nejsvětější Trojice v Kuželovicích přišlo mnoho processí z venkova zvětšiti slávu toho dne. Vyzváním sv. Ignacia zbaveno jest několik osob zimnice.

Přijímajících tohoto roku nejsvětější svátost oltářní bylo	3077
Shromáždění	70
Katechesí	30
Křtů	40
Sňatků	12
Úvodů	54
Svátostí posledního pomazání zaopatřeno	52
Pohřbů	10
Kacířských knih zabaveno	10
Přestoupil od lutheranství	1

R. 1733.

R. 1733. bydlelo v kolleji 26 osob, z nichž bylo kněží 14, koadjutorů 8 a učitelů 4, mezi nimiž jeden, ukončiv dvouletý noviciát, složil jednoduché sliby čistoty, chudoby a poslušnosti. Zároveň dosazen jest nový prefekt, poněvadž dřívější s jedním z koadjutorů přeložen jest do kolleje sv. Ignacia v Praze.

Slavnost sv. Viktorie toho roku obvyklou zbožností konána. U oltáře sloužena slavná mše svatá. Potom bylo hráno divadlo od studentů. Rovněž oslaven den sv. Xaveria, v kterýž svátek obětoval Bohu děkan Uhersko-Brodský. V Kuželovicích slavil se svátek nejsvětější Trojice okázale.

Práce kazatelů a missionářů neminula se s účinkem. Lid byl poučován ve víře nejen soukromými domluvami, nýbrž i veřejným kázáním. Podařilo se též muže spojeného s ďáblem ku pravé víře přivést. Též kalvinista Mikuláš Vanka zřekl se svého náboženství a vstoupil do církve katolické.

Celkem zaznamenáno :

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní .	30300
Kázání českých u sv. Jiří	71
„ německých	44
Katechesí ve chrámě	34
Obrácen od víry Lutherovy	1
„ „ „ Kalvinovy	5
Zaopatřeno poslední svátostí na cestu věčnosti	59
Pohřbů	1

V gymnasiu toho roku bylo 125 žáků. Seminář, v němž se vydržovali chudí studenti, byl obdarován 100 zl. Chovanců v něm straveno 14.

Sodalitas a coetus moravský měl r. 1733. schůzi 49. Kongregace latinská oslavila svátek svého představeného mší svatou, již sloužil

za četné assistence místní děkan. Členové této sodality své náboženské přesvědčení dávali na jevo nejen schůzemi v oratoři Panny Marie, nýbrž i processím a divadlem. Této kongregaci odkázal Sigmund Selner z Nového Jičína 24 zlatých. Ke kostelnímu náčiní Panny Marie dostalo se mimo jiné věci 5 stolic pro veřejné schůze. Coetus moravský rovněž světil mnoho církevních slavností.

Hospodářství letošního roku utrpělo škody. Úroda byla poškozena jak na polích tak i v zahradách a na vinicích. Doufá se však, že část škody nahradí hospoda u nové silnice císařské z pola již vystavená. Statek na Starém Městě, zničený ohněm předešlého roku, jest obnoven. Vykopána jest též nová studna. Upraveny jsou hranice s královským klášterem Cisterciánským, též s Kartusiany Brněnskými a s panstvím Pozoříckým knížete Lichtenšteina.

* * *

Missionáři na své missii valašské r. 1733. upevňují víru vykládáním jednotlivých článků víry a kázáním. Lid se zve k večerním pobožnostem, ku zpěvu a k modlitbám. V Hovězí chrám sv. Maří Magdaleny, toho roku dostavený, slavnostně posvěcen. Tento kostel obdarován stříbrným kalichem a mešním rouchem.

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní bylo	16.110
Kázání	180
Katechesí více než	200
Křtů	55
Sňatku	16
Úvodů	15
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	20
Pohřbů	41
Knih kacířských zabaveno	12
(mezi nimi kniha Tomáše Kempenského o následování Krista Pána).	
Odpadlíků přivedeno k pravé víře	4

O missii na panství Ostrovském zaznamenáno:

Missionář dal si práci, aby lid, zvláště onen, který s Uhry od víry katolické odpadlými hraničí, k poznání pravé víry přivedl. Proto nejen kázal a napomínal veřejně, ale i po staveních chodil, aby poučoval. Svátek nejsvětější Trojice rovněž jako jiná léta slaven v Kuzelovicích. Celkem bylo:

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní	4.039
Shromáždění	63
Katechesí	25
Křtů	19
Sňatků	13
Úvodů	38
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	52
Pohřbů	17

R. 1734.

Obývalo kollej tuto r. 1734. kněží 16, učitelů 4, koadjutorů 8, všech 28. Jeden z kněží s jedním z učitelů řídil seminář kollejní, nazvaný sv. Františka Borgia.

O svátek sv. Viktorie u oltáře sloužil mši sv. opat Velehradský s četnou assistencí. Slavnost sv. Xaveria konána rovněž s obvyklou slávou; v ten den obětoval Bohu zdejší městský děkan. Kazatelé horlivě konali svou povinnost a působili nejen ve svých kostelích, nýbrž kázali o výročních svátcích ve městech okolních.

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní bylo	35.000
Kázání českých u sv. Jiří	70
„ německých	48
Katechesí v chrámě	35
Křtů	4
Úvodů	3
Sňatků	1
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	26

Studentů v tomto roce bylo celkem 133, a vesměs prospívali; seminaristů pak 15.

Sodalitas latinská roku tohoto uspořádala processí slavné a hromadně účastnila se sv. přijímání. — Coetus moravský byl obdarován poslední vůlí panny Marie Anny Drlínkové. Schůzí celkem bylo 48.

R. 1734. byl stav hospodářství opět neutěšený. Osení toho roku kladlo větší naděje na žeň, nežli skutečně byla. Neustálé deště úrodu velice poškodily. K tomu ještě požár v dědině Cvrčovsi a povodeň ničily statky kollejní. Požárem tím přes polovičku obilí zničeno. Habrovanský statek rovněž utrpěl škody. Blesk jej zapálil, znova však jest vystavěn ještě téhož roku.

* * *

Missionář na své missii na panství Ostrovském r. 1734. stěžuje si na nepoddajnost lidu zdejšího a vysvětluje si úkaz ten, že na blízku jsou uherští kacíři. Podařilo se mu jednoho zdejšího občana přece převést od Lutherovy víry ke katolicismu. — Svátek nejsvětější Trojice oslaven jako jindy stkvěle. Celkem pak bylo:

Pokání činících	4230
Kázání ve shromáždění	61
Katechesí veřejných	34
Křtů	13
Sňatků	4
Úvodů	32
Zaopatřeno svátostí poslední pomazání	34
Pohřbů	16

Od Lutherovy víry odvrácen Tomáš Záhora.

Zprávu o své biskupské missii valašské r. 1734. podává missionář takto:

Starostí mou bylo, abych ovce, pobloudilé ze stáda Kristova, přivedl k poznání pravé víry. Svátek sv. Xaveria oslavil veliký počet věřících.

Zpovídajících se bylo toho roku	1700
Katechesí	200
Křtů	20
Rozvedených manželství spojeno	6
Úvodů	15

Svátostí posledního pomazání zaopatřeno	140
Pohřbů	10
Knih kacířských zabaveno	20
K pravé víře přivedeno	3

R. 1735.

V kolleji zdejší žilo r. 1735. 17 kněží, 4 učitelé, 9 koadjutorů, celkem 30 osob. Z počtu tohoto byl povolán jeden kněz k vykonávání duchovních povinností k vojsku, stojícímu před Rýnem. Toho roku jako dříve slavnost sv. Viktorie konána důstojně. U oltáře toho dne sloužil mši svatou děkan Bzenecký. Na den výroční sv. Xaveria obětoval Bohu u oltáře opat Velehradský, slavnosti té byl též přítomen velitel městské pevnosti hrabě ze Stubenberku. Svátek neposkvrněné Panny Marie oslaven zpěvy a hymnou Ambrosianskou; mši svatou sloužil místní děkan.

O kostel staráno jako jiná léta. Zavěsena v něm dva obrazy, jeden představující umírajícího sv. Xaveria, druhý mučedníka sv. Donata. Též o různé ozdoby na oltář jest postaráno, jako o přikrývku hedbávnou květinami protkanou. Kazatelé v roce tomto měli hojné práce, byli zváni do jiných kostelů, tak kázali o svátek sv. Antonína ve Veselí a o svátek sv. Jakuba v Uherském Brodě. Vyzváním sv. Xaveria bylo pomoheno osobě, již lékaři za oběť smrti prohlásili. Mezi rádně připravenými k smrti dva se připomínají.

Přijímajících nejsv. svátost oltářní bylo	39.400
Kázání u sv. Jíří	72
„ u sv. Xaveria	92
„ německým jazykem	25
„ k studentům	63
Katechesí	33
„ k studentům	33
Křtů	6
Úvodů	12

Mládež gymnasiální prospívá po celý rok nejen ve vědách, ale i ve zbožnosti. Celkem navštěvovalo ústav ten 159 žáků. Rovněž seminář sv. Františka Borgia vykazuje výsledek dobrý. Bydlelo v něm 16 seminaristů.

Letošního roku stará se jako vždy sodalitas latinská i coetus moravský o uctění Panny Marie. Oltář, této Matce Boží zasvěcený, ozdoben jest nákladem 115 zl. Schůzí latinských bylo 29, moravského coetu 16.

Hospodářství se poněkud lepší. Doufá se též, že mu prospěje Habrovanská silnice císařská. Stavěn pak pro jalový dobytek nový chlév. Tři rybníky konečně jsou vyčistěny. Rovněž v Zdoukách potřebné stavby provedeny.

* * *

O biskupské missii valašské v r. 1735. podán obraz tento:

Svátek sv. Xaveria oslavili Vsetínští dle svého zvyku, počet ctitelů tohoto světce vzrostl, neboť obyčejně přistupovalo k stolu Páně jiná léta kolem 300, tohoto však roku na 900. Kromě povin-

ných prací missionářských postaráno bylo o to, aby na hoře Radhošti byl (kde za starých časů až do příchodu sv. Cyrilla a Methoděje socha Radgosta byla ctěna) kříž s obrazem umírajícího sv. Xaveria vztyčen. Tato slavnost řídká a přeslavná byla od 2000 lidí navštívena a mezi přítomnými byla paní tohoto místa, Ludovika, rozená hraběnka Žerotínská. Toho roku zpovídajících se byl větší počet než v letech předešlých.

Na své missii na panství Ostrovském r. 1735. měl velikou snahu missionář, aby svému úkolu dostál. Poučoval lid, heretiky vyhledával, a svátek nejsvětější Trojice slavnostně v Kuželovicích konal se jeho působením.

Pokání činících bylo	2360
Kázání ve shromáždění	70
Katechesí	26
Křtů	7
Sňatků	7
Úvodů	37

R. 1736.

V kolleji této obývalo r. 1736. kněží 17, učitelů 4, koadjutorů 9, celkem 30 osob. Z kněží jeden poslán do Brna do chrámu sv. Petra. Na věčnost odešel frater František Fišer. Zemřel 18. března. Narodil se 17. září r. 1675. v Olomouci. Do řádu vstoupil v Brně 27. září r. 1697. V řádu byl strážcem svatyně po 26 let, visitorem nočním rok; byl řádným a spolehlivým členem zdejší kolleje.

Jeho následoval na onen svět koadjutor světský Vavřinec Leichtle. Byl slabého zdraví, churavěl, až konečně 30. června nemoci své podlehl. Povinnosti své zastával horlivě.

Sotva že tento byl uložen v chladný hrob, zachvátila smrt P. Tomáše Dudce 11. července o půl noci. Narodil se v Čechách v Nimburce. Do řádu vstoupil v Brně r. 1707. Byl kněz to zbožný, vytrvalý a u svých bližních oblíbený. Tolik o zemřelých.

Slavnost jest konána sv. Viktorie, v kterýžto den přišlo do města několik processí. Slavným též byl výroční den sv. Ignacia. Voda jest žehnána, a lidu rozdávána. O svátek sv. Xaveria sloužil mši svatou u oltáře děkan Uhersko-Brodský. Kazatelé rovněž jako jindy hleděli docílití co možná největšího úspěchu.

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní bylo .	35.000
Kázání k lidu	148
Katechesí	36
Exhort k studentům	69
Křtů	5
Sňatků	2
Katechesí k studentům	36
Úvodů	8
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání . .	191

V kronice pak školní zaznamenáno jest, že toho roku bylo žáků 177 a seminaristů 21. Všichni až na malé výjimky řádně prospívali.

Letos opět byla sodalitas latinská obdarována. Rovněž jako předešlá léta konala se processí k uctění Matky Boží. Novým členem sodality stal se pan Amand z Petržwaldu. — Coetus moravský čítal členů 73. Schůzí latinských bylo 31, moravských 17.

V tomto roce 1736. hospodářství kolleje zdejší ublížila povodeň, způsobivši škody na louce za 700 zlatých na rybnících za 14 zlatých. Nákladem 100 zlatých vyčistěn jest jeden rybník, v jiném pak, řečeném Blatič, vystavěn násep v šířce jednoho sáhu a upevněn kameny. Nový potom zámeček ve Světlé z polovice vystavěn jest, kterému 34 měřic polí poddaných Cvrčovských přidáno jest; na místo těch dána občanům těm sousední pastva ve výměře 50 měřic. Mlýn Juřák, vyměněný za hospodu Trupeckou dostal se znova kolleji a slouží opět k užitku.

* * *

Na biskupské missii valašské r. 1736. působili dva missionáři s prospěchem. Konáno jest vzývání v chrámě děkanském ve Valašském Meziříčí, občané v četném počtu súčastnili se pobožnosti té. Rovněž katechese a kázání missionářská byla čteně navštěvována. Oltář sv. Xaveria působením missionáře jest ozdoben. Obraz sv. Ignacia osvobodil jakéhosi mladíka od nočních přeludů. Tyto jsou záznamy ještě o missii této:

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní . . .	14.000
Kázání k lidu	145
Katechesí	261
Křtů	5
Úvodů	10
Sňatků	6
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání . .	160
Od smrti vysvobození	2
Pohřbů	10
Knih kacířských zabaveno	18
Od lutheranství převedeno k víře pravé . .	5
Od židovské víry odstoupil	1

Missie na panství ostrovském r. 1736. líčena takto: Konány slavnosti, poutě a processí za četného počtu obyvatel. Missionář se snažil, aby vzbudil nejen k slavnostem církevním lásku, ale aby též víru vštípil lidu hluboko v srdce.

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní bylo	3483
Od víry Lutherovy převedeno osob . . .	6
Kázání k lidu	60
Katechesí	42
Křtů	13
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	36
Zabavena kniha heretická	1
Od smrti ochránila voda sv. Ignacia šesti- nedělku	1

Jména obrácených jsou: Barbora Haníková, Anna Fabulova, Anna Mišková, Kateřina Koláčova, Jiří Koronek, Kateřina Lukášova.

R. 1737.

V r. 1737. v kolleji žilo 18 kněží, 3 učitelé, 10 bratrů laiků.

Z práce své apoštolské vytržen jest P. Jan Tufek, který zemřel v Hrozinkovicích 19. května. Narodil se v Pardubicích v Čechách 25. května r. 1670. V Brně přijat do řádu 29. září r. 1688. Absolvoval filosofii a theologii, vyučoval ve třídách grammatikálních po 3 léta, učil poesii rok, exhortátorem byl po 45 let, regenschorim 3 a missionářem 27 roků, koadjutorem duchovním stal se r. 1705. Missionářem byl znamenitým.

Kazatelé roku toho starali se o všemožný rozkvět víry Kristovy. Kázali nejen ve městě zdejších, ale jsouce zváni od kněží i jinde. Tak působili ve Veselí. I ti, kteří konali missie, docílili výsledků pěkných. Pečovali o to, aby osoby v nepřátelství žijící se smířily, aby kacíře obrátili na pravou víru. Pokřtili též jednu židovku.

Svátky sv. Ignacia a sv. Xaveria oslaveny jako vždy. Voda svatého Ignacia lidu rozdávána ve výroční jeho den; mši sv. na počest jeho sloužil opat Velehradský za účastenství lidu a gymnasia. O svátek sv. Xaveria zase obětoval Bohu u oltáře guardian z řádu Františkánského. Též slavně skončil výroční den sv. Viktorie. Kostelu přibýlo opět několik ozdob, jako pokrývky hedbávné a tabernakulum.

Toho roku bylo :

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní	39100
Kázání v obojí řeči	207
„ k studentům	62
Katechesí	35
„ k studentům	31
Křtů	3
Úvodů	3

Žáci v gymnasiu tohoto roku zdárně prospívali. Jeden ze žáků přijat do řádu Františkánského. Celkem studentů bylo 173 a seminaristů 18.

Sodalitas latinská velice slavně světla svátek Neposkvrněného Početí Panny Marie; mši svatou v ten den sloužil za četné assistance diaconů a subdiaconů důstojný pán Dörfel, který po poledni po náměstí Starého i Nového města vedl processí. Táž sodalitas provedla drama o utrpení Páně pod titulem: Láska nemilovaná.

Rovněž coetus moravský staral se uctění Panny Marie.

Schůzí bylo latinských 31, moravských 16.

Hospodářství r. 1737. poněkud se zotavilo. Žeň byla prostřední. Obilí ještě tak sypalo, vína však nad spotřebu nebylo. Podniknuty jsou téhož roku různé správký a nové stavby. Rybník Rohatecký jest získán a opraven.

* *

Zpráva o působení missionářů kolem Meziříčí, Vsetína a Ostrova v r. 1737. zní takto:

Již počátkem toho roku působením missionářů ve Valašském Meziříčí veliká pobožnost konána byla. Občané chodili ochotně do kostela a hojně se zpovídali, tak že měl zpovědník od rána do večera plno práce; ba zdrželi se i masopustních radovánek. Pobožností

těchto účastnila se v kostele též hraběnka ze Žerotína. Slavnost sv. Xaveria rovněž lid povzbudila k větší náboženské horlivosti. V den tohoto svátku rozdávány jsou obrázky umírajícího sv. Xaveria. Kdosi, jenž měl po 4 léta píchání na prsou, o sobě vypravuje, že prose sv. Xaveria, úplně se uzdravil. Na Radhošti opět jistá žena slepá, modlíc se k Bohu před křížem, na nejvyšším místě této hory postaveném, nabyla zraku. Ve Vsetíně pak objevil se jakýsi muž, který chtěl založiti nové náboženství, směsici to židovství a arianismu. Byl však kacíř ten chycen a zavřen do vězení, odkud uprchl a své bludy opět po kraji rozšiřoval, obrazy ničil a konečně chtěl missionáře zabít. Byl však po nějakém čase chycen, postaven před královský soud a odsouzen k smrti. Na popravišti choval se vzdorovitě, bludů svých se nevzdal a jako kacíř zemřel.

Docílen pak výsledek tento :

Zpovídajících se	12000
Kázání	93
Katechesí	186
Knih kacířských zabaveno	23
Od kacířství odvráceni	2

V missii na panství knížete Lichtenšteina toho roku missionář rovněž horlivě kázal k lidu, zpovídal a napomínal.

U sv. zpovědi bylo	2940
Kázání	63
Katechesí	37
Od víry Lutherovy obrácen	1

R. 1738.

Roku 1738. celkem žilo v kolleji 30 osob, z nichž bylo 17 kněží, 3 učitelé, 10 koadjutorů.

Během pak roku zemřel frater Josef Volf, který po mnoho let podagrou byl trápen. Narodil se v Nových Stadicích na Moravě 12. března r. 1689. V Brně byl přijat do řádu 30. září r. 1711. V koleji lékárníkem byl 15 let, visitatorem nočním 6 roků. Ve svém chování byl vlídný a po celý čas nemoci trpělivý.

Jeho následoval na věčnost P. Václav Bojan dne 12. března. Narodil se v Čáslavi 28. ledna r. 1688. Přijat jest v Brně do řádu 22. října 1703. Velice napomínal lid ku ctnostnému životu, jsa sám velice ctnostný. Úřady, které v řádu zastával, konal s největší pečlivostí. V řádu odbyl si filosofii a theologii a vyučoval pak ve třídách grammatikálních po 4 léta, exhortatorem k studentům byl 2 roky, katechetou 8, mimo tyto úřady zastával i jiné k úplné spokojenosti.

Třetím, který toho roku dokonal svou pozemskou pouť, byl Karel Fišer, jenž následoval vojska císařského s legií polního maršalka z Geldu do Uher. Narodil se 13. srpna r. 1704. v Olomouci. Do řádu v Brně dostal se 9. října r. 1723. Jako učitel vyučoval po 4 roky ve třídách grammatikálních. Muž tento obzvláště byl ctnostný, ducha bystrého a jako missionář osvědčil se býti v pravdě apoštolem.

Jak byl oblíbený i mimo kollej, dosvědčují slova polního maršalka z Geldu, který pravil, že takového missionáře v táboře neměl,

a že od té doby též nebude si přát jiného missionáře, nežli ze řádu jesuitského.

Kazatelé rovněž horlivě vykonávají své povinnosti. Nejisté ve víře utvrzují, chudým peněžní pomoc poskytují. O svátek sv. Anděla Strážce mnoho lidí pokání činilo. V ostatní svátky, jako v den sv. Viktorie, patronky města, sv. Xaveria, sv. Ignacia a sv. Aloisia rovněž bylo mnoho zpovídacích se. Zsvěcené tyto dny slavně byly oslaveny jak duchovenstvem, tak i lidem městským a okolním. Četná processí se dostavila o svátky těchto světců do města.

Celkem roku toho bylo :

Přijímajících nesevější svátost oltární	54300
v Habrovanech a Zdoun-	
" " kách	4356
Kázání k lidu	hojný počet
Kázání k studentům	61
Katechesí v chrámě	hojný počet
Katechesí ve školách	hojný počet

Gymnasium zdejší navštěvovalo r. 1738. žáků 178, z nichž jeden poslán do Brna do škol Tovaryšstva Ježíšova. Divadlo jako jiná leta studenti znamenitě provedli, téžúčastnili se všech církevních slavností. Seminář pak vydržoval 22 chovanců.

Roku tohoto sodalitas latinská oslavila den Neposkvrněného Početí Panny Marie mší svatou, pořádala též divadlo o utrpení Páně jako roku předešlého. Coetus moravský rovněž pořádal slavnosti k uctění Panny Marie. Schůzí obou bratrstev bylo 61.

Letošního roku hospodářství bylo pomoheno. Úroda byla hojná na polích, v zahradách a vinicích, a v rybnících pak mnoho ryb se vylíhlo. Opraveny jsou Cvrčovský mlýn, sušárna v Soběsukách, a v Habrovanech přiveдена jest část nového stavení pod střechu. Rovněž stavěly se ve Zdounkách dva domky. Též stavení kolleje jest opravováno a nová knihovna opatřena.

* * *

Na své missii r. 1738. na panství knížete Lichtenšteina utvrzoval missionář víru mezi lidem nejen soukromými, ale i též veřejnými rozmluvami, kázáním a katechesemi a pracoval, aby heretikové neměli styku s uherskými nevěrci. Konány na různých místech sv. zpovědi. Vůbec se staral missionář o lid, jak mohl, pomáhaje mu i v potřebách životních. Jakéhosi muže, jenž byl děsen strašidly v noci, poučil, aby vzýval jména nejsvětější, až opět bude přeludy vyrušen ze spánku. Celkem bylo :

Pokání činících	2474
Katechesí	39
Kázání	52
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání.	26

Víry Lutherovy odřekla se Jofína Regenšteinova z Uher.

O missii biskupské kolem Meziříčí a Vsetína r. 1738. zeznamováno :

Missionář pro čest a chválu Boží pracuje horlivě na vinici Páně. Po krajíně poučuje, káže, kacíře vyhledává, knihy heretické

zabavuje. Poněvadž zdejší lid více večer má času, tak teprve v tu dobu koná katechese, kázání. Též neopomenul, aby svátek sv. Xaveria byl důstojně oslaven. Toho roku bylo:

Pokání činících	13.000
Kázání	100
Katechesí	200
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	200
Kacířských knih zabaveno	15
Obráceno na pravou víru	4

V Hrozinkovicích r. 1738. na své missii horlivě kázal missionář. Všude, kam do chrámu vešel, konaly se modlitby k Bohu. Velikou práci měl s heretiky, kteří byli podporováni ze sousedních Uher, než přece jich donutil, že obrátili se k pravé víře. Vojínu jednomu pak zachránil život. Útekl totiž od svého pluku k Turkům, později však chycen a odsouzen k šibenici. Missionář však za něho prosil u velitele zdejší legie, kterýž vyhověl jeho prosbě a uprchlíka sprostil ohavné smrti.

Zpovídajících se v Hrozinkovicích bylo celkem	10.807
Zpovídajících se jinde	12.306
Kázání k lidu	56
Katechesí	74
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání .	35
Křtů	19
Pohřbů	15
Sňatků	4
Úvodů	11
Od Lutherovy víry odvráceno	3
Knih kacířských zabaveno	26
Od hanebné smrti osvobozeno	1

R. 1739.

Kollej zdejší r. 1739. obývalo 17 kněží, 5 učitelů a 10 koadjutorů, celkem 32 osob. Z počtu toho jeden kněz s učitelem vzdělávali seminaristy, druhý kněz poslán do jiné provincie a jeden učitel k vůli chatrnému zdraví odešel do svého domova. Jiní dva kněží jsou povoláni do Uher k vojsku, které táhlo proti Turkům. Tehdáž císař Karel VI. jako spojenec Ruska účastnil se války po boku jeho na poloostrově Balkanském. Do boje toho poslal celou svou armádu pod vůdcem Sekendorfem již r. 1737. Výsledků šťastných se však císařský voj nedodělal, nýhrž utrpěl velkých ztrát. Válka tato skončila se mírem Bělehradským v r. 1740.

Tohoto léta odešli na věčnost:

Dne 20. února frater Jiří Strake. Narodil se ve Fridlandě v Čechách 7. prosince r. 1677. Do řádu vstoupil v Brně 19. října r. 1701. Muž to byl zbožný, ctnostný a v nemoci své trpělivý. Zastával různé úřady. Tak byl visitatorem nočním 16 let. Koadjutorem světským stal se 2. února 1712.

Svou duši vypustil též P. Jan Chodura, narozený v Želízi na Moravě dne 27. ledna r. 1688. V Brně vstoupil do řádu 24. října r. 1705. Absolvovav v něm filosofii, vyučoval pak grammatice 4 léta,

napomínal k řádnému žití rok, k lidu kázal po 8 let, představeným coetu moravského byl 6 a ředitelem hudby 13 roků, missionářem 3 léta, katechetou na 12. rok. Koadjutorem duchovním stal se 2. února r. 1720. Ve své missii byl oblíbeným, trpělivě snášel nehody a strasti, napomínal lid vespolek k přátelství a pomáhal chudým.

Kazatelé starali se horlivě jako jiná léta o vinici Páně. Ve farním chrámě sv. Jiří a v kollejním sv. Xaveria dva v řeči české a jeden v německé kázali; kázání účastnila se též posádka vojenská. Též i na jiných místech hlásali slovo Boží. Tak o svátek sv. Bernarda na Velehradě, o sv. Anděla Strážce ve Veselí. Podařilo se jim dva židovské mladíky na víru katolickou převést.

Svátky zvláště slavené, jako sv. Viktorie, sv. Xaveria, sv. Ignacia, sv. Aloisia zdejší kollej všemožně světla. Na den sv. Ignacia sloužil mši svatou opat Velehradský, o svátek sv. Xaveria zase obětoval Bohu městský děkan. Na den sv. Viktorie dostavila se četná processí.

Přijímajících bylo roku tohoto	40.000
Katechesí v chrámě a ve škole	68
Kázání k lidu	138
„ k studentům	65
Pokřtěno židů	2

Roku 1739. bylo ve zdejších ústavě žáků 199, z těch byl jeden baron. Mládež, která se proti disciplině prohřešila, trestána. Do řádu Františkánského v Uhrách přijat jeden student. V semináři bydlelo 22 chovanců.

V roce tomto latinská sodalitas a coetus moravský odbyval celkem 58 schůzí.

V hospodářství opět mnohé opravy a stavby podniknuty jak na statku předměstském, tak v Zdoukách. Ve Cvrčovsi zřízen znova mlýn. Rybník Olšovský hrázemi novými upevněn a vyčištěn. Kaple nová rovněž jest v polích založena nákladem 300 zlatých. Též v Hábrovanech vykonány opravy na střeše statku, postaveny na ní věžičky a kříž.

* * *

O missii Lichtenšteinské r. 1739. podán obraz tento:

Missionář pracoval na vinici Páně usilovně, aby ve víře pravé utvrdil bloudící, aby kacíře vyhledal, zvláště při uherské straně se zdržující. Zaznamenal pak, že bylo:

Pokání činících	2673
Kázání	53
Katechesí	48
Křtů	11
Zapatřeno svátostí posledního pomazání	39
Pohřbů	11

Rovněž působil vydatně missionář na své missii kolem Meziříčí a Vsetína. Slavné vzývání k Bohu se koná v Meziříčí, aby byl odvrácen mor. Svátek sv. Xaveria a sv. Ignacia slaven slavně a socha tohoto posledně jmenovaného svatého u mostu v Meziříčí za jásetu obyvatelstva postavena. Podařilo se též missionáři od víry Luthe-rovy odvrátiti jednoho muže a zabaviti 20 knih kacířských. Ostatně bylo:

Pokání činících	13.000
Shromáždění odbýváno nad	100
Katechesí	100
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	200

Na své missii biskupské v Hrozinkovicích r. 1739. snažil se docílití missionář, aby lid k větší pobožnosti přivedl, a kacíře vyhledal, aby slavnosti církevní byly slaveny důstojně, a hojně našlo se těch, kteří by pokání činili. Bylo pak :

Zpovídajících se	12.000
Křtů	14
Sňatků	8
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	34
Úvodů	23
Pohřbů	12
Shromáždění	50
Katechesí	80

R. 1740.

V roce 1740., v kterém nastoupila na vládu v dědičných zemích rakouských Marie Terezie, dcera císaře německého Karla VI., zemřelého 20. října téhož roku, čítala kollej zdejší 18 kněží, 4 učitele, 10 koadjutorů a 3 missionáře.

Z počtu toho zemřeli dva. První, jenž opustil tento svět, byl P. Antonín Sobeli. Narodil se v Kroměříži na Moravě r. 1672. dne 5. března. Do řádu vstoupil 9. října r. 1688., v němž absolvoval filosofii a theologii, vyučoval grammatice po 4 léta, kázal k lidu 26 roků, představeným kongregace byl po 9, katechetou po 6 a ředitelem konviktu Těšínského po 2 léta; koadjutorem stal se 2. února r. 1703. Byl nadšeným knězem.

Jeho následoval na věčnost P. Antonín Kučera. Narodil se v Čáslavi 29. srpna r. 1687. Do řádu byl přijat v Brně 15. listopadu r. 1702. Absolvovav v něm filosofii a theologii, vyučoval grammatice po 3 léta, představeným semináře byl 1½ roku, v residenci byl cvičitelem hudby a instruktorem mládeže 3½ léta, představeným kongregace 2 roky, exhortátorem kolleje 2 a panen sv. Ursuly též 2 léta, psal dějiny domácí po 3 roky. Čtvrtý slavnostní slib složil 2. února 1720.

Kazatelé dodělali se výsledku pěkného, lid se čteněji shromažďoval v kostele, více chodil na processí a ubývalo rozvedených manželství.

K výročním slavnostem obvyklým dostavili se odjinud též vznesení kněží. Tak ve výroční den sv. Ignacia byl přítomen a sloužil mši svatou v kolleji Hradištské opat Velehradský. O svátek sv. Viktorie přišlo do města jako jiná léta mnoho processí.

Roku toho pak bylo přijímajících nejsv. svátost oltářní	43.462
Kázání	191
„ k studentům	61
Katechesí	29
„ k studentům	36
Pohřbů	34

R. 1740. navštěvovalo gymnasium zdejší 174 žáků, z nichž byl jeden baron. V semináři pak stravováno 16 chovanců.

Sodalitas latinská a coetus moravský konal letos schůzi 42.

Na statcích kollejních pilně se pole vzdělávají, aby nesla užitek. Z přebytku zakoupily se knihy do nové knihovny za 984 zlatých.

* * *

O missii biskupské v Hrozinkovicích r. 1740. zaznamenáno:

Missionář poučoval nevzdělané horaly. Rozdával též vodu sv. Ignacia, která pomáhala i v těžkých nemocech. Podařilo se mu také židovku pokřtiti a ji do pravé církve uvést.

Pokání činících bylo toho roku	12.305
Shromáždění konáno	59
Katechesí	89
Křtů	19
Úvodů	15
Sňatků	12
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	23
Pohřbů	15
Víru katolickou vyznalo	15
Manželství rozvedených spojeno	5

Kolem Meziříčí a Vsetína práce missionáře potkávala se s prospěchem. Pobožnosti v kostele v Meziříčí tak užitečny byly, že počítalo se na 4000 pokání činících. Celkem bylo:

Pokání činících	9716
Knih kacířských zabaveno	19
Shromáždění konáno	76
Katechesí	88
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání .	67
Odvráceno od kacířství	1

Missionář, který konal missii na panství Lichtenšteinském v r. 1740., viděl, že mnoho jest kacířů v župě Javornické, proto žádal královský tribunál, aby zakročil v té věci. I stalo se tak. Následkem toho heretikové v Ostrovsku neměli žádného spojení s nimi a též nenalezali více útulku u nich. Toho roku bylo:

Zpovídajících se	2590
Kázání	43
Katechesí	71
Sňatků	8
Křtů	9
Úvodů	19
Svátostí posledního pomazání zaopatřeno	65
Pohřbů	6
Odvráceno od odpadlictví	9

R. 1741.

Rok 1741. byl neklidný. Na dědičku císaře Karla VI. udeřili skoro všichni její sousedé. Nejnebezpečnějším byl Fridrich II., král pruský, který opanoval již Slezsko. Město Uherské Hradiště bylo

ještě toho roku ušetřeno od vojska jeho, ač do Moravy vtrhlo a 27. prosince Olomouce dobylo. Avšak čekalo každou chvíli, že Prusové k pevnosti té přirazí, aby jí dobyli; proto město strojilo se k odporu.

V tomto nepokojném roce žilo v koleji zdejší 31 osob, z nichž bylo 17 kněží, 4 učitelé, 10 koadjutorů.

Z počtu toho zemřel P. Tomáš Roboldt, narozený v Čechách 15. srpna r. 1706. Do řádu vstoupil 9. října 1726. Učil pak grammatice 3 léta, kázal k studentům rok, k lidu 3 a katechetou pak byl 3 léta. Čtvrtý slavnostní slib složil letošního roku.

Jeho následoval na věčnost 30. září P. Václav Kužel, narozený v Hradci Králové 4. března r. 1698. Do řádu vstoupil v Brně 9. října r. 1716. Absolvoval v něm filosofii a theologii s vyznamenáním, vyučoval pak v třídách grammatikálních po 4 léta, poesii rok, retorice 7 let, kázal k studentům po 3 a představeným sodality latinské byl po 4 roky, instruktorem mládeže v residenci po 3 léta, rádcem kolleje a prefektem škol rok. Byl vzácné laskavosti a přísný na sebe v povinnostech.

Třetího vyvolila si smrt dne 20. prosince. Byl to Adam Ringlhan, narozený v Litoměřicích 16. prosince r. 1684. Do řádu byl přijat v Brně 30. srpna r. 1703. Zastával různé služby v řádu, byl budičem po 25 a visitatorem nočním po 15 let, hodiny měl na starosti po 4 roky. Koadjutorem světským stal se 12. února r. 1716. Byl nábožný a v práci vytrvalý.

Čtvrtý, který zemřel, byl P. Michael Rinner, narozený 8. září r. 1671. v Jiřinech. Do řádu vstoupil v Brně 14. října r. 1687., absolvoval v něm filosofii a theologii, vyučoval pak grammatice po 4 a poesii rok, prokuratorem byl 10, ředitelem semináře 6 let, rádcem domácím 7 roků, předsedou dědictví sv. Václava 4 a superiorem residencie 5 let. Pilný to byl kněz. Koadjutorem duchovním stal se 2. února r. 1702.

Svátky toho roku připadající jsou obvykle oslaveny, obzvláště den sv. Viktorie, sv. Xaveria, sv. Ignacia a sv. Aloisia.

Práce kazatelů rovněž jako jindy vykazuje prospěch. Bylo roku toho:

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní	36.000
Kázání k lidu	140
Katechesí	56

Tohoto roku počet žáků vzrostl na 185. Seminaristů pak bylo 16. Sodalitas latinská a coetus moravský, který jako jiná léta pořádá různé slavnosti k uctění Panny Marie, schůzí konal 48.

V hospodářství opět jsou podniknuty v r. 1741. stavby. Tak ve Zdoukách jsou znovuzřízeny 3 mlýny. Rybník prostřední jest vyčištěn. V Habrovanech nový špýchar stavěn. Maratická vinice však v ceně 15 zlatých navždy kolleji odňata.

* * *

Missionář v Hrozinkovicích v tomto roce stěžoval si, že trvající válka překáží mu ve vykonávání jeho povinností. Proto přece dosti veliký počet byl zpovídajících se i těch, kteří rádi na mši svatou chodili.

Celkem bylo :

Pokání činících	6375
Shromáždění	48
Katechesí	53
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	97
Pohřbů	37
Křtů	9
Od hrozné smrti zachráněno	4
Knih kacířských zabaveno	4

Missie ostatní konány jako jiná léta s výsledkem uspokojivým.

R. 1742.

V roce 1742. vojsko pruské na svém vpádu do Moravy dostalo se až k Uherskému Hradišti a obléhalo je v únoru, březnu a dubnu. Zakusilo město to dosti útrap po dobu tuto, proto tím radostněji uvítalo mír, jež zavřela s Fridrichem pruským Marie Teresie ve Vratislavi 11. června na pokyn Anglie.

Toho roku obývalo kollej 27 osob, z nichž bylo 14 kněží, 4 učitelé a 9 koadjutorů.

Zemřel pak 15. dubna P. Jan Sigl, který narodil se v Blatné v Čechách dne 29. června r. 1666. Do řádu přijat byl 27. září 1690. Čtvrtým slavnostním slibem zavázal se 2 února r. 1705.

Jeho na věčnost následoval 7. prosince P. Leopold Mladý, narozený v Liběticích v Čechách 15. listopadu r. 1685. Do řádu vstoupil 22. října r. 1701, v němž absolvoval filosofii a teologii, vyučoval pak mládež po 3 léta a missionářem byl po 5 roků. Slavnostní čtvrtý slib složil 2. února 1719.

Kazatelé zdejší kolleje horlivě kázali ve chrámě kollejním česky a německy. Slavnosti výroční, jako svátek sv. Viktorie, sv. Ignacia a sv. Xaveria, jsou důstojně pořádány. K tomuto světcí obrátil se o pomoc jakýsi občan Doskočil v té chvíli, když jeho manželce v hořícím stavení hrozila smrt. Prosba jeho nebyla oslyšena.

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní toho roku bylo	35000
Kázání	120
„ k studentům	40
Katechesí v kollejním chrámě	30
„ k studentům	24
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	40
Od víry Lutherovy odvráceno	2
Od odpadlictví přivedeno k pravé víře	2

V gymnasii zdejším studovalo 179 žáků. V semináři stravováno 9 chovanců.

Sodalitas latinská měla schůzí 26 a coetus moravský 14.

Rok tento nebyl příznivý pro hospodářství. Velice škodila mu trvající válka. Nepřátelé brali obilí, dobytek píce a způsobili kolleji tak škodu na 15.087 zlatých.

* * *

Ani v této době nebezpečné a neklidné neustáli missionáři ve své práci, a zaznamenáno, že v Hrozinkovicích bylo :

Pokání činících	7363
Kázání	52
Katechesí	98
Sňatků	15
Křtů	19
Úvodů	26
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	63
Pohřbů	16

Kolem pak Meziříčí a Vsetína bylo :

Pokání činících as	10000
Kázání nad	100
Katechesí	200
Knih kacířských zabaveno	15
Odstoupil od víry židovské	1

Na panství Lichtenšteinském :

Pokání činících bylo	1975
Kázání	38
Katechesí	68
Křtů	2
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	26
Pohřbů	9

R. 1743.

Roku 1743 mělo Uherské Hradiště od války pokoj, ač ještě stále bojováno o dědictví rakouské. Osob kollej obývajících bylo v tomto roce celkem 26; z počtu toho bylo kněží 14, učitelů 4, koadjutorů 8. Zemřelo pak jich 6, mezi nimiž i hlava kolleje.

První, který 14. dubna odebral se na věčnost, byl P. Karel Jelínek, narozený v Telči na Moravě 8. ledna 1713., do řádu vstoupil 14. září r. 1740. v Brně.

Druhý, jenž ho na věčnost následoval, byl Josef Los, stížený katarrhem dlouhou dobu; zemřel dne 11. května. Narodil se v Mostě v Čechách 12. května r. 1700, do řádu přijat v Brně 13. srpna r. 1726. Zastával různé úřady.

Třetí, jehož smrt zastihla, byl P. Ferdinand Teisinger, narozený v Königsberku v Čechách dne 18. června r. 1668. Vstoupil do řádu v Brně 29. listopadu r. 1683, a absolvoval v něm filosofii a teologii. Úřady, které mu byly přiděleny, zastával vždy správně. Duchovním koadjutorem stal se r. 1699.

Čtvrtý, kteréhož Bůh k sobě povolal, byl P. Jan Breveri, hlava kolleje, zemřel 21. června. Narodil se v Čechách 30. října r. 1695. Do řádu vstoupil 27. října r. 1712., absolvoval v něm filosofii a teologii, vyučoval grammatice po 4 léta, poesii rok, retorice 6 let, kázal k studentům po 2 a představeným kongregace byl 1½ roku, katechetou 8 a radou domu 3 léta, ředitelem semináře 2 a rektorem kolleje na 5 rok. Slavnostním čtvrtým slibem zavázal se řádu 2. února r. 1730.

Pátý, jenž ukončil tuto pozemskou pouť 2. července, byl P. Severin Heichel, narozený v Budišově na Moravě 17. října r. 1694. Absolvoval v řádu filosofii a teologii. Do řádu v Brně přišel 9. října

r. 1721. Mimo různé úřady byl katechetou a kazatelem o slavnostnějších svátcích po 2 roky.

Šestý, jenž vypustil svou duši 25. července, byl P. František Kaiser. Narodil se ve Znojmě 1. října r. 1709. Vstoupil do řádu v Brně 9. října r. 1725., absolvoval v něm filosofii a teologii, vyučoval grammatice po 3 roky, katechetou byl po 5 let, představeným knihovny na druhý rok. Koadjutorem duchovním ustanoven 2. února r. 1741.

Obvyklé slavnosti církevní roku toho pořádaly se jako jindy. O svátek sv. Ignacia počtili kollej návštěvou cizí kněží. Na den sv. Xaveria u oltáře sloužil mši svatou viceděkan Veselský. Na svátek sv. Aloisia byla mši svaté přítomna mládež školní. Rovněž svátek sv. Viktorie oslaven.

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní bylo toho roku	35.400
Obráceno k víře pravé	4
Kázání	179
Katechesí	44
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	38
Pohřbů	31

Letošního roku mládež gymnasiální počtem 154 prospívala jak ve zbožnosti, tak v učení. Rovněž 7 chovanců v semináři sv. Borgia konalo řádně své povinnosti.

Sodalitas latinská i coetus moravský pořádal mnoho slavností a pobožností ku cti Panny Marie. Schůzí celkem měl 46.

V hospodářství škodu v loni ve válce utrpenou jen částečně nahradila letošní příznivá žeň.

* * *

O missii biskupské kolem Meziříčí a Vsetína r. 1743. zaznamenáno: Missionář staral se, aby vedl lid k dobrému, aby heretiky přivedl na pravou víru, aby knihy kacířské vyhledal a je zabavil, pověřivé aby přesvědčil o marnosti pověry. — Celkem bylo:

Pokání činících skoro	8000
Kázání	59
Katechesí	67
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	125
Od kacířství obráceno	5
Knih kacířských zabaveno	15

Missionář v Hrozinkovicích zvláště poučoval lid v lesích bydlicí, pobádal katolíky ku ctění Panny Marie.

Pokání činících toho roku bylo	6267
Shromáždění	70
Katechesí	102
Sňatků	9
Křtů	10
Úvodů	12
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	84
Pohřbů	33
Obráceno k pravé víře	1
Knih kacířských zabaveno	15

V Kuželovicích pak bylo :

Shromáždění	58
Katechesí	32
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	28
Křtů	13

R. 1744.

Fridrich II. opět v roce 1744. vtrhl s vojskem do Čech, za záminku vzav si hájení práv císaře německého Karla VII. proti Marii Teresii, nad níž vítězila v Bavorsku. Během roku pustošili Prusové i na Moravě a obléhali též město Uherské Hradiště. Kolleje jesuitská v době té utrpěla mnohé škody na hospodářství.

Roku toho obývalo kolleje 14 kněží, 4 učitelé a 9 koadjutorů, celkem 27 osob. Z počtu toho zemřel P. Jan Žiželický, narozený v Čáslavi 31. října r. 1671. Do řádu vstoupil v Brně 9. října r. 1691., absolvoval v něm filosofii a teologii, vyučoval pak grammatice po 5 let, představeným kongregace byl po 13 a bratrství sv. Václava rok, missionářem na statcích řádu 11 let. Duchovním koadjutorem stal se 2. února r. 1704. Ostatní členové Tovaryšstva Ježíšova, těšíce se zdravím, konali řádně vyměřenou jim práci. Obzvláště horliví byli čtyři kazatelé slova Božího, kteří kázali ve chrámě kollejním i farním.

Rovněž výroční církevní slavnosti konány slavně. O svátek sv. Ignacia byl přítomen mši svaté prelat Velehradský, a ve výroční den sv. Aloisia obětoval Bohu kněz ze zdejšího konventu Františkánského. Též okázale slaven svátek sv. Viktorie.

V roce tomto bylo :

Přijímajících nejsvětější svátosti oltářní	30200
Kázání	236
Katechesí	44
Odvrácen od víry Lutherovy	1
Od víry židovské	1
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	34

Gymnasium zdejší navštěvovalo toho roku 159 žáků. Prospěch jevil se u nich celkem dobrý a zajisté by byl ještě lepším, kdyby válka mezi císařovnou Marií Teresii a Fridrichem II. nepřivedla voje až k Uherskému Hradišti, které město toto obléhaly; z té příčiny učitelé přerušili v této době nebezpečné vyučování. V semináři pak bylo stravováno 11 chovanců.

Sodalitas latinská a coetus moravský v r. 1744. měl 49 schůzí.

Pro hospodářství byl tento rok velice nepříznivý. Osení a víno, které vzbuzovalo nejlepší naději na bohatou žeň, utrpělo velikou škodu mrazem v měsíci květnu. Stavěno a opravováno tak jako jiná leta nebylo. Pouze ve Zdoukách jest opraven nedávno nový chlév.

* * *

Na missii biskupské kolem Meziříčí a Vsetína horlivě si počínal missionář a na památku stého trvání této missie pořádal různé slavnosti.

Celkem bylo :

Pokání činících	5681
Shromáždění	75
Katechesí	89
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	7
Obráceno na pravou víru	15
Knih kacířských zabaveno	10

O missii biskupské v Hrozinkovicích zaznamenáno: Missionář snažil se postaviti kapli. Na vystavení její daroval patron této missie, biskup Olomúcký, 15 zl.

U svaté zpovědi toho roku bylo	7366
Shromáždění	69
Katechesí	84
Křtů	7
Úvodů	5
Sňatků	5
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	53
Pohřbů	25
Od kacířství obráceno	5

Missie Lichtenšteinská u Kuželovic uvádí, že bylo:

Pokání činících	2097
Shromáždění	41
Křtů	22
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	17
Pohřbů	8

R. 1745.

V roce 1745. válka mezi Marií Teresíí a Fridrichem II. ukončena mírem v Drážďanech, kterým opět potvrzeno jest odtržení Slezska od říše rakouské. Na mír tento čekali toužebně obyvatelé země koruny české, kteří trpěli velice boji těmi. I kollej v Uherském Hradišti oddechla si, když uslyšela, že válka jest skončena. Zakusila několikrát při obléhání města drzé a loupežné ruky pruského vojína. Toho roku bylo v kolleji všech osob 28, z nichž kněží 14, učitelů 4, koadjutorů 10.

Zdraví členů celkem nebylo valné, pět osob zemřelo. Mezi nimi P. Jiří Lousan, prokurator kolleje. Narodil se v Praze 4. května r. 1702. Vstoupil v Brně do řádu 9. října r. 1718., poslouchal v něm filosofii a theologii, vyučoval pak grammatice po 5 let, kázal k lidu po 3 roky, missionářem byl 7 let, prokuratorem kolleje na druhý rok. Slavnostní čtvrtý slib složil 2. února 1736.

Toho na věčnost následoval 21. února P. Jan Kolumbanus, narozený v Mladé Boleslavi v Čechách 18. května r. 1682. Do řádu vstoupil v Brně dne 27. října r. 1698. Absolvoval v něm filosofii a theologii, vyučoval grammatice po 3 léta, poesii rok, kázal ke studentům 4, k lidu 19 let, představeným kongregace byl po 4 a prefektem škol rok, radou domu 11 let, superiorem residence 30, ředitelem semináře 9 roků. Slavnostní čtvrtý slib složil 2. února 1716.

Třetí, který za nimi na věčnost odešel, byl frater František Tiček, zemřel 17. března. Narodil se v Jindř. Hradci v Čechách dne

16. listopadu r. 1713. Do řádu byl přijat 26. února r. 1738. Úřad kupovače a budiče zastával po 6 let.

Dne 11. března zemřel P. Václav Zahajský. Narodil se v Praze dne 1. září r. 1670. Do řádu vstoupil 9. října r. 1691. Poslouchal v něm filosofii a theologii, vyučoval pak grammatice 3 leta, kazatelem studentů byl 2 a katechetou 13 roků, kázal lidu po 29 let, představeným sodalů byl 10 a radou domu 11 roků. Duchovním koadjutorem stal se 2. února r. 1706.

Pátý, jež smrt zastihla, byl Josef Kibach. Zemřel 25. května. Narodil se v Praze 28. září r. 1693. Do řádu byl přijat 20. září 1725. Zastával úřad kuchaře a kupovače po 3 roky, vrátným byl 13 let.

K slavnostem sv. Jana Nepomuckého a sv. Viktorie přistoupilo díkůvzdání za narození dědice domu rakouského, jménem Karla. Radost kolleje nad tím byla projevena též osvětlením oken naproti náměstí.

Přijímajících nejsv. sv. oltární bylo toho roku	29800
Kázání k lidu	230
Katechesí	27
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání . .	23
Sňatků	1
Úvodů	12

Do gymnasia chodilo žáků 126, z nichž bylo 19 seminaristů. Schůzí v roce tomto sodalitas latinská a coetus moravský konal 33 a obě tyto kongregace všemožně se přičiňovaly o uctění Panny Marie.

Jako předešlý rok, tak i tento nebyl pro hospodářství šťastný, proto také neopravováno nic jiného, nežli střecha farního kostela v Zdounkách.

* *

Missionář, který okolí Meziříčí a Vsetína toho roku měl na starosti, pečoval horlivě o svěřený mu kraj. Pomáhal i rodinám v jich domácích záležitostech, tak zažádal konsistoř Olomouckou, by povolila sňatek, jemuž duchovní příbuzenství bylo překážkou. Ustanovil vzývání apoštola Indů sv. Xaveria.

Celkem vykonáno toto :

Pokání činících	7452
Katechesí	140
Shromáždění	73
Odvráceno od víry Lutherovy	7
Knih kacířských zabaveno	14

V biskupské missii u Hrozinkovic missionář zaznamenal, že bylo :

Zpovídajících se	6450
Shromáždění	57
Katechesí	99
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	66
Sňatků	6
Křtů	5
Od kacířství odvrácen	1
Pohřbů	60

O missii Lichtenšteinské u Kuželovic r. 1745. píše missionář toto :

Pokání činících bylo	7065
Kázání	49
Katechesí	46
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	56
Křtů	47
Pohřbů	42

R. 1746.

Roku 1746. bydlelo v kolleji 13 kněží, 4 učitelé a 9 koadjutorů, celkem 26 osob, z nichž dvě zemřely. První, který těžké nemoci 4. července podlehl, byl P. Jiří Libery, narozený v Nových Stadicích na Moravě dne 24. května r. 1680. Do řádu vstoupil 22. října roku 1701., v němž absolvoval filosofii a theologii, vyučoval pak grammatice po 3 leta, poesii rok, rovněž rok byl katechetou studentů, missionářem na statcích kolleje a prefektem škol, představeným pak latinské kongregace byl 2 léta a kongregace nejvznešenějšího Srdce Krista po 5 roků, kázal k lidu po 12 let a k studentům rok. Slavnostní čtvrtý slib složil 2. února r. 1720.

Jeho následoval na věčnost v měsíci srpnu P. Jan Braun, narozený v Krumlově v Čechách dne 17. srpna 1698. Do řádu vstoupil 9. října r. 1714. Poslouchal v něm filosofii a theologii, vyučoval pak grammatice po 3 a poesii po 2 roky, kázal k studentům 4 a k lidu 15 let, představeným kongregace byl 2 roky, katechetou při chrámě po 6 a rádcem kolleje 3 léta. Slavnostní slib čtvrtý složil 2. února r. 1732.

Zároveň jako jiná léta neopomenuto i v tomto roce oslaviti výroční dny sv. Viktorie, patronky města, sv. Ignacia a sv. Xaveria a sv. Aloisia, k jehož mši svaté dostavila se školní mládež. Bylo postaráno též o ozdoby kostela.

Přijímajících pak nejsv. sv. oltářní ve chrámě kollejním bylo	30900
Kázání k lidu	200
„ k studentům	67
Katechesí v chrámě a ve školách	65
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	15
Odvraceno od Lutherovy víry	4

V gymnasiu v roce tomto bylo celkem 128 studentů a z těch 20 seminaristů.

Schůzí obě bratrstva, sodalitas latinská a coetus moravský, konala 49 a rovněž průvody a jiné slavnosti pořádala obvyklým způsobem. Též počet členů vzrostl.

Hospodářství utrpělo škody dobytčím morem, který řádl nejvíce ve stájích v Habrovanech. Ovčinec Zdounecký, přeplněný krásnými ovci, rovněž byl jím zachvácen.

* * *

Na své missii kolem Meziříčí v r. 1746. snažil se missionář, aby lid upevnil ve víře. Ku ctění apoštola Indů ve vsi Kašové postavil oltář. Celkem bylo :

Pokání činících	7737
Shromáždění	50
Katechesí	56
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	64
Knih kacířských zabaveno	2
Obráceno k pravé víře	2

V Hrozinkovicích toho roku působením missionářovým rozmnoženo náčiní kostelní.

Pokání pak činilo	5693
Shromáždění	62
Katechesí	120
Křtů	11
Úvodů	5
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	87
Pohřbů	36
Od kacířství odvráceno	2

Na missii Lichtenšteinské u Kuželovic missionář stará se, aby odpadlíky přivedl k pravé víře.

Celkem zaznamenáno :

Pokání činících bylo	2027
Shromáždění	40
Katechesí	36
Sňatků	7
Křtů	45
Úvodů	33
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	77
Pohřbů	43

R. 1747.

Roku 1747. bylo v kolleji 28 osob, z nichž kněží bylo 14, učitelů 5, koadjutorů 9.

Z počtu tohoto žádný nezemřel, avšak smrt zachvátila kněze mimo kolleji, missionáře P. Arnošta Korvína, narozeného v Uherském Hradišti na Moravě 4. ledna r. 1686. Do řádu vstoupil v Brně 28. října r. 1711., absolvoval v něm filosofii a theologii, vyučoval pak grammatice 3 roky, retorice rok, kázal ke studentům 3 a k lidu 5 let, byl katechetou po 3 a missionářem 16 roků. Čtvrtý slavnostní slib složil dne 2. února r. 1729.

Ze slavností každoročně konaných neopomenuta ani jedna.

Pokání činících a přijímajících nejsvětější svátost oltářní bylo	45.000
Kázání k lidu v řeči české	78
„ v řeči německé	73
„ k studentům	63
Katechesí	74
Obráceno od víry Lutherovy	6

Jména jich jsou : 1. Jan Seldtman z Polska, obrácen dne 20. února. 2. Martin Michael Pollentz, obrácen 5. února. 3. Karel Ludvík Knessl z Braniborska, obrácen 2. dubna. 4. Jindřich Bodenštein rovněž

z Braniborska, obrácen 23. dubna. 5. Daniel Jung, též obrácen 23. dubna. 6. Bohumír Fuchs, obrácen 7. května.

V roce tomto navštěvovalo zdejší gymnasium 129 studentů. V semináři sv. Borgia stravováno 23 chovanců.

Schůzí konala sodalitas latinská a coetus moravský celkem 51. Obě kongregace řádně plnily úkol svůj. Coetus moravský opatřil ku cti Panny Marie nové tabernakulum zlacené a mimo to i jiné ozdoby oltární v ceně 135 zlatých.

Pro hospodářství byl tento rok příznivý. Na polích krásné obilí, vinice zase chlubily se četnými hrozny a v rybnících hemžilo se hojně ryb. V Zdounkách pak staven nový ovčinec, v dědině Nemojanské zařízená nová hospoda, konečně zámek v Soběsukách novou střechou pokryt.

* * *

Toho roku missionář kolem Meziříčí a Vsetína snažil se, aby výsledek missie byl zdárný, z té příčiny horlivě kázal. Též byl rádcem hospodáři, jemuž všecken dobytek zhynul. Od víry Lutherovy podařilo se mu odvrátiti 6 osob a zabaviti 56 knih kacířských.

Celkem bylo:

Pokání činících	8077
Kázání	56
Katechesí	20
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	122
Knih kacířských zabaveno	57
Obráceno k pravé víře	6

Na biskupské missii kolem Hrozinkovic v r. 1747. missionář horlivě konal své povinnosti. Jeho působením darován jest kříž stkvostný za 15 zlatých, 4 korporaly, 5 purifikatorů, nový missal.

Pokání činících pak bylo	7635
Shromáždění	67
Katechesí	92
Křtů	6
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	44
Pohřbů	32
Od kacířství odvráceno	3

a sice: 20. února Jan Kovář, rozený v Uhrách v župě Chocholné, 42 roku starý, 2. května Jan Bulgo, 26 let starý a 28. května Žofie Cyngarová, manželka Tomáše Cyngara.

Na panství Ostrovském r. 1747. bylo:

Pokání činících	1773
Shromáždění	25
Katechesí	41
Křtů	9
Úvodů	24
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	31

R. 1748.

Roku 1748. bydlelo v kolleji 36 osob, z nichž bylo 15 kněží, 3 učitelé, 8 scholastiků a 10 koadjutorů. Z počtu toho zemřel dne

24. ledna frater Vojtěch Glasberger, narozený v Bernardicích v Čechách r. 1673. Do řádu vstoupil 10. října r. 1700. Úřady jemu svěřené zastával vždy svědomitě.

Z ostatních členů zdejší kolleje nebyl na věčnost povolán již nikdo více a tak mohli všichni blahodárně působiti dále. — Opatřeny byly různé ozdoby pro kollejní chrám, v němž obvyklým způsobem výroční církevní slavnosti byly pořádány. Zvláště oslaven svátek sv. Viktorie a sv. Ignacia.

Kazatelé pečovali na dále o svěřený lid, učili ho v chrámě o víře, vyvraceli pověry a vytýkali mu jeho chyby.

Toho roku přijímalo nejsvětější svátost oltářní	52.600
Kázání bylo	261
„ k studentům	67
Katechesí	31
„ k studentům	34
Pohřbů	18
Obráceno od víry Lutherovy	2
Úvodů	15

V tomto roce klesl počet žáků z té příčiny, že byl vydán císařský rozkaz, aby žádný poddaný vrchnosti synů svých neposýlal do vyšších škol. Celkem bylo studentů 110, z těch baroni 2, rytíř 1. V semináři pak stravováno 24 chovanců.

Sodalitas latinská a coetus moravský měl schůzi 45.

Tento rok nebyl pro hospodářství příznivý. Bylo veliké sucho, proto neúroda jak na polích a vinicích, tak i v zahradách. Rovněž mor dobytčí uškodil velice.

* * *

O missiích v r. 1748. zaznamenáno toto :

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní	13.737
Katechesí	204
Shromáždění	155
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	207
Křtů	22
Sňatků	3
Úvodů	15
Pohřbů	56
Obráceno k pravé víře	2
Knih kacířských zabaveno	4

R. 1749.

V kolleji r. 1749. bylo 15 kněží, 7 scholastiků, 10 koadjutorů a 3 učitelé. Z kněží jeden o svátek Nanebevzetí Panny Marie slavnostní čtvrtý slib učinil.

Všichni pak zaujati jsouce pro svůj úřad, pracovali bedlivě. Zvláště byli to kněží, kteří vězení navštěvovali, aby vězně poučovali a je těšili, kteří k nemocným chodili, je ve víře a v lásce Boží upevňovali, kteří ve školách trivialních učili, kteří rozvedená manželství spojovali, kacíře vyhledávali a je na pravou víru přiváděli.

Toho roku ve výroční den sv. Viktorie do města dostavilo se mnoho processí. O svátek sv. Ignacia přísluhoval u oltáře rada kon-

sistoře Olomoucké. Rovněž ve Zdoukách výroční den ten jest oslaven. Mši svatou o svátek apoštola Indů sloužil místní děkan, a ve výroční den sv. Aloisia tohoto světce vzývaly dvě těžce nemocné osoby ne nadarmo.

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní v r. 1749. bylo	36.020
„ na statcích	915
Shromáždění českých	56
„ německých	50
Mimo obyčejná kázání ve městě, kázáno venku . . .	3krátě
Katechesí v chrámu	26
Katechesí k studentům	33
Kázání k studentům	42
„ o svátcích	22
Od kacířství odvráceno	3
Pohřbů	20
Rozvedených manželství smířeno	2

Jména obrácených: Anna Maria Albrechtin, rozená z Pomořanska.
Jan Christoforos a Martin Baget ze Švýcarska.

Gymnasium v roce tomto navštěvovalo 124 žáků. V semináři bydlelo mimo kněze a učitele 26 mladíků, z nichž jeden pro špatné mravy vyloučen. Seminář tento špatně nadán, potřeboval by štedré ruky jaká jest opata Velehradského.

Sodalitas latinská vzrostla o 27 členů. Coetus moravský ozdoben jest novým titulem „Dobrá smrt“. Oběma kongregacím byly různé kostelní ozdoby darovány ve prospěch jejich oltáře.

Tento rok byl pro hospodářství šťastný. Ve stodolách plno obilí. Proto mohlo opět ve stavbách se pokračovati. Tak přistavováno jest ku kostelu v Habrovanech a opravována kaple ve Zdoukách.

* * *

Na své missii kolem Hrozinkovic r. 1749. missionář pečoval jako jiná leta, aby vymítil pověry a vyhledával kacíře.

Celkem v roce tom bylo:

Pokání činících	6075
Kázání	76
Katechesí	115
Křtů	11
Úvodů	13
Sňatků	6
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	77
Pohřbů	19
Rozvedených manželství spojeno	10
Knih kacířských zabaveno	3
Zapovězených knih nalezeno	4

V okolí Valašském a Vsetinském po celý rok missionář poučoval lid o pravé víře. Učil jej modliti se k Panně Marii, s mládeží pak, která za dne dobytek pásala, zabýval se teprve večer. O své působnosti zaznamenal pak dále, že bylo:

Pokání činících	8019
Shromáždění	58
Katechesí	96
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	145
Knih kacířských zabaveno	20
Obráceno k pravé víře	3

V Kuželovicích r. 1749. bylo :

Pokání činících	3179
Kázání	51
Katechesí veřejných	42
„ soukromých	64
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	64
Křtů	15
Úvodů	19
Veřejné vyznání víry učinilo	9
Soukromé „ „ „	6

R. 1750.

V r. 1750. všech osob v kolleji bydlelo 38, z nichž bylo 17 kněží, 3 učitelé, 8 scholastiků a 10 koadjutorů.

Z počtu toho zemřel 13. dubna P. František Hana, missionář Hrozinkovský. Narodil se v Plzni 16. prosince r. 1705. Do řádu vstoupil v Brně 9. října r. 1724. Vyučoval po 3 leta grammatice, poesii a retorice rok, missionářem byl 14 let. Koadjutorem stal se 2. února r. 1737.

Byl mužem znamenitým, zvláštní skromnosti a velikým ctitelem kříže a Matky Boží. V každé době vždy okazoval svou jasnou tvář.

Ostatní pak členové kolleje práce své ochotně zastávali.

Rovněž obvyklé slavnosti ve výroční den sv. Viktorie, sv. Xaveria, sv. Ignacia a sv. Aloisia se konaly. O svátek sv. Viktorie přišlo do města několik processí. Na den sv. Ignacia žehnala se voda, o niž lid snažně prosil.

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní toho roku bylo	37785
Kázání k lidu	158
Kázání k studentům	61
Katechesí k lidu	32
Katechesí k studentům	36
Obráceno od víry Kalvinovy	1
Pokřtěn žid	1
Knih kacířských zabaveno	3

Jména obrácených : 1. Marek, narozený v Újezdci u Bzence, pokřtěn jménem Jan, Josef. 2. Pavel Plostica, Moravan z Javorníka.

R. 1750. chodilo do zdejšího gymnasia 127 žáků, mezi nimiž byl jeden baron. Seminaristů pak stravováno 15.

Sodalitas latinská vzrostla o 18 hlav a schůzí konala 28. Coetus moravský rovněž sesílen jest několika novými členy a sešel se 21krát.

Hospodářská správa toho roku postarala se o vymalování knihovny a o obrazy na chodbách. Spor pak o právo porážeti dříví v lese

Ratajském dopadl ve prospěch kolleje. Obnoveny jsou též porouchané splavy u rybníků.

* * *

Missionář na missii ve Vsetínsku obrátil k pravé víře dva heretiky, rovněž podařilo se mu vyvrátiti nepravou zprávu o zemřelém P. Ign. Weisovi.

Celkem bylo :

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní	8472
Shromáždění	55
Katechesí	65
Zabaveno knih kacířských	15
K pravé víře obráceno heretiků	2

O missii na panství Ostrovském zaznamenáno :

Pokání činících	8472
Kázání	55
Katechesí	65
Knih kacířských zabaveno	18
Od Lutherovy víry obráceno	7

V Hrozinkovicích po zemřelém P. Frant. Hanovi přejal úřad nový missionář, který o zdejší missii podal zprávu tuto :

Pokání činících	4300
Kázání	71
Katechesí	70
Pohřbů	35
Knih kacířských zabaveno	2

R. 1751.

R. 1751. bylo v kolleji kněží 18, učitelů 2, scholastiků 7, koadjutorů 10. Z kněží zemřel P. Jindřich Mehrer, narozený v Opavě 20. října r. 1696. Do řádu vstoupil 25. září r. 1713. Čtvrtý slavnostní slib učinil 2. února r. 1731. Vynikal skromností a pilností, rovněž byl znám jako výtečný řečník.

Ostatní kněží těšice se obstojnému zdraví docílili, že bylo :

Pokání činících	35276
Kázání k lidu	237
Katechesí	70
Kázání k studentům	82
Obráceno od víry Lutherovy	2

Studentů v tomto roce bylo 112 a seminaristů 16.

Schůzí sodalitas latinská a coetus moravský konal 46.

V hospodářství podniknuty nové stavby. Tak v Soběsukách vystavěn nový ovčinec. V kolleji pak jsou chodby předlážděny.

* * *

Missionář na missii Vsetínské r. 1751. staral se o to, aby lid byl zbožný. Vystavěn nový oltář sv. Xaveria v kostele městském, malbami ozdobil jej.

Celkem bylo :

Pokání činících	7308
Shromáždění	65
Katechesí	76
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	85
Obráceno k pravé víře	4
Kacířských knih zabaveno	13

O missii Ostrovské r. 1751. zaznamenáno:

Missionář postaral se o výzdobu oltáře v chrámě Kuželovském. Docílil též, že 19 odpadlíků soukromě pravou víru vyznalo, a několik kacířských knih zabavil.

Zpovídajících se bylo	3010
Kázání	58
Katechesí	52
Pohřbů	40

V Hrozinkovicích bylo v roce tomto:

Pokání činících	4485
Kázání	63
Katechesí	101
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	43
Křtů	1
Pohřbů	36

R. 1752.

R. 1752. bylo v kolleji 36 osob, a mimo kollej 3 missionáři. Představený kolleje byl přeložen do Telče, a na jeho místo přišel nový z Jičína. O svátek Hromnic z kněží P. Jan Eck stal se duchovním koadjutorem. — Zemřel pak 16. července Jan Neumann na marasmus. Narodil se v Babicích ve Slezsku 26. dubna r. 1678. Do řádu vstoupil 9. října r. 1703., koadjutorem světským stal se 2. února r. 1714., byl kurator sakristie rok, a vrátným 38 let.

Roku toho bylo na 170 lidí, kteří vykonali jeneralní zpověď. Ve výroční dni sv. Viktorie, sv. Ignacia, sv. Františka Borgia, sv. Jana Nepomuckého a sv. Aloisia konány slavné bohoslužby.

Celkem zaznamenáno bylo:

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní .	44150
Kázání k lidu	218
„ k studentům	33
Katechesí	33
„ k studentům	33
Obráceno od víry Lutherovy	2

a sice: Bohumír Weiss, Jiří Mišák.

Jeneralní zpověď vykonalo	170
Vyznalo víru	165
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	1
Úvodů	2
Křtů	1
Tajných kacířů obráceno	5
Knížek pověrečných zabaveno	12
„ kacířských	5
Poučeno osob o pověře	20

Počet studentů na zdejší gymnasiu skoro týž jako v roce předešlém, pouze o jednoho se zvětšil. V semináři pak stravováno 13 chovanců.

V tomto roce sešla se sodalitas latinská 30krát a coetus moravský 17krát.

Hospodářství kolejní se zvelebovalo novými stavbami. Vystavena jest ve Zdounkách nová stodola za 2000 zlatých. Rovněž dobytka přibývalo ve stájích.

* * *

V r. 1752. ve Vsetínsku missionář pátral po hereticích, aby je na pravou víru přivedl, staral se též, aby vlašné katolíky ohněm náboženským rozehřál, a pochybovače ve víře v jednotlivých člancích upevnil.

Pokání činících bylo	15856
Shromáždění	64
Katechesí	75
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	80
Od kacířství obráceno	6
Žid pokřtěn	1
Knih kacířských zabaveno	3

Na své missii Hrozinkovské missionář staral se o své svěřence, aby z nich pravé křesťany učinil. Kde mohl, katechisoval s lidem. Celkem:

Pokání činících bylo	3770
Kázání	83
Katechesí	80
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	38
Pohřbů	16
Křtů	1

Na panství Ostrovském docílil missionář, že bylo :

Pokání činících	3764
Kázání	56
Katechesí	53
Nemocných zaopatřil svátostí posledního pomazání .	11

R. 1753.

R. 1753. bylo v koleji 16 kněží, 2 učitelé, 7 scholastiků, 11 koadjutorů, celkem 36 osob. Z nich zemřel Jiří Ruffer, narozený 6. prosince r. 1688. Do řádu byl přijat 5. ledna r. 1718. a r. 1728. stal se koadjutorem světským. Byl to muž znamenitý.

Jeho následoval dne 29. července na věčnost P. Ignac Horník. Narodil se v Opavě ve Slezsku 31. července r. 1717. Do řádu vstoupil 22. října r. 1742. Tohoto roku čtvrtým slavnostním slibem se řádu zavázal.

Třetí, který dokončil svou pozemskou pouť, byl František Viktorín, narozený 10. října r. 1716. Do řádu byl přijat 22. října r. 1742. V tomto roce slavně svěceny jsou svátky sv. Viktorie, sv. Ignacia, sv. Xaveria, sv. Aloisia a sv. Jana Nepomuckého. Vyzváním sv. Aloisia uzdravily se tři těžce nemocné děti.

Přijímajících nejsv. svátost oltární bylo	64600
Kázání	316
Katechesí	70
Knih kacířských zabaveno	6
Obráceno od víry Lutherovy	2
Několik rozvedených manželství spojeno	
Od hanebné smrti zachráněno	3

Zdejší gymnasium navštěvovalo 112 studentů, kteří zbožností a pilností vynikali jako jiná leta. Seminář vydržoval 16 chovanců, z nichž 2 přijal klášter Františkánský.

Sodalitas latinská a coetus moravský sešel se 34krát, aby uctil Matku Boží.

V tomto roce se hospodářství zvelebovalo. Zařízen znova Olšovský a Cvrčovský mlýn, vysázeny novou révou některé vinice. Též chovu ovcí věnovala se větší péče. Než i neštěstí potkalo statky kollejní. Hospodářská stavení v Lulči zachvátil oheň.

* * *

Missie konaly se po celý rok opět horlivě. Celkem výsledek působnosti misijní byl týž, jako v minulých letech.

R. 1754.

Kollej obývalo roku 1754. 15 kněží, 2 učitelé, 4 scholastikové, 8 koadjutorů. Na věčnost odebral se P. Antonín Pičon, narozený v Brně 13. června r. 1688. Do řádu vstoupil 9. října r. 1704. Čtvrtý slavnostní slib složil 2. února 1722.

Jeho následoval P. Dismas Sýkora, narozený v Jemnicích na Moravě 1. dubna r. 1701. Do řádu přijat byl 8. ledna r. 1718. Čtvrtý slib složil 2. února r. 1735. Byl po 17 let horlivým misijníkem. Téhož roku zase ozdobován jest zdejší kostel a rozmnoženo jest náčiní jeho o 6 missalů, z nichž jeden hedbávím potažen a stříbrem okován. Svátky se obvyklým slavnostním způsobem světily. Na den sv. Viktorie mnoho processí přišlo do města.

Ku prospěchu byla vojínům zpověď; mnoho z nich bylo zachráněno od nevěry, a 15 odřeklo se víry Lutherovy. Celkem kněží starali se, aby opět spojila se rozvedená manželství, aby vyvraceli pověry a pobádali lid k řádnému životu křesťanskému.

Pokání činících bylo toho roku	50300
Kázání českých a německých	260
„ k studentům	69
Katechesí	65
Pohřbů	11
Obráceno k pravé víře	17
Knih kacířských zabaveno	8
Od hanebné smrti vysvobozeno	2

R. 1754. čítalo gymnasium 100 žáků a seminář 14 chovanců. Schůzi konala sodalitas latinská a coetus moravský celkem 36. K uctění Panny Marie obě bratrstva pořádala slavnostní průvody a processí. Jaké oblíbené těšily se obě tyto kongregace, svědčí, že stále

počet nových členů přibýval a hojně darů na penězích se scházelo do pokladny.

Tento rok opět příznivý pro hospodářství. Úroda na polích a vinicích hojná.

* * *

Na missii v Hrozinkovicích r. 1754. pracoval missionář horlivě. Zaznamenal pak, že bylo :

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní	3445
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	27
Pohřbů	40
Křtů	3
Sňatků	16
Od hanebné smrti osvobozeno	2

O missii Vsetínské a Meziříčské zpráva tato :

Pokání činících	7683
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání.	62
Kázání	13
Katechesí	85
Obráceno na pravou víru	4
Knih kacířských zabaveno	8

R. 1755.

Roku 1755. bylo v kolleji 18 kněží, 8 scholastiků, 2 učitelé a 9 koadjutorů, celkem 37 osob. Z nich zemřel P. Jan Pokitovský z Přerova na Moravě. Narodil se 29. března r. 1697. Do řádu byl přijat 4. února r. 1719., v němž učil grammatice po 4 leta, kázal ke studentům 4 a k lidu 23 roků, nauku křesťanskou vykládal 7 let, představeným kongregace byl 7 a semináře 13 roků, missionářem 3 a prokuratorem 2 leta. Čtvrtý slib slavnostní složil 15. srpna r. 1733. Byl knězem pracovitým, ochotným; kdo ho o radu žádal, jak nejlépe věděl, poradil.

Za ním odešel na věčnost Jan Seidl, zemřel na marasmus 15. září. Narodil se v Boleslavi ve Slezsku r. 1681. Do řádu vstoupil v Brně 25. září r. 1706. V kolleji byl lékárníkem po 35 let. Koadjutorem světským stal se 2. února r. 1717. Byl to muž velice nábožný.

Za třetího vyvolila si smrt P. Josefa Budišovského z Třebíče na Moravě. Narodil se 9. března r. 1705. Do řádu byl přijat v Brně dne 22. října r. 1722. Vyučoval grammatice po 5, poesii a retorice po 2 a základní články víry vysvětloval po 4 leta, představeným semináře byl 6 a kongregace 2 roky, prokuratorem prací řemeslných po 15 let. Mimo to se stále vzdělával, vynikal skromností, a bližním vše nejlepší přál.

Téhož roku pracováno opět horlivě na vinici Páně. Vězni jsou navštěvováni a mnozí k poznání pravé víry přivedeni, k lidu se často káže a shromáždění se četně konají. Věže chrámové se znova staví a přední strana kostela se čistí a sochami okrašluje. Též ve vnitř kostela se opravuje. K náčiní kostelnímu přibyly dvoje dalmatiky a pallium. Svátky sv. Aloisia, sv. Viktorie, sv. Ignacia a sv. Xaveria slavně

slaveny. Vyzváním sv. Aloisia uzdravili se někteří lidé na očích, na hlavě, jiní zase na jiných údech.

Působnost apoštolská zapsána jest takto:

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní	44.500
Kázání k lidu	224
„ ke studentům	34
Knih kacířských zabaveno	9
Odvráceno od víry Lutherovy	3

Gymnasium navštěvovalo 90 žáků, z nichž 15 stravováno jest v semináři.

Sodalitas latinská měla schůzí 31 a obdržela darem tohoto roku 30 zl. Coetus moravský však dostal pluvial za 130 zl. a sešel se 20krát.

Mnohé škody vzešly hospodářství. Krupobití i požár v Lulči ublížil mu přece jen na čas. Ztráty ty nahradil dobrotivý Bůh na jiné straně brzy. Podniknuty opravy, kolleji totiž dána nová střecha a škola z části znova stavena.

* * *

O missii kolem Vsetína r. 1755. bylo zaznamenáno:

Pokání činících	8101
Katechesí	42
Shromáždění	72
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	75
Do katolické církve uvedeni vojíní pravé víře odcizení	2

Na své missii na panství Ostrovském přiměl missionář jistou ženu k sv. přijímání, která se stolu Páně vyhýbala po mnoho let a odvrátil od víry Lutherovy vojína zdejší posádky.

Zpovídajících se bylo	5000
Shromáždění	71
Katechesí	59
Křtů	13
Úvodů	63
Od víry Lutherovy odpadl	1
Knih kacířských zabaveno	5
Sňatků	2

V Hrozinkovicích r. 1755. snažil se missionář svému povolání řádně dostáti a zaznamenal, že bylo:

Pokání činících	3432
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	22
Pohřbů	31
Vyznání víry učinil	1
Od hanebné smrti osvobozeno	1

R. 1756.

R. 1756. všech členů v kolleji bylo 38, z počtu toho zemřel Ch. Villík, frater zvláště zbožný. Narodil se dne 4. března r. 1696. Do řádu vstoupil 27. září r. 1729. Koadjutorem světským stal se 25. března r. 1740. Sklepníka zastával 23 let.

Jeho na věčnost následoval P. Christianus Christel, který se narodil v Novém Tišnově 4. prosince r. 1678. Do řádu vstoupil 9. října r. 1699. Byl učitelem, kazatelem, prokuratorem kolleje a superiorem residence. Koadjutorem duchovním stal se 2. února r. 1714. Tento byl velice horlivý ve svých úřadech, žil velmi nábožně a vždy zachovával co nejprísněji ustanovení řádová, byl příkladem ve ctnosti, okazoval vždy jen vlídnou tvář a rád čítával ve knihách zbožných.

Třetí, který opustil tuto pozemskou pouť, byl P. František Floder, který, konaje svatou missii v Holešově, byl zabit bláskem. Byl knězem váženým a výmluvným. Narodil se v Bajích v Uhrách 2. března r. 1693. Do řádu vstoupil 9. října r. 1709. Vyučoval grammatice 3 roky, poesii a retorice rok, k studentům a k lidu kázal rovněž rok a missionářem byl kolem Vsetína 31 let. Čtvrtý slavnostní slib složil 2. února r. 1727.

Ještě jednoho vyvolila si smrt. Byl to P. Ignac Sontagmann, který vypustil duši 20. září. Kněz tento žil připraven jsa stále na smrt. Byl zvláštní ctitel Panny Marie a sv. Ignacia. Narodil se v Brně 3. září r. 1706. Do řádu vstoupil 9. října r. 1723. Absolvovav filosofii a theologii, vyučoval grammatice po 4 leta, poesii rok a retorice 4 leta, představeným kongregace latinské byl po 4 roky, prefektem škol a rádcem kolleje rok. Čtvrtý slib slavnostní složil 2. února r. 1741.

Jinak ostatní členové byli zdraví a oslavili jako jiná leta svátek sv. Viktorie, sv. Ignacia, sv. Xaveria, sv. Aloisia. Kazatelé horlivě kázali Na víru katolickou se dal kalvinista a pět kacířů. Též žena jakási dobrovolně vydala kacířskou knihu. Toho roku bylo:

Přijímajících nejsv. svátost oltární . . .	40.900
Kázání k lidu	211
„ k studentům	162
Katechesí	36
Odvraceno od víry Lutherovy	5
„ „ „ Kalvinovy	1
Židovský hoch pokřtěn	1

Počet žáků klesl až na 83. Příčinou toho hlavně jest nová válka mezi Marií Teresií a Fridrichem II. V semináři stravováno celkem 12 chovanců.

Schůzí sodality latinské bylo v roce tomto 21 a coetu moravského 22 a čítal členů na 300.

V hospodářství počaté opravy v předešlém roce se dokončovaly. Na Zdounský zámek jest dána nová střecha.

* * *

O missii na panství Ostrovském zaznamenal missionář:

Pokání činících bylo toho roku . . .	3328
Shromáždění	77
Katechesí	50
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	42
Sňatků	15
Úvodů	40
Křtů	29
Knih kacířských zabaveno	3

Rovněž druzí dva missionáři dodělali se znamenitého výsledku.

● **R. 1757.**

Celkem bylo v koleji r. 1757. 15 kněží, 3 učitelé, 10 scholastiků a 8 koadjutorů. Smrt nezastihla nikoho. Chrám jest obohacen novým kostelním náčiním.

Slavnost ve výroční den sv. Viktorie byla nad jiné slavnější, protože se konala památka 100letého uložení svatých ostatků. Mši svatou sloužil kanovník, šlechtic Korinský z Brna a na večer vedl slavnostní processí po náměstí. I ostatní svátky jsou svěceny slavnostně.

V kostele kázali jako jiná leta zvláštní kazatelé s prospěchem znamenitým. Celkem bylo:

Přijímajících nejsvětější svátost oltární .	38000
Kázání k lidu	165
„ k studentům	54
Katechesí k lidu	31
• „ k studentům	42

Toho roku žáků všech bylo 99 a seminaristů 14.

Sodalitas latinská sešla se 32krát a coetus moravský 21krát.

I v tomto roce hospodářství se zvelebovalo. Naděje na hojnou žeň nebyla sklamána.

* * *

Na své missii Vsetínské r. 1757. staral se missionář, aby Panna Maria byla více než dosud ctěna a poučil mnohé o víře, mezi nimi starce, který bloudě po horách, náhodou mu do rukou upadl.

Žpovídajících se byl	veliký počet
Shromáždění	62
Katechesí	45
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání .	42
Křtů	16
Pohřbů	12
Sňatků	3
Úvodů	28
Knih kacířských zabaveno	8
Od odpadlictví odvráceno	6

Na panství Ostrovském snažil se missionář, aby rodiče ve víře upevnil, doufaje tak, že zbožných rodičů budou zbožné děti.

Celkem:

Pokání činících	3663
Přijímajících nejsvětější svátost oltární .	3250
Shromáždění	75
Katechesí	51
Křtů	20
Úvodů	46
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání .	74
Sňatků	40
Knih kacířských zabaveno	3
Pohřbů	52

O missii Hrozinkovské r. 1757. zaznamenáno :

Pokání činících a přijímajících nejsvětější svátost oltářní	3274
Křtů	3
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	23
Sňatků	10
Pohřbů	9

R. 1758.

V roce 1758. Fridrich II., král pruský, vtrhl do Moravy a oblehl Olomouc. Strach z jeho vojska byl velký. V kolleji v Uherském Hradišti kněží prosili Boha, aby uchránil jich před ním.

Toho roku bylo v kolleji 15 kněží, 3 učitelé, 8 scholastiků a 7 koadjutorů; celkem 33 osob.

Z nich odešel na věčnost P. Jakub Firmus. Zemřel stížen jsa horečkou dne 5. října. Narodil se v Přešticích dne 19. září r. 1687. Dne 20. října r. 1703. vstoupil do řádu v Brně. V něm absolvoval filosofii a theologii. Čtvrtým slavnostním slibem zavázal se řádu 2. února r. 1721. Vyučoval grammatice 3 leta, poesii 9, retorice rok, kázal k lidu 9 let, stál v čele kongregaci latinské rok, missionářem byl 24 1/2 a správcem na statecích 7 let. Byl to muž rázný, statný, v úřadech svých horlivý. Ten když od biskupa Králové-Hradeckého byl tázán, zdali by oděv řádu svého zaměnil s tiarou biskupskou, odpověděl, že raději chce býti v chudém rouše řádu svého opovrženým, nežli na stolci biskupském stkvělým.

O chrám jako jindy i letos pečováno. Zaopatřeno bylo několik nových potřeb kostelních. Rovněž okazale jsou slaveny slavnosti sv. Viktorie, sv. Ignacia, sv. Aloisia a sv. Xaveria.

Celkem bylo :

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní	27070
Kázání	236
„ k studentům	75
Katechesí	71
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	1
Od hrozné a potupné smrti vysvobození	2
Křtů	1
Úvodů	4
Obrácen k pravé víře	1
Pohřbů	16

Do gymnasia chodilo v tomto roce 95 žáků, z nichž jsou 3 vyloučeni pro neposlušnost. Seminář vydržoval 19 chovanců.

Sodalitas latinská a coetus moravský konal 54 schůzí. Obě tato bratrstva pořádala divadla a slavnosti k uctění Panny Marie.

V hospodářství se mnohé nové stavby podnikaly. Tak mlýn ve Zdounkách se stavěl.

* * *

O missii Hrozinkovské r. 1758. zaznamenáno :

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní .	3249
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	65

Pohřbů	46
Sňatků	12

V Kuželovicích r. 1758. bylo:

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní	2845
Kázání	66
Katechesí	43
Křtů	7
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	126
Pohřbů	41
Knih kacířských zabaveno	5

Missionář ve Vsetínsku pracoval stále, poučoval lid a vyhledával knihy kacířské. Jakási letná žena přispěním sv. Xaveria se uzdravila.

Zpovídajících se byl v tomto roce veliký počet	
Kázání	74
Katechesí	69
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	92
Křtů	26
Pohřbů	19
Sňatků	7
K víře katolické přistoupilo	14
Knih kacířských zabaveno	26

R. 1759.

Roku 1759. bylo v kolleji 16 kněží, 3 učitelé, 8 scholastiků a 8 koadjutorů.

Výroční den sv. Viktorie, sv. Ignacia, sv. Xaveria a sv. Aloisia oslaven jest slavnými bohoslužbami.

Přijímajících nejsvětější svátostí oltářní	
toho roku bylo	22.200
Kázání	330
Katechesí	43
k studentům	42
Pohřbů	3

Žáků mělo zdejší gymnasium 119, a v semináři stravováno 19 mladíků.

Schůzí pořádala sodalitas latinská a coetus moravský 31.

Tento rok požehnal Bůh kollejnímu hospodářství. Hojně obilí, ovoce i vína sklízeno. Ve stavbách jako jiná léta se pokračovalo. Tak zámeček v Soběsukách skoro postaven a mlýn ve Zdoučkách opraven.

* * *

Zpráva o missii r. 1759. v Hrozinkovicích zní:

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní .	3843
Sňatků	14
Křtů	1
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	55
Pohřbů	57

O Vsetínské missii zaznamenáno :

Pokání činících bylo	7843
Přijímajících nejsvětější svátost oltářní .	7964
Kázání	58
Katechesí	93
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	98
Křtů	10
Pohřbů	8
Od odpadlictví obráceno k pravé víře . .	3
Knih kacířských zabaveno	31

Na missii na panství Ostrovském r. 1759. bylo:

Pokání činících a přijímajících nejsvětější svátost oltářní	3413
Kázání	77
Katechesí	48
Křtů	16
Sňatků	7
Úvodů	28
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	231
Pohřbů	40
K pravé víře obráceno	5
Knih kacířských zabaveno	2
Tak zvané řeči Christoforovy zabaveny 4 kusy.	

R. 1760.

R. 1760. obývalo zdejší kollej 15 kněží, 3 učitelé, 12 scholastiků, 9 koadjutorů, celkem 39 osob.

Z počtu toho zemřel P. Václav Ostríc. Narodil se v Čechách 15. března r. 1723. Do řádu vstoupil 21. října r. 1744. V něm absolvoval theologii, vyučoval pak grammatice po 4 léta, kázal k studentům a k lidu rok. Čtvrtým slibem slavnostním zavázal se 2. února 1759.

Výroční slavnosti sv. Viktorie, sv. Aloisia a sv. Xaveria obvyklou slávou se konaly. — Kněží horlivě jako jiná léta pracují na vinici Páně. Zabavují podezřelé knihy, vyhledávají kacíře a nejisté ve víře utvrzují. Celkem bylo :

Pokání činících	50.300
Kázání	215
Katechesí	40
Obráceno od kacířství	6
Úvodů	1

V roce 1760. chodilo do gymnasia 134 žáků, z těch stravováno v semináři 25.

Sodalitas latinská a coetus moravský pořádal své týdenní schůze. Na darech dostalo se těmto kongregacím několik stkvostných ozdob pro oltář Panny Marie.

Rok 1760. byl ucházející pro hospodářství. Žeň byla prostřední. Z nových staveb dokončen jest špýchar.

O missii Hrozinkovské r. 1760. missionář podal tuto zprávu:

Pokání činících a přijímajících nejsvětější svátost oltářní	3022
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	46
Pohřbů	43
Sňatků	4

Na panství Ostrovském — Lichtenšteinském — přivedl missionář dívku 20tiletou, opovrhující svatými věcmi, k pravé víře. Celkem znamenáno, že bylo:

Pokání činících	3770
Shromáždění	46
Katechesí	48
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	67
Křtů	16
Pohřbů	55
Sňatků	15
Úvodů	47

Ve Vsetínsku vystupoval missionář proti katolíkům, kteří se stýkali a jednali s heretiky.

Celkem bylo:

Zpovídajících se	veliký počet
Shromáždění	49
Katechesí	99
K prvnímu sv. přijímání přivedeno	541
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	55
Od víry Lutherovy odvráceno	16
Od kacířství obráceno	5
Kacířských knih zabaveno	23
Křtů	19
Úvodů	14
Pohřbů	3

R. 1761.

Roku 1761. bydlelo v kolleji 13 kněží, 2 učitelé, 12 scholastiků a 7 koadjutorů, celkem 34 osob.

Z nich zemřel Josef Illemann dne 31. března. Narodil se v Čechách 18. března r. 1697. Do řádu vstoupil v Brně 26. září r. 1724. Koadjutorem světským stal se 2. února r. 1735., kostelníkem byl po 10 a budičem ranním po 32 let, visitatorem nočním 2 roky. Frater byl to schopný a zvláště čtenář zbožných knih.

Za ním odebral se na věčnost František Kulháněk. Zemřel 9. prosince. Narodil se v Brně 2. listopadu r. 1726. Do řádu vstoupil 5. ledna r. 1751. Koadjutorem světským stal se 2. února r. 1761. Byl to muž ochotný a správný ve svých povinnostech.

Obvyklé svátky a slavnosti církevní toho roku jsou slavně konány.

Kazatelé často hojně kázali, aby lid poučili o životě křesťanském. Jiní kněží zase spojovali rozvedená manželství, zaopatřovali svátostí posledního pomazání nemocné. Od hanebného otroctví osvobozen jeden. — Celkem bylo:

Pokání činících a přijímajících nejsvětější svátost oltářní	39.300
Kázání k lidu	231
„ k studentům	61
Katechesí v chrámě	31
„ k studentům	33
Pohřbů	9
Od Lutherovy víry odvráceno	1

a sice: Jan Jiří Mühlhausen, vojín.

Toho roku studovalo na zdejším gymnasiu 121 žáků s prospěchem dobrým. V semináři stravováno 20 chovanců, z těch 3 pro špatné mravy vyloučeni.

Sodalitas latinská vzrostla o 22 hlav a coetus moravský o 102. Schůzí obou bratrstev konáno 54.

Žeň v tomto roce byla prostřední. Škodu vzalo hospodářství nemalou na dobytku, který trpěl velice morem. Nehoda ta neměla žádných zlých následků, dobrotivý Bůh nahradil vše zase na jiné straně. Rovněž i letos stavěno. Na kollejním chrámě nová střecha položena, v Soběsukách nový ovčinec postaven, a u rybníků porouchané splavy povodní znovu dány do pořádku.

* * *

Na své missii Kuželovské a Ostrovské r. 1761. nalezl missionář muže, jenž byl velice pověřivý a věřil v různé čáry. I poučil ho.

Pokání činících bylo toho roku	6892
Shromáždění	84
Katechesí	48
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	80
Pohřbů	39
Křtů	18
Úvodů	47
Sňatků	9

V Hrozinkovicích rovněž staral se missionář, aby zdejšímu pověřivému lidu vyvrátil pověry, aby nevzdělané obyvatelstvo poučoval a aby vyhledal kacíře a knihy kacířské.

Celkem zaznamenáno, že bylo:

Pokání činících a přijímajících nejsvětější svátost oltářní	3362
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	23
Pohřbů	34

O missii Vsetínské r. 1761. zní zpráva:

Články víry chybně pojaté správně se vykládají a knihy kacířské se zabavují. Celkem bylo:

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní veliký počet	
Shromáždění	49
Katechesí	75
Připravené mládeže k prvnímu svatému přijímání	160
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	35
Knih kacířských zabaveno	28
Od kacířství odvráceno	2
Pohřbů	2

Křtů	13
Úvodů	18
Od odpadlictví převedeno k pravé víře	3

R. 1762.

Všech osob obývalo r. 1762. v kolleji 35., z nichž bylo 14 kněží, 3 učitelé, 10 scholastiků a 8 koadjutorů.

Z počtu toho zemřel jeden, a dva byli jinam přeloženi.

Zemřelý jmenoval se P. František Borový. Svou duši vypustil 29. ledna. Narodil se v Holešově na Moravě 17. října r. 1717. Čtvrtým slavnostním slibem zavázal se 2. února r. 1732. Byl to kněz milý a řádný, zajisté — zaznamenáno jest — poroste na jeho hrobě květ nevinnosti.

Chrámů zdejšímu přibylo zase mnoho kostelního náčiní a potřeb.

O výroční den sv. Viktorie přišlo do města mnoho processí z venkova. O svátek sv. Ignacia žehnána voda a lidu rozdávána, na sv. Aloisia rovněž přítomno mnoho set lidí, a z nich kdosi daroval na oltář tohoto světce zlatý peníz. Vyzváním tohoto svatého uzdravilo se několik osob horečkou stížených, mezi nimiž bylo děcko čtyřleté.

Kazatelé zdejší kolleje byli jako jiná léta i jinam voláni a působením jich vstoupil též počet pokání činících. Jakýsi stařec, 80letý heretik, byl kázáním tak pohnut, že k pravé víře katolické se obrátil. Totéž učinil jiný, jenž s ďáblem se spojil.

Celkem přijímajících nejsvětější svátost	
oltářní bylo	40.100
Kázání	214
Katechesí	39
„ k studentům	28

R. 1762. mělo gymnasium 113 žáků, a seminář stravoval 14 chovanců.

Schůzí jak sodality latinské tak coetu moravského byl velký počet.

Hospodářství letošní rok ještě tak prospěl. Na polích hojnost obilí, na vinicích však neúroda. Nové stavby nepodnikány, pouze střechy, na některých staveních porouchané, se opravily.

* * *

O missii Hrozinkovské r. 1762. zaznamenáno:

Působením missionářovým jedna osoba od Lutherovy víry odvrácena. Katechese odbývány nejen v neděli, ale i ve všední den jak na horách, tak i v údolích. Celkem bylo:

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní	3289
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	41
Pohřbů	45
Dětí pokřtěných v nutném případě	2

Na missii Kuželovské a Ostrovské r. 1762. již nenalézal missionář nikoho, kdo by opovrhoval katolickou církví, kromě jednoho, jenž proti ní a Panně Marii mluvil; za to však uvězněn a ve vězení poučován. Ve prospěch víry katolické rozdával missionář též knihy poučné. Též vyhledal tři Lutherany, které poučil a do pravé církve přivedl. Voda sv. Ignacia uzdravila mnoho nemocných.

Bylo toho roku :

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní	3056
Shromáždění	118
Katechesí	43
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	57
Sňatků	10
Úvodů	33
Křtů	18
Pohřbů	44

R. 1763.

R. 1763. patřilo ke kolleji 15 kněží, z nichž byli 3 missionáři, 3 učitelé, 10 scholastiků a 8 koadjutorů. Celkem . 6 osob.

Z těch odešel na věčnost 29. ledna P. Jan Prorok, missionář biskupský. Narodil se 5. září r. 1721. v Čechách. Do řádu vstoupil v Brně 20. října r. 1738. Missii Vsetínské stál v čele 4 1/2 roku jako bedlivý missionář. Čtvrtý slavnostní slib složil 2. února r. 1756.

Do kostela opatřili kněží opět toho roku některé drobnosti.

Slavnosti sv. Viktorie, sv. Xaveria, sv. Ignacia a sv. Aloisia konány s velikou slávou. Na den sv. Aloisia a sv. Xaveria přítomno v kostele mnoho lidí a studenti.

Horlivost kazatelů neminula se s účinkem. Působeno na lid, aby ve víře byl pevný, manželství rozvedená spojována, kacíři vyhledávání, knihy kacířské zabavovány a chudí jsou podporováni.

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní bylo	41.800
Kázání k studentům	61
Katechesí k	33
„ k lidu	44
Kázání	300
Obráceno od víry Lutherovy	2
Pohřbů	8

Studentů navštěvovalo zdejší ústav celkem 121, a v semináři vydržováno 20 chovanců. Letošního roku divadlo se hrálo s úspěchem. Schůzi sodalitas latinská konala 29 a coetus moravský 14. Oběma kongregacím dostalo se hojných darů.

R. 1763. utrpělo hospodářství velkou škodu. V Zdouňkách krupobití zničilo veškerou úrodu, a víno se neuvedlo. K tomu ke všemu musilo se vykonati oprav na statcích více než za 1000 zl.

*
*

Missionář v Hrozinkovicích po celý rok hledí vymýtiti pověry a proto zabavuje knížky nejen kacířské, ale i jednající o pověře.

Celkem bylo :

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní	3779
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	32
Pohřbů	15

Na missii Kuželovské missionář staral se, aby byla častá sv. zpověď a sv. přijímání. Zabavil též několik snářů. K jisté osobě podezřelé z kacířství obrátil zvláštní pozornost ne bez důvodů, a poučil ji.

Celkem bylo :

Zpovídajících se	3313
Shromáždění	81
Katechesí	45
Pohřbů	60
Sňatků	6
Úvodů	54
Křtů	16
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	109

Na Vsetínsku staral se missionář o blaho sobě svěřených. Několik knih kacířských zabavil.

Pokání činících bylo nad	4000
Shromáždění	42
Katechesí	78
Knih kacířských zabaveno	73
Křtů	31
Úvodů	65
Sňatků	3
Od kacířství odvráceno	1
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	79
Pohřbů	4
Processí	8

R. 1764.

Kolleji v r. 1764. patřilo 36 osob, z těch bylo 14 kněží, 3 učitelé, 9 scholastiků, 10 koadjutorů.

Z počtu toho zemřel 19. ledna Jiří Donat. Narodil se v Dobřejovicích v Čechách 13. dubna r. 1691. Do řádu vstoupil 1. února r. 1721. Byl to frater bedlivý a poslušný, práce mu byla nutnou, zaháletí ho neviděl nikdo. Koadjutorem světským stal se 2. února r. 1732.

Za ním 26. září odebral se na věčnost P. Ignac. Janovka. Narodil se v Čechách v Kutné Hoře 26. července r. 1711. Do řádu byl přijat 8. října r. 1727. v Brně. Absolvoval filosofii a teologii, vyučoval pak grammatice a po 12 let vedl správu missie. Slavnostní čtvrtý slib složil 2. února r. 1755. Byl to kněz prozíravý, pro svou přívětivou a přímou povahu milovaný a ctěný od těch, kteří s ním se v životě stýkali.

O zvelebení chrámu opět postaráno, oltáře všechny jsou obnoveny, a pořízeno mnoho kostelního náčiní. Svěceny jsou slavné svátky sv. Viktorie, sv. Ignacia a sv. Xaveria, v kterýžto den mládež školní modlila se k tomuto světcovi a devítidenní pobožnost konala.

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní	
toho roku bylo	40.048
Kázání českých	204
„ německých	86
Katechesí v chrámě	38
„ u studentů	24
Pohřbů	10
K popravě mečem dopraveno	2

Knih kacířských zabaveno	3
Obráceno k pravé víře	5

V tomto roce čítalo gymnasium 111 žáků, a v semináři bydlelo 23 chovanců, z nichž 3 se svým nákladem vydržovali. Všichni prospívali až na jednoho, jenž musil z té příčiny seminář opustiti. Užitek ze seminářské zahrady předměstské byl letos ucházející, za to však vinice se nevyplácela.

Sodalitas latinská měla schůzí za celý rok 30 a coetus moravský 16. Oběma kongregacím přibyli noví členové, a dostalo se hojných darů.

V hospodářství mnoho se zlepšilo. Porouchané stavby nahrazeny novými. Tak v Zdounkách i v Habrovanech opravováno. Poddaným na panství v Ratajích, kteří povodní škody utrpěli, přispěla kollejí obilím k zmírnění nouze. Stejně neopomenuto poddaných v Nemojanech, kterým strávil oheň stavení.

* * *

V Hrozinkovicích r. 1764. již žádných kacířů nenalezl biskupský missionář, ba i pověry zmizely. Lid též k sv. zpovědi a k sv. přijímání čteně chodil Rovněž s prospěchem užívalo se vody sv. Ignacia.

Celkem bylo:

Pokání činících a přijímajících nejsvětější svátost oltářní	3686
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	30
Pohřbů	20
„ malých	12
Od kacířství odvrácena osoba	1

Rovněž druhému missionáři na Vsetínsku práce se daří. Hojně katechisuje jak ve chrámech, tak po domech nejen ve dni sváteční, ale i všední; zdejší horaly nevzdělané poučuje i v tom, aby je přivykl dobrým mravům Celkem bylo:

Pokání činících	1630
Shromáždění	51
Katechesí	58
Pro první sv. zpověď připraveno dětí	305
Sňatků	5
Úvodů	27
Křtů	23
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	45
Od kacířství obráceno	3
Knih kacířských zabaveno	9
„ „ dobrovolně dáno	4
„ opraveno	6
Pohřbů	9

Na své missii v Kuželovicích r. 1764. missionář pečoval, aby mládež řádně vyučil článkům víry. Mnoho lidí zpovídalo se mu.

Celkem pak:

Zpovídajících se bylo	3262
Kázání v shromáždění	78
Katechesí	52
Sňatků	13

Křtů	22
Úvodů	43
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	55
Pohřbů	34

R. 1765.

R. 1765. obývalo kolleji 14 kněží, 4 učitelé, 7 scholastiků, 9 fratrů, a 3 misionáři jsou mimo kolleji.

Z počtu toho zemřel Viktorin Libertin, narozený v Březnici v Čechách dne 3. září r. 1705. Do řádu vstoupil v Brně 30. září r. 1735. Zastával různé úřady. Koadjutorem stal se 2. února r. 1746. Vynikal pracovitostí a trpělivostí.

Ze svátků slavně svéceny jsou sv. Viktorie, sv. Ignacia, v kterýž den přišel lid do města až ze Ždounek. O svátek sv. Xaveria konány slavné bohoslužby a devítidenní pobožnost. Rovněž s velkou uctivostí svécena výroční památka sv. Aloisia, jehož oltář četnými květinami ozdobili jeho příznivci.

Práce kazatelů jako jiná léta nemi ula se s účinkem. Napraveny mnohé osoby, jež přerušily svazek manželský a proti šestému Božímu přikázání hřešily. Jiní kněží opět prohlíželi často stavení, by pátrali po knihách kacířských, po kacířích a nevěrcích; mezi vojiny našli jednoho, který 10 let a jiného, který po 15 let nebyl u stolu Páně, i poučili je ve víře tak, že oba přijímali nejsvětější svátost oltářní. Z Lutheranů obrátili k pravému náboženství 4, z kalvinistů 2. Jeden z nich daroval peníze na upomínku svého návratu do katolické církve. Bohumil Štark, aby nebyl zbaven svého postavení v legii Neippergově, tvářil se po 18 let katolíkem, až konečně při osudném čtení kacířských knih přistížen a přiznati se k pravé víře donucen.

Celkem zaznamenalo se, že bylo:

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní .	41800
Kázání českých	206
„ německých	87
Katechesí v chrámě	28
Pohřbů	14
Odvraceno od víry Lutherovy	4
„ „ „ Kalvinovy	2

Do gymnasia chodilo 103 žáků, z nichž propuštěni jsou 4. V semináři bylo 24 chovanců, z nichž vystoupili 3. Seminářská zahrada předměstská i letos měla hojně ovoce, vinice však nedala skoro žádného užitku, i pomýšleno na to, aby se vysadila lepšími druhy vína.

Schůzí sodality latinské a coetu moravského bylo 32. Darů k uctění Panny Marie dostala sodalitas v ceně 220 zl.

V tomto roce hospodářství neneslo velkého užitku, jak se očekávalo. Na polích, v zahradách a na vinicích slabá úroda. Ba i rybníky měly málo ryb, ač náklad na ně poměrně byl dosti velký. Bylo nutno totiž upevniti znovu porouchanou hrázi u rybníka ve Ždounkách. Opravy konány též na kostele v Lulči.

Ve Vsetínsku r. 1765. vypátral missionář několik Lutheranů, zabavil více než 23 kacířských knih, obrátil několik osob od bludařství a přivedl je do katolické církve.

Celkem zaznamenáno:

Zpovídajících se	1713
Kázání	58
Katechesí	62
Křtů	16
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	41
Pohřbů	19
Sňatků	6
Svědce heretický chycen	1
Knih kacířských zabaveno	45
Dobrovolně dáno knih	6
Četných kacířských a hnusných rukopisů zabaveno několik	
Pověrečných knih nalezen též	četný počet
Knihy opraveny od některých bludů	2

Missionář v Kuželovicích staral se, aby heretikové se nerozmnožovali, nýbrž počet jich ubýval; překážel též stykům katolíků s heretiky. Vůbec dbal všemožně o rozšíření pravé víry.

Pokání činících bylo toho roku	4547
Shromáždění	72
Katechesí	48
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	44
Pohřbů	16
Sňatků	7
Úvodů	43
Křtů	35
Knihy podezřelá zabavena	1

Na své missii Hrozňkovské r. 1765. missionář obrátil velikého hříšníka od jeho nepravostí a jakousi ženu vysvobodil od nebezpečnosti smrti. Celkem bylo:

Zpovídajících se	4838
Pohřbů	68
„ dětí	25
Obráceno k pravé víře	1

R. 1766.

Ke kolleji zdejší r. 1766. patřilo 37 osob, z těch bylo kněží 18, učitelů 4, scholastiků 5, koadjutorů 10.

Z počtu toho odešel na věčnost 21. března P. František Chvalkovský, kněz velice zbožný, mírný a poslušný. Narodil se v Bydžově 8. září r. 1702. Vstoupil do řádu v Brně 15. října r. 1719. Absolvoval v něm filosofii a theologii, vyučoval pak grammatice po 3 leta, poesii rok, kázal k lidu 22 let, instruktorem mládeže a představeným coetu moravského byl po 7, semináře po 2 a choru po 3 leta a náuku křesťanskou vykládal 10 roků. Slavnostní čtvrtý slib složil 15. srpna r. 1757.

Jeho následoval na věčnost Václav Meisser. Narodil se v Jindřichově Hradci 28. září r. 1722. Do řádu byl přijat v Brně 3. dubna

r. 1747. Byl budičem 15 a kuchařem 13 let. Koadjutorem světským stal se 15. srpna r. 1757. Byl muž velmi správný ve svých povinnostech, staral se a pomáhal chudině.

Dne 23. září zemřel P. Ant. Gross, velice zbožný kněz a otužilý v životě proti neštěstí. Narodil se v Praze 31. března r. 1699. Do řádu vstoupil v Brně 5. ledna r. 1716., v něm absolvoval filosofii a theologii. Učil pak grammatice 3 a poesii rok, retorice 9 a náboženství katolickému 4 leta, kázal k studentům po 2 a exhortatorem domácím byl po 30 roků, představeným kongregace 10 a kazatelem lidu 20 let, dějiny domácí psal po 5 roků a lékařství přednášel rovněž 5 let, prefektem škol byl rok a rádcem domu po 11 let. Čtvrtým slavnostním slibem zavázal se 2. února r. 1733.

Čtvrtý, který opustil tento svět, byl Václav Sinoter. Zemřel 8. října. Narodil se v Nové Bystrici v Čechách r. 1690. dne 28. září. Do řádu byl přijat 11. listopadu r. 1716. Zastával vrátného 6 a přehlížitelem nočním byl 47 roků, správcem hodin po 16 let. Koadjutorem světským stal se 2. února r. 1727. Byl mužem ctnostným, zbožným a laskavým.

Za ním odebral se z tohoto slzavého údolí 28. listopadu P. Matěj Pěnička. Jeho byla poslední slova: Bohu živému umírám, jsem spokojen Bohem, Bohu jest kázati, muě poslouchati. Žil pro Boha v chudobě, v skromnosti a v poslušnosti. Narodil se v Řečkovících na Moravě 16. září r. 1692. Do řádu vstoupil 9. října r. 1709. Vyučoval grammatice po 3 a poesii rok, kázal k studentům 3 a k lidu 11 let, náuku křesťanskou vykládal po 4 a missionářem Lichtenšteinským v Ostrově a v Kuželovicích byl 7 roků, exhortatorem domácím 18 let a rádcem domu 3 roky. Slavnostní čtvrtý slib složil 2. února r. 1727. Tento slavnostní slib učinil též letos v týž den P. Jan Voves.

Toho roku o svátek sv. Viktorie bylo slavným bohoslužbám přítomno mnoho lidí. Mši svatou sloužil Uhersko-Brodský děkan, kázání měl člen Tovaryšstva Ježíšova. Rovněž svěcen slavnostně výroční den sv. Aloisia. Tohoto světce zvláště prosili v těžké nemoci malíř Eliáš Herberth a městský lékárník, modlitba jich nebyla oslyšena.

Působením kněží zdejší kolleje odpřísáhlo několik Lutheranů víru svou, a tak navrátili se do církve katolické. Podivuhodný jest obrat ve víře jakéhosi desátníka z legie Neippergovy, který po 9 let nebyl u sv. přijímání, když však náhle onemocněl, a povolán k němu kněz, smál se jeho slovům. V noci pak mu bylo hůře, a nyní přál si sám zpovědníka. — V tomto roce byla též chycena jakási Karolina Hoffmannová, která šla z Ochranova do Uher. aby tu pracovala ve prospěch víry bratrské.

Přijímajících nejsv. svátost oltářní bylo	40000
Kázání českých	196
„ německých	81
Katechesí v chrámě	36
„ k studentům	32
Obráceno od víry Lutherovy	1
„ od sekty Ochranovské	1

Tohoto roku navštěvovalo gymnasium 116 studentů. V semináři stravováno bylo 19 chovanců.

Sodalitas latinská konala schůzí 34 a coetus moravský 17, kterýž jest obdařen legatem Alžběty ze Štubenberku a Janem Schwarzem, představeným této kongregace.

V hospodářství mimo jiné nutné opravy na statcích kollejních stavěno jest v Habrovanech obydlí pro úředníky a stáje pro koně. Užitek ze statků nemůže si letos kollej chváliti. Nebyla na všech polích stejná úroda.

* * *

V tomto roce působil kolem Meziříčí a Vsetína nový missionář s prospěchem nemalým. Celkem bylo:

Zpovídajících se	veliký počet
Shromáždění	40
Katechesí	29
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání .	22
Pohřbů	4
Křtů	17
Sňatků	5
Knih kacířských zabaveno	3
" " opraveno	2
Připraveno mládeže pro první sv. zpověď	147

O missii Kuželovské r. 1766. zpráva zní:

Missionář pracoval všemožně, aby v mládeži vzbudil lásku k pravé víře.

Zpovídajících se bylo	skoro 2000
Shromáždění	75
Katechesí	46
Pohřbů	52
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	37
Sňatků	8
Křtů	36
Úvodů	46

V Hrozinkovicích staral se missionář, aby vymítil zbylé pověry. Poučoval lid a kázal mu o pravé víře.

Přijímajících nejsvětější svátost oltární	
toho roku bylo	4169
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	48
Pohřbů	24
Křtů dětí	35

R. 1767.

R. 1767. v zdejší kolleji bylo kněží 15, učitelů 5, scholastiků 9, koadjutorů 8, celkem 37 členů. Z těch do jiných kollejí poslání 2, tři se zavázali dne 2. února čtvrtým slavnostním slibem.

Na věčnost se odebral 13. října M. Kovanda, rodilý z Čech. Narodil se 16. února r. 1711. Do řádu vstoupil v Brně 21. října r. 1744. Zastával budiče po 18 roků. Koadjutorem světským stal se 2. února r. 1755. Byl to muž vlídný a ochotný.

V tomto roce v kollejním chrámě postaven nový oltář z mramoru a okrášlen zlatem, zavěšen obraz sv. Jana Nepomuckého, obnoven oltář sv. Aloisia a ozdoben oltář sv. Jana Nepomuckého.

Slavnost sv. Viktorie pořádala se s obvyklou slávou; u oltáře sloužil v ten den mši svatou místní děkan. O svátek sv. Ignacia konalo se slavné processí, jehož se účastnil nejen lid, ale i studenti. Olej sv. Aloisia uzdravil několik osob horečkou stížených.

Toho roku bylo přijímajících nejsvětější svátost	
oltářní	44900
Kázání německých	84
„ českých	90
„ k studentům	59
Katechesí	36
„ k studentům	32
Zabaveno knih kacířských	1
Obráceno od kacířství	2
Křtů	1
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	15

Studentů bylo v r. 1767. na zdejším gymnasiu 115, z nichž jeden nucen vzdáti se studií.

V semináři bydlelo kromě ředitele a učitele 27 chovanců.

Sodalitas latinská měla schůzí celkem 34 a coetus moravský 15.

V hospodářství pečováno o rozkvět jeho. Proto co možná se zlepšuje. V zahradách nové stromy se vysazují, na vinicích se věnuje mnoho práce révě, o dobytek jest postaráno dobrou pící, a pole se řádně vzdělávají. Dobrotivý Bůh odměňuje tato namáhání všechna, tak že statky kollejni stále více a více vynášejí.

* * *

Missionář na své missii v Hrozinkovicích zaznamenal, že lid lne stále větší láskou k víře katolické a že vždy ve větším počtu účastňuje se církevních slavností. Celkem bylo:

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní	6193
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	43
Pohřbů	20
„ dětí	20

O missii Vsetínské toto zaznamenáno:

Shromáždění konáno	63
Katechesí	59
Křtů	37
Úvodů	50
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	19
Pohřbů	14

O missii kolem Ostrova a v Kuželovicích podává se zpráva tato:

Zpovídajících se bylo	5986
Shromáždění v Ostrově	28
„ v Kuželovicích	56
• Katechesí	39
Sňatků	12

Křtů	68
Úvodů	44
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	34
Pohřbů	48

R. 1768.

Kollej v r. 1768. obývalo 15 kněží, 5 učitelů, 8 scholastiků a 11 koadjutorů.

Všichni ti konali bedlivě své povinnosti, pořádali církevní slavnosti ke cti sv. Viktorie, sv. Xaveria, sv. Ignacia a sv. Aloisia. Rovněž pečovali stále o výzdobu kollejniho chrámu a postarali se o nový, krásný oltář; darem dostalo se chrámu tabernakulum a j.

Celkem toho roku bylo:

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní	38.834
Kázání	185
Katechesí ve vězení	15
Pohřbů	25

Gymnasium navštěvovalo žáků 100, a celkový prospěch byl dobrý. V semináři bydlelo kromě ředitele a učitele 20 chovanců.

Zahrada seminářská na předměstí letos měla hojně ovoce, za to však se uvedlo málo vína na vinici, protože housenky v ní vše zničily v zárodcích.

Sodalitas latinská a coetus moravský konal v tomto roce hojně schůzí. Kongregace latinská postarala se o obnovení oltáře Panny Marie.

Pro hospodářství byl letošní rok osudný. Žeň byla slabá, na vinicích vína málo, v zahradách ovoce skoro žádné a k tomu ke všemu ještě mor řádil mezi dobytkem, a oheň vypukl.

* * *

V tomto roce missionář v Hrozinkovicích píše ve svých zápiscích, že nenašel v kraji již žádné podezřelé osoby z kacířství, kromě jedné, která však odjinud přišla.

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní bylo	4275
Křtů	5
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	31
Pohřbů	20
„ dětí	129
Od kacířství odvrácen	1

Na své missii Ostrovské a Kuželovské učil missionář děti a mladíky katechismu. Působením jeho bratrstvo sv. Trojice vzrůstá.

Celkem bylo:

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní .	5245
Shromáždění v Ostrově	28
„ v Kuželovicích	56
Katechesí veřejných	39
Sňatků	10
Křtů	68

Úvodů	44
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	47
Pohřbů	48
V missii Vsetínské konalo se letos:	
Shromáždění	64
Katechesí	65
Sňatků	11
Křtů	16
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání . .	11
Pohřbů	7

R. 1769.

V roce 1769. bydlelo v kolleji 18 kněží, 5 učitelů, 8 scholastiků a 10 koadjutorů, celkem 41 osob.

Z počtu toho zemřel 11. května P. Rudolf Vydra, narozený v Hostkovicích v Čechách 8. března r. 1692. Do řádu přijat byl v Brně r. 1708. a absolvoval v něm filosofii a teologii, učil pak grammatice 3 a retorice rok, základním článkům víry katolické po 8 let, missionářem byl po 2 roky. Čtvrtý slavnostní slib složil 2. února r. 1726.

Jeho na věčnost následoval Jan Lang, scholastik. Narodil se v Jihlavi 16. července r. 1748. Do řádu vstoupil 21. října r. 1766. Byl znalý jazyka řeckého.

Třetí vypustil svou šlechetnou duši P. Josef Schrochovský, narozený 13. července r. 1703. v Králové Hradci. Do řádu byl přijat 24. října r. 1718., v němž absolvoval filosofii a teologii, vyučoval pak grammatice 3 1/2 roku, kázal k studentům 2 leta, missionářem byl po 4 roky. Čtvrtý slavnostní slib složil 2. února r. 1746. Byl v povinnostech svých horlivý.

Z učitelů byli dva propuštěni, kterým nezdál se býti řád příjemným. Jména jich jsou: Václav Patočka a František Polák, který též zavřen byl v karceru.

O chrám staráno jako jiná léta. Tak opravena jest střecha. Rovněž církevní slavnosti pořádány obvyklým způsobem. Ve výroční den sv. Viktorie přišlo do města mnoho processí a lidí až z Bílovic a Napajedel; mši svatou sloužil o svátek ten Uhersko-Brodský děkan. Na sv. Aloisia obětoval Bohu u oltáře kvardian zdejšího konventu františkánského.

V tomto roce přijímalo Tělo Páně	25740
Kázání bylo	199
Katechesí	33
Sňatků	2
Zabaveno knih kacířských	1
Obráceno k pravé víře	4

Do gymnasia chodilo r. 1769. celkem 109 žáků, v semináři stravováno 25 chovanců.

Zahrada seminářská utrpěla škody letošní povodní za 50 zl.

Sodalitas latinská a coetus moravský snažil se vzbuditi u členů větší lásku k Panně Marii, za tou příčinou konány modlitby, processí a hráno divadlo. Schůzí měla obě bratrstva dosti velký počet.

Z hospodářství ani tohoto roku neměla kollej očekávaného užítku. Jednak uvedlo se málo vína, jednak zuřil ještě dobytčí mor v Zdoukách i v Habrovanech, a povodeň strhala rybníky. I oheň vypukl a v dědině Lulči 28 domků zničil.

* * *

V roce 1769. v Hrozinkovicích missionář učil lid s prospěchem. K sv. zpovědi a k sv. přijímání vždy dostavil se hojný počet věřících.

Celkem bylo:

Zpovídajících se	4512
Kázání	velký počet
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	85
Pohřbů	40
„ dětí	20

Na missii Ostrovské a Kuželovské docílil missionář znamenitého výsledku.

U sv. zpovědi bylo	5087
Kázání	78
Katechesí	49
Sňatků	8
Úvodů	40
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	45
Pohřbů	18

Ve Vsetínsku stále missionář staral se, aby upevnil víru katolickou mezi zdejšími lidem. Proto horlivě kázal, poučoval, napomínal a častá processí pořádal.

Zaznamenáno, že toho roku bylo:

Kázání	62
Katechesí	40
Sňatků	2
Křtů	8
Úvodů	24
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	50
Pohřbů	15

R. 1770.

V roce 1770. bydlelo v kolleji zdejší 18 kněží, 3 učitelé, 7 scholastiků a 10 koadjutorů, celkem 38 osob.

Z nich odebral se na věčnost 28. září František Josef Thalmar. Narodil se 19. března r. 1698. v Komárově v Uhrách. Do řádu byl přijat 21. listopadu r. 1725. a zastával v kolleji Uhersko-Hradištské vrátného po 3 a budiče po 33 let. Koadjutorem stal se 2. února r. 1736.

Ve chrámě kollejním jsou postaveny letos nové sochy a portály. Slavnosti ve výroční den sv. Viktorie, sv. Xaveria, sv. Aloisia a sv. Ignacia konaly se s obvyklou slávou.

Toho roku bylo:

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní	30.780
Kázání	189

Kázání mimořádných	7
Katechesí	37
Knih kacířských zabaveno	4
Křtů	2

Gymnasium navštěvovalo toho roku 105 žáků, a v semináři bydlelo 22 chovanců.

Seminářská zahrada předměstská utrpěla letos škodu pro časté povodně, za to však vinice u Lipovic dala hojný užitek.

Schůzí konala sodalitas latinská 31 a coetus moravský 14. Oběma kongregacím dostalo se hojnost darů.

V hospodářství konaly se opravy v Soběsukách a ve Světlé. Tento rok bylo jaro příliš mokré, tak že síti se mohlo teprve 20. května, proto ne velká úroda. Též na vinici Maratické uvedlo se málo vína, a ve Zdounkách padaly kroupy a zničily velikou část obilí. Celkem rok ten pro hospodářství nebyl příznivý.

* * *

Tohoto roku missionář v Hrozinkovicích zmiňuje se ve svých zápiscích o kacířích z Uher, kteří podporovali zdejší tajné odpadlíky, a o pověrách, které skoro již úplně vymizely.

Celkem bylo:

Přijímajících nejsvětější svátost oltářní	4524
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	41
Pohřbů	25
„ dětí	21
Zabaveno knih kacířských	1

Na své missii v Kuželovicích a v Ostrově staral se missionář, aby, co možná, chodilo nejvíce lidí na kázání, ke sv. zpovědi a sv. přijímání. Toho roku bylo:

Zpovídajících se	4097
Katechesí	32
Sňatků	10
Křtů	40
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	36
Pohřbů	56

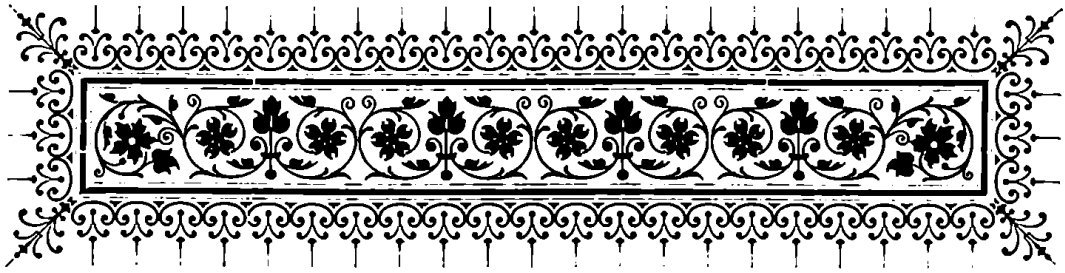
Ve Vsetínsku pátral missionář po odpadlících a kacířských knihách.

Kázání konáno	54
Katechesí	66
Sňatků	8
Křtů	17
Úvodů	37
Zaopatřeno svátostí posledního pomazání	53

* * *

Malá to ukázka z veliké činnosti řádu jezuitského v Uherském Hradišti, které konec učinil papež Kliment XIV. k nemalé radosti všech nepřátel Tovaryšstva Ježíšova! Co se stalo s kolejí po jejím zrušení, které byly poslední události, podáme v samostatné stati.

POSUDKY A ZPRÁVY.

Rozbor knihy :

Reformace katolická v království českém po bitvě bělohorské. Dle pramenů původních sepsal Tomáš V. Bílek, ředitel c. k. akademického gymnasia pražského ve výslužbě, m. člen královské české společnosti nauk, člen Historického spolku, atd.

Podává

P. Josef Svoboda, Tov. Jež.

Hdo hodlá o katolické reformaci v Čechách správně psáti, začne s onou dobou, kdy vlastně reforma ta počala; to jest s obsazením arcibiskupského stolce a zařízením katolických studií v Čechách r. 1555. a 1561. V této první a hlavní době, osvědčilo se katolické vědomí při mnohých příležitostech, jako když r. 1575. na sněmu odepřeno císaři a králi Maximilianovi II., aby protestantům neuděloval majestátu na škodu Církve katolické, r. 1608. když se opřeli katolíci arciknížeti Matyášovi a spojencům revolucionářům, r. 1609. když polekanému císaři Rudolfovi II. nepodepsali ani majestátu, ani „narovnání“, ani amnestie a r. 1617. když svým moudrým jednáním vymohli volbu a korunování katolického krále Ferdinanda II. Druhá pak doba nastala po vítězství na Bílé Hoře r. 1620. Správný dějepisec okáže dále na spojbu Čechů, katolíků, s katolíky druhých zemí v mocnářství rakouském, též s Vlasy, Španěly a Bavyry na ochranění náboženství katolického a dynastie Habsburgů; vylicí spolky Čechů protestantských s náčelníky protestantů ve Švýcařích, ve Falci, Hollandě a s hugenoty francouzskými na záhubu „papeženství“ a domu Habsburgů. Obojí tato spojba jest událost dějepisná, a dějepisu sluší ji náležitě vyložiti.

Ale někteří dějepiscové se tomu vyhýbají.

Kdo pak nepodá dějin obojí doby, od r. 1555.—1620. a od r. 1620. až k době novější, neposkytne než dějiny kusé, protože katoličtí mužové z doby předbělohorské zde setrvali, v horlivosti své neustáli, nýbrž pokračovali v těch způsobech, v kterých byli v době prvnější pracovali. Nabízel se sice v krátkém období 1624.—1626. jakýsi nový způsob reformace, a to od mužů, druhdy tu nebývalých, ale brzy se od téhož způsobu nového upustilo, i vrátili se mužové staří k způsobům dřívějším, poměrům novým je upravující. — V obojí době brali katoličtí laikové účastenství spolu s kněžími v starostech náboženských na nemalý prospěch církve i státu až k době gallikánského absolutismu Ludvíka XIV., v kterémž směru si zalíbil císař a český král Karel VI. a ministři jeho, postupující v něm krokem rychlým až k neblahé byrokracii Josefa II.

Rozdílných směrů těchto p. Bílek nezná.

Přistupující k podrobnému rozboru knihy jeho, uvážíme jeho statě o mandátech císařských a vůbec vládních, o přísnostech, jaké se prováděly v královských městech, o vojenských posádkách a pálení kněh, o stěhování české šlechty ze země, o násilném a krutém obracování lidu poddaného a jeho povstání za příčinou katolické reformace a o konečném nezdaru jejím a o vládních rozkazech za císaře Karla VI. Doložíme také, co p. auctor mlčením pominul, neb nesprávně uvedl.

I. Mandáty.

Mandátů uvádí p. auctor nad míru veliký počet, tak mandáty vydané hned po bitvě bělohorské, dále po r. 1624. (při reformě úřední), zase od r. 1627. až do vpádu Saského r. 1631. a po vypuzení Sasů 1632. až do míru Pražského 1635.; pak zase až do vpádu Švédů r. 1639. a po jejich prvním vypuzení r. 1641., potom až do ukončení války r. 1648. a po míru westfalském pořád až do Karla VI. — Když tak čtenář do unavení všechny mandáty úřednického slohu přečetl, mimoděk se otáže: což jenom mandáty? činy žádné? nic o pracech kněží a laiků? o studiích, dobročinnosti? o sv. Svátostech?

O tom všem p. auctor sem tam hodil slovíčko a zase mandáty.

Při takovém velikém počtu přece mnoho mandátů schází. Pan auctor skoro jen uvádí, jak sebral mandáty v archivu místodržitelském, kde v odboru R (Religion) č. 109. hezky pohromadě leží, také několik listin z archivu města Prahy; — ale scházejí všechny ostatní z archivu c. kr. ministerstva kultu, z c. kr. archivu dvorního a státního ve Vídni, státního archivu v Drážďanech, ano p. auctor pominul, zdejšího archivu arcibiskupského a kapitolního, ač by se zdálo, že na předním místě nahlédne do něho; také ničeho nemá z bohatého archivu Roudnického knížat z Lobkovic, z Jindřicho-Hradeckého hr. Černína, druhdy pp. z Hradce a Slavatův, též nemá žádné zprávy v pamětních knihách farních uložené, vyjímaje citát z pamětnice Svěbořické, kterýžto citát doleji náležitě posoudíme.

V archivu arcibiskupském ku př. by byl nalezl (přepis jeho a přepisy jiné uloženy jsou ve zdejšímu archivu zemském) troje dobrozdání arcibiskupa Jana Lohelia z konce r. 1621. a z počátku r. 1622., a byl by shledal rozšafnou radu, již mocnářovi dával, řka mezi

jiným: „Když se mysl VCM. k tomu nese, aby se po dlouhém a záhubném rozkladu v našem království Českém silná a statečná vláda královská zřídila, a to se vskutku provede, bude jméno VCM. slavno na věky“ ... „Před Bohem jste zavázán, katolické náboženství chrániti, šířiti, za nejdražší klenot pokládati.“

V archivu c. kr. ministeria kultu by byl nalezl (přepisy jsou v Praze) návrhy důležité a *platné*, t. j. takové, dle kterých se jednalo; ku př. návrh tajné rady ze dne 14. ledna 1627. ¹⁾, 17. července 1627. — dále slavný návrh císařského zpovědníka jesuity P. Lamormaina, ze kterého má p. auktor malý, nedostatečný úryvek; pohřešujeme velice důležitého: „Ignatiuspatentu“ a instrukce, dle které by se prováděti měl.

O těchto důležitých pramenech buď p. auktor nevěděl aneb nepověděl.

V sezení tajné rady 17. dubna 1626. uznali pánové, že sluší hodně pracovati, málo mudrovati. ²⁾

Přední prací katolické reformace, o které však p. auktor ničeho nepověděl, jsou katolické *střední a vyšší školy*, gymnasia, lyceum a bohoslovecká akademie, jak byly r. 1556. zřízeny v Praze, r. 1584. v Krumlově, r. 1589. v Chomútově a r. 1592. v Jindřichově Hradci. Jinochové bývali zde voděni k bedlivému studiu a vychovávání v duchu katolickém, ač v mnohých třídách polovice i většina žáků bývali synové rodičů husitských a protestantských. Žákům výtečným se ponechávala dosti veliká samospráva, zařizovali si na gymnasium spolky akademické, ve filosofii a v bohosloví konali buď soukromé, buď slavné veřejné disputace, kteroužto samosprávou osvěžovala se mysl a vlévala láska k studiím; na gymnasiích pak i ve filosofii a na školách vysokých si mezi sebou zakládali Mariánské Družiny, aby pěstovali život katolický a rozšiřovali svatou víru u svých přátel. Katolickým otcům se tyto Mariánské Družiny tolik zalíbily, že je mezi sebou taktéž zařizovali a nejvýtečnější mužové tehdejší, jako Lobkovicové, Slavata, Martinic, Lohelius, Jan Sarcander atd. nabyli svého rázného přesvědčení v Mariánských Družinách.

Studující jinochové bývali nejlepší missionáři svým domácím lidem, sotva kdo odolal prostým a horlivým slovům jejich; z nich pak se stávali muži rozhodní. Po vítězství katolíků na Bílé Hoře založila šlechta a císař nová gymnasia, a to: general Waldstein r. 1623. v Jičíně, tentýž s jinou šlechtou r. 1625. v Praze na Malé Straně, císař Ferdinand II. r. 1626. v Kutné Hoře, rod Sternbergův r. 1628.

¹⁾ Zasedali tu: Ferdinand III., korunovaný král Uherský, kardinál Dittrichstein, kníže Erkenberg, hr. Meggau, hr. Trauttmansdorf, opat Antou z Kremsmünsteru, Breuner, Werdenberg a Nostic. — Napovíme z návrhu některé slovo: tak: než se přikročí k prostředkům ostřejším, musí předejítí zevrubné vyučení; v městech buď učiněn začátek, — dle nuntia Karaffy proto, že tu bude život kněží lépe chráněn, že měšťané bývají vzdělanější, služby Boží slavnější, a že venkované rádi se řídí dle toho, co v městě viděli — Městům budiž správa obecního jmění vrácena; naši theologové radí, aby se nezapovídaly protestantům křty, pohřby neb oddávky, aby se knihy nepálily, vůbec aby se příkře nejednalo, nýbrž ku vzdělání, vždyť lidé nejsou posavad s dostatek vyučení. — Tak soudila tajná rada, a císař to stvrdil.

²⁾ „mehr practiciren als diskurriren.“

v Praze na Novém Městě, hr. Schlick (konvertita) r. 1628. v Chebu, Oppersdorff r. 1629. v Hradci Králové, císař Ferdinand II. r. 1630. v Litoměřicích, měšťané Klatovští spolu s jinými dobrodinci r. 1633. v Klatovech, Jeníšek z Újezda r. 1637. v Březnici, Pernstejnovna r. 1640. piaristům v Litomyšli, Martinicové 1658. ve Slaném, Sachsen-Lauenburg r. 1666. v Ostrově, Černínové r. 1688. v Kosmonosích, kteréž gymnasium do Ml. Boleslavi přeloženo, Přebořovský r. 1704. v Benešově, Kolovrat r. 1714. v Rychnově, Praha r. 1752., Budějovice r. 1762., Most r. 1768. — V Broumově mívali benediktině své starodávné gymnasium, které jim revolucionářové r. 1618. ovšem zrušili, ale řeholníci po svém návratu zvelebili. I v XVIII. století pořáde pokračováno v zakládání nových gymnasií.

Těchto katolických škol středních a vysokých neslušelo jako mimochodem (str. 147.) odbyti; jelikož mnoho přispěly k praktickému rozkvětu náboženství mezi katolíky a k mornému rozšíření mezi protestanty; ano i v ohledu hmotném velikého užitku městům přinášely.

II. Města.

Když p. auctor byl zamlčel vše, co tenkrát bylo u vyučování ve školách, v kostelích i po domech zařízeno, pronáší na str. 54. svůj názor rka: „nejenom v Praze, nýbrž i ve všech městech královských měšťané byli nuceni mocí vojenskou k přijetí víry katolické;“ nadto uvádí přísnosti jiné, jako že zapuzení byli predikanté (str. 44.), zapovídány zpěvy v kostele (str. 39.), živnosti zastaveny (str. 50.), nekatoličtí radní sesazeni (str. 52.), zapovězeny sňatky (str. 52.), tak že následkem toho i nejzámožnější měšťané se vystěhovali (str. 69. 70.).

Při těchto vývodech se namítne čtenářům dvoje myšlénka: Pověděl p. auctor všecko, co povědětí slušelo? jest to vše správné, co pověděl?

Na veškeré stížnosti odpovíme.

1. Pan auctor si stěžuje, že císařské vojsko bylo do měst vkládáno, tím prý zchudly obce a celé krajiny a císařským vojskem zpuštěny byly.

Dovolujeme si však dříve podotknouti p. auctorovi. Zdaliž vojsko ne-císařské nebylo do měst vkládáno? Zdali zlé vojsko Mansfeldovo, stavovské Thurnovo, vojsko Saské a Švédské městům neublížilo a kraje nepustošilo? Trapný dojem zajisté činí na čtenáře, když u našeho p. auktoru (str. 131.) a v „Dějínách konfiskací v Čechách“ pořáde čte, že císařské vojsko plenilo, kdežto o nepřátelích sotva kdy zmínku činí. Kam takový způsob spisování povede?

K této první stížnosti o posádce vojska císařského r. 1625.—1626. dáváme takovou odpověď:

a) Posádka vojenská zde býti musila pro vzpoury, které revolucionáři cizí i domácí strojili, máme na to výslovná svědectví a podáme je.

b) Posádku tu kladli na místa, kde největší nebezpečnost hrozilo.

c) Posádky té užito spolu k tomu, aby nejhorší protivníci katolického náboženství skrotli.

d) Na takové posádky náramně nařikali vzpurníci v nepřátelské říši německé.

e) K nepřistojnostem vojska nebyli katoličtí mužové slepí, nýbrž slušným a rázným způsobem sdíleli je vládě a císaři, a k žádosti katolických kněží a laiků byla posádka odvedena z měst dosavadních a rozložena po venkově.

Co jsme zde napověděli, stručně doložíme.

Jak žoldnéři Mansfeldovi (cizinci) a soldateska stavovská (skoro samí cizinci) v krajích našich (1618.—1621.) řádili, svědčí, co sami protestanté na veřejném sněmě pověděli, že „Mansfeldovi soldati Niederlanderové provozovali sobě přes příliš nenáležitě netoliko s jměním sedlákův, ale také s vlastními manželkami a dcerami jejich.“¹⁾ Že pak Sasici a Švédové konali zvláštní „výpravy loupežné“, vyložili obsírně Dr. Čelakovský v Osvětě a dr. Rezek v dějinách vpádu Saského a v „dějinách Čech až do míru Westfalského.“ — K tomu bych rád obrátil pozornost čtenářů na řádění „protestantské defensí“ z r. 1609. k potlačení víry katolické. Psal o tom Slavata²⁾: „Majíce strana pod oboji lid válečný najatý, jim mnohým pánům obyvatelům království českého, horlivým katolickým duchovním i světským osobám i lidem poddaným jich, znamenité škody z dělali. Knížeti z Lobkovic na panství Roudnickém a hraběti z Martinic na panství Smečanském veliké, na mnohomnožství tisíc zlatých škody učinili . . . Všelíjakými pohrůžkami, láním a zlořečením i bitím nebohé chudé lidi k hojnému dávání věcí přinucovali, všelijaké neřády páchali, lidi poddané, již tam prve od vrchnosti své k pravé víře svaté katolické šťastně přivedené, zomysla a též sv. víře rozpakovali.“³⁾

¹⁾ Skála III. 345., podobně u Tábora IV. 126, — tamtéž IV. 186. „rejthari hraběte ze Štýrum „loupežníci a škůdcové velicí“ umčli s ubohým lidem robotným nekřesfanský zacházeti.“ — A což u Budějovic. Sk. II 323. — Na veřejném sněmu vyčítal Jan z Klenového vládě direktorů 18. března 1619: „Ta-li jest správa dobrá, že kdo lotrem býti nechce, aby se mu statkové plundrovali, a na katolické statky lidé (stavovské vojsko) se kladli, ka cíř i pak se šanovali?“ Skála, III. 50. Povstali stavové sami nařikali: že plat se na celé kompanie (vojska stavovského) běře, obristové bohatnou, ubozí pak soldáti hladem, nemocemi a nouzí hynou“ Sk. III. 277.

²⁾ Paměti, I. 337—338.

³⁾ Připsány zde buďtež poznámky učiněné při četbě historie Skálovy o jednání soldatesky nikoli císařské, nýbrž odbojné:

Katolikům do domů vložena, Sk. II. 407. III. 267, 285, 286.

Hrozí neposlušností, III. 271.

Fels sváří s Roupovcem, III. 287, 288, 294.

Mansfeld proti Thurnovi, III. 305.

Sedláci proti Mansfeldovi, III. 345.

Hollach se hájí, III. 480.

Jezbera a Smolík žalují, III. 277.

Mansfeld: „obyvatelé, vandrujte pryč“, IV. 93.

Thurn vyhrožuje katolikům, IV. 317, 318.

Po běloh. bitvě plundrovali, IV. 343.

Proklínali Fridricha, české stavy, 343.

Mansfeld u Tábora, IV. 126.

Štýrum v Únhošti, IV. 187.

Mansfeld od Tejna ke Krumlovu, IV. 187, 188.

Málokterý hejtman celou kompagnii, III. 278.

Vláda vydala patenty, IV. 187.

Nejen sprostí, ale i oficiři na loupeže, IV. 187.

Zahálčivé chasy přibývá, drancuje, II. 230.

Císařské vojsko musilo v Čechách zůstatí pro nebezpečství vzpoury, neboť dánský král Kristian IV. uznal, uzavřítí spolek s Holanďany a s knížaty severního Německa a podniknouti boj proti Ferdinandu II. Vždyť se Friedrich Falcký těšil a veřejně říkal, že „se v Čechách shledá s lidem svým.“ Dánští agenti chodili po Čechách a po Horních Rakousích pobouřit lid, líčili mu útrapy, které prý pro evangelium snášeti musí, a že majestát na svobodu náboženství zrušen. V Horních Rakousích vzpoura skutečně vypukla, vzbouřenci zpívali:

„das ganze Land musz sich bekehren (protestantisch werden)
wir Bawrn jetz werden Herrn,
können wol sitzen im Schatten
wölln wol selbst abgeben Praelaten“
„Zu lauter Riemen wolln wir ihn schneiden
damit er nur Pein genueg musz leiden.“

V Čechách zas provolávali: „nemohouce toto tyranství od těch katů lidských (katolických) snášeti, prosíme, abyste s meči, s muškety, jízdně i pěšky, prachem i olovem se zaopatřice, se postavili.“ — Troje silné vojsko nepřátelské proti císaři táhlo směrem k zemi České, Mansfeld již ve Slezsku stál se svým vojskem, a v Čechách nemělo císařské posádky býti? Vrchní komissař sám ve veřejném listě o tom zprávu podal. řka: „Já, Jan Adolf Wolfstirn, J. M. C. nařízený komissař, vědomo činím, že Breunerův regiment do království Českého skrze mne, k tomu nařízeného komissaře císařského, jest přiveden a do devatenácti měst královských položen k žádnému jinému konci, než k uvarování nové rebellie tam, kde se proti náboženství katolickému obzvláště vzpírali. — A pán *Jaroslav Bořita z Martinic*, toho času nejvyšší komorník, napsal k nejvyššímu kancléři kn. *Zdeňku Lobkovicovi*: „Noviny zde všude zlé slyšíme o Mansfeldovi a Denemarském, že se skrze Slezsko k nám přibližují, a o sedlácích Hornorakouských, že se nechtějí spokojiti. Právě zde v Praze mezi kacíři mnoho zrádných a rebellských srdcí se ukazuje býti, kteříž, jakby o nějaké nejmenší impresse Mansfeldské a neštěstí J. M. Císařského lidu válečného uslyšeli, v těžkosti by také oni zde něco začítí obmeškali. A protož, abychom nejraději vojákův pro škody prázdni býti chtěli, nemůžeme a nesmíme toho sobě neštěstí vinšovati. — Těžko by mi bylo, abychom tak neopatrně a jako z oumysla všickni věrní katoličtí jako na masné krámy vydáni byli a tak mizerně zahynouti měli!“¹⁾

Kdo to byl, jenž po německé říši a v Čechách tenkrát volal: „soldateska z Čech pryč?“ Nebýti vojska císařského, co by z naší vlasti bylo? Snad nějaká falcká provincie, německá a protestantská!

Co ještě soldati nepobrali, to spečetili, II. 230.

Fels snáší potupy, Gindely 30l. válka II. 87.

Roupovec vyznává nepořádky, Gind. II. 89.

Všichni generálové v Praze, Gind. II. 83. 84.

Hejtman vydělal měsíčně 1600 zl., Gind. II. 90.

P. Bílek pořád žaluje na vojsko císařské, na vojsko revoluční nenaříká.

¹⁾ Obšírně o tom pojednáno a četnými doklady dotvrzeno ve *Vlasti* roč. VI. pod záhlavím: Liechtensteinské dragonady. — Obě listiny, Jana Wolfstirna a Jaroslava Martinice vypsány jsou z archivu Roudnického.

Posádky té bylo spolu užíváno na ochranu kněží katolických, kterýmž nepřátelé převeliké nátisky činívali. ¹⁾

Vojsko to sloužilo též k tomu, aby jizliví náčelníci odporu zkrotli a měšťané k vyučování v náboženství katolickém docházeli. Obyčejně tento způsob pomohl. Neuvedeme z mnohých příkladů leč dva, jichž se p. Bílek dotkl, ale všecko nepověděl.

V Litoměřicích prý nepořídili ani domácí kněží ani missionáři, jelikož bývalý písař Pavel Štranský jim překázal, až sem dosazen rázný rychtář p. Peter Aulicus a vymohl rozkaz ze dne 21. prosince r. 1625., aby byla sem vložena posádka, kdyby obec po opětném napomenutí neposlechla. Když měšťané znovu vyzváni jsouce, neuposlechli, posláni vojáci jsou do města, a rychtář, muž to slavný a moudrý, tuto zprávu ku královské komoře podal v této věci: Vaši Milosti tajiti nemohu, že toliko na některých předních lidech záleží, kteří kalvinským učením a jedem nakaženi jsou, a téměř celá obec na jejich chování patří.“ Po příchodu vojáků nastalo kvašení v lidu, mnozí přední se po Labi vystěhovali do Perny. Štranský neodešel a tím směleji bouřlivé řeči pronášel, pro které byl k soudu pohnán a odsouzen. Darma mu domlouvali domácí farář a missionáři, aby se poddal a za druhými do Perny neodcházel. Po jeho odchodu pak nebylo nikoho, kdo by štvál proti missionářům a víře katolické, a tak město se znenáhla přihlásilo k víře pravé. ²⁾

Podobný odpor trval v Mladé Boleslavi k vůli několika mužům, kteříž jiné v nepoddajnosti utvrzovali, zejména to byli: Adam Trubač, Jan Bukač a Petr Stehlík. Jakmile přišla vojenská posádka a kromě těchto tří, vypovězeni z města Jiří Kezelius a Jindřich ze Semanína, rovněž odpůrci sv. církve, a vsazení do žaláře, tu konservativní strana měšťanů nejenom že obdržela vrch, ale taková nenávisť proti bývalým náčelníkům vzešla, že řečeného Petra Stehlíka do společnosti měšťanské nechtěla přijati, jemu živnost propustiti, stateček navrátiti, i když skrze sv. zpověď a sv. přijímání pod jednou k Církvi katolické přistoupiti, i také, že v též sv. víře setrvati chce, dostatečně připověděl.“ ³⁾

Věděti pak sluší, že k nepřístojnostem vojenské posádky v městech i vůbec k jiným nesprávnostem nemlčeli mužové katoličtí, ať laikové ať kněží a před vládou se měst utiskovaných zastali. Královský podkomoří. pod jehož správou náležela města, podal pamětní spis k místodržiteli kn. Lichtensteinovi, v kterém praví: „Z mnohých případností porozumívám, že by k tomu přicházeti chtělo, aby městům královským statky jich pobrány k dobrému prej J. M. C. obráceny byly. Což jest se již i při některých městech stalo, že statkové jim odňati, zastaveni, prodáni, na některých veliké summy peněz, jim k zaplacení nemožné, zapsány jsou. Skrze kteroužto příčinu stav třetí a města královská, ano i důchodové J. M. C. k znamenitému ztenčení by přišly. I majíce já na pozoru povinnost svou, kterou jsem

¹⁾ S velikou úzkostí prosí o takovou pomoc Dr. Landherr z Jáchymova dne 4. září r. 1624. a Dr. Teubner z Chrastavy, o tom sděluje Dr. Krásl v „Životě kard. Harracha.“

²⁾ Mnohé důležité zprávy o té události jsou v arcibiskupském archivu, ve Světozoru 1868. a také v knize: Katolická reformace a mariánská Družina II. str. 99—101.

³⁾ Arcib. archiv 23. bř. 1828.

Pánu Bohu a J. M. C. vykonal, a obávaje se, že kdybych se k tomu neohlásil, svědomí svého neobtěžil, budoucně na sebe těžkého nářikání od potomkův mých neuvedl: pročez to Vaší kn. Milosti dobrým úmyslem přednáším.“ Pak sám činí námitku a odpovídá na ni: „Může rčeno býti: „města a obyvatelé jich byli rebellové“? „Provinil-li se kdo z partikulárních osob proti J. M. C., proto nemůže stav městský a celá obec pokuty nésti“¹⁾ atd.

III. Lid poddaný.

Zjedná to spisovateli jakési populárnosti, postaví-li se za smělého obhájce „utiskovaného“ lidu i způsobí okamžitý efekt, pohrozí-li těm „krutým utiskovatelům“. Ve mnohých monografiích i obsírnějších dějinách o katolické reformaci v Čechách to vešlo již v obyčej tou měrou, že soudný čtenář s lítostí takový spis poodloží, i byť jiní, kdo ví, jak chválili.

Pan Bílek líčí až příliš zvučnými slovy utiskování českého lidu pro jeho zděděné náboženství, píše o prostředcích příkřejších k obrácení lidu, o vkládání vojska, o utíkání ze země poddaných pro náboženství, o povstání lidu poddaného za příčinou reformace.

Úvod k článku tomuto se p. auktorovi nepodařil, an dí: „Věděli jesuité ze zkušenosti, že mocí a násilím, jichž někdy v Anglicku, Nizozemsku a Francouzsku proti nekatolíkům bylo užíváno, málo se pomohlo“ (str. 106). Výrok ten není správný; vždyť víme, že ve Francouzsku a Holandsku byla občanská válka mezi katolíky a kalvinisty, víme, že ve Francii posléze zvítězili katolíci, v Nizozemí kalvinisté.²⁾ Anglii pak p. říditel neměl uváděti za příklad „násilí proti nekatolíkům“, nýbrž naopak!³⁾ Členové řádu jezuitského se tu

¹⁾ Spis ten chová se v archivu v Lounech a jest vytištěn v historickém Sborníku r. 1884 str. 248. Sepsal jej bezpochyby Křištof Vratislav z Mitrovic r. 1623.

²⁾ Jak zle si kalvinisté hollandští proti katolíkům počínali, dočísti lze u Dr. Kryštůfka.

³⁾ Znám z dějiu našeho řádu, že následující jesuité v Anglii pro náboženství katolické byli k soudu pohnáni, odsouzeni a dílem na šibeici, dílem jiným děsným způsobem odpraveni — Ale jakmile byl jeden odpraven, hned se hlásil jiný na místo svého spolubratra, byl od řehole poslán a pracoval, bojoval a umřel taktéž jako mučedník před Bohem smrtí slavnou. Tak jsou odpraveni:

P. Edmundus Donatus † 1580.

P. Edmundus Kampion { † 1581.

P. Alexander Briant {

P. Thomas Kottam † 1582.

P. Thomas Mettam † 1592.

P. Joannes Cornelius † 1594.

P. Robert Southwell † 1595.

P. Henricus Walpole † 1595.

P. Rogerius Fiikokius † 1601

P. Franciscus Pages † 1602.

Dominicus O'Calan † 1602.

P. Gulielmus Weston † 1606.

P. Eduard Odcorne † 1606.

P. Henricus Garnetus † 1606.

Nicolaus Odoen † 1606.

P. Thomas Garnetus † 1608.

P. Joannes Ogylby † 1615.

P. Edmund Arousmithaeus † 1628.

P. Thomas Hollandus † 1642.

P. Briantus Cansfeld † 1643

P. Richard Bradlaus † 1645.

P. Henricus Morsacus † 1645.

P. Joannes Grossus † 1645.

Curbert Prescotte † 1647

P. Gulielmus Boyton † 1647.

P. Robert Neterville † 1649.

P. Joann. Bathaeus † 1649.

P. Mathaeus Grimes † 1650.

P. Petrus Wrichtus † 1651.

P. Joan. Vorthington † 1652.

O blahoslaveném mučedníku, P. Edmundu Kampionovi napsal druhdy p. Bílek, že pro velezrádu a spiknutí, jehož se knihou „decemrationes“ dopustil, byl k smrti odsouzen!

vyznamenali. Nemůžeme však, řekne se, žádati, aby p. auctor studoval dějiny Tovaryšstva Ježíšova.

Stať o reformaci poddaného lidu pan auctor nesprávně vykládá. Na str. 130—135 píše: V krajích Pracheňském, Plzeňském, Podbrdském, Bechyňském lid se obrátil a nezůstal než „nepatrný počet nekatolíkův“; obzvláště v kraji Bechyňském a Prachenském již „před vzpourou na konci XVI. a na počátku XVII. století přiveden byl k náboženství katolickému značný počet lidu poddaného působením jesuitů jakož i kněžstva pod jednou“ (str. 131), hlavně převora řádu johannitského, řádu cisterciatského, dominikánského a kapucínského, františkánského a minoritského. Po ukončení vzpoury stavovské po r. 1628. komisař Kavka Říčanský přispěním děkana sušického Herrmanna, pomocí čtyř jesuitů a vojska svou činností počal v kraji Pracheňském, a za několik měsíců všechny nekatolické šlechtice i s lidem poddaným k víře katolické přivedl.“ Dozví-li se čtenář něčeho o témž komisaři Kavkovi Říčanském, o děkanu Herrmannovi, o jejich způsobech, kterými šlechtice a lid poddaný k víře katolické přivedli? aneb o způsobech a o vyučování kněží johannitů, cisterciáků, dominikánů, kapucínů, františkánů a minoritů na konci XVI. a na počátku XVII. století?

To by zajisté patřilo k dějinám katolické reformy; ale p. auctor ani slovíčka o tom všem nedí, jenom pořád opakuje své „mocí a násilím byl poddaný lid k náboženství katolickému přiveden.“¹⁾

Na str. 134. píše, že většina farních kostelův opatřena byla řádnými správci duchovními; ale pořád opakuje, že práce (jesuitů) „marná“ byla, počet obrácených nekatolíků byl r. 1623. i následujících velmi skromný.

O tomto „nezdaru“ katolického snažení vypravuje p. auctor události nepravdivé. Na str. 107. povídá o panství Třeboňském: „U poddaných panství, které k ruce císařově bylo uято, jesuité nepořídili ničeho.“ Vypravování o Třeboni a o panství čerpáno jest ze Smiedla III. 335. a 749. (ač ho p. auctor necituje), který píše: „Erant in illa late diffusa Trebonensi ditioe urbes quatuor, oppida totidem pagi plures 40. Ambulatum de loco in locum cum tanto profectu, ut ultra quinque haereticorum millia catholicae ecclesiae asserta sint, quae res incredibili gaudio Ferdinandum (III.) Regem recreavit.“ — „Byly na onom velikém panství Třeboňském města čtyři, městyse také čtyři, vesnic přes čtyřicet. Šli pak missionářové z jednoho místa na druhé s takovým prospěchem, že přes pět tisíc bludařů přistoupilo k Církvi katolické, kterážto věc krále Ferdinanda III., téhož panství držitele, nevýslovnou radostí naplnila.“ — Proč to p. Bílek překládá slovem: nepořídili ničeho?

Tentýž Schmiedel se na str. 1074. k roku 1630. opět vrací k Třeboni, a vypravuje s jakou vroucností a slávou provázival lid Velebnou Svátostí k nemocným, jaké pouti bývaly k sv. Barboře voděny, a že v těch časech nových 69 lidí dospělých k Církvi přistoupilo. — O podobných nesprávnostech p. auktoru ještě povíme;

¹⁾ V časopisu „Vlast“ bylo mnoho vypravováno a z původních pramenů vylíčen způsob vyučování, odpory a prospěchy v Strášení, Zichovicích, Sušici, Lčovicích, Volyni, Libějicích, Voňňanech a Prachaticích; ale p. auctor vše umlčel.

napřed však posoudíme dvojí stížnost jeho o bludařských knihách a o „násilném“ obracování lidu ze stanoviska katolického.

Stran manželství snoubenců nekatolických, kteří ani sami k náboženství katolickému nechtěli přistoupiti, ani dítky v něm vychovávat. kladli si tehdejší bohoslovci otázku a vyhnouti se jí nemohli, smějí-li takové snoubence oddávati v Čechách, kde r. 1605. byly výnosy sněmu Tridentského vyhlášeny a přijaty? V odpovědi se rozcházel; jedni tvrdili, že žádný farář tak učiniti pod hříchem nesmí, jelikož snoubenci jsou zjevně haeretikové a v haeresii zatvrzelí; jiní bohoslovci tomu odpírali, tvrdíce, že snoubencové takoví nebývají s dostatek vyučeni u víře katolické, že tudíž nelze jich pokládati za haeretiky urputilé, nýbrž oddati je a svým časem Církvi získati. S nimi se srovnávali mnozí úřadové světští, a máme v té věci návrh tajné rady císařské ze dne 14. ledna r. 1627., kterážto rada dí, že se prvé uradili s některými bohoslovci a pod číslem 5. navrhuje: „Co se týče pohrbů lidí nekatolických a kopulací či oddavek a odstranění bludařských kněh, také příkázání církevních, budou k tomu přihlížeti komisarové a hlavně arcibiskup, jelikož to k jeho úřadu náleží; nicméně někteří duchovní praví, že těm, kteří nejsou ještě vyučeni v náboženství katolickém, nemohou oddavky odeprény býti, tím méně křest pro nepřítomnost katolických kmostrů. *Taktéž, aby se veřejné upalování kněh dříve nekonalo, dokud lidé nejsou obráćeni, a dokud se neví, zdali takový výkon k prospěchu anebo spíše k pohoršení mdlych u víře poslouží.* Vůbec radili oni „bohoslovci“, aby se dělalo rozdíl „mezi lidem a lidem.“¹⁾

Dle toho v některých krajích oddávali kněží katoličtí snoubence nekatolické, jinde neodávali, ale konali to predikanté protestantští; a nevíme ani jediného příkladu, že by takové manželstvo bylo za neplatné a dítky z něho za nemanželské byly uznávány. Ví-li p. auktor podobných příkladů (ale z pramenů hodnověrných), prosíme za udání.

O záповědi kněh bludařských jsme právě napověděli z porady dne 14. ledna 1627. — Soudí zajisté a soudili tehdáž katolíci věrní, že bludařské knihy jsou věc zlá, a že běda člověku, před Bohem i před lidmi, kdo bludařskou knihou pohoršení dal; vždyť v svatém Písmě četli, že následkem kázání sv. apoštola Pavla v Efesu „mnozí z těch, kteříž byli všetečných věcí hleděli, snesli knihy a pálili přede všemi, a spočetše cenu jejich, shledali 50.000 peněz.“ Skutk. ap. 19, 19. Soudili dále, že nesluší (pod hříchem) čísti knihu bludařskou, leda tomu, kdo k vůli vyvrácení má k tomu zvláštní dovolení. I tiskla se tenkrát veliká síla kněh takových, a bludaři je vším způsobem šířili, pročež vrchnosti katolické záповídali je, a kdoby ji choval, měl ji buď sám zničit, neb vrchním odevzdati, kteří mu za ni dávali knihu dobrou, katolickou. — Co pak s nimi dělali?

Moudří katolíci činili zase rozdíl mezi lidem a lidem. Kde byl lid u víře katolické utvrzen, pálili je veřejně, jedněm na postrach, jiným na zahanbení; kde však to za vhodné neuznávali, tam je ukládali u kněží. Že pak sem tam vzniklo podezření, že by kněží je opět prodali, tu teprve je spálili. — Nechati knih bludařských mezi lidem, mělo by za následek, že nikdy by nevymizel blud a nenávisť proti svatě víře.

¹⁾ Archiv císař. minist. kultu, dne 14. ledna 1627.

O nemravnosti těch kterých kněží p. auktor rád povídá; ale právem zde stůj otázka: „Co že byli všickni kněží takoví? Zdálo by se, vždyť v celé knize ani jediného příkladu nepodal o žádném dobrém duchovním. A přece byli mezi tehdejšími kněžími mužové tak výteční, netoliko v mravech bezúhonní, ale též učení, znamenití kazatelé a věrní správce lidu sobě svěřeného. Nejen vysocí hodnostáři duchovní jako arcibiskup Jan Lohelius, který se již za blahoslaveného ctí, vyznamenávali se dokonalými vlastnostmi pravého kněze, ale též i nižší duhovenstvo chváliti se musí pro jejich bezúhonný, velmi řádný a prospěšný život.

Zmíníme se o některých takových kněžích, o kterých se málo ví, a kteří neohrozeni proti útokům protestantův a frajmaurův se postavili a mnoho vytrpěli.

Za revoluční vlády v Čechách sebrali protestanté v okolí Lito-myšle na 150 žoldněřů k tomu cíli, aby katolíky buď od víry odvedli buď zavraždili. Též kdykoli zdejší děkan Vojtěch Hájek, muž učený a mravný, vyšel z domu, stříleli po něm, házeli kamením, ano i v kostele, kdy mši svatou sloužil, tak činili. V děkanském chrámě aloupili v zlořečeném kacířstvu svém Velebnou Svátost, rouhali se a nohama po ní šlapali. V úterý pak dne 11. června svázali děkana provazy a řetězy, taktéž ubohou matku jeho, vláčeli ho s rouhavým posměchem po ulici a tloukli, vyzývajíce, aby *zpovědi vyžradil*. Když pak dosvědčoval, že raději tisíckrát umře, tu mu hnůj do úst cpali, devět hodin pořád tak ho tloukli a trýznili, až za mrtvého ležeti nechavše, odešli.¹⁾

Jiný případ udál se v Táboře s horlivým a statečným děkanem Dominikem Urtikou (Kopřivou). Srdnatý tento bojovník a pilný dělník na vinici Páně zakusil však za horlivost svou bolestných příkoří od protivníků katolické víry. Bylo to za posledních dnů nešťastné války třicetileté. Jeden sbor vojska švédského pustil se pod velením generala Wittenberga od Prahy a přitrhl v měsíci srpnu r. 1648. před Tábor, jehož se i zmocnil. Nevázaná rota „Švédů“, toužíc po zlatě a bohaté kořisti hrnula se do města, vraždíc napořád, kdo jí v cestu přišel. I do chrámu Páně vtrhla. Jak se pravdě podobá, sloužil právě v tu hodinu dotčený děkan mši svatou. Žádali, aby jim podával Svátost oltářní pod obojí způsobou, a že tomu odepřel, vrhli se na něho, strhali kněžské roucho, zuli mu obuv, posadili ho pro posměch obráceně na vyzáblou kobylu a dali mu ohon do ruky jako oprať. Všecko toto protivenství snášel hodný kněz Páně s podivuhodnou stálostí. Když tak celé město byli objeli, zavedli jej do hanebné hospody, vsadili jej na kamna co nejhůře rozpálená, a celou noc jej tu mučili, pokřikujíce:

Kopřivo! když ty nás pálíš jazykem,
nechceš napájet kalichem:
my tebe budem pálit kachlíkem!²⁾

¹⁾ Obšírně to vypsáno v „Čechu“, ke dni 26. 27. dubna 1889. a ve Vlasti 1890 str. 242—244.

²⁾ V týdeníku Tábor z původních pramenů, 1881. č. 13. Podobných příkladů katolických kněží učených, mravných a statečných by byl p. Bílek veliké množství shledal v tištěných knihách i v rukopisech, jen kdyby chtěl, a šlo mu o to, aby pravý obraz reformace katolické podal.

O laicích znamenitých v této době dosti psáno v knize: *Katolická reformace a Mariánská Družina*. Abychom doložili též některá jména kněží statečných z doby josefínské, buď jmenován sám arcibiskup Pražský Antonín Petr Přichovský z Přichovic, světící biskup Erasmus Krieger, jemuž frajmauři zlých jmen dávali, kanovník a napotom brněnský biskup Chorynský, kanovník Jan Josef Kvies a veškerá kapitola u sv. Víta v Praze, na kterou se zednáři zlobili, že prý pronásleduje biedermary, Dobrovského a Chládku; rovněž horlivý odpůrce josefinismu byl Konrád, farář u sv. Filipa a Jakuba, Štěpánovský farář u sv. Haštala a Meeltisch, ředitel vendického semináře v Praze.

Tito a jiní mužové katoličtí hájili netoliko svaté víry katolické proti útokům protestantův a zednářův, ale plnili spolu zákon Páně: *milovati budeš bližního svého jako sebe samého*. Když mnozí vystěhovalci — zejména ženské — byli falešnými proroky z České země vyvábeni do ciziny a tam všecko jmění své byli vydali, a pak — do vlasti se v nevýslovné bídě vrátili a leckdes po ulicích leželi: tu byli kněží katoličtí, pánové, studující jinochové, katolické měšťanky, kteří se jich ujímali, a tak spolu s opatřením tělesným opatřili nesmrtelnou duši.

P. auctor rád čítá ve Schmiedlovi, jistě že tam nalezl příklady takové, ku př. z Litoměřic (IV. 676.), škoda, že jich svým čtenářům nepověděl. Aneb ať se podívá do *Vršovic*, tam shledá na kostele zasaženou mramorovou desku, „*quam posuit grata vicinia*“ třem jesuitům, kteří tu ve Vršovicích se obětovali r. 1713. v době hrozné morové rány, sloužíce nemocným a sami při této posluze zemřeli; též na Vyšehradském hřbitově na starodávném kříži může si přečísti jména více než 20 jesuitů (a ti nejsou všickni), kteří se r. 1680. obětovali podobné službě a v ní zemřeli. Tímto velmi šlechetným způsobem nepoložili jediní jesuité život svůj za přátely své, ale i jiní kněží, a byl to výborný prostředek katolické reformy. — Nejsouť katoličtí kněží, ani ti jesuité — tak holá „přísnost“ a „násilí“, nýbrž úslužní a pokorní.

Kněží tito znali dojemným způsobem vykládati katechismus a znamenitých úspěchů docílili. Nestačilo vykládati, jako my činíme, v kostele a po domech, vždyť čelní protestanté ani nechodili, nýbrž zařídili *katechese slavné*, jež nazvali „*catechismi generales*“; vodili žáky z obecných škol a jinochy z gymnasia v průvodech do kostela, množství lidu s nimi, protestanté i katolíci. V kostele stálo upraveno a vyzdobeno prostranné lešení, na něž vystoupili výbornější žáci, jedni kladli katechetické otázky, druzí odpovídali, aneb činili námítky, jak byli vycvičeni a jaké námítky mezi lidem téhož kraje se slyšávaly, na něž přední žáci odpovídali. Na všem bral lid — často hlasitě — živé účastenství, a pak se zpívaly verše k článku přiměřené, jež snadno v paměti utkvěly. K závěrku byli — a to z moudrých příčin — všickni žáci podělováni obrázkem, knížečkou a růžencem. P. Bílek má bezpochyby p. Schmiedla při ruce, tam dle rejstříku při slově „*Catecheses*“ a v zadu v příkladech pod paragrafem „*Munus tradendi catechismum pueris aut rudibus*“ najde znamenité příklady, jak ku př. sám general Waldstein si toho vážil a chlapcům rád katechismus vykládal.

O přistupování k sv. svátostem lze z oněch časů mnoho pověděti. Z počátku svého obrácení neradi chodívali k nim protestanté, mnohdy jen šli pro zpovědní cedulku, kterou jim nehodný kněz dal.¹⁾ Když však zakusili útechy, jež dobrá sv. zpověď a pobožné přijímání působí, chodili velmi rádi. Marianští kongreganisté bývali přední, zvláště když papež Řehoř XV. udělil měsíčnímu sv. přijímání r. 1622. plnomocné odpustky. I býval takový nával lidu, že v jediném kostele sv. Salvatora v Praze sedm a dvacet kněží od rána do poledne zpovídávalo, a lidem přece nestačili.²⁾ V Chomútově zas hned r. 1621., sotva že byla nešťastná ona rebellie potlačena, ale ve městě ještě plno zuřivých nepřátel, odvážili se katolíci na slavnou pouť do Šejnova,³⁾ okazovali sice někteří na nebezpečenství se strany haeretikův, ale odpověděli jiní: neopouštějme od úcty, kterou jsme Rodičce Boží každého roku prokazovali; nechť protivníkům jest zřejmo, že katolíci nejsou bojácní osvědčiti a hájiti svého náboženství svatého, jako oni jsou odvážní páchatí nešlechtnost. A přišel lid asi ze třiceti far, každá se svým farářem, a v Šejnově zpovídali všickni tito kněží a jesuité s nimi po celou noc a celé dopoledne, aby se všem vyhovělo.⁴⁾ Sláva takovým katolíkům!

Takové mírné prostředky p. Bílek umlčel, aby vytknul jediné vojsko a přísné mandáty, pro něž prý lid poddaný se vzbouřil. Výrok tento bývá sice pronášen, ale vystupují proti němu badatelé, kteří pozorující tehdejší stav války v zemích okolních, doznávají, že tomu tak není, nýbrž že mezinárodní revoluce vši silou dorážela na zemi Českou, aby přes Čechy vyrazila na Vídeň a tam pohubila dům Habsburský a papežství.“ Tito badatelé líčí nám, že *národ Český*

¹⁾ Za příklad uvádí p. Bílek kněze Václava Hanžburského (str. 76.) a vypravuje, že byl proto k smrti odsouzen, kněžství zbaven a stat. — Zde p. auctor umlčuje věci nejdůležitější, jež byly v Časopise katolického duchovenstva r. 1889. z původních pramenův obsírně podány. Hanžburský proto byl odsouzen, že 1. za času arcibiskupa Karla Lamberga (1606.—1612.) upadl v kacířstvo a na veřejných kázáních je hlásal; 2. že po vítězství pražském odřeknuv se kacířstva a vykonav pokání a za faráře u sv. Jindřicha dosazen, potupil zákaz papeže Řehoře XV. a velikému množství lidu kacířského tvrdošjně pod oboji způsobou podával; 3. že proti patentům císařským vydával zpovědní cedule lidem, kteříž u zpovědi nebyli, a za to pravé křesťany katolické a ty, kteří se obrátili, sobě zaznamenával a veřejně (na pohanění) ohlašoval; 4. že ty, kteří se chtěli u víře katolické srovnati, jizlivě napomínal, by tak nečinili. — Tedy byl odsouzen pro mnohá těžká provinění. Stůj zde též jeho vzorná kajicnost. Vyslyšev své odsouzení, počínal si ovšem jako zběsilý, a vzkázal svým přívržencům, že na popravě zhanobí církev katolickou. — Docházeli k němu dva kněží: P. Kočel a P. Skultet, Domlouvání zdálo se marné. V neděli ráno se ho tázal Kočel, nechtěl-li by se zpovídati? Odsouzenec nedal odpovědi. Dobře tedy, pravil Kočel, vykonáme tedy sv. zpověď: sám začal, s největší opatrností napomáhal; odsouzenec pomalu sledoval, odpovídal, až se dal do pláče a se vši upřímností sv. zpověď vykonal, i Velebnou Svátost přijal. Na zejtrí v den popravě svěřil se oběma kněžím: „že by rád, až bude na lešení k popravě státi, k lidu promluvil a za dané pohoršení odprosil a pak veřejně vyznání katolické víry učinil. Po tom že rád umře.“ Chtěl skutečně k lidu promluvit, ale víření bubnů a křik lidu byl tak hřmotný, že od mluvení ustal, veřejně však před knězem pokleknuv, rozhrěšení dostal a tiskna křížek k srdci, hlavu podal. — Kdyby p. Bílek byl tento příklad a mnohé podobné o katolické reformaci pověděl, sloužilo by na ozdobu knize jeho.

²⁾ Schmiedel IV. 137.

³⁾ Název „Bohosudov“ jest název nový, něm. „Mariaschein“ u Teplice.

⁴⁾ Schmiedel, III. 254. — Příklady podobné neohroženosti katolické shledají čtenářové v knize: Katolická reformace a mariánská Družina od P. J. Svobody, T. J. Tiskem a nákladem benediktnův rajhradských.

nechtěl revoluci, že agitátorové nepořídili ničehož ani v Dobrušce, ani v Kouřimi, Konopišti, Týnci, Elčovicích, Opálce, Rovensku a Markvarticích a j.

Tak měšťané Dobrušky sami svědectví dali, že k týmž zlým účinkům nikdy neradili, ale odepřítí nemohli pro veliké a hrozné pohružky lidu obecného, sedlského, „kteríž k nám do města u velikém počtu přicházeli, obec naši k sobě popouzeli, mluvíce, že nebudem-li chtítí s nimi, město obstoupí a zapálí, nás i manželky a dítky naše zmordují a do ohně vhází.“¹⁾ V archivu města Prahy psáno, že: v městech Pražských velice mnoho poválečův a tulákův z domácího i z cizích národův jest, a nemůže se věděti, co a odkud jsou a za jakou příčinou se zde zdržují.²⁾ Agenti krále dánského Kristiana IV. přicházeli přes Lužici do Čech, obcházeli tu po krajích začínající od krajů severních, lid pobuřující; spolu přišli bývalí odbojníci čeští mezi svůj bývalý lid, jako: Smil z Michalovic, Jiří z Těchenic, Adam z Holdějova, bratři Lvové z Rožmitálu, Matouš Úlický a j.; a tu najednou vzplanula vzpoura ve mnohých okresích, ač náčelníci doufali, že celý národ poslechne hlasu jejich a proti císaři vyvstane.³⁾

Ale sklamali se! Národ nevyvstal.

Počátek vzpoury začal vražděním, rovněž jako r. 1618. Tak vrazilo na 300 vzbouřenců do tvrze ve Lhotě Žalmanově a zde „kněze bezbranného ukrutně ubili a zavraždili.“ Byl to P. Kamill Gramb, z řádu sv. Benedikta, „kněz mírný, veda život tichý, pobožný a pokojný, ani slova česky neuměje, samoty si hleděl.“⁴⁾

Vzpouřa ta, jak již podotknuto, byla hlavně v severovýchodních krajích strojena, na panstvích pánů Trčků (Jana Rudolfa a Adama Erdmanna), Majdaleny Trčkové (rozené Lobkovicovny) a Viléma Kinského, kteříž vesměs byli protestanté a žádné katolické reformace neprováděli. Z té příčiny jest nesprávné uváděti, že lid pro reformaci se v těchto místech vzbouřil. - U Rovenska vypukla též revoluce, ale i tu přičítá tamní panský hejtman Taxis tajným úmluvám a neúrodě, po tři léta trvajících,⁵⁾ a té příčině, že město Turnov k náboženství katolickému přistoupilo a tím se od všeobecného spolčení odvrátilo; pročež se sběhli, „aby Turnov zapálili a měšťanstvo posekali.“ Hlavou prý byl jakýsi Burian Karlovský, který pak byl jeden z prvních, kteří utekli a svedený lid opustili.

Jiný pokus vzpoury učiněn v Markvarticích, jejížto náčelníkem byl kramář Christof Theumer. Dobyli se do zámku, vyvlékli pána Hendrycha z Wartenberga a manželku jeho, vyčítajíce jí: „Ty víš, jak jsme tě prosívali, abys nám nebrala naše krávy a tolary, tehďáz jsi neměla s námi slitování, pryč s tebou.“ A zabili je, a každý se musil dotknouti rohatin, jimiž poslední rána byla pánovi zasazena, na svědectví, že zavraždění schvaluje a chce setrvati v započatém díle. Ale

¹⁾ Pamětní knihy fary v Dobrušce.

²⁾ Ke dni 9. února 1629.

³⁾ Svátek, *Culturhistorische Bilder aus Böhmen*, str. 169

⁴⁾ Švenda, *Měděný Obraz hystorye království Českého I.* str. 165. — P. Balbin sám viděl tělo zmučeného kněze.

⁵⁾ V přípisě k pánu svému, gen. Waldsteinovi, ze dne 13. srpna r. 1629. p. auctor nic o tom nemá, ačkoli listina leží v místodržitelském archivu, i veliké množství listin o výsledku zajatých (svedených) vzbouřenců.

vzbouření se nepovedlo, kramář Theumer a osm nejhlavnějších vzbouřencův uteklo, a svedený lid byl trestán.

V Úštěku — to vše v severních krajích — zavraždili vrchnostenského správce Víta Kašiada. P. Bílek se o tom zmiňuje sice str. 121. a cituje P. Schmiedla, říká: dle rozkazu jesuitů poddané s přísností neobyčejnou k víře katolické přivésti hleděl.“ Kdo však porovná Schmiedla samého, najde, že mluví jinak; o „rozkazu jesuitů“ nemá ani slovíčka; chvalný výrok Schmiedlův: „strenue negotium fidei promovet,“ (statečně přispíval k prospěchu víry) překládá pan auktor; „s neobyčejnou přísností“, což správně není; nad to Schmiedel výslovně uvádí spojení tamní vzpoury se vzpourou Hornorakouskou: „jam enim ea plebs per provincias Austriacas in publicos tumultus eruperat,“ ¹⁾ to p. auktor umlčel; a co ze Schmiedla uvedl, nesprávně pověděl, jak mu to sloužilo na příhanu katolického muže.

Nyní třeba pověděti o způsobě, jak zná omlouvati muže revolucionáře, ku př.: Jiřího Balcara ve Tmani. Pod záhlavím: „Povstání lidu poddaného za příčinou reformace“ uvádí na str. 128., že v kraji Slánském setrval lid při náboženství svém, až pak „mocí vojenskou a přičiněním jesuity“ přivedeno bylo k náboženství katolickému; ale mnozí zas odpadli, a tak ozbrojeni do domu Jiřího Balcara přišli, kde jim pod obojí způsobou přísluhováno bylo. Tu byli postíženi, Balcar pak, který byl „sousedy své proti Církvi katolické podněcoval, v domě svém praedikanta přechovával a tak „původcem byl nepořádného zbouření,“ byl do Prahy dodán, tam štat a čtvrcen. — P. Bílek zde nepověděl, že byl Balcar v oněch bouřlivých časech muž náramně nebezpečný, jenž se honosil, že žádné vrchnosti pod nebem ani duchovní ani světské se nebojí, ²⁾ lidu namlouval, říká: „poslal mi Bůh Anděla svého a oči mé spatřily jasnost jeho, jasnější nad slunce;“ vykládal, že „jest poslem pomazaným od Boha,“ ano „smi- loval se nade mnou Pán Ježíš, a okázal mi rány své, a přidal mi osvícení Ducha svatého.“ ³⁾ To měl p. Bílek také pověděti, i byla by zjevná pravá příčina vzbouření lidu.

Kdyby však tak dějiny své psal, musil by doznati, že příčinou povstání českého lidu v l. 1625.—1628. byli emigranti, kteří bouřili lid pod záminkou, aby hájil náboženství svého. Uprostřed této revoluce chtěli kořistiti a trůn Habsburský povaliti.

IV. V době absolutismu.

Za vlády císaře Karla VI. nastaly spory mezi vládou světskou a mezi vrchností duchovní, spory, ve kterých vláda sama uznala, že jedná dle vzoru francouzského krále Ludvíka XIV.

Dle zásad protestantismu a jansenismu sestavili učenci gallikánští, Petr Pithou a du Puys a j. články, které supremat papežův potlačují kněžstvem domácím, a kněžstvo domácí zase vládou státní; státem pak byl král Ludvík XIV. sám. Dovolávali se řádů starobylých,

¹⁾ „Vždyť onen lid v krajích Rakouských ve veřejných vzpourách byl vyvstal.“

²⁾ Dr. Krásl, Život k. Harracha, str. 85.

³⁾ Líčí to „Hystorye o těžkých protivenstvích,“ návodem Komenského sepsaná, hlava CIV. str. 320.

ze kterých vybrali, co se jim líbilo, a nového přidali, co se hodilo. Protestantismus se svou territorální církví v tamních parlamentech nevymizel, a příkrý jansenismus se svou nenávistí k papežskému suprematu se vplížil. Z hlavního principu svého, že prý král jest ve věcech světských nezávislým na papeži, vyváděli věci přemnohé, tak soudili a trestali haeretiky, svolávali synody biskupův a farářův, a papež neměl mítí práva na úředníky královské vynášeti pokuty církevní.

Opřeli se biskupové a řehole, vyhlašující takové „svobody“ spíše za služebnost — *potius servitute quam libertate* — avšak vláda nepovolila, biskupové stateční umírali, na jich místa dosazování muži povolní, až i král poručil ztrestati těch biskupův a kněží, kteří by jiné učení přednášeli jiným na postrach a na příklad. Když učili karmelita Heredie a jesuita Moya, že u věcech víry sluší se podrobiti výroku papežově, byly knihy jejich odsouzeny a zapovězeny. V takových „svobodách se šlo dále a dále, až biskup Bossuet (1682.) je hleděl zmírniti a ve čtyrech gallikanských člancích je zahrnouti: ale takovou povolností sám zavedl zvláštní církev ve Francii. Ať po dobrém, ať po zlém doléhali král a úředníci jeho na čtyř článků provedení, biskupové na ně musili přísahati, ač je papež Alexandr VIII. bullou „*Inter multiplices*“ zavrhl, a několik zvolených biskupů nebylo potvrzeno. — V naší věci dobře slouží výpis, jaký o nich dal Fénelon: „hlavou Církve jest spíše král než papež, svoboda oproti papeži, otroctví ku králi, veškeré násilí proti církvi, která propadla úředníkům světským, laikové vládnou biskupům, náramné „zneužívání“ při apellacích pro „zneužívání“, královští úředníci vyšetřují papežské bully o pravověrnosti.“¹⁾

Takový systém se zalíbil mnohým svobodomyšlným učencům, ministrům a králům, a za vlády Karla VI. (1711.—1740.) jej zavedli v Rakousích, až svého vrchole dostoupil při vládě císaře Josefa II., svobodomyšlným katolíkům do dnes libiti se nepřestal.

V Čechách tento systém narazil na chvályhodný odpor. Až dosud jednaly obě vlády, světská i duchovní, ve věcech náboženských v dobré svornosti, a oběma to dobře sloužilo. Ale r. 1716. zažádal soud apellační v Praze, že při soudech o pravověrnosti těch, kteří z haeresie byli žalováni, má také zasedati komisar světský, neb haeresie byla zákony zemskými zakázána a tudíž soudům zemským prý náležela. Arcibiskup pražský Ferdinand z Khuenburgu se opřel, svoluje k tomu jedinému, že světský úřad smí zatknouti takového provinilce, ale souditi jej a vyšetřovati jeho pravou či nepravou víru, že patří vrchnostem duchovním. Duchovní rozhodnou, a bude-li vinným shledán, uloží mu duchovní církevní pokutu; chce-li světský úřad trestati dále, jemu samému náleží. — Světské úřady, nedbajíce toho, zatýkaly, soudily a trestaly provinilce.

Bez úspěchu obrátil se arcibiskup cestou české kanceláře až k císaři; odpovědi nedostav, poslal k začátku r. 1721. svého zpovědníka, P. Větrovského T. J. k předsedovi apellačního soudu hraběti z Kokořova a k oběma přísedícím Hochovi a Řeháčovi, který jim, když vyjednávání neprospělo, oznámil ve jménu arcibiskupa, že svým vkládáním do věcí duchovních propadli v exkomunikaci.

¹⁾ Porovnej dra Kryštůfka Církevní dějepis, III. díl, 512.—5.7.

Pánové zanesli věc k císaři a proto vypravil opatrný a neohrožený arcibiskup svého P. Větrovského do Vídně, kde v mnohonásobném jednání s ministry hledal nějakého prostředku. Vláda se zdála ochotna, i žádala, aby buď úřad duchovní vyšetřoval v přítomnosti světského komisara, neb aby se protokolly sdílely s úřadem světským. P. Větrovský netajil své obtíže, říká: že posavad s haeretiky mírně se jednalo, a že tudíž provinilci netěžko své pochybení vyznali, co by u přítomnosti komisara světského, bojíce se přísného trestu neučinili; protokolly pak sděliti, že by bylo porušení důvěry. ¹⁾

Avšak Český kancléř hr. Schlick, svého povolání voják a polní maršálek, odbyl P. Větrovského a odkázal na příklad *francouzského krále Ludvíka XIV.*, jenž prý také odňal kněžím vyšetřování a trestání haeretiků a přikázal je parlamentům; tudíž prý to u nás taktéž bude.

P. Větrovský vyjednával ve Vídni po několik měsíců předkládal pádné důvody své, až i pohrozil, že si osobně při Jeho Veličenstvu císaři stěžovati bude. Ale úřadové, vědouce, že jsou pojištěni, nedbali; Větrovský obdržel audienci u císaře, kratičkou a nic platnou.

Vláda vydala rozhodnutí, tak zvanou „pragmatiku“. Arcibiskup se znovu opřel, avšak obdržel od císaře ostrý dopis, že při pragmatice zůstane, ať se arcibiskup neodvážívá jeho královské vůli se opřít, sic jinak že se najde prostředků, by se královské rozkazy splnily.

Darmo pracoval arcibiskup; královské místodržitelství v Čechách nemeškalo vydati patentem ze dne 29. ledna 1726. své paragrafy a tresty na kacíře; kdo se ponejprv proviní výkonem kacířským, bude královským apellačním soudem trestán obecnou prací na jeden rok, kdo po druhé na dva neb na tři roky, nenapraví-li se, bude ze země vypovězen. Kdo se v té obecné práci napraví a k náboženství katolickému vrátí, má býti propuštěn; avšak kdyby opět padl, je-li muž, bude poslán na galeje, je-li žena bude vymrskána a na věčné časy vypovězena. Predikanté a svůdcové budou na hrdle trestáni, kdo podlouzně přiveze kacířské knihy do země, mečem má odpraven býti.

Tyto zákony vydala vláda světská přes všeliký odpor vrchnosti duchovní. Císař Karel VI. nechtěl protestantů v zemích svých trpěti, ale také nechtěl, by se mu duchovní vrchnost do toho vkládala. Lidé, kacířstvem provinilí, přicházeli do žalářů, neb na veřejné práce, ženy byly mrskány, dle toho, jak úředník uznal.

P. Bílek o takovém mrskání, věznění atd. povídá, ale neříká, že se tak dělo dle vzoru Ludvíka XIV. v „svobodách gallikanských“. Kněží tomu neubránili.

Že se tak nejvíce, ba skoro jedině dělo v krajích severo-východních, ku př. na Chrudimsku a Hradecku, mělo též své příčiny. Král totiž pruský Bedřich Vilém (1713.—1740.) zamýšlel na rakouské území, na Slezsko a sousední část Čech, vysílal přecetné agenty, aby podrývali i rakouskou vládu i katolické náboženství ve směru pietistickém, vábili lid k vystěhování a hlavy jim mátlí.

Poznávejme vlastní význam všechněch agitací, jež za prvních dob Liberda, Litochleb a jiní podobní „Berlíňané“ pro krále pru-

¹⁾ P. Větrovský sepsal zprávu o veškerém vyjednávání ve zvláštním spise, v archivu arcib. konsistoře uloženém. Prof. Gindely pak vydal tiskem spis: *Die Processirung der Haeretiker in Böhmen unter Kaiser Karl VI.* Prag, 1887.

ského prováděli. Lid takové písně zpíval a ty řeči mluvil, jaké mu nešťastní agitatorové byli napověděli. Zpívali sedláci:

Brandeburku,
podej ruku,
a my tobě více;
játra, srdce, plíce.
Brandeburku podej ruku!

Obyvatelům kraje Chrudimského a Hradeckého bylo těmito agitátory namlouváno, aby k pruskému králi následující prosbu podali: že „v sirobě a bídě své utíkají se pod velemocná ochranná křídla jeho,“ a „pro Boha jej prosí, by pozvedl se jak statečný Gideon s mocí vojenskou a potřel nepřátele Boží;“ „prosíme tedy, králi a pane nejmocnější, abyste brzo přijíti ráčili a my pak s bratry svými ze žalářů osvobozenými zapějeme velebné Hosannah a nepřestaneme dříve na modlitbách pozvedati ruce k nebesům, dokud Hospodin celé království České pod moc a žezlo Vaší královské důstojnosti nepřivede.“

Kdo tyto řeči a písně vlastizrádné čte a chladně o nich soudí, netěžko pozná, že *pruského* původu byly, pruští agitátoři je roznášeli.¹⁾

Nad to byl tamní poddaný lid utlačován robotami, kněží pak zmáhajícím se tamtéž frajmaurstvem dílem zostuzování, dílem i svádění.

Pruský král a druzí němečtí knížata protestantští (*corpus evangelicorum*) proto doráželi na císaře Karla VI., kterýžto nařídil vyšetřování. Krajský hejtman vyšetřoval, zapsal veškeré stížnosti lidu, jak je kdo přednesl a zaslal zprávu svou dne 6. května 1735., ale nejvyššímu purkrabí Českému Janu Arnoštu hr. Šafgočovi uloženo vyšetřování nové. Ten posléze (ze dne 21. června) nestvrdil řečené zprávy krajského hejtmána, řka, „že stížnosti jsou z většího dílu nedůvodné a nepravé, dílem příliš klamně a zlomyslné,“ ačkoli prý nelze v pravdě upříti, že s mnohými nekatolíky jak duchovní tak světské vrchnosti z přílišné horlivosti poněkud bezohledně a nemírně nakládaly: přece se to nestalo z takové svévolnosti, že by se mohla zavést nějaká stížnost odůvodněná vůbec, tím méně u králů cizích neb u sboru evangelíkův (*in corpore evangelicorum*): „Ostatně že se „výstupkům takovým, aniž si byli nekatolíci na místě příslušném stěžovali, již v Čechách odpomohlo tím, že nejenom od královského místodržitelstva vrchnostem, nýbrž i od arcibiskupa Pražského i od biskupa Hradeckého veškerému duchovenstvu bylo nařízeno, aby k postiženým kacírům užívali obzvláštní mírnosti a šetrnosti.“²⁾

Za císaře Leopolda praví p. auktor, že vůbec mírně se jednalo, ale nemalé chyby se dopouští, řka na str. 268., že přebývání manželky knížete Václava Eusebia Lobkovice³⁾ na Roudnici, a udání, že tam byly pro ni evangelické služby Boží konány, bylo (jak se zdá) hlavní příčinou, že kníže upadl v nemilost císařovu.

Tomu tak není. V nemilost upadl pro své bezohledné satyry a pro své zápletky francouzské. Kníže pohanil císařovnu (Claudii)

¹⁾ Dr. Rezek, Dějiny hnutí náboženského, str. 131.—134.; Pohunek, Vychovatel roč. VI. str. 141.

²⁾ V archivu místodržitelském.

³⁾ Augusta Žofie, dcera falckraběte Augusta.

známými verši: *Claudia claudebat, sed non claudebat ubique* atd. pohanil císaře samého, nazýváje ho slabým, mladým knížetem, jehož jako sošku tam postaví, kam libo. Nebylo sice pravda, že by byl proti volbě Leopolda za německého císaře intrigoval, ale s Francouzi, nepřátely císaře Leopolda, se zapletl. Francouzskému vyslanci Gremontville sdělil několikrát usnesení tajné císařské rady, zejména instrukci generalovi Montecuculi-mu (1672) danou; ¹⁾ udával mu cesty, kterými by zmaril návrhy, v císařské radě proti Francouzům dávané. Za to upadl v nemilost. ²⁾

V. Nesprávné citaty.

Kdo čte slova p. auktorem mnohokrát opakovaná, že práce kněží na obrácení nekatolíků marna byla, že missionáři ničeho nepořídili, že lid jediným násilím k Církvi katolické byl přiveden: zarazí se nad větou na str. 93. kratičce pronesenou: že konvertité již r. 1631. „osvědčili *pevné přesvědčení katolické*“ za pobytu protestantských Sasů. Odkud se to pevné přesvědčení vzalo? — — Z p. autora to nikdo nepozná!

Na str. 107. a 108. vytýká, že „na statcích hr. Viléma Slavaty nedařila se příliš práce jesuitům, ač nesmírnou horlivostí hraběte byla podporována;“ a uvádí doklady z Kardašovy Řečice, z Počátek, Žírovnice a Lodhéřova, jací prý tam byli většinou lidé zatvrzelí, že nikdo nechtěl jesuitů ani pod střechu přijati“, a cituje k tomu Schmiedla, historia Soc. Jesu provinciae Bohemiae, III. 336. Ale Schmiedel vypravuje opak toho. Vyloživ totiž, že z počátku pro veliké předsudky nechtěli v Řečici ani pod střechu missionáře přijati, ale že mírné jednání a trpělivost missionářů zvítězila, tak že lidé rádi na kázání chodili a poslouchali. Schmiedel má větu: „victoria penes humanitatem et patientiam Patrum stetit;“ p. Bílek to překládá: „jesuité si lid naklonili svou úlisností, vlídností a trpělivostí;“ prosím, které z obou slov: *humanitas* et *patientia* znamená *úlisnost*. Dále praví Schmiedel: že někteří katolíci, majíce věku 60, 70 let, nyní ponejprv svou sv. zpověď vykonali a napotom mladšímu lidu k pobožnosti se zdarem domlouvali, „postea junioribus haud levi ad pietatem incitamento fuere“: ale p. Bílek to zamlčel. Ano, svatá zpověď poskytuje důvěry. Když byli v Řečici mužové na 60—70 let staří a posud bez zpovědi, nedivme se, že s ostýcháním přistoupili. ale „humanitate et patientia Patrum victi“ s útechou se k svým rodinám vrátili a stali se dobrými pomocníky missionářů. Tak uvedli na té missii k Církvi katolické v Řečici přes 300 dospělých, v Počátkách 915, v Žírovnici 420, v Lodhéřově 577; zajisté zdar požehnaný!

Jiný příklad „nezdaru“ posvátné missie vypravuje (str. 139.—140.) z *Německého Brodu*, kde prý „vyslaného jesuitu žádný měšťan ani do bytu nepřijal; brzy pak pohnuti byvše příkladem císaře Ferdi-

¹⁾ Jaké zlé následky to mělo pro rakouskou armádu, vypsál s netajeným hněvem k císaři samému vrchní general Montecuculi. Gfrörer. Geschichte des XVIII. Jahrh. S. 305

²⁾ Wolf, Fürst Wzl Euseb Lobkowitz, Wien 1869 S. 424.

nanda II., jenž na cestě své v Brodě třem mším sv. na kolenou byl přítomen, přijali všickni měšťané v počtu 809 učení církve katolické.“

Mimoděk se tážeme, odkud takový náhlý obrat? missionář tam tedy ani nepracoval? a jediný příklad císařův způsobil obrat 809 měšťanů?

Kdo zná Schmiedla, sezná, že událost z něho jako z pramene čerpána (str. 903.—905.), ale jaký to rozdíl! Pozorujme vypsání Schmiedlovo!

P. Crenovius, tak praví Schmiedel, přibyl do Brodu v úterý dne 23. května 1628., ale predikanti vylicili již napřed jesuitu, kdo ví, jak hrozně, tak že měšťané váhali, nevědouce, co dělají. Konšel však mu poskytl přístřeší. Tři dni prošly v mlčení a čekání. Moudrý missionář učinil v neděli (byla Dominica Rogationum, neděle prosebná) ohlášení, že nastávají křížové dni, a navrhl, aby se konaly průvody. Měšťanům se to zavděčilo, jelikož slychávali, že před 70ti lety tak bývalo, ano vymohli při magistratě nařízení, aby po ty tři dni dopoledne byl svátek, a šlo se na průvod. Odtud začínali měšťané důvěrně s missionářem jednati, a dosti čteně na jeho kázání chodili. ¹⁾ Před tím byli vyslali do Prahy k p. Trčkovi (protestantovi) o radu: co by měli činiti? Trčka vzkázal: „státi se katolíky.“ Tu někdy po křížových dnech vyslaní se vrátili. Missionář opět navrhl slavnost Božího Těla a snad i napověděl, že sám p. arcibiskup k slavnosti přijede. Z toho nastalo radování a připravování veliké; celý les by prý byli odnesli na chvoj a ratolesti. Skutečně přijel kardinál arcibiskup, s ním papežský nuntius a čtyři kněží. Nuntius slavil Mši svatou za přítomnosti množství lidu, arcibiskup šel k sv. Přijímání a přijal přede vším lidem Velebnou Svátost pod jednou způsobou; na to se slavil průvod s Božím Tělem, jež Nuntius nesl. Předěšel i příklad císaře pána, který tu tři Mše sv. na kolenou vyslyšel a lid napomenouti kázal: aby se dále nevzpírali vůli Boha svrchovaného a vůli císaře; načež lid mezi sebou rozprávěl, řka: že není možná nepřistoupiti k náboženství, ve kterém tak slavní knížata takové zbožné a svaté příklady dávají. — Na to nastalo vyučování, ovšem s novými obtížemi, jelikož tu nikoho nebylo, kdo by nepřátele krotil; denně konány troje i čtyry výklady, až posléze nebylo nikoho, kdo by nějaké pochybnosti přednesl, a všickni měšťané počtem 809 přistoupili k sv. zpovědi a k sv. přijímání.

Aj, jak utěšené jsou příběhy naší katolické reformy, čteme-li je v pramenech původních; a jak je p. Bílek zkomolil!

Na straně 159. praví p. auctor, že „si arcibiskup stěžoval na přísnost missionářů jesuitů v Rumburce, a cituje zase Schmiedla IV., 315., ale zamlčuje slova, jež Schmiedel uvádí: že ta žaloba zanešena byla dříve, než missionáři do Rumburku přišli, a že arcibiskup, byv o tom zpraven, křivdu uznal, missionáře pochválil a té missii požehnal!

Jiných příkladů stává množství veliké, z Třeboně, Netvořic, Křivoklátku, Zbiroha, Mirešovic, Manetína, Častolovic, kde missionářům se kladly překážky od náčelníků nepřátelských, až konečně „victoria penes humanitatem et patientiam Patrum stetit!“

¹⁾ Inde jam sensim consuescebant patri et concionem audiebant non infrequentes.“

P. Bílek podezřívá katolické kněze vůbec, kde může, vypravuje o nemravných kněžích, ac důkazů na to nemá, leč některou tu žalobu v archivu místodržitelském uloženou. Což bylo vše pravda, co se na některého kněze žalovalo? Za to o katolickém knězi mravném nemá v celé knize příkladu jediného!

Nad jiné všecky podezřívá jesuity, kdekoli se mu co nelíbí, vyčítá, že se to návodem jesuitů stalo. Jest to před Bohem a v svědomí dovoleno, kněze i celý řád v zlé podezření uváděti? — Důkazů na to neuvádí žádných.

Na str. 232. dí, že Karamuel — opat benediktinů v Emausích a generální vikář arc. Harracha — svou nesmírnou horlivostí přivedl věc k tomu, že stavové r. 1650. obnovili pobožnou snahu upevniti náboženství katolické; ¹⁾ na str. 238. : že Karamuel byl vlastním správcem duchovním při té reformaci²⁾; na str. 230. : že místodržící v Čechách uveřejnili patent (velice přísný) bezpochyby jím samým, Karamuelem sepsaný, a k tomu přidává svou oblíbenou poznámku „z povzbuzení jesuitů.“ — Prosíme p. auktora, by udal citát, z kterého původního pramene to vzal.

Prozatím může posloužiti krátká poznámka.

Karamuel nikdy jesuitům nepřál, když pak r. 1662. od svých vlastních spolubratří byl s opatství složen, nařikali někteří přátelé jeho, že se to stalo návodem jesuitů. Ale spolubratří sami veřejně svědectví dali, že se „jesuité v ony domácí rozepře nikdy nevkládali.“ ³⁾

Uvedeme ještě jednu zprávu o posv. missii v *Jablonném*, již pan auktor na str. 136. podává a za původní pramen pamětní knihu na faře v *Svébořicích* cituje.

O této missii v *Jablonném* znám paterou zprávu, a přidám-li missii v *Mimoni*, která se o téže věci zmiňuje, zprávu šesterou.

- a) zprávu p. Bílka,
- b) pamětní knihu Svébořickou,
- c) Kristiana Peschka v knize: *Geschichte der katholischen Gegenreformation in Böhmen*, II. 241., 242.,
- d) Dra. Krásla, v „Životě kard. Harracha“, str. 76.,
- e) zprávu původní, kterou na místě podal tenkrátě sám komisař dr. Taeubner, děkan v Zákupcech,
- f) zprávu, kterou podal sám missionář P. Stephanides o tamních missiích vůbec a o *Mimoni* zvláště.

P. Bílek píše na str. 136.:

„O nepatrném zřaru reformace katolické v kraji Boleslavském svědčí zpráva dra. Taeubnera; tato zpráva arcibiskupovi pražskému zasláná a v pamětní knize farní vsi Svébořic (*Schwabitz*) zapsaná, zní takto: Ukončivše reformaci náboženství na panství Jablonském (*Gabel*), kde komisař hrabě z Kolovrat obyvatele mocí vojenskou, bitím a vězením k víře katolické v měsíci únoru přivedl a knihy evan-

¹⁾ Pramene necituje, a pokud dějiny známe, tomu tak nebylo.

²⁾ Pramene necituje.

³⁾ Cis. kr. státní archiv ve Vídni, fasc. 422. „*Patres Societatis isti litigioso negotio nullo modo se immiscuisse*“ — Netřeba nám o tom složení Karamuelově mluvit, k naší věci to nepatří.

gelické veřejně v městě Jablonném spáliti dal, odebrali jsme se dne 22. února 1628. na statek Mimoňský.“

Pamětní kniha Svěbořická ¹⁾ praví jen tolik :

„Nachdem wir die Glaubensreformation auf der Herrschaft Jabel vollendet, haben wir uns auf Niems gewendet.“ — Podavší pak zprávy o Mimoni (Niems), zavírá : „Diese Reformation ist *leicht* und *glücklichselig* vollendet werden.“

Kristian Peschek, protestantský pastor zase má tak : „Ein gleichzeitiger katholischer Bericht aus dem Kirchengedenkbuche des Dorfes Schwabitz kann hier unpartheiisch mitgetheilt werden. Nachdem wir die Glaubensreformation auf der Herrschaft Jabel vollendet haben wir uns auf Niems gewandt.“ A krátce před tím : „hat am 22. Februar angefangen.“

Z toho lze viděti, že p. Bílek v jedné části přeložil Peschka, ale citoval pamětní knihu Svěbořickou.

Tu však zbývají dvě části zprávy jeho, jedna o „nepatrném zdaru“, druhá o „vojenské moci, bití a vězení.“

O „*nepatrném zdaru*“ asi četl u dra. Krásla, který (str. 76.) píše : „Taeubner oznámil čtyřem vrchním komisarům Pražským, že reformace v Mimoni a Jablonci (Jablonném) *zdárně* pokračuje.“ (V archivu arcib. list. ze dne 3. bř. 1628.). — Také Svěbořická kniha, do které p. Bílek nenahlédl, má : „Diese Reformation ist *leicht* und *glücklichselig* vollendet worden.“

Zprávu, že komisar hr. Kolovrat obyvatele *mocí vojenskou* k víře katolické přivedl, vzal snad p. auctor z mého článku, který jsem ve Vlasti 1890. str. 242. podal, a jež jsem vypsals ze zprávy, kterou napsal sám tamní missionář P. Pavel Stephanides, S. J. ; jenom že p. Bílek píše pravý opak toho, co napsal missionář, an dí : „**Nulla vis militaris fuit adhibita**“ ; což já přeložil slovem : žádné vojsko nebylo na pomoc přibráno“, a pan Bílek : „obyvatelé byli *mocí vojenskou* převedeni ! ²⁾

Zbývá „bití a vězení“ páně Bílka. Napsal o něm z farní knihy Svěbořické, v které o tom nic nestojí ; stojí však u dra. Krásla l. c. str. 78. a ve „Vlasti“ str. 241., oboje z původní listiny, která se chová v arcibiskupském archivu, jak ji sám duchovní komisar Dr.

¹⁾ Nynější p. farář píše, že po ten čas, co v Svěbořicích jest, — již přes 14 let — nikdy tam žádný p. Bílek nebyl a do pamětní knihy nenahlédl.

²⁾ Uvedeme celý úryvek, aby čtenáři poněkud poznali, jaký výtečný muž byl Zdeněk hr. Kolovrat, jehož p. Bílek podezřívá : „Když císař Ferdinand II. vydal svůj patent o reformaci (31. července 1627.) ustanoven jest od Jeho Milosti Císařské za komisara v kraji litoměřickém a boleslavském Zdeněk hr. Kolovrat, a jemu přidán Bohumír rytíř Hirsch, oba horliví katolíci. Po vůli císaře pána a Jeho Em. kardinála Harracha měli jíti dva missionáři z Tovaryšstva Ježíšova, i jsou posláni P. Pavel Stephanides a P. Jan Spanberger. K svátku obrácení sv. Pavla učiněn začátek, a shledáno za dobré začíti v pohorí na hranicích k Míšni a k Lužici, na takových panstvích, kde lid posavad největší vzdor byl jevil. Žádné vojsko nebylo na pomoc přibráno, nýbrž pp. komisarové přišedše na místo, svolali obce, přečetli císařský rozkaz a představili ve jménu císaře a z nařízení arcibiskupa missionáře, kteří tu v pravdách sv. náboženství vyučovali budou. — Po tom se oba pp. komisarové odebrali na panství jiné, aby obci nedělali zbytečné útraty na výživu své osoby, čeledi a koní, ohlašující, že by hned zase přišli, jakby missionáři pro ně poslali. Taková šetrnost jim nemalé přízně všeho lidu získala.“ — Latinský, asi současný prepis originálu leží u mne.

Taeubner byl podal, s tím toliko rozdílem, že original má pravý opak toho, co p. Bílek píše.

V originalu stojí doslovně:

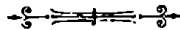
„Enormiter hic a praedicatoribus *diffamati* sumus. *Fabulati sunt*, nos ora communicantium vi aperuisse forcipibus et sacram intrusisse hostiam, fustibus, ferro, compedibus, carceribus et vitae periculo homines pellere ad fidem catholicam. *quae tamen ut a mendacibus haereticis sparsa, ita sunt falsissima. Suavisimo modo cum omnibus processimus atque bonis verbis et fidei veritate in id adduximus, ut discedentibus nobis et Jablonenses et Niemenses pro executione commissionis gratias egerint humiter.*“ ¹⁾

P. Bílek to cituje v slovech: „Komisař hr. Kolovrat obyvatele mocí vojenskou, bitím a vězením k víře katolické přivedl!“

Klamné citování neslouží spisovatelům na dobré svědectví.

*

Kdo knihu p. Bílka přečetl, seznal tu nad míru četné rozkazy a zákazy, (ačkoli mnohé, důležité vynechány jsou) seznal vojenskou posádku: ale veskrz umlčeny jsou vlastní duchovní práce na obrácení nekatolíků k náboženství katolickému, ku př. rozkvět studií, vyučování u víře, statě o Svátostech a církevních slavnostech, neb o moudrých snahách mužů katolických, kněží, šlechty, měšťanů, studentů neb i paní. O tom ani zmínky. Kdo dějiny katolické reformy nezná odjinud, z této knihy jich nepozná; — a kdo je zná odjinud, dá svědectví, že p. auctor jinak vypravuje, nežli v pramenech psáno.

Všeobecný církevní dějepis. Díl třetí. Nový věk. Sepsal dr. Frant. Xaver Kryštůfek, veřejný řádný professor církevních dějin při c. k. české Karlo-Ferdinandské universitě v Praze, čestný konsistorní rada v Hradci Králové, rytíř řádu Božího Hrobu v Jerusalémě. Nákladem dědictví sv. Prokopa v Praze. Cena 4 zl.

Ne velký počet spisovatelů historických věnuje své síly církevním dějinám, obzvláště v literatuře naší našlo by se málo spisů toho druhu, ač dějiny ty jsou tak důležité a s dějinami politickými hlavně ve středověku a počátkem novověku úplně srostlé. Z té příčiny také, kdo chce podati správný obraz dob těch, musí líčiti člověka nejen v církvi, ale i ve státě. Jinak dějiny ty jsou neúplné a s nesprávného stanoviska pojaté. A tak historik, který vzal si za úkol podati dějiny novověké, jest dlouhou dobu mezi Skyllou a Charybódou. Zapo-

¹⁾ Hrozně jsme tu od predikantů rozkřičeni. Nalhali o nás, že jsme kleštěmi otvírali ústa k sv. přijímání a epali do nich sv. Hostii, že prý holemi železem, pruty, žalářem a vyhrožováním smrti k víře katolické nutíme; což však od lživých křivačců vylháno a falšováno jest. Způsobem co nejlaskavějším jsme s každým jednali a v takové dobrotě o pravdě víry usvědčili a k ní přivedli, že nám, když jsme odcházeli, podobně jako v Jabloni a Mimoni, ve vsi poniženosti a takový způsob missie děkovali.“ — Obšírněji o tom dr. Krásal str. 77. Vlast roku 1890. strana 241., 242. a zvláštní otisk z ní: „Studium našeho dějepisů“ tsr. 34. a 35.

mene-li se a zaběhne-li více do dějin politických, jest ve Skylle, naopak-li, v Charybdě.

Slovutný spisovatel dr. Kryštůfek snažil se všemožně, aby tomuto nebezpečí se vyhnul. Dle našeho soudu podařilo se mu to velmi dobře, jak se dalo očekávati od osvědčené síly, která téměř celý svůj život věnovala církevní historii a podala nám obsírné a na základě spolehlivých pramenů sepsané dějiny staro- a středověké.

Co platí o těchto dějinách (I. II. 1. 2.), to lze ještě více prohlásiti o nejnovějším díle: Všeobecný církevní dějepis nového věku.

Toto své dílo počíná spisovatel důkladným líčením proticírkevního hnutí v Německu, způsobené Martinem Lutherem. Kterých pramenů k této práci použil, hned na počátku vypočítává. Tak čerpal ze spisů „M. Lutheri Opera latina varii argumenti ad reformationis historiam pertinentia“, neopomenul též veliké sbírky Löscherovy „Vollständige reformationis-acta (1517—19)“, monografie Neudeckerovy a díla Seckendorfova († 1692.) „Commentarius historicus et apologeticus de lutheranismo“, v němž jest velmi mnoho sneseno materialu, neboť jsou tu vytištěny listiny, jež bychom hledali marně jinde. Použito také sbírky Lämmerovy „Analecta romana“ a „Monumenta vaticana.“ Čteme dále, že měl po ruce spisy francouzských historiků, jako Maimbourga S. J. „Histoire du lutheranisme“, italských, jako Guicciardiniho Adrianiho „Istoria dei suoi tempi“ (1536—1573). Velice panu professoru prospěly listiny z archivu benátského, které leckteré věci a události v 16. století pomáhají objasniti. Benátčané totiž a hlavně v 15. a v 16. století měli výtečné státníky a diplomaty v zemích západních, kteří musili dávat zprávy o všem, co se tam dělo. Zvláště uvádí zprávu benátského vyslance Marina Giustiniana, jejíž smysl jest, že kdyby císař Karel V. byl se stal protestantem, byla by se protestantská knížata do lůna církve vrátila, aby tak nezávislosti naproti protestantskému císaři nabyla (str. 293.).

Celkem čerpáno asi ze sta důležitých pramenů a spisů. Stať — proticírkevní hnutí v Německu způsobené Martinem Lutherem — počíná pan spisovatel důkladným a velmi správným životopisem tohoto reformatora. Pod čarou na str. 132. rozebírá se smrt Luthe-rova dle odhalení katolíků samovraždou způsobena.

O tak zvaných předchůdcích reformace již rozpráví se v díle II. 2., str. 735.—737., k nim čítá v jistém směru i německé mystiky Eckharda a Taulera, na jejichž půdě vyrostla „Německá theologie“ (Deutsche Theologie). Luther a jeho druhové přelili německé mystiky z forem mystických do forem dogmatických (II. 2. str. 745.—750.).

Proticírkevní hnutí ve Švýcarsku počíná opět životopisem Oldřicha Zwingliho a Jana Kalvina. Vlastním listem Zwingliho vylíčen jest jeho velice nemravný život, který s druhým pohlavím vedl (str. 91.). Zajímavě jest líčen konec Zwingliho. Když totiž padl v bitvě proti katolickým kantonům u Capellu 11. října 1531., a jeho mrtvola rozčtvrcena a spálena byla, těšil se tomu náramně Luther a prohlašoval Zwingliho za pohana, který v hrozných hříších a rouháních umřel (str. 107. 108.). Dovedně veskrze pěkně líčena jest krutost Kalvina, který žádného odporu netrpěl a sebe za neomylnou auktoritu pokládal (str. 151. 152.).

Ukončiv spisovatel tuto mistrným pérem psanou stať a odhaliv nám ony „výtečné vlastnosti“ zakladatelů nových církví, obrací zřetel k dalšímu vývoji událostí v Německu až k augsburskému náboženskému míru r. 1755. Velmi podrobně vypsány jsou v tomto odstavci všechny události zasahující do života církve.

O rozšíření protestantismu v Dánsku, Norsku, Islandě, Švédsku, Slezsku, Polsku, Livonsku a Kuronsku, Uhrách a Sedmilhradech jsou podány stručné sice, ale jasné a správné dějiny. Při zprávách o protestantismu v Dánsku možno se přesvědčiti, co tvořilo politickou stránku protestantismu.

Jak povstal v Anglii protestantismus a jeho vývoj a utváření se, jest dovedně a obsírně vypravováno. Výtečně jest charakterisován zakladatel nové víry Jindřich VIII., který odpadl od církve římské k vůli — ženě.

Zajímavé pro nás jsou zprávy o vzniku a o rozšíření protestantství v zemích koruny české (str. 255.—264.; 269.—286.). Jsou tu vyvrácena mylná a klamná mínění mnohých českých historiků, kteří chtějí za každou cenu z protestantských stavů za císaře Ferdinanda II. učiniti mučedníky národa a pohromu, jež národ po bitvě na Bílé Hoře zachvátila, svaliti na katolickou církev — na katolickou protireformaci. Pan spisovatel praví správně: „Kdyby Čechové byli zůstali protestanty, byli by dnes poněmčeni. Protestantství podporovalo znamenitě šíření němectví po Čechách. Vzдорokrál Fridrich Falcký přivedl s sebou tisíce Němců a měl dvůr německý. Kdyby byl proti králi Ferdinandovi II. zvítězil, byl by dle tehdejšího práva (jus reformandi) lutheránským Čechům své kalvinství vnutil a spolu své němectví. Z té příčiny loupežný král pruský Fridrich II. vtrhna do Čech myslil, že zde najde plno tajných protestantův, od nichž jako osvoboditel přijat bude, a s jejichž pomocí Čechy rádně královně Marii Terezii uloupí. Ale katoličtí Čechové nechtěli nic o něm a jeho Braniborcích slyšeti, stáli věrně ke své královně a nemohli býti zabráněni. Co by z Čechů pod pruskou vládou bylo, vidíme jasné na Slezsku a Poznaňsku“ (str. 285. a 286.).

O činnosti kněží při katolické protireformaci podává slovatný spisovatel obsírné zprávy, z nichž vysvítá, že to byli císařští úředníci, kteří na mnohých místech tvrdě vystupovali proti nekatolíkům proti vůli misijnářů.

Hlava druhá líčí nám dějiny sněmu tridentského a dějiny papežů od Lva X. až do Innocence X. († 1665.) s obvyklou pečlivostí. Důkladně pak pojednáno jest o duchovních rádech a kongregacích, řeholích španělského původu, o sporech o člancích víry v lůně církve, o církevní literatuře, umění a životě a o rozšíření křesťanství mezi národy pohanskými. V těchto statích vykreslena obrovská a záslužná činnost katolické církve ve prospěch lidstva a vzdělanosti. V následujících odstavcích dočítáme se o dějinách církve východní, o pokusích papežů sjednotiti Rusy s církví katolickou, o obnovení unie mezi Kyjevskou metropolí a Stolicí apoštolskou, o sjednocení uherských (Ruthenů) Rusínů s Římem a o východních bludařích. Zde dovidáme se, jak stále všemi dějinami Rusů táhne se katolická niť, která nedovoluje, aby tento mohutný kmen slovanský všecken byl rozkolnický (str. 474. 481.). Vše, pokud možno, na základě nejlepších pramenů a spisů vypravováno.

Druhá perioda líčí nám události od míru vestfalského až po naše časy (1648—1892). Doba tato rozdělena jest na dvě velká oddělení. První obsahuje dějiny od míru vestfalského až do počátku francouzské revoluce 1789. a druhé od počátku revoluce francouzské až na naše doby.

Obsahem prvního období jest rozšíření křesťanství církví katolickou. Stať tato, jako podobná dřívější, jest podána obsírně a velmi správně. Neopomenuto zdělití zpráv o křesťanství v Číně, o pronásledování tamnějších křesťanů, o křesťanství v Indii, v Tibetě, Tonkinu, Končincině, Korei, Ceylonu, rovněž o křesťanství v Americe a Africe.

Druhý odstavec pokračuje ve vypravování dějin papežů (od Alexandra VII. (1665.) až do Pia VI. (1799.)), kteří s veškerým úsilím o to pracovali, aby církvi přirozená a historická práva zachovali a revoluční hnutí proti církevní ústavě v lůně církve vystupující potlačili.

Následující hlava zabývá se tímto hnutím proti církevní ústavě v lůně církve. Jest to gallikanismus, febronianismus, josefinismus a spor o nuntiatury (str. 512.—540.). Poněvadž pro nás v Rakousku žijící jest josefinismus nejdůležitější, probral jej p. spisovatel velice důkladně (str. 521.—535.), ukázal, že jest to cizozemské kvítko do našich zemí zanešené, vylíčil jeho vznik, průběh a smutné následky a jmenoval hlavní osoby, které zde spolupůsobily.

„Že císař Josef II. v oboru církevním tak daleko pokročil, není jeho vlastní vinou, ale mnohem větší vina padá na jeho duchovní rádce, biskupy a jiné církevní hodnostáře.“ „Neštěstí Josefovo bylo, že upadl do rukou špatných rádců ze stavu duchovního (str. 533.). Viděti jest zde chvályhodná nestrannost p. spisovatele.

Potom následuje stať o církevních rádech, ko gregacích a spolicích. Překvapuje nás v dalších statích ta veliká znalost poměrů jak církve katolické, tak protestantismu, jenž se rozpadává a drobí na nové a nové sekty. Tak vylíčeny jsou tu důkladně ochranovští, kvakeri, methodisté, baptisté a presbyteriané, swedenborgiané.

O novověké filosofii, o Descartesovi a Spinozovi, o anglických svobodných myslitelích a zednářích, o mravní zkaženosti při dvoře francouzském, o racionalismu vypravováno prostě, rozvážlivě a srozumitelně.

Pěkně se čtou odstavce, líčící boj proti východnímu rozkolu, další rozšíření křesťanství církví katolickou v 19. století v Turecku, v Indii, Číně, Tibetě, Mongolsku, Mandžursku, Korei, Japonsku, Africe, Americe a Australii.

O důkladné a svědomité práci svědčí stať, pojednávající o francouzské revoluci, o císaři Napoleonovi a o církevních poměrech v Německu, Dánsku, Švédsku, Norsku a Rakousku. A tu zase nejvíce zajímá nás článek o našem mocnářství (str. 819.—838.) Dovídáme se, že císař František I. chtěl se nazvati, složiv císařství římské, „císařem Uherským a Českým“ a upustil od toho na domluvu Napoleona I. (str. 819. 820.) Vidíme, že josefinismus ustálil se, a nastal později přece obrat k lepšímu. František I. umíraje, kladl knížeti Metternichovi v listu na srdce, aby s Apošt. Stolicí smlouvu (konkordát) uzavřel. Vůli svého zbožného děda provedl zbožný vnuk J. V. císař a král František Josef I. učiniv s Apošt. Stolicí konkordát

18. srpna 1855, kterým církvi vráceno, co církve jest. Pěkně a objektivně líčeny jsou boje proti konkordátu od r. 1859. za liberálních ministerstev až do jeho zrušení depeší Beustovou z 30. července 1870. Na místo konkordatu vstoupily květnové zákony z r. 1874. (počtem 3). Liberálové v říšské radě přáli si krutého boje proti katolické církvi, a činili v tomto směru návrhy, ale císař František Josef I. projevil přání, aby květnovými zákony z r. 1874. církevní zákonodárství se ustálilo. (Str. 837.)

Nemenší chvály zasluhuje hlava další: dějiny papežů od Pia VII. (1809.) až do Lva XIII., vatikánský církevní sněm a církevní řády a kongregace.

Články, které vypisují nám bludy a spory mezi katolíky, vědecká a praktická poblouzení ve Francii, Belgii, Itálii a v Německu a pokusy zříditi národní církve, další dějiny protestantství a východního rozkolu, podány jsou způsobem jasným a přehledným; účel a směr socialismu, kommunismu a positivismu jest správně posouzen.

Dále církevní česká katolická literatura jest důkladně rozebrána, a není jeden čelnější spisovatel opomenut (str. 878.—880.).

Důkladný a obšírný tento spis ukončuje slovatný pan spisovatel statí, pojednávající o službách Božích, církevní kázni a životě, a všude poukázáno jest k našim poměrům v Čechách, což slouží k nemalé cti spisovatelově.

Shrnújíce náš úsudek v jedno, pravíme:

Dějiny tyto jsou pracovány důkladně, správně, s největší pečlivostí a místy do nejmenších podrobností. Sloh jest veskrze jasný, prostý, nehledaný. Právě tento sloh a pak způsob, že slovatný pan spisovatel na četných místech hledí v rámci životopisném své zprávy podati, přivádí nám na mysl, že dějepis ten není pouze psán pro vzdělance, ale též pro správné poučení lidu, který napájen jest namnoze posud křivými zprávami o působení katolické církve.

Dílem tím posloužil slovatný pan spisovatel naší literatuře dějepisné, v níž dosud takového spisu jsme neměli, a tak postavil si nový pomník na poli historickém.

Z kraje Hradeckého. K dějinám katolické reformace. Napsal P. Jos. Svoboda. Tov. Jež. Cena 80 kr. V Praze. Nákladem katolického spolku tiskového. 1892.

Kraj tento vždy ukryval největší počet odpadlíků od církve katolické, byl až příliš prosáklý protestantismem a vyžádal největší práce, nežli byl navracen své staré církvi, od níž se stále odvracel. Reformace katolická se tu potkávala s mnohými velkými obtížemi. Pro historika, který chce podati zprávy o zdejší katolické reformaci, jest vždy na tomto poli dějepisném hojně látky, jen potřeba ji pragmaticky srovnati a srozumitelně podati. Musí však dbáti ještě jedné věci. Nesmí se totiž pouze zmíniti o úřední reformě, do které často zasahovali proti vůli missionářově úředníci, nýbrž jest nutno podati též obraz soukromé reformy, která mnohdy více prospěla, nežli úřední. Jest potřebí, aby se každý, kdo věrně a správně chce vyličiti reformaci, ptal, jak se kněží chovali a jak úředníci a soldateska, a nesmí činnost jednoho přenášeti na druhého, a některé přehmaty úředníků a vojínů surových připisovati missionářům.

Ke všemu tomu s velkou pečlivostí přihlížel P. Jos. Svoboda. Uspořádal látku přehledně a podal zprávy na základě hodnověrných pramenů, vyvrátil mnohé mylné názory o této reformaci. Nezmiňuje se též jen o úřední reformě, nýbrž kreslí dovedně obraz i soukromé reformy. Slovem podává nám P. Svoboda velmi pěkné dílo, kterého nám bylo třeba, poněvadž jest málo v naší literatuře dějepisné podobných správných spisů

Slovutný pan spisovatel rozdělil dějiny své o reformaci v kraji Hradeckém na 11 statí.

V první pojednává o povšechném stavu v Čechách před r. 1618. Líčí snahy kněží, aby se duch katolický budil, a zmiňuje se též o bojích r. 1608., 1609., 1618.

V dalším odstavci líčí děje reformace v Broumově. nezapomíná však na události v Čechách, které měly zajisté i vliv na zdejší kraj. Popisuje tu boje opata Wolfganga Zelendra s protestanty.

Třetí článek vypravuje nám o Hradci Králové. Podány jsou v něm zprávy o době husitské, o knězi Ambroži, Rokycanovi, o pikartech a katolické reakci o pastorovi Hrabaeovi a o horlivém arciděkanu Coelestinu, Ondřejovi Kockerovi, Černovském a o jesuitech.

O Častolovicích a Brandýse čte se ve statí čtvrté; následující odstavec rozpisuje se přehledně a dovedně o válkách se Švédy v letech 1639.—1648. Velmi vhodně jest tu poukázáno na tyto stoupence českých emigrantů, kteří se v Čechách chovali jako nepřátelé a ne jako spojenci. Staté o míru, o Rychnově a Novém Městě nás přesvědčují, že dílo toto jest psáno dovednou rukou, která již mnoho spisů podala veřejnosti. Zvláště nás poutají zprávy o missiích v těchto krajích konaných.

Poslední oddíly kreslí nám události na panství Smiřickém v Náchodsku. Opočnu a Dobrušce. Vypravují se v nich nejen děje v těchto krajích, nýbrž i Čech. Čteme tu o Waldštejnovi, Gallasovi, o převratech tehdejších; dovídáme se zpráv o rodě Trčků z Lipy, o blahodárné působnosti missionářů, o bouřích selských v r. 1628., o stavu náboženském v Dobrušce, Jesenici a Zvoli.

Toť malý úryvek obsahu.

Každá tato jednotlivá stať jest důkladně psána slohem prostým a lidu lehce přístupným, zřejmý to důkaz, že dp. Svoboda má dovedné péro, které nám ještě mnohé spisy z katolické reformace podá.

Z kraje Pracheňského. Napsal P. Jos. Svoboda, Tov. Jež. Zvláštní otisk z měsíčníku „Vlast“.

Slovutný pan spisovatel obral si za úkol podati obraz katolické reformace v bývalém českém kraji Pracheňském. Úkolu svému vyhověl úplně. Poukázáno na horlivého katolíka Martina ze Strakonice (1546.—1589.), který po 40 let staral se a pečoval, aby víra katolická udržela se a nepodlehla protestantismu; a tak na 40 katolických far církvi zachoval. Po smrti tohoto znamenitého muže pokračoval na cestě této Jindřich z Kolovrat a jeho manželka Eliška, rozená Lobkovicova. V dalších statích líčí se katol. reformace v Sušicích, Prachaticích, Volyni a ve Vodňanech.

Spis tento jest chvályhodný a pro nás důležitý, protože podobných spisů o této době správně jednajících jest velmi málo.

Dějiny Čech a Moravy nové doby. Sepsal Dr. Antonín Rezek, ř. v. professor při c. k. české universitě. Kniha první. Od míru Westfalského až do smrti císaře Ferdinanda III. (1648.—1657.). V Praze. Nakladatel I. L. Kober. Knihkupectví. 1891.

Podati úplně jasný, správný a nestranný obraz dějin v Čechách a na Moravě po té době, v níž burácela nad celou západní Evropou bouře nábožensko-politická, která zpusťovala daleko široko kraje, ozebračila tisíce a tisíce lidí o majetek, vzdělanost měnila v surovost, líčiti ty časy po tom dramate, které se odehrálo na našich nivách vinou protestantských stavů, vysvětliti stav obou těchto zemí po takových nešťastných panských záchvatech, dobrodružných a diplomatických zápletcích, jest velmi těžkým úkolem. Uměním jest vpraviti se do té doby, pochopiti a vystihnouti vše, co tehdy po tak polhnutlivých událostech následovalo. Kdo chce psáti o tom všem správně, ten musí býti úplně objektivním, nesmí pracovati na základě těch spisů a v těch myšlénkách, kterými byl v mládí svém odkojen a vychován.

Sám spisovatel uznává, že čeká dějepisce velmi často práce trapná, že není vděčné zabývati se s dobou tou, o které jsou mnohé nepravé zprávy podány. Když jsme přečetli 11 sešitů těchto dějin, musíme přiznati se, že dějiny jsou psány, jak jich posud nikdo nepodal. Docela jiným duchem a směrem beze vsí vášně, klidně a s chladným rozumem pravého historika podán v nich běh událostí a stav Čech a Moravy.

Slovutný pan professor chtěl pověditi pravdu a snahou touto veden, pođnikl cestu do doby té, zaopatřiv si napřed důkladné vědomosti a ozbrojiv se objektivností. Nestranným snažil se býti všade, ať líčil dějiny politické, ať psal o ústavě a vzdělanosti, aneb podával zprávy o katolické protireformaci, při níž obzvláště jest třeba býti objektivním a spravedlivým posuzovatelem činnosti missionářů.

V úvodě vysvětluje se nám kriticky vývin moci stavovské až k r. 1620., zmíněno jest o Ferdinandu I. a revolučním hnutí stavů v r. 1547. proti němu, o vzniku Lutheranismu a jazykové otázce. V odstavci dalším velmi správně podotknuto, že český stát byl co do politického zřízení státem stavovským a co do náboženství *státem protestantským* a co do jazyka státem českým, ovšem jen dle jména, vskutku však s protestantismem kráčel germanismus. Této větě dosud mnozí odporují proto, že by souhlasem s ní nešťastnému povstání českému z r. 1618. byl národní ráz stržen.

Po roce 1620. protestantský, stavovský a český stát přestal, a následují další boje třicetileté války. Vylíčí slovutný pan spisovatel přehledně dobu tu, podává nám velmi obsírné, a zajímavé zprávy o všeobecných poměrech politických po míru Vestfálském v r. 1648. a velmi vhodně podotýká, že mír tento značí v Evropě konec a počátek událostí.

Velmi důkladně psaná jest stať další o stavu našich zemí po válce třicetileté, o němž posud tak málo víme. Vždyť jest nám neznámo, jaké bylo jmění šlechty, jaký obchod a průmysl. Proto také nelze mluviti o ztrátách po válce třicetileté dříve, dokud věc tak nebude úplně jasná. Odstavec ten poukazuje nám k nestrannosti spisovatelově.

O prvních starostech vlády vypravováno mistrně a obšírně. O katolických stavech českých a moravských jest podotknuto, že hned na prvním sněmě po uzavřeném míru Vestfalském důrazně ukazovali panovníku cestu ve věcech víry, jsouce přesvědčeni o správnosti svých požadavků.

Těž velmi dovedně a správně líčena jest stať o sněmování v r. 1650., o osazování nového obyvatelstva, o opravě ve správě měst. Při výsledcích reformace a církevní statistiky přáli bychom si místy přece více podrobností.

Články „pokusy o zřízení nových biskupství v Čechách, universita a školy, smrt krále Ferdinanda IV.“ podány velmi pěkně. Rovněž zajímavě jest vypravováno o korunovaci Leopolda I. a o smrti císaře Ferdinanda III.

Při tomto povrchním rozboru upozorovali jsme též zprávu týkající se posouzení krále Jana Kazimíra, o které Cantu a Weiss (X. 1, 552. 7, 540.) soudí jinak.

Důkladné tyto dějiny jsou psány mistrně, ba místy uchvacují.

Slovem, slovatný pan spisovatel jest pravým nástupcem slavného dějepisce Frant. Palackého, a přejeme si, aby dále pokračoval ve svém důkladném díle tak objektivně jako posud.

Dva příspěvky k dějinám selských bouří a selského poddanství v XVII. století. Sdělil Antonín Rezek. V Praze 1893. Nákladem Královské České Společnosti Náuk. V kommissi u Fr. Řivnáče. (Věstník Král. České Společnosti Náuk. — Třída filosoficko-historicko-jazykozpytná).

Slovutný pan spisovatel otiskuje zvláštní německou relací, která podává vhodný příspěvek k selskému povstání z r. 1628. Ve spisku tom líčí se část selské bouře, která vypukla na panství Novoměstském nad Methují, k níž podnět zavdaly spory náboženské. Relace ta, z kteréž se o této bouři dovidáme, vlastně jest obrana Jindřicha mladšího Kustoše ze Zubřího, hejtmána panství Novoměstského nad Methují, proti své vrchnosti hraběti Janu Rudolfovi Trčkovi. Tomuto hejtmanovi bylo totiž vytýkáno, že v tom povstání nevedl si tak, jak se patřilo. Z tohoto obvinění chtěl se relací tou očistiti a dokazuje v ní, že v tomto selském povstání choval se správně.

K obraně Kustošově přidal slovutný pan professor vojenský rapport důstojníků, datovaný v Praze dne 20. března r. 1628., kteří bojovali proti vzbouřeným sedlákům v Novoměstsku.

Otištěna jest též krátká zpráva o Friedlandském pluku a o Albrechtu z Valdštýna.

Příspěvek tento k selské bouři pomáhá osvětliti poněkud dobu tu. Jest potřebí, aby podobné spisy z dob takových byly uveřejňovány, by na základě těchto příspěvků se mohlo podati pragmatické vyličení dob těch.

Drahý příspěvek jest pro katolický dějepis velmi vhodný. Dovidáme se z něho o jednání zpovědníka de la Haye, člena řádu jezuitského — rozeného z Francie. Tento kněz měl přijati úřad zpovědníka v r. 1657. neb 1658. u hraběte Viléma Lamboye, majitele panství Hostinného, Olešnice a později Bělehradu a Dymokur. Avšak nechtěl tak dříve učiniti, dokud by se nevyhovělo jeho zvláštní a

na tu dobu směle žádosti, již hraběti ve spisu zvaném „Considerationes“ podal.

Ve spisu tomto líčí de la Haye, že špatně se zachází s poddaným lidem, proto že jen tehdy se stane zpovědníkem, když hrabě Lamboy bude se chovati ku svým poddaným tak, jak křesťanská víra poroučí a učí. Z té příčiny chce, aby dosavadní své jednání vůči podřízenému lidu změnil a jednal s člověkem po lidsku. Tak žádá, aby lid poddaný nenutil se ku každé práci zadarmo, a dokazuje, že jednání toto jest nesprávné. Tvrdí též, že nejsou povinni poddaní každý týden 3 dni robotovati zadarmo, že takové nucení ku práci jest nespravedlivé. V úvaze další praví, že trpí správou takovou lid, a v dalších třech statích, jež se nám nezachovaly, dokazuje, že i vrchnosti tím se škodí.

Velmi šlechetné a čestné toto jednání! Vůbec jest kněz ten zvláštním úkazem v době této. Nebyl však osamocen ve svém smýšlení. Našli se i jiní kněží téhož řádu jesuitského, kteří s ním souhlasili, aneb aspoň se tomuto názoru nestavěli v odpor.

Tak dostaly se tyto „Considerationes“ P. Křištofu Fischerovi, hospodářskému správci statků jesuitských. Tento kněz, když přečetl si spis ten, s mnohými výtkami uvedenými souhlasil, připsal však, že věc ta není praktická, protože dělal se výpočet bez hospodáře.

Po čase spis ten přišel do rukou P. Karlu Grobendonque, který úplně dal za pravdu de la Hayeovi, nesouhlasil však s dodatkem Fischerovým.

Tyto „Considerationes“ jsou dokladem a důkazem, že v řádě jesuitském byli vždy lidé, kteří nejen theoreticky, ale i prakticky hájili zájmů lidu bez ohledu na vrchnost. Škoda, že jich bylo pořídku!

Zároveň spis ten jest vhodným pramenem ku poznání poměrů selských v XVII. století.

Relatio progressus in extirpanda haeresi per regnum Bohemiae, marchionatum Moraviae et ducatum utriusque Silesiae, opera PP. Societatis Jesu provinciae Bohemiae, ab anno 1661. usque ad annum 1678. Edidit Antonius Rezek. (Zvláštní otisk z Věstníka Královské České Společnosti Náuk 1892).

Kdo psal tento spisek, těžko říci. Mohl to bezpochyby býti jen člen řádu jesuitského, který měl příležitost nahlédnouti do litterae annuae, jež jednotlivé kolleje psaly a v nich svou činnost apoštolskou a missionářskou zaznamenávaly. Slovatný pan spisovatel má za to, že mužem tím byl P. Bohuslav Balbin, který v těch letech žil a o věcech těch psal.

V relaci této vypočítává se počet osob, které přešly na víru katolickou od r. 1661.—78. a dovidáme se, že během těchto 17 let obráceno na víru 29.588. Z počtu toho bylo asi 141 Husitů, 343 Kalvinů, 5 novokřtěnců, 4 Ariané, 7 Pikhartů, 83 odpadlíků od víry, 35 od katolické církve, 31 nepraví duchovní, 9 Mohamedánů a Turků, 2 atheisté, 1 pohan, 174 Židů, ostatní Lutherani.

Čísla ta svědčí o veliké pili a bdělosti jesuitů, a zřejmě dokazují, jak důležitou úlohu hráli v době katolické protireformace. —

Rukopis chová se ve dvorní knihovně ve Vídni. Text s pečlivostí uspořádán.

Tak zvaná „Idea gubernationis ecclesiasticae“ z času kardinála Harracha. Sdělil Antonín Rezek. V Praze 1893. Nákladem Královské České Společnosti Náuk. V kommissi u Fr. Řivnáče. (Vydání Král. České Společnosti Náuk. — Třída filosoficko-historicko-jazykozpytná.)

V této ideji žaluje se papeži, že rádci kardinála Harracha, arcibiskupa pražského, jsou Jansenisté a kacíři, proti kterým vydal právě v té době (31. března 1653.) papež Innocenc X. bullu. Kdo jejím původcem, neví se, s jistotou však lze říci, že to byl nepřítel Harrachův, který měl dosti protivníků. Tak nežil v přátelství s místodržícími českými, kteří žalovali na něho 23. března r. 1652. u císaře, že zúmyslně místa v konsistoři uprázdněná uděluje kněžím, kteří nepatří ke kapitole Svatovítské a že nejpřednějším rádcem jeho jest cizozemec Karamuel z Lobkovic. Kardinál Harrach přišel též do sporů s řádem jesuitským zvláště svou neústupností ve věcech university pražské a semináře pro vychovávání kněží světských, který zřídil na Starém Městě v Královém dvoře. Na tento jesuitský řád podána byla v týž čas žaloba papeži, v níž se uváděla bezúčelnost a neprospěšnost tohoto řádu. Kdo tuto stížnost podal, nedá se též říci, jistě byl nepřiznivcem Tovaryšstva Ježíšova.

Snad stížnost tato má jakési spojení se žalobou na rádce a nepřímo na kardinála Harracha.

Z titulu ovšem nevysvítá tento její obsah, spíše bychom čekali, že rozpisovati se bude v ní o církevní organizaci Čech v XVII. stol. Slovnatý pan spisovatel k témuž se přiznává v úvodě a praví, že právě titul jej svedl, aby pátral po rukopise, jehož opis konečně po mnohém hledání dostal z knihovny Chigijské v Římě.

Po takovém as úvodě následuje latinský text idee, v němž jest tisková chyba na str. 5. v druhé řádce od zdola, na místě noluerunt nihilominus má státi voluerunt. Jinak vše pečlivě uspořádáno.

Dějepis města Prahy. Napsal W. W. Tomek. V Praze. Díl VIII. 1891.

O kněžích a církevních věcech v 15. a na počátku 16. století pojednává se v oddílu devátém. Velmi zajímavé podány jsou tu zprávy o správě města, o spravedlnosti, o bezpečnosti, o hospodářství a městském vojsku, rovněž mistrným perem vypsána jsou řemesla, umění, průmysl. Židům pražským též věnována jest zvláštní stať.

O všem tom důkladně a dle původních pramenů psáno, slovem prostým v pravdě historickým.

Fr. Zdráhal.

Pastor (L): Johannes Janssen, 1829—1891. Ein Lebensbild, vornehmlich nach den ungedruckten Briefen und Tagebüchern desselben entworfen von. — Mit Janssens Bild und Schriftprobe. Freiburg im Breisgau, Herder 1892, str. 152, cena 96 kr.

Je tomu přes rok, co na pokyn Hospodinův vznesl se veliký duch Janssenův do říše nadhvězdnců. Ze svadlých prstů vymklo se péro, které rukou umělcovou realisticky správně vykouzilo lidu svému kolossální malby ze zaniklé skutečnosti. Bouřlivé chvíle válečné i klidná zátiší modlitby a literární práce, námaha pilné ruky v dílně

i život knížecí po skvostných dvoranách, milé skupiny prostého venkova i úklady dvorských pletich, značná výše uměn i nízká sesurovelost mravů střídá se na obrazech těch v tak dokonalém a jistém provedení, že po prvé m neoprávněném, rozhořčeném výkřiku kritiky čím dále tím více umlkaly hlasy těch, kteří zvyklí jsou na křiklavé barvy starších obrazů tak zvané reformace, nemile byli vyrušeni ze svých zamilovaných illusí, když Janssen před zrakem jejich jal se nemilosrdně zahlazovati ty křiklavě seskupené barvy a před užaslými prováděti malby původní, nehynoucí ceny. Spozorovalo-li oko znalce tu a tam příkrý tón neb porušení, souladu, byl mistr vždy ochoten, dílem v nových vydáních, dílem ve svých listech An meine Kritiker několika črtami kresbu opravit i stín i světlo roztríditi.

Bůh ví, psal Paulsenovi do Berlína, že nechci, jak mě někteří obviňují, svým dílem rozsévati zášť a rozkol, nechci urážeti nikoho, kdo jiného jest smýšlení neb jiné víry. Mým heslem jest vitam impendere vero, pokud mohu pravdy se dopátrati.

Hlubokým věděním a opravdovou skromností, obsáhlým, jasným hledem i šlechtným klidem provanuty jsou vzorné, obranné jeho listy, a tytéž vlastnosti jeho ducha, při kterých. čtouce jeho polemiku, se zálibou trváme, hledí též z milé, mužné a duchaplné tváře jeho, jak ji na připojeném ku životopisu obraze shledáváme. Nerozpakujeme se nazvati tvář jeho krásnou.

Za jarního dne r. 1853. hovořil Jan B. Böhmer na procházce s mladistvým Janssenem o tom, jak třeba jest při rozsáhlosti dějepytného studia zvláštní cíl si vytknouti. Sám, ač protestant, vyslovil se o významu staré církve: Nic se jí nevyrovná v dobročinnosti, důstojnosti a hodnotě, nyní však má vliv pouze na cit, měla by se pokusiti o vládu nad duchem, kterou tu a tam již ztratila. Kéž by mezi katolíky povstali, zvláště v historii, mužové předmětu dobře znalí, kteří by uměli vhodně a správně psáti, aby nevedli výhradně jenom druzí slovo. Před sochou Karlovou zastavil se Böhmer a řekl: Dobře mají, že vám katolíkům přezdívají křížohlavců (Kreuzköpfe), protože zasluhujete ten kříž, co vám nakládají.

Tehda pojal Janssen úmysl, že úkolem jeho života budou dějiny jeho národa.

Vydal sice před nimi ještě jiné spisy, neustal však sbíratí materiál a teprve r. 1874. napsal své kapitoly největšího díla svého. Přátelé, kterým práno bylo do rukopisu nahlédnouti, řekli mu, že zdá se jim, jakoby četbou nový svět se zrakům jejich otvíral. V tom však olročeno bylo dílo jeho hned v počátcích. Byl Janssen zvolen za poslance do pruského sněmu. Prof. Kaulen a Benjamin Herder nesli to těžce, domnívajíce se, že se Janssen dějepisu odcizí. Dostalo se jim však za odpověď: Vaše zrážení bylo by oprávněno, kdybych chtěl ponořiti se do politického víru. Nemějte starosti. „Matka dobré rady“ byla dosti dlouho dožadována, aby mi v té věci to pravé vštípila, a mám za to, že jsem jí, na kterou již léta ve všem dbám, i tentokráte správně porozuměl. — Pod její ochranou pracoval o svém díle až do únavy. Ustával od práce jenom když z těžké choroby se zotavoval, obyčejně na Königsteině. Než i sem brával si práci, a jak mu jen poněkud bylo možno, dával se do díla. Píše na př. v srpnu r. 1880.: Doufám, že záhy zase ujmu se práce a denně budu sloužiti mši sv., Bůh pomáhej dál a dále!

Milá byla mi adresa, darovaná od vestfálských kněží. Děkuji mi a slibují, že v dalším díle modlitbou mi chtějí býti pomocní. Lepší pomoci nemůže se mi dostat.

Z takového ovzduší čerpal sílu ku sepisování svých dějin při chorobách, které stihaly jej dosti tvrdě a občas vynutily i na neoblomné jeho vytrvalosti úplnou prázdeň. Jinak byl zvyklý i ve dnech odděchu pracovati několik hodin denně. Tisíce jiných bylo by při professuře nechalo zvláštního studia, tak že skoro patrně vedle vlastní jeho energie, zdá se, působila ještě jiná moc a síla.

Valná část oznámené biografie obírá se Janssenovými spisy. Z toho, co o předním jeho díle, *Geschichte des deutschen Volkes*, je řečeno, vyznívá úsudek povolaného znalce, jehož sám Janssen ustanovil za svého pokračovatele. Zvláštní životopisná data, která četbu biografii činívají obyčejně zajímavou, ustupují zde do řady druhé.

Pastor má sice v rukou svých jeho zápisky a svazky Janssenových listů i jeho přátel, je však za živobytí jich opatrného výběru třeba. Kromě toho přál si zvěčnělý sám, aby některé z jeho papírů, jako zajímavé paměti z jeho mládí uveřejněny byly až za tři léta po jeho smrti. Nicméně jest i tento menší životopis dosti bohat zajímavými jednotlivostmi, o kterých tak rádi se dovídáme, známe-li spisovatele pouze ze spisů jeho.

Malý, šestiletý Jeník naučil se od zbožné matěře již také mimořádným modlitbám a modlíval se v adventě a postě denně různec. V osmi letech vykonal s matkou a tetou pouť k Matce Boží kevelaerské. Matinka koupila mu na pouti cínový kalich a svícny, teta Annegarnovy dějiny. Kdo ví, vyslovil se Janssen, jestli bych bez těchto darů byl stal se dějepiscem německého národa!

Co ve knížce četl, přednášel opět ve své škole, zaznamenávaje si svědomitě prospěch svých malých posluchačů.

R. 1841. šel na učenou, ale rušival svým neustálým povídáním přečetných obrázků z dějin kotlářské tovaryše při práci.

Když byl na doktora povýšen, psal mu bývalý jeho mistr: „Nikdo z nás si nepomyslí, když jsi v mé kovárně zapálil tu oběť zápalnou, nechteje býti kotlářem, že by za půldesáta roku z učedníka stal se doktor. Nelituj toho, že jsi se učil a zachovej si lásku k řemeslníkům!“ — Studoval dále, cestoval, až r. 1854. stal se professorem dějepisu pro katolické žáky při gymnasiu ve Frankfurtě n. M. Zde, z počátku též ve společnosti šlechtěného Böhmera, zůstal mezi katolickými i protestantskými přátely až do smrti. Zdálo se, že mladý professor je všecek šťasten, po názoru jeho přátel scházela mu jenom družka života. Byli nemálo zvědaví, kdo přece bude jednou jeho vyvolenou. Počátkem r. 1860. dal zvědavým konečně odpověď: „Ano zasnoubil jsem se, mám bohatou a krásnou nevěstu, ale jméno její zatím ještě zatajím. Vykonav potřebná studia, dal se 26. března 1860. posvětit na kněze. Z kruhu přátel byl dvakráte volán, aby přijal nejvyšší vyznamenání církve — purpur. Dělal však na to: „Bůh ví, že za žádné podmínky nepřijmu tak vysokého místa; pokud Bohu se líbí, co živ budu, zůstanu v prostičkách poměrech svých v Německu.“ Zůstal a pracoval. Ještě 21. prosince 891. ačkoliv nemocen, strávil čtvrt hodiny nad papíry ze sedmého dílu

svých dějin. Ráno dne 2. přijal z ruky přítele svého P. Baumgartnera Nejsvětější svátost a v první hodině štědrého dne zesnul v pokoji.

„Křížem k světlu“ bylo jeho heslem. Křížem práce k světlu v dějinách, křížem choroby a práce, jak doufáme, k světlu věčnému. Řekl v poslední své nemoci: „Bol je jako radost, když ho dobře použijeme, také požehnáním. Přátelé, pravím to bez marnivosti, vždycky jenom věc měl jsem na zřeteli a předstoupím před věčného soudce s tím vědomím, že celý život bojoval jsem za naši svatou věc.“

Proč tolik píšeme o cizinci? Není nám cizím přes velikou lásku ku své slavné otčině i svému kmeni. Jsme s ním jedné víry a chceme býti i jedné snahy po pravdě v duchu pokoje a lásky. Nad to je četba jeho dějin, zvláště pátý díl, velmi poučný pro Čechy v letech předcházejících roku 1618. Lze říci, že kdo uvarovati se chce mylného názoru na tuto dobu našich dějin, tu a tam i s vážné strany stále ještě vyslovovaného, neobejde se bez znalosti díla Janssenova.

Fr. J. Hamršmíd.

Gregor Heimburg von Paul Joachimsohn. (Historische Abhandlungen aus dem Münchener Seminar. Herausgegeben von Dr. K. Th. Heigel und Dr. H. Grauert. I. Heft.) Bamberg 1891. C. C. Buchner'sche Verlagsbuchhandlung Gebrüder Buchner. Vel. 8°. Str. 328. Cena zl. 4.80.

Pilně sestavená práce Joachimsohnova podává na základě bohaté literatury tištěné, jakož i pramenů dosud netištěných životopis muže, jenž za doby Jiříka Poděbradského i ve věcech českých nemalé měl úcastenství.

Rehoř Heimburg narodil se na poč. XV. stol. ve Svinibrodě. Vzdělání svého nabyl v Itálii, odkudž se jako doktor obojího práva do vlasti své navrátil. R. 1430. vstoupil do služby arcibiskupa Mohučského Konráda, jenž jej učinil svým generálním vikářem ve věcech duchovních, ačkoliv Heimburg byl laikem. R. 1432. vyslali kurfirstové ve Frankfurtě shromáždění posly ke sněmu Basilejskému, v jichž čele stál Heimburg jakožto posel kurfirsta Mohučského, aby pokusili se o shodu mezi sněmem a papežem. Heimburg zaujal tu brzy vynikající místo mezi zástupci německými; účastňoval se rokování sněmovního s neobyčejnou obratností a výmluvností. Tím zalíbil se císaři Zikmundovi, jenž vzal jej r. 1434. do svých služeb. Heimburg byl odtud na sněmu Basilejském vyslancem císařským. Eneáš Sylvius praví o něm, že byl jedním ze tří mužů, jichž učnosti a duchaplnosti na sněmu Basilejském Německo se obdivovalo. Avšak již počátkem r. 1435. opustil Heimburg službu císařovu a stal se právním zástupcem říšského města Norimberka, zároveň však posloužil rád za dobré peníze i jiným knížatům a městům německým radou a pomocí ve věcech právních a politických. R. 1437. zjednal si ho vévoda Fridrich Saský za roční plat, aby byl jeho advokátem a prokurátorem. Vévoda vzal Heimburga r. 1438. s sebou k sjezdu kurfirstskému do Frankfurta, kdež Heimburg 17. bř. předčítal prohlášení všech kurfirstů, že zachovají ve sporu papeže se sněmem úplnou neutralnost. Potom jako plnomocník vévodův dlel opětně nějaký čas na sněmu Basilejském. Činnost jeho však nebyla již tak vydatná jako dříve; nepochybně nebyl spokojen s platem, jež mu vévoda dával; cenil zajisté služby své více než vévoda. Také Norimberské služby opustil

a odebral se r. 1439. do Würzburka. Tamější kapitola zabřednuvši špatným hospodařením do dluhů, chtěla území své postoupiti řádu německých rytířů, na radu však Heimburgovu upustila posléze od tohoto úmyslu. R. 1441. poslán byl Heimburg od několika kurfirstů k papeži do Florencie, aby sdělil mu podmínky, za kterými by hotovi byli podrobiti se jeho poslušenství. Výsledek poslání Heimburgova není s dostatek znám, jakož pak i činnost jeho v létech následujících byla celkem nepatrná. R. 1446. vzal jej Jakub, arcibiskup Trevírský, jenž s několika jinými kurfirsty náležel k straně protipapežské, do svých služeb. Téhož roku ještě byl Heimburg sám třetí s poselstvím v Římě, aby jménem pána svého a přívrženců jeho s Eugenem IV. vyjednával; nedocílil však ničeho. Strávil pak krátký čas v Norimberce, odebral se na jaře r. 1448. do Würzburka, kdež jej tamnější biskup do služeb svých přijal. Tou dobou vzplanul krvavý boj mezi Norimberkem a markrabětem Albrechtem Brandeburským. Heimburg přispíval radou svou ozbrojenému městu, a když pak spor měl býti skončován rozhodnutím krále Fridricha III., vyslala rada Norimberská Heimburga, aby hájil jí před králem. V únoru r. 1454. stal se Heimburg plnomocníkem českého krále Ladislava, a účastnil se v této hodnosti říšských sněmů v Řezně a Frankfurtě. Po smrti Ladislavově (23. list. r. 1457.) vstoupil Heimburg r. 1458. do služeb vévody Albrechta Rakouského a vévody Sigmunda Tyrolského a odebral se r. 1459. k sněmu Mantovskému, aby hájil jejich zájmů. Tu počíná nové období jeho života, jež vyplněno bylo urputným bojem proti nejvyšší autoritě církevní. Na sněmě Mantovském byl z těch, kteří nejrozhodněji a nejjízlivěji stavěli se na odpor spravedlivým požadavkům papežovým. Zároveň pak hájil tu Sigmunda Tyrolského, jenž dal se do sporu s kardinálem Mikulášem Cusou, biskupem Brixenským. Když pak 8. srpna r. 1460. dán byl Sigmund i s pomocníky svými do klatby, odvolal se Sigmund na radu Heimburgovu k budoucímu všeobecnému sněmu. Za to byl i Heimburg 18. října r. 1460. stížen klatbou, na niž odpověděl jízlivou „appellací“. Ostrého péra svého užíval i později často a rád vůči protivníkům svým. Od té doby byl Heimburg všude, kde jednalo se o odpor proti papeži. Propůjčoval se ochotně každému protivníku moci papežské. S radostí vstoupil tudíž do služeb Jiříka Poděbradského. V červnu r. 1466. přibyl Heimburg do Prahy, a převzal — nemaje zvláštního úřadu ani titulu — vedení politických věcí českých. Diplomatičkou obratností svou získal si záhy přízně královny. Když však po smrti Jiříkově o to se zasazoval, aby sasští vévodové na trůn český dosedli, popudil proti sobě mysl mnohých do té míry, že musil rychle Čechy opustiti. Odebral se k vévodovi Albrechtovi do Saska a hleděl na jeho přímluvu dosíci rozhrěšení z klatby, v níž posud se nalézal. Papež Sixtus IV. vyslyšel jeho prosbu: 19. března 1472. zbavil biskup Drážďanský u přítomnosti vévodů Albrechta a Arnošta Heimburga klatby, když byl vše, čím se kdy provinil, odvolal. Byl již věru nejvyšší čas, neboť v srpnu r. 1472. Heimburg zemřel ve Wehlen u Labem na zámku míšenského landvogta Mikuláše z Kökeriz, a byl v kostele sv. Kříže v Drážďanech pochován.

Joachimsohnově spracování vzdáti jest celkem plnou chválu. Připojené listiny, Heimburga se týkající a poprvé tu uveřejněné, zvyšují cenu jeho práce.

A. Podlaha.

Věstník král. společnosti nauk. Filosofická, historická a filologická třída R. 1891.

Nedoma přispěl zprávou o Staroboleslavském Codexu z dob husitských. Str. 25.—50. P. Podlaha podává „historia Pragensis od Hammerschmida“. Menčík sděluje o Valdenských na str. 280.—287.

Časopis matice moravské. XV. ročník r. 1891.

Brandl, zasloužilý pracovník na poli historickém, uveřejňuje v něm o soudě biskupství Olomúckého Str. 5.—18., 109.—118. Prof. Goll líčí na základě nejlepších pramenů druhé tažení křížové Přemysla Otokara II. a jeho snahu, biskupství Olomúcké povýšiti na arcibiskupství. Str. 102—109 Pastrnek zmiňuje se o novějších spisech týkajících se sv. apoštolů Cyrilla a Methoděje

Časopis musea království českého. 1890. Mareš podává v něm zprávu o českém poutnickém domě v Římě. Str. 66.—100.

Jakubec líčí význam Antonína Marka v české literatuře. Str. 115.—146, 344.—376.

Albert zmiňuje se o českých bratřích v Žamberce.

Nováček přispěl článkem: Karel IV. na dvoře papežském v Avignoně v r. 1365. Str. 151.—179.

Winter vypravuje o Staroměstských při povstání z r. 1618. Str. 172.—186.

Ze sbírky † dvorního rady dra. J. R. z Becků: **Zum Rekatolisierung von Landskron.** (Mittheilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen. Sešit 3. Str. 296. R. 1891.).

V tomto kratinkém odstavci jest uvedeno usnesení města Landškrouna ze dne 5. dubna r. 1631., v němž dočítáme se, že katolická víra nejen upevněna býti musí, ale též žádný nekatolik do obce se nesmí přijati.

J. Loserth, über die Beziehungen zwischen englischen und böhmischen Wikkifiten in den beiden ersten Jahrzehnten des XV. Jahrh. (Mittheilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung. Seš. 2. Str. 254.—269. r. 1891.)

Ve spisu tom pojednáno o poměrech mezi Čechy a Anglií od zřízení pražské university, na níž spisy Viklefovy došly rozšíření, a otiskuje se v něm psaní z 8. září 1411. vůdce anglických Viklefovců, sira Johna Oldcastlesa a lorda Cobhama českým stoupencům tohoto směru.

J. Loserth, zur Geschichte der husitischen Bewegung. (Mittheilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen. Seš. 3. Str. 290.—296. r. 1891.).

Hlavní statě pojednávají 1. O bitvě na Vyšehradě, z cod. Olom. v chart. fol. eccles. Olom. in titulo Jura montanorum. — 2. O versi proti českým Viklefovcům, z cod. bibl. Un. Olm. I. g. 16.—3. o stížnostech magistra Jana Papánka na heretiky české, z cod. bibl. Un. Prag I. g. 11 tom. 3. 72.

A. Rebhaun, Armierung, Defendierung und Demolierung des Brüxer Schlosses (1639—1653). (Mittheilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen. Seš. 4. Str. 344.—376.).

Spisovatel tento líčí osudy zámku Mosteckého za vpádu Švédů do Čech.

Wallenstein in seinem Verhältnis zu den Jesuiten von Bernhard Duhr S. J. (Historisches Jahrbuch str. 80.—99 sv. I. r. 1892.)

Slavný tento vojevůdce, ztrativ v mládí svém rodiče, byl dán do konviktu jesuitského v Olomouci na vychování. V kterém roce stalo se to, není známo Schmiedl v historia S. Jesu Prov. Bohemicae a Balbin v historia Collegii S. J. Giezinensis neudávají času. Učitelem jeho byl P. Vít Pachtá.

Po jeho zasnoubení v květnu 1609 počal prováděti zásadu: „Cuius regio, eius et religio“ na svých statcích v Rimnici, Vsetínu a Lukvě. Proč teprve nyní obracen lid na katolickou víru, neví se. Dle Balbina povolal v r. 1612 do Vsetína z kolleje Olomoucké P. Víta Pachtu k sobě, aby tu působil

Rovněž v Čechách na svém panství Jičinském prováděl reformaci katolickou pomocí jesuitů. Mnohé zajímavé dopisy zachovaly se nám mezi ním a P. Valentinem Coroniem, rektorem jičinské kolleje jesuitské, i jiná psaní nám dosvědčují čilé styky Valdštejnovy s jesuity. Čteme dále o P. Lamormainovi a jeho poměru k tomuto vůdci. Líčí se nám konečně nenávisť Valdštejnova proti řádu jesuit-

skému v posledních letech z té příčiny, že P. Lamormaina viní ze žaloby, v kteréž mu vytýkána zrada proti císaři.

Celkem byly poměry mezi Valdšteinem a jesuity tyto: Z počátku vděčně vzpomínal na své učitele a podporoval je. Později, když více a více ctižádostivost v něm vzrůstala, a jesuité mu v této nešťastné vlastnosti překáželi, vidouce v ní jeho záhubu, oddanost jeho k nim vychladla.

K této své práci použil P. Duhr původních pramenů a proto nám podal mnohé nové a zajímavé zprávy a odhalil poměr řádu toho k Valdšteinovi.

H. Bassermann, Jan Amos Komenský (Neue Heidelberger Jahrbücher. R. 1892. Str. 172.—189.)

Článek tento podává v slavnostní řeči životopis Komenského.

P. Orsi, il carleggio di Carlo Emanuele I. (V časopise Rivista storica Italiana r. 1891. Seš. 1.—4. Str. 481.—527.)

Tento panovník (od r. 1580.—1630.), který pro Savojsko má podobný význam jako pro Brandebursko Fridrich Veliký, byl ve spojení s protestanty, kteří chtěli podryti moc Habsburků. Chtěl státi se císařem německým, vyjednával též se stavy českými. Vůbec zasahoval čile do politiky tehdejší.

Fr. Zdráhal.

Nejdůstojnější biskup Josef Jan Hais.

Velikou přízeň osvědčoval zesnulý nd. pan biskup k Historickému kroužku od prvního počátku jeho. Hned tenkrát, když jsme na takový spolek pomýšleli a Jemu o tom zprávu podali, odpověděl: „Váš (Tvůj) list přinesl mi zprávu potěšitelnou; neb dávno touží katolík po odhalení pravdy, která u nás v Čechách spisy falešnými jest zakryta ano pohrobena. V mé diecési v památních knihách, které při všech farách se chovají, mnoho se nalezne, na Opočensku, Litomyšlsku, Rychmbursku a Skutečsku, též v Náchodsku a Rychnovsku.“ Po té vyjmenoval některé kněze, s poznámkou: „má dovedné péro — v okolí mnoho sbíral památek, maje k tomu lásku a schopnost, a také by věděl jiné kněze jmenovati mu známé v tom ohledu — všickni jmenovaní budou ochotni, jak se domnívám, pomáhati a také jiné povzbuzovati.“ Zároveň rád podporoval z důchodů svých podniky Historického kroužku a poslal mu znamenitý dar na penězích. Ano na kroužek ten vzpomínal ještě před smrtí. Když totiž v nemoci mu polevilo, a byl v úterý dne 22. listopadu velmi dobré mysli, až i milé žerty pronášel, vzpomínal na Historický kroužek řka: „To byla Vaše šťastná myšlénka a dobře v něm pracujte,“ a ještě jednou jmenoval jednoho vel. p. kaplana své diecése, který se bude zabývati dějepisem v Kroužku.

Tuto milou zprávu na památku sděluje výbor všem čtenářům a s úctou prosí, aby dp. kněží obětovali modlení svého breviáře ke dni 23. dubna 1893. za zesnulého dobrodince našeho, a ti, kteří kněží nejsou, aby za Něho nějaké modlitby vykonali, aby Ho Bůh, jestli toho ještě potřebuje, potěšiti ráčil.

P. Jos. Svoboda, Tov. Jež.

OBSAH.

	Strana
Katolíci a sněm český r. 1608. a 1609. Napsal prof. Josef Vávra	3
Literátská bratrstva v době pobělohorské. Napsal prof. K. Konrád	28
Co věřil král Jiří o přijímání pod obojí způsobou. Sděluje Frà Josef Hamršmíd	36
Posledních čtyřicet let v kolleji jezuitské v Uherském Hradišti. Dle původních pramenů sestavil prof. Frant. Zdráhal	40
Posudky a zprávy:	
Rozbor knihy: Reformace katolická v království českém po bitvě bělohorské. Rozebírá P. Josef Svoboda, T. J.	98
Všeobecný církevní dějepis	120
Z kraje Hradeckého	124
Z kraje Pracheňského	125
Dějiny Čech a Moravy nové doby	126
Dva příspěvky k dějinám selských bouří a selského poddanství v XVII. stol.	127
Relatio progressus in extirpanda haeresi per regnum Bohemiae, marchionatum Moraviae et ducatum utriusque Silesiae, opera PP. Societatis Jesu provinciae Bohemiae, ab anno 1661. usque ad annum 1678	128
Tak zvaná „Idea gubernationis ecclesiasticae“ z času kardinála Harracha	129
Dějepis města Prahy	129
Pastor L): Johannes Janssen, 1829—1891	129
Gregor Heimburg	132
Posudky časopisů a knih	134
Nejdůstojnější biskup Josef Jan Hais	135

